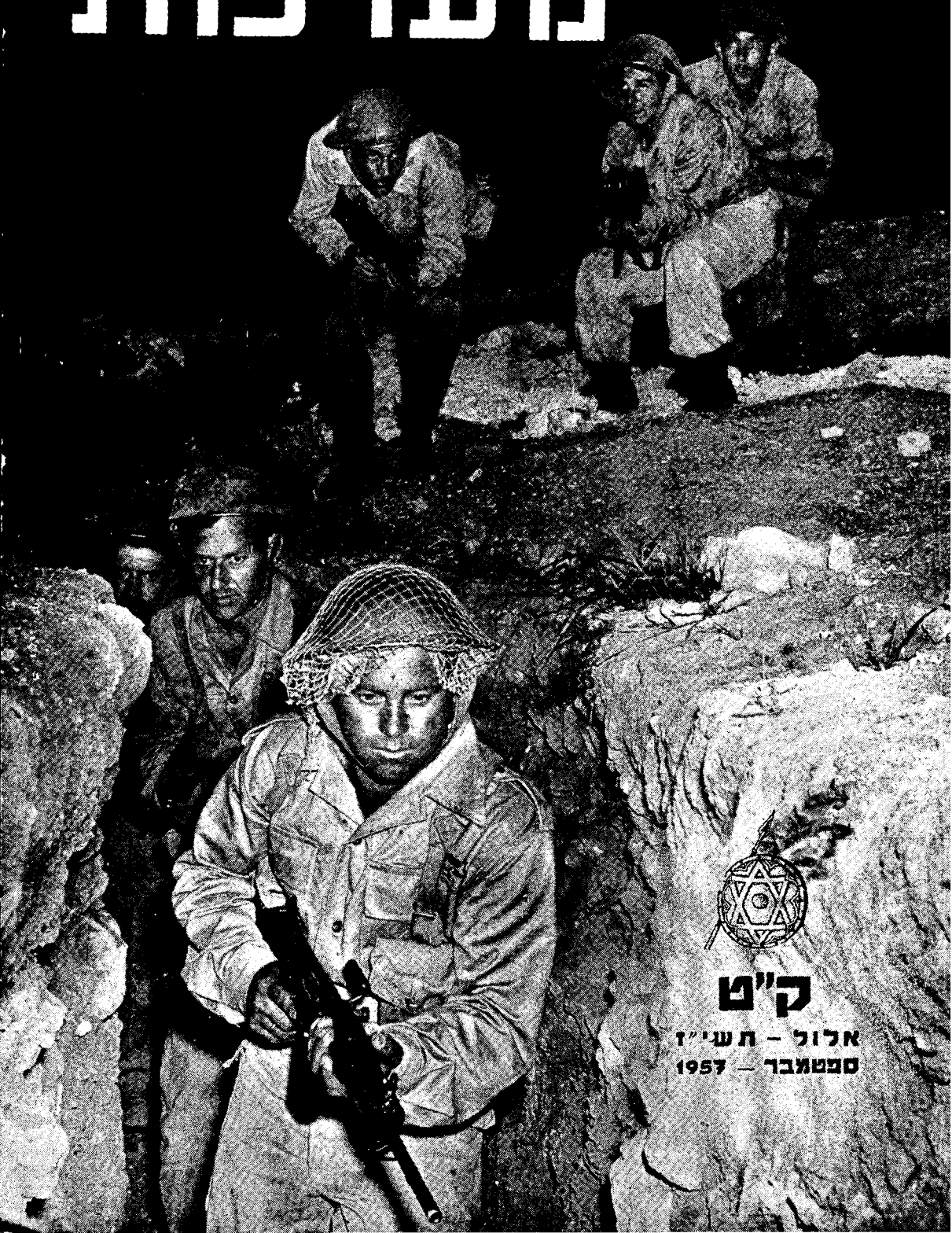

מכרות

ק"ט

אלול - תשי"ז
ספטמבר - 1957

לצה"ל

שא ברכת

חברת „קרנל“ בע"מ

עלה והצלח!

תוכן העניינים

8	שמעון פרס	יומו של חיל-האוויר
10		כיבוש רפיה ב. "כוח-אליהו"
23	"רגלי"	על תקיפת מערך מאורגן-להגנה בין קליעים-מונחים לרכב-שריון
27	מיוז צירלס ג'ונס	צפורים — וסכנה בכנפיהן
31	ר. מ. אוגורקיביץ'	טנקי קליעים מונחים
35		יובל-שיא של עתון צבאי
		<u>מכתבים טקטיים והדרכתיים</u>
36	"לוחם"	על רגלים מול ארטילריה / שליטה בשטח-ההפקר
		<u>בשערי פו"ם</u>
39	סא"ל א. אורן	על פיקוד והנהגה בהסתערות
		<u>ממצפה מה"ד</u>
42		עזרי אימון והשימוש בהם
44		השפעת אמצעי-השליטה על דרכי-הפיקוד (מחזור)
54		הדים
55	לויט'קול' ג. וסט	מבצע "מוסקטיר"
		<u>במת מערכות</u>
62		ערכו של דרג הפיקוד הנמוך / להגנת הטנק
		<u>המאבק על המזרח התיכון</u>
64		הרקע לתמורות נובמבר 1956 / עיראק בסימן הסכר והסוהר פ. ג'ונסון
70		חידושי נשק ומכניקה
		<u>עלי-ספר</u>
72		"המאבק על אירופה" א. ההקדמות — וההסתערות טגן שמחה שורץ
78		אמרות. השגות. מושגים
79		תוצאותיה של תחרות רשימות מס. 13

צילום השער: שמעון 1997

"מ ע ר כ ו ת"
 בית-הוצאה של צבא הגנה לישראל
 המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס' 1
 דפוס י. שלומי, תל-אביב

מ' ומה בחוברת

שלא כגלימת הנביא אליהו בשעתו — עוברת הפעם בפרשת-הקרב "כוח אליהו",

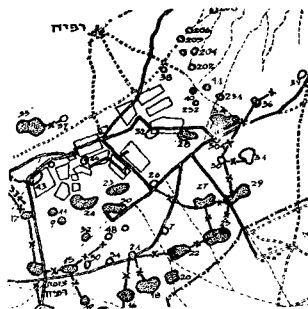

(עמ' 10) "גלימת-המנצח" בסיפור כיבושה של רפיח מ"כוח-אלישע" אל "כוח-אליהו"; שכן, "כוח-אליהו" הוא כינוי-המוסכם של אותו כוח-לוחם אשר צעד ולחם ב"ציר-מרכזי" של ההתקדמות לקראת מערך-רפיח, וההסתערות עליו. בסיפור מעשיו של "כוח אליהו" בולטת לעין ההקבלה הרבה בבעיותיהם ופעלם של שני כוחות-אחיזק אלה; ואין תימה שכן הוא, שכן משימותיהם עצמן — מקבילות היו באשר לכיוון ההתקפה, וכמעט-זוהות באשר לטיב היעדים והתפקידים. עם זאת, מצויה כאן גם מידה מספקת-

לגמרי של גלגולי צורה ואורח, של מצבים, תקריות ואפתעות המיוחדים לאותו כוח ולאותו רגע — בשביל שהקריאה בפרשת-קרב זו תשאיר אחריה רושם של צירוף-נסיגות-וחיות רענן, השאוב ממקור ראשון; ועל כן גם מאלף ומעורר-מחשבות. גם פרשה זו, כקודמתה, בתובה בידו שויגא גפני, ותיקה-השתתפות בכתיבת פרשות-קרב המתפרסמות מעל עמודי "מערכות". וכמובן, ששותפים לו בתיאור זה — כבכל פרשה כזו, וכלכל כותב פרשת-קרב — עושי ומוגשימי של המבצע המתואר, מפיחם שמע נסיונותיהם, ואתם ניסה לברר את שרשרת התפתחות האירועים.

איזור, "מוצבי-רפיח" שב-1956 — הוא האיזור של "משלטי רפיח" שב-1948, עליהם

נלחמו אז כוחות צה"ל מזה, וכוחות מצריים מזה. ציודם וחימושם של כוחות מצריים אלה עלו אז בהרבה על מה שהיה מצוי בידי היחידות הישראליות המסתערות; תורת-הביצור הבריטית, ותורת תכנון-האש, היו לכוחות אלה לקרול-משקולת; מערך עמדותיהם היה מקיף ומאורגן-היטב; הזמן שעמד לרשות היחידות הישרא-ליות היה — כתמיד — מוגבל ביותר. הן לא יכלו אז למלאכה — על כל פנים, לא באותה מסגרת-זמן שנכפתה עליהן. צריכות היו לעבור עוד תשע שנים כמעט, עד אשר באה לידי כוחות צה"ל ה"הזדמנות והזניה" — ורב היה השוני; לאודוקא ברצונם ונכונותם של הכוחות התוקפים — אך ודאי וודאי באפשרויותיהם.

אין. בשום אופן, בהצלחותיהם של "כוח אליהו" ו"כוח אלישע" כדי לבייש או להקינט את לוחמי "משלט בית הקברות", בשעתם; אך יש ויש בהם כדי לגרום סיפוק ולרומם את הרוח. וגם בכך — אחד מלקחי פרשות-הקרב המתפרסמות.

רובן הגדול של הפעולות העלולות להערך בחבל-עולם זה נגד "מערכים-מבוצרים"

יצטרכו להיות שונות לא במעט מאותה מסכת-כללים, ילדות לקה הקרבות בנור-מגדיה ומערב-גרמניה 1944-45, אשר הועלתה פעם בהרחבה מעל עמודי "מערכות" במאמרו של הקולונל האמריקאי פ. ווקר (בחוברת ג'י"ני"ט), "הסתע-רות על מערך עמדות מבוצר". אך, כפי שכבר לימדנו אפילו מזחמת-סיני — זו "מלחמת התנועה בהא הידיעה" — נודקנו גם שם, ולא-פעם, לפריצת רצועת-ביצורים מוגנת (רפיח — ועוד). על כן נודעת חיוניות מרובה לנושא שהוצג במאמר "על תקיפת מערך מאורגן-להגנה" (עמ' 23), אשר הועלה הפעם ע"י "הגליל", אשר כתיבתו מוכרת כבר לקוראי "מערכות" ממספר הזדמנויות קודמות.

מ' ומה בחוברת

יד מי תחיה על העליונה? האם הוא הקליע הנגד-טנקי פירושו קץ לערכו של

רכב-שריון במלחמה? יש אומרים: "כן" יש — המפקקים בכך. יש האומרים: הקליע הנ"ט הוא הנשק בהא הידיעה בשביל רכב השריון עצמו. בעיות אלה — והנתונים המצויים — אותיים המאפשרים לעמוד עליהן —

ניתנים בשני המאמרים שכונסו יחד תחת הכותרת "בין קליעים מונחים לרכב-שריון" (עמ' 27). הנטיה האחרונה מאלה שצוינו לעיל מובעת ביחוד במאמרו של ד. אוגורקיביץ, מומחה טכני ידוע בתחום מבנה, שריונו והימוש של רכב-לוחם. הצגתן העניינית של תכונות הקליעים הצרפתיים והאמריקאיים (\$10 — וה"דארט") הוא עיקר סקירתו של מיור ד. ג'ונס. שריונאי אמריקאי. אכן, החלק במאמרו המעורר אולי את המחשבה יותר מכל השאר הוא זה המוקדש לכללי התנהגות השריון לנוכח סכנת קליעים נ"ט.

"תלו את הנבזים" — כזאת היתה אחת התגובות האופייניות של הלוחמים עם

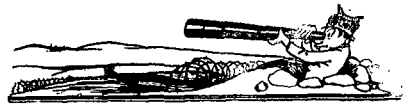
הופעת התותח בשדה הקרב, כשהורר נראה למעורים במסורת הצבאית של אז כשימוש בלתי הוגן בהמצאות-כרם, אפילו אז לא נתגלתה הגבה זו כי מעשית; ומה גם כיום... יתכן כי צבאנו-אנו טרם התנסה במלוא אותה

"מנה" של התנגדות ארטילרית מצד היריב אשר במאה-העשרים הפכה כבד לדבר פחות או יותר מובן-מאליו. המכתמים הטקטיים" (רגלים מול ארטילריה, עמ' 36) באים הפעם להעמידנו על כך מה הנה התגובה הנכונה של חיל-הרגלים בהיתקלו ביריב ארטילרי רציני. ודאי שהנושא — וכן הפתרון — רחוקים מלהיות "אקדמיים", כי הם ממשיים וחיוניים עד-מאוד.

לא מעטים הם הקרבות והמכשעים בהם הושגה, בעצם, ההכרעה לפני הקרב —

והיא הושגה, מעל לכל, בתוקף השליטה בשטח ההפקר שבין המחנות היריבים. עובדה זו ישנה-גושנה כתולדות המלחמה עצמה — אך יש-יוש להחזירה ("בפטישים ממש") אל ראש כל איש צבא ומפקד; שכן קל יותר לזכור הלכה

מאשר להגשימה בפועל... ובתנאי מציאות-אנו, עם הזירה המוגבלת ועם הערך החיוני של הגורמים הטופוגרפיים — כאשר מותנית השגת ההפתעה בראש וראשונה בשליטה בשטחי ההפקר — לא כל שכן. על-כן נכונה בחר לו את הנושא בעל "שליטה בשטח-ההפקר" ("רוחם") שהציגו הפעם במסגרת "מכתבים טקטיים" שבחוברת זאת (עמ' 37).

בשעתו נהנו קוראי "מערכות" לא-מעט מ"מחוזן" בעל חתך-היסטורי, שבסדרת מחזורי בית-הספר לפיקוד-ומטה הניתנים מדי-פעם מעל דפי "מערכות"; נושאו של הלן היה "תחזוקה על פני דורות". במחוזן המועלה הפעם (עמ' 44) — שוב מצוי בנושא חתך-היסטורי מסוים, אלא שעתה מופנה הוא לניתוח טיב התמורה אשר חלה בזרמי הפיקוד והשליטה עם התכתחות אמצעי הקשר החדשים; והלא אלה דברים המשפיעים מאוד-מאוד גם על מעמדו וסיס תפקידיו של המפקד הנמוך, והקצין-היוטר בכלל זה.

מ' ומה בחוברת

מה היה קורה אילו, במאה ה"ו לספירת הנוצרים, נאמר, היו חוקרי עתיקות מוצאים

את חוברת ק"ט ל"מערכות"? אין כמעט ספק כי היה אז נמצא ביניהם מאן דהוא אשר היה מתפתה לצאת

בערעורים על מעמדו ותפיסתו של הארכיאולוג הנודע מאמצע המאה ה"ב, רב"א לוף י. ידן, שכן תפיסת

היסוד בספרו רב"המשקל על "מלחמת

בני אור בבני-הושך" היא, כי אותה

מגילה ממגילות יס"המלח משקפת

מבנה צבאי, צורות-חימוש ואורחים

טקטיים משל הרומאים — וכי אל

אלה מתייחס הכינוי "כתים" המצוי

במגילה. אלא מה? אחת הראיות הני

צחות שבפי י. ידן היא העובדה

כי המונח המתואר במגילה האמורה

הוא מגן מרובע — ואילו ליונים

ולמקדונים (המועמדים האחרים לאותו כינוי "כתים") היו מגנים עגולים או סגולגלים בלבד. והנה, בחוברת

זו של "מערכות", באחד הצוירים הנלוים אל מחוץ-פר"ם שבה, מופיע ציור של ראש-שורה של יחידת רגלים

רומית מובהקת (לפי גס הנשר הנישא בידי הדגל, ולפי ההקדמות ושאר האבזורים) — ומגניהם עגולים. לאי

גדולים, כמעט ודומים (פרט לצורות הקישוט) למגנים אשר לפאלאגיסט המקדוני, להבדיל... אכן, המערכת מוכנה

להשתתף בצערו של אותו חוקר-נשכחות עתיד, באם יסמוך יתר על המידה על אסמכתה זו שב"מערכות",

שכן כל אותו ציורף מעניין של סגנונות-צבאיים בא כגון רק בכוח מעוף דמיונו של ציירנו הנכבד, ועם הקוראים

הסליחה על אי דיוק ארכיאולוגי זה, ועם הצייר — על הפרסום שהגנו נותנים לכך בקרב אנשי פר"ם מיועציו.

עוד מימי סוכורוב, גדול מצביאי רוסיה, שמורה היתה בקרב הפיקוד הרוסי

המימרה: "בקרב — יש לא רק להורות, אלא נחוק גם להראות". והינה,

אין די במתן פקודה להסתערות — יש גם לתת מופת! בצעם, זהו חוס"השני של

מחשבה העובר דרך מאמרו של סא"ל אלחנן אורן, על פיקוד והנהגה בהסתערות

(עמוד 39).

העובדה כי כזאת היא תביעת-היסוד אותה מטפת צבא הגנה לישראל לגבי

מפקדיו מכל הדרגים מאז הקמתו — בודאי שאין בה כדי ליטול כלשהו מחיובותה ואמתותה של מחשבה

זו. אורכא: אמת כללית זו ודאי שזקיקה גם להסבר חזו"ר-נשנה, להצגת-יסודות ולניתוח-מצבים. מאמרו

של סא"ל אורן זכה וצוין לשבח בין עבודות חניכי המחזור האחרון בביה"ס לפיקוד ומטה של צה"ל. באחת

החוברות הקרובות של "מערכות" יפגשו ודאי הקוראים בחיבור אחר מפרי עטו — שאף הוא זכה לפרס

באותו מחזור.

היה היה זמן והארם היה רואג לכל צרכיו רק באמצעותן של עשרת אצבעותיו.

משהתפתח קמצא — באו לעזרתו האבן, המקל ואח"כ — התפתחותם וגלגוליהם

המשתכללים יותר ויותר. רעיון-היסוד שמאחורי הרשימה-המנחה המתפרסמת

הפעם בדפי "מצפה-ה"ד" (עמ' 42) הנו, בעצם, שהמדר"ך — ככל אדם המנסה

להשתמש לצרכיו-הוא באמצעים שההתפתחות התרבותית-הטכנית-האינטלקטואלית

מאפשרת אותם — יוכל להגדיל-עשות ולהרבות את פירות עבודתו באם

ישכיל לגצל את מערכת העזרים הענפה אשר הטכניקה של היום מוכנה להעמיד

לרשותו — בתנאי שידע מה ליטול מהם, וכיצד להשתמש בהם. אין העזרים

באים במקום כשרוננו של מתוך ומדריך — אך מידת כשרוננו זה נמדדת גם לפי

יכולתו לבנות מערכת-עזרים לצורך מלאכתו ולהיבנות ממנה.

היה היה זמן והארם היה רואג לכל צרכיו רק באמצעותן של עשרת אצבעותיו.

משהתפתח קמצא — באו לעזרתו האבן, המקל ואח"כ — התפתחותם וגלגוליהם

המשתכללים יותר ויותר. רעיון-היסוד שמאחורי הרשימה-המנחה המתפרסמת

הפעם בדפי "מצפה-ה"ד" (עמ' 42) הנו, בעצם, שהמדר"ך — ככל אדם המנסה

להשתמש לצרכיו-הוא באמצעים שההתפתחות התרבותית-הטכנית-האינטלקטואלית

מאפשרת אותם — יוכל להגדיל-עשות ולהרבות את פירות עבודתו באם

ישכיל לגצל את מערכת העזרים הענפה אשר הטכניקה של היום מוכנה להעמיד

לרשותו — בתנאי שידע מה ליטול מהם, וכיצד להשתמש בהם. אין העזרים

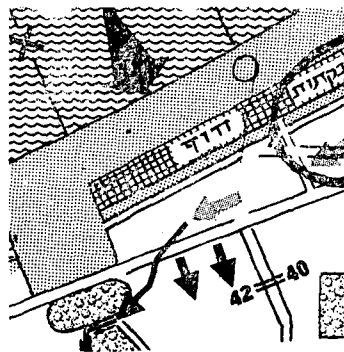
באים במקום כשרוננו של מתוך ומדריך — אך מידת כשרוננו זה נמדדת גם לפי

יכולתו לבנות מערכת-עזרים לצורך מלאכתו ולהיבנות ממנה.

מבצע פורט סעיד קצר היה — אך רב-פנים, אינטנסיבי, ומעלה לקחים מלקחים

שונים. היה בו צד של "צנחנות" והיה בו צד של "קרב בעיר", ועוד צדדים ובהיגות. ויש והבהיגות השניות היו "מעורבות" — כפי שיקרה בכל מציאות, ומה במציאות מל-חמה וקרב. סוגיות המיוחדות של חיל ה"מרנס" — החיל בהא היריעה של עליות בחופי אויב והסתערויות "אמפיביות" — מצאה לה ביטוי בסקירה (מאת אחד מקציני ה"מרנס" האמריקאיים) על מעשיו במבצע פורט סעיד של "צבא הצי המלכותי" "Royal Marines" הבריטי (עמ' 55), ואותו מעשה, כדרך הטבע, כלל לא רק עליה בחוף-אויב מספינות אלא אף נחיתה-מאוייר (בהליקופטרים — נסיון בריטי ראשון מעין זה), וגם קרבות-חובות ובתים ועוד ועוד. יתכן כי אחד

הפרקים המהימנים ביותר שבפרשה זו הוא פרק ההתכוננות החפופה והמאוזנת לקראת המבצע, הן באשר להרכב יחידות ואימונם והן באשר לצידוד והימוש.

ה"רקע שמאחורי הפרגוד" — הן לגבי ברית-בגדד (ובעצם, עוד יותר — לגבי

פטרוניה, ארה"ב ובריטניה, בהופעתן במזרח-התיכון) והן לגבי המדינה-המאכסנת של מרכז-הברית, עיראק — אשר פול גיוסון מאירז בורקוורו בפרקים הראשונים שבסקירה, "המאבק על המזרח התיכון" (עמ' 64) — עוד יוצג, בחוברות הבאות של "מערכות", גם לגבי "מדינות-הלבנט", והמלכיות ובנות-המלכיות שבחצי-האי ערב. אף אם תמצאנה סקירות אלו מפגרות לעתים קמעה לעומת "אינפורמציה

אקטואלית" — הרי לפי כל טבען וטיבן לא תחסר בהן האקטואליות של הכרת תנאים וגורמים, אלה שלפני הפרגוד ואלה שמאחוריו. פול גיוסון עצמו כבר הוזכר מעל עמודי "מערכות" (חוב' ק"ו, "מחיר הנוכחות — כוננות", עמ' 74'5) לרגלי הקטעים שנתפרסמו שם על סיבות הופעתם המצומצמת-כ"כ של הכוחות-המוצנחים הבריטיים והצרפתיים במסע-מצרים. אותם קטעים שאובים היו מספרו "מלחמת סואץ" אשר הופיע על סף שנת 1957. מעמדו, כסגן העורך של השבועון הלונדוני הנודע ורבי-העניין (אם כי ודאי שלא תמיד קולע לעניין) "ניו-סטייטסמן" מעלה את פרקיה-הסקירה הניתנים עתה ב"מערכות" מעל לרמה הרגילה של רשמית-יר-מדינה.

בקטע הקצר-למדי שב"אמרות, השגות, מושגים" (עמ' 78) ניתנת הערכה מקורית

ושנונה לקשר הגורלי העלול להתהוות בין אופין של תכניות צבאיות (ולעתים — בין העדר ה"ברירה האחרת" בתכנון) לבין מסקנות מדיניות ותוצאות היסטוריות.

הקטע ודאי שהנו מדרבן ומאלץ, אך יצוין:

א. אכן, מולטקה הקשיש טען לזכות התקפה מזרחית — אך מאוחר-יותר הוא שינה דעתו בעניין זה;

ב. ספק אמנם, באמת, אם היתה בריטניה מתערבת באבגוסט 1914 אילויל פלשו הגרמנים לבלגיה — אך כל מחשבה היסטורית רצינית תביא לידי מסקנה שהבריטים היו מתערבים גם במקרה זה, אלא שהדבר היה קורה מאוחר יותר (שאלה אחרת היא, האם עדיין היה אז בהתערבותם כדי להשיע את צרפת, אילו נתרכזו כבר בדיעכו לעומתה, לאחר הבסת רוסיה, הכוחות הגרמניים כולם);

ג. "הפסע" הצבאי של 1914, ודאי שנטלו בו גרמניה ורוסיה חלק שוה — אף שבגרמניה נבע הוא מאופי התכנון, ואילו ברוסיה גרמו לו ליקויי מערכת הגיוס, שכן הגיוס הרוסי היה כה איטי עד שלא היתה כלל לרוסיה, במצבים מסוכנים, ברירה להמתין להתחלת הגיוס אצל האחרים, וזאת מפחד פיגור פטלי

מי ומה בחוברת

„חבורה מבין פעילי-ההעפלה יזמה את חיבורו של הספר, והוא נכתב כשיתופם

המלא". ציון זה שבסיום השורות שעל מעטפת הספר „פורצי העשרים“,

אשר הופיע לא-מוזמן בהוצאת „מערכות“, אומר תמציתית ובבירור מה הנו ספר

זה: ספר המעשים והעושים. „חלוצי ישראל והמוני החותרים להצלה — הם יריעת

הספר. גיבוריו הם כל מי שנתן יד, במישרין או בעקיפין, לפסיפס מפעל ההעפלה

ספוג הצער, היסורים והאכזבות, רוח העמל, ההוד והקרבות“.

זו שבידה נכתב הספר — ברכה חבט, שכבר העלתה לא פעם בעטה פרקי

העפלה ומחתרת — אומרת בפתח-דבר כי „ספר זה קבע כתחום לו את ראשית

מחתרת ההעפלה, מאז גישושי בכורה של חבורות היוזמים, לאחר שהונחתה יד

היטלר על משכנות ישראל באירופה, ועד לעיצומה של מלחמת העולם השנייה,

אשר גזרה הפוגה על כל פעולה בים“. אכן אין זה אלא ספר ראשון בתיאור היריעה,

ובעקבותיו עוד יבוא המשך.

לא רבים הם הסופרים (ומה גם העיתונאים) אשר נתביהם על מסע-מלחמה בו חזו

הופכים לדבר מה המתקרב מאוד למושג של „ספר מופת צבאי“.

אך מעטים הם גם החולקים על כך כי, אכן, כזה היה הישגו של

איש-ההסתכלות-השידור-והכתיבה, ציסטר וילמוט האוסטרלי, אשר

בשלהי שנות מלחמת העולם השנייה תפס את מקומו בקרב קבוצת-

העידית של מנתחים, מסבירים ומעצבי דעת-קהל בבריטניה — ולא

בבריטניה בלבד. מותו, במטוס ה„קומט“ הבריטי שצלל לפני שנים

ספורות אל תוך הים הטיריני, שם קץ לדרך-סופר אשר ניתן היה

לצפות ממנו עוד לגדולות ונצורות; מכל מקום, „המאבק על אירופה“

הפך מיד עם הופעתו לספר אשר אי אפשר למנתח רציני של מהלך

מלחמת העולם השנייה והגורמים שמאחוריו, להתעלם ממנו;

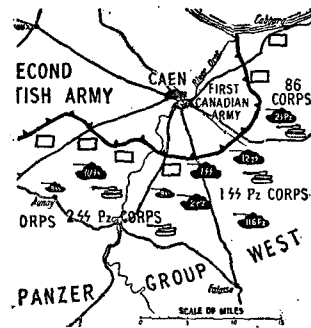
אין ספק כי הופעת „הפלישה לנורמנדיה“ (שמו המשוער של הספר הראשון מתוך מעגל „המאבק על אירופה“

שיצא-לאור בקרוב בהוצ' „מערכות“) תוסיף לקורא העברי מקור לידיעה והתמצאות בתולדות מלחמת העולם

השנייה, אשר שוררים בו יחד רצינות-הניתוח וזעם-הקריאה. סקירתו של סגן שוחה שורץ (עמ' 72) מעלה,

במידת הניתן במסגרת מצומצמת כזו, אחדים מהגרעינים העיקריים שכאותו ספר, וברירעתה של המלחמה-

באירופה.

בפני עיור אל תתן מכשול

תיקוני-שיבושים כפרשת „גיבוש רפיה — א. כוח אלישע“

(נחפרטמה ב„מערכות“ חוב' ק"ז-ק"ח)

מחמת תקלה טכנית, שלא הובחן בה אלא מאוחר-מדי, נדפסו שלושה קטעים מתוך הפרשה שלא

במקומם הנכון. שם היו מהווים רציפות עם קטעים שלפניהם ושלאחריהם.

קטע מס' 1 מתחיל בעמ' 12, עמודה ימנית, בשורה 13 מלמעלה ומסתיים באותה עמודה בשורה

27 מלמעלה — ומקומו הנכון הוא בעמ' 15, בעמודה הימנית, מתחת לשורה 28.

קטע מס' 2 התחיל בעמ' 13, עמודה שמאלית, בשורה 29, ומסתיים בעמ' 14, עמודה ימנית בשורה

30 — צריך לבוא מעליו „כוכב“, והקטע כולו צריך לעבור לעמ' 16, מתחת לשורה 23.

קטע מס' 3 מתחיל בעמ' 14, עמודה שמאלית, ב„כוכב“ העליון, ומסתיים בעמ' 15, עמודה ימנית,

בשורה 17 — ומקומו הנכון מתחת לקטע מס' 2 הנ"ל, בעמ' 16.

הקורא ייטיב לעשות, אם יסמן את תיקוני-המקומות בגוף-הפרשה. ועמו הסליחה.

ידידות המזון ואיש הצבא העברי

אלול תשי"ז

כרך ל'

א (קט)

לקראת ראש־השנה תשי"ח
שלוחה לצה"ל, על חייליו ומפקדיה,

ברכת שנת כוח יצירה ושלום

מאת

"מַעֲרָכוֹת"

בית ההוצאה של צה"ל

יומו של חיל-האוויר

דברים אל מפקדי החיל

במלחמות ישראל הוטלה על חיל-האוויר משימה חיונית, שמשקלה מתגבר-והולך. מלהבת ה"פרימוסים" במלחמת הקוממיות — לשלהבת הסילונים במבצע-סיני — ולמוקד הכוח בהתנגשות עתידה. בשתי המלחמות שחלפו, הוטל על החיל להגיש פתרונות לתנאים חמורים למדי; ובמצב הבטחוני הנוכחי קיימים כבר התנאים החמורים המצפים לפתרון-אווירי. בעשר שנות קיום חיל-האוויר התבלטו תכונות אופייניות של החיל:

א. ארגון עתיר-שיקולים בימי שלום — לעומת הסתערות רבת-סיכון בימי מלחמה. שוב, דומני, שבשום שטח משטחי חיינו לא ראינו כל כך הרבה אנשים צעירים, כבחיל-האוויר, אשר בימות שלום היו שקועים בנאמנות לפרטים, באדיקות לדוקטרינה, באימון משונן, בארגון קפדני, בעיכול כפול-גירה של הציד החדש, בצמידות לשלמות האחזקה, בדייקנות טכנית ובבררנות אנושית, בחציה הדרגתית של שלבי-הדרך, שלב אחר שלב, ובהתאמה מחמירה של שילוב הכלים — עד שחיל-האוויר החל מצטייר בדמיונו כמקום שבו "משתולל הסדר", מקום של אנשים הבולעים אמנם מרחקים באויר, אך יודעים לצעוד במתינות על הקרקע. ברם, בשעת מבחן, במלחמה — כאילו התהפכה הקערה על פיה: האימון המשונן הפך לשגינות מבצעית. הארגון השקול הופיע כהסתערות מסחררת. מערכת-האחזקה היתה לתזמורת שאינה פוסקת מקצבה המהיר. הציד המורכב הסתבר ככלי-שרת יום-יומי אשר אין קל ממנו לשליטה. ההקפדה הטכנית התפרשה כאימפרוביזציה רבת-דמיון. הדוקטרינה הופיעה כאותה גברת כובשת-לבבות, המתאימה עצמה במהירות לתנאים חדשים. הצותות הבררנים הופיעו כלהקת לוחמים שיכורי-כוח, הדהרים אל העיקר — אל היעד — ללא-התחשבות במכשולים, תוך כדי השתחררות ממצות-אנשים-מלומדה.

וחיל-האוויר השקול, המדוד, המתון, המרוסן, המחשב דרכו כהלכה — הופיע במלחמה כחית-טרף אדירה, הדורסת כל התנגדות, גמישה באבריה וגוראה בנגיחתה, האצה אל מטרתה בכוח ראשוני: כוח נאמן לנצחון, ולו בלבד.

אנשי חיל-אוויר נראו פתאום כאותה יחידת צנחנים שצנחה להיפך: — מהקרקע לאויר. קונטרסט מופלא זה של צותות הקרקע והאוויר, של החייל בזירה והמפקד במטה — הוא הוא אשר העניק לחיל-האוויר שלנו את התכונה המשתמעת במושג השגרתי: איכות.

סתירה-למראית-עין זו — היא גם שגרמה כי המאמץ האדיר לא הביא להתפרקות החבילה, וחיל-האוויר פעל כצות הדוק אחד, אשר כל אחד ממשתתפיו, החל בטוראי וכלה במפקד החיל, תרם לאותה פרופורציה שהביאה לנצחון.

ב. תכנון נועז ואמצעי-ביצוע מסתפקים-במועט. כשה"הגנה" היתה תנועה — היה חיל-האוויר כבר בגדר פורמציה. כשהצבא נשען על ארגון יעיל וכוח-לחימה מעולה — כבר שילב חיל-האוויר לארגון המעולה ציוד חדש, ומהטכניקה הסבוכה הפיק כוח לחימה. וכל זאת נעשה כשמבחינת הכלים — צמודים היינו לקפריזת האחרונה של האמצאה הטכנית; ומבחינת האמצעים — לאשכול-הכספים של מדינה שאינה עשירה ביותר. שעה שמשוים את חיל-האוויר של ישראל לחילות-אוויר אחרים, מתבלט עוד יותר ייחוד ארגונו: ה"מרכז" — אמצעי הלחימה — מבריק בשכלולו; ה"מסביב" — מכשירי התמיכה — בולט בצניעותו.

חיל-האוויר היה גם החיל בעל התכנון מרחיק-הלכת ביותר. כשחילות אחרים קשרו את עתידם במאות אלפים, תבע חיל-האוויר מיליונים. כשחילות אחרים דיברו על מיליונים, תבע חיל-האוויר עשרות מיליונים. זו היתה תמונה בה חברי-יחד הדמיון והדכאון. הדמיון — כמבטא את צרכי העתיד; הדכאון — כמביע את אפשרויות ההווה. אולם המיוחד שבתכנון זה הריהו בכך, שהוא התבצע רובו-שכולו תוך שמירה על פרופורציה נדירה: נדיבות-לב כלפי העיקר — יצרות-עין כלפי המקובל. וכך היה לנו חיל-אוויר שמיצה מכוחו יותר מהתמצית שהושקעה בו. ג. ותכונה אופיינית שלישית של חיל-האוויר שלנו היא היוזמו לא רק מן כי אם גם חלוץ. ספק אם באיזה שהוא שטח אחר קיים כל-כך מעט ריבוי — וכל כך הרבה התקדמות. חיל-האוויר לא רק חייב להגן על "תקרת" המדינה, כי אם עליו גם לצקת אותה. שיא היכולת הטכנית, רמת המאמץ ההשכלתי, מישור המכלול הארגוני — כל אלה נקבעים במידה לא-מעטה על ידי חיל-האוויר, ומבחינה זו הריהו כאבן-השואבת של הרמה הממלכתית כולה, הקובעת את הנקודה הגבוהה ביותר.

מן המוסכמות הוא שאם תהא התנגשות נוספת, תהא זו התנגשות מהירת-קצב. הכוח שיהיה לו בהתנגשות זו, העדיפות בזמן, עלול להיות הכוח המנצח. ולזכות בנשימה ארוכה בתוך התנגשות קצרה אפשר רק בתנאי שניתן יהיה לפעול הרבה במעט זמן. כדי להבטיח את שליטתנו באויר בעתיד אנו זקוקים, איפוא, למהירות; וככל שחיל-האוויר שלנו יצליח להעניק לנו את פתרון המהירות, הבנוי על תכנון נאמן-לצרכים וביצוע מתאים-ליכולת, על הכנה קפדנית בימות-שלום והסתערות רבתי בימות-מבחן, על העדפת המתקדם על פני המתרבה — בטוחני שנוכל לפגוש סכנות עתידות בלב בוטח.

מתוך דברי שמעון פרס, מנהל-כללי של משרד הביטחון, בכינוס קציני חיל-האוויר ביום החיל

כיבוש רפיח

ב. כוח אליהו

1

על כוחו, במלחמה הממשמשת ובאה, לתקוף את המוצבים 25 ו-22; וכי ההתקפה תוגחת כליל 30/31 באוקטובר, כלומר — למחרת. שוב החל אליהו מכין את כוחו למשימת כיבוש זוג המוצבים הזוה.

עד ליום ב' כבר רוכזו כוחות-המשנה של אליהו — שלוש פלוגות רובאיות, — מזרחית לגיר-יצחק, ופתחו בהתארגנות למבצע. תוך-כדי התארגנות אימן אליהו את פלוגותיו אימון-ליטוש מזורז בנושאים תפעול-בזוקה, תפעול-מקלע, תנועה-למגע ולחימה על יעד מבוצר. מאחר שהפיקוד נקב את ליל 30/31 באוקטובר כליל להתקפה, לא נותר זמן רב — והאימון היה אמנם מזורז ביותר. אמנם, לפי שעה לא ידע איש בכוח, פרט לאליהו ולקצינים ספורים שלו, על מה ולמה כל התכונה הגדולה הזאת.

רק במוצאי יום ב' נתבשרו לוחמי "כוח-אליהו", כי החלו פעולות האיבה בין ישראל ומצרים, וכי הן נפתחו בלב הסיני — בהצנחת יחידת צנחנים ישראלית.

רוחם של לוחמי אליהו עלתה עתה ב"נקודות" רבות נוספות. משמעות חדשה ותכליתית נודעה מעתה לאימונים ולהתארגנות.

2

בערוב יום ב' נשא אליהו את דברו אל אנשי כוחו, המכונסים בחורשה על יד גיר-יצחק.

הוא אמר להם כי פרצה מלחמה בין ישראל ומצרים, והסביר להם את מניעיה — שהיו ידועים ומובנים גם בלא-הכי לכל חייליו. במלחמה זו יצאו לקרב הראשון שלהם, אמר ואל-להם להירתע מפני נסיון ראשון וקשה זה. על המפקדים הטיל לשמש מופת לפקודיהם, ולפקודיהם הורה ליטול דוגמה ממפקדיהם. מן הפלוגות השומעות הגיחו חיילים — חייל מפלוגה — ופנו אליה; זו היתה מסורת הכוח משנים.

"עלה!", קראו "נותני הטון".

"קרב!", שאגו הפלוגות.

שוב — "עלה!"

"קרב!"

"עלה!"

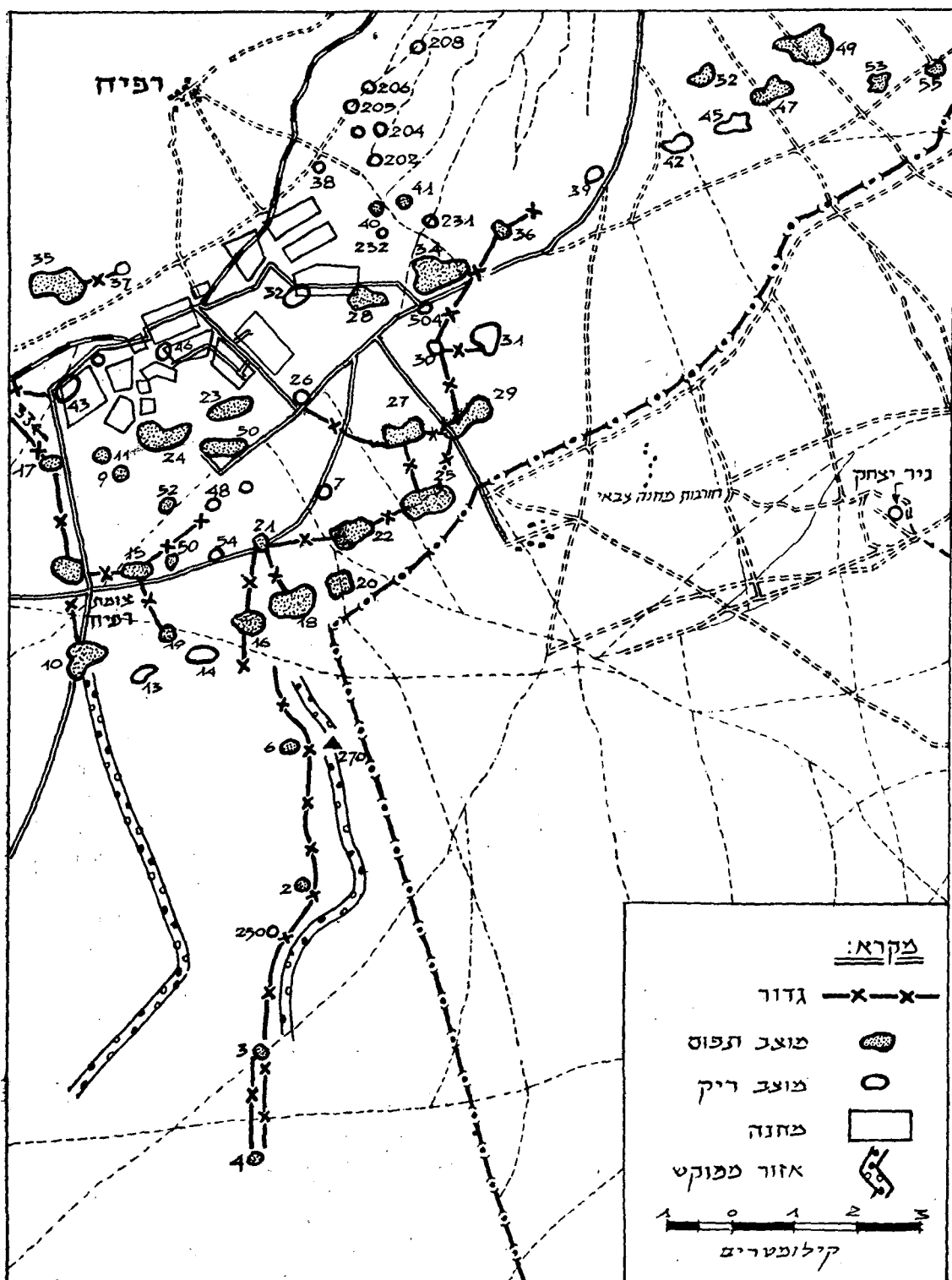
"קרב! קרב! קרב!"

בחדש אוקטובר 1956 החזיק "כוח אליהו", מחטיבת הרגלים שעתידיה היתה לתקוף את מערך-רפיח, במוצבים הישראליים שלאורך גבול רצועת עזה. במרוצתו של חודש זה ביצעו יחידות-המשנה של הכוח מספר סיורים ליד הגבול, והביאו ידיעות רבות על שדות המוקשים של האויב ועל מוצביו. הודות לסיורים אלה, ולעצם ההחזקה במוצבי-הגבול הישראליים שנוכח הרצועה, היו אנשי "כוח אליהו" מיועזים יפה עם השטח והכירו את תכונותיו. בפרוס השבוע האחרון של חודש אוקטובר, נאמר לאליהו, מפקד הכוח, בקבוצת-פקודות חטיבתית אשר נערכה לקראת מבצע-*"קדש"*, כי עליו לתכנן התקפת לילה על המוצבים המצריים 25 ו-22, הסמוכים לגבול; וכה עשה. אך בסמוך לסופו של החודש נאמר לו לאליהו, בקבוצת-פקודות נוספת, כי כוחו לא יתקוף את המוצבים 25 ו-22 אלא את המוצבים 17 ו-33, שבצומק מערך-רפיח.

הסיבה לתמורות אלו לא תפורט כאן, אך כללית ייאמר, כי הפיקוד הישראלי הכין, מטעמי גמישות ובשל שיקולים מיוחדים שונים, לקראת ההתקפה על רפיח, שתי תכניות אלטרנטיביות, אשר לפי האחת מהן היה על "כוח אליהו" לתקוף את המוצבים 25 ו-22, ולפי השנייה — את המוצבים 17 ו-33. מבט במפת מערך-רפיח ילמדנו כי בעוד אשר הגישה אל המוצבים 25 ו-22 היא קלה יחסית — שכן הם מרוחקים מן הגבול רק מאות מטרים ספורות — הרי הגישה אל המוצב 17, ואל המוצב 33 שהלאה-ממנו כקילומטר ומעלה צפונה-מערבה, כרוכה היתה בחציית שני שדות-מוקשים גדולים ומותנית בכיבוש מספר ניכר של מוצבים שבין הגבול לבין הצומת רפיח — אל-עריש — ניצנה.

זאת ועוד: לפי שניתן לצפות, עלולים היו כוחות ניכרים של האויב (לרבות שרייו) — אשר יפתחו כמשוער בנסיגה לאל-עריש — להתקל בזוג המוצבים הזה, ולתקפם בעצמה גדולה.

אליהו, מפקד הכוח, החל מתכונן לבצע משימה קשה זו. והנה נאמר לו, בקבוצה-פקודות שלישית, אשר נערכה בצהרי יום ב', 29 באוקטובר, כי הוחלט עתה לחזור אל התכנית האחרת, אשר לפיה מוטל

מערך הביצורים המצרי שבמבואות רפיה

הראשון שבין הללו — מוצב 25 — נמצא כקילור מטר דרומית למוצב 29. השני — מוצב 22 — נראה להם כ-600 מטרים דרום-מערבית ל-25. המשקפות גילו במוצבים עמדות וגדרות-תיל; גדר תיל נוספת היתה מקשרת בין שני המוצבים. גדרות-מקשרות כאלה נתמשכו גם מן המוצב 25 לעבר המוצבים 27 ו-29.

גם שני היעדים הללו — המוצבים 25 ו-22 — היו מקומות נודעים מימי מלחמת-השחרור, אשר עליהם לחמו בשעתו חיילי „גולני“ לחימה מרה וכבדה, עת נבלמה התקדמותם לעבר רפית. המוצב 25 הנו „משלט בית-הקברות“, שהפך לשם-דבר במערכה על רפית בראשית שנת 1949.

תצלומי-האוויר הראו שמוצב 25 נחצה על-ידי שתי גדרות — ומיקוש ביניהן — לשני מוצבים נפרדים. לשם הבחנה בין החלקים נקרא לצפון-מזרחי ש-בהם — 25; ולדרום-מערבי — 25 א'. בכל אחד מהם החזיקה, לפי דו"חי המודיעין, מחלקת-רגלים המוגברת בנשק מסייע. בוקר-בוקר נראתה ב-25 מחלקה מתעמלת. 25 א' היה נסתר מעין. תצלומי-אוויר אנכיים גילו כי בשני החלקים יחד מותקנות עמדות לשתי מחלקות-רגלים.

במוצב השכן — 22 — גילו תצלומי-האוויר עמדות לשתי מחלקות-רגלים ולנשק מסייע. הגם שלפי דו"ח-המודיעין החזיקה בו רק מחלקה אחת. קשה היה לזהות במדויק, בתצלומי-האוויר האנכיים, את הגדרות של המוצבים עצמם. ניתן לשער כי לאורך גדרות אלה והגדרות המקשרות את המוצבים טווחו משימות אש-מגן ואש-סכנה. השטח שבין המוצבים 25, 27 ו-29 לא נחרש ע"י פלחי הסביבה ועל כן חשוד היה במיקוש. מזרחית ל-25 נראו במפורש, בימים האחרונים עבודות מיקוש; וההשערה אמרה, כי יתכן שמדרום ל-25 אורבים שדות מוקשים נוספים.

4

הכוח אשר עמד לרשות אליהו בשביל כיבוש שני המוצבים הללו מנה שלוש פלוגות רובאיות ותיקות ופלוגה מסייעת, שהיתה מאומנת כדבעי.

לצורך המבצע הוגבר כוחו זה במחלקת סיירים ובסוללה בת 4 תותחים נגד-טנקים, בני הקיטר 57

עוד ביום ב' בשעות לפני הצהריים נסעו אליהו וקבוצת-סיור-ופקודות משותפת — אשר מלבד כל מפקדי הפלוגות שותפו בה גם מפקדי מחלקות מפלוגות א' ו-ג' — ועלו לתלולית דנגור, לצפות משם על יעדי הכוח ועל פני-הקרקע בכדורותם.

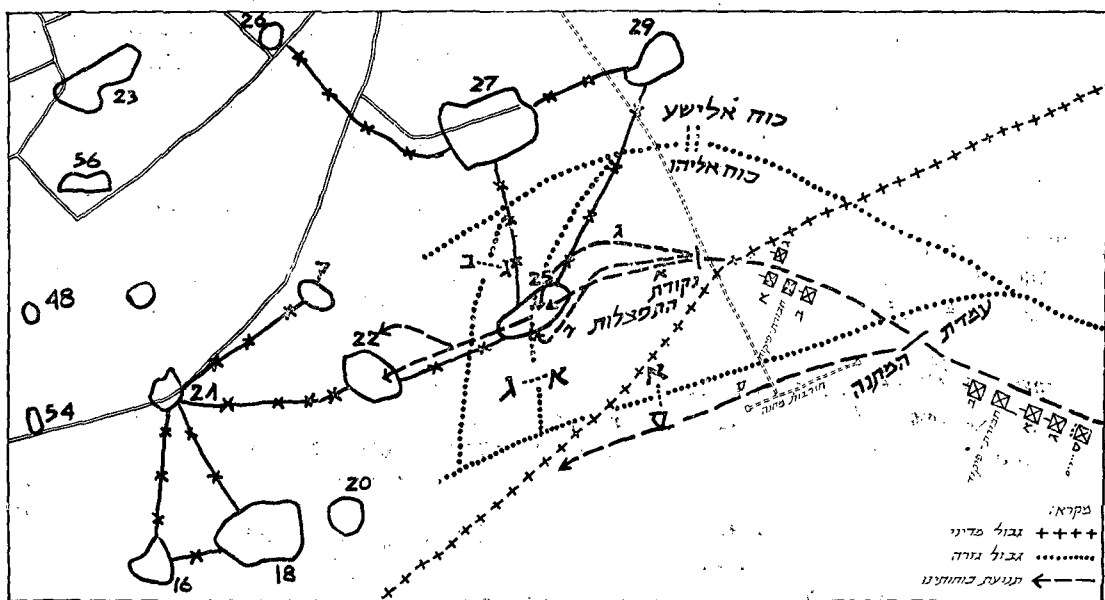
המשקיף מדנגור רואה לפניו מישור חולי המשתרע ממנו-והלאה כשני קילומטרים, עד לרמה קלה — שהיא לאמתו-של-דבר רכס מאורך ופחוס המת-משך מצפון דרומה בעבר המצרי של הגבול, ומסתיר מן העין את מחנות-רפית הגדולים, שמעבר לגבול מערבה. בלב משטח זה, בסמיכות-יתר לגבול, בעברו הישראלי, נראות חורבותיו של מחנה צבאי בריטי לשעבר, כביש מתמשך ממנו הישר אל הרמה, ונעלם בשטח-המת שמעבר לה.

המפה תלמדך לדעת כי הוא מתחבר עם הזרוע הדרומית של כביש עזה — רפית, המתפצל מצפון-מזרח למחנות לשתי זרועות.

נקודת-השיא של הרמה המסתירה את המחנות מצויה ממזרח לכביש — שתי פטמות פחוסות נראות שם; המערבית שבהן גובלת בכביש, ובהביטך בה תדמה אותה למצד גדול החולש עליו.

הפטמות מצוינות במפה כג' 102 — והנהן אותו „משלט 102“, אשר כוחות חטיבת-הרגלים „גולני“ לא עצרו כוח לכבשו בשלהי מלחמת-השחרור, חרף שלוש ההתקפות שערכו עליו. כאז כן גם באוק-טובר שנת 1956, היו שתי פטמות אלו מאורגנות להגנה ומבוצרות בגדרות-תיל, ושדה-מוקשים בין הגדרות.

הפטמות כונו במפות-המערכה שלנו „מוצב 29“; ועתה הוקצה לכיבושן — ולכיבוש מוצב 27, שבריי-חוק 600 מטר מעבר לרמה מערבה, „כוח אלישע“, שכנו של „כוח אליהו“. אך כיון שמוצב 29 נחשב לשטח החיוני של הרמה המבוצרת, הוטלה על „כוח אליהו“, מלבד משימתו המיוחדת שלו, משימה נוספת: לשמש עתודה לכיבוש מוצב 29, אם תכשל התקפתו של „כוח אלישע“ על מוצב זה, או תשתבש. מפקדי „כוח אליהו“, בצפותם מדנגור, עיינו בו, איפוא, יפה יפה — גם במפה וגם בשטח — כשם שעיינו במוצבים שהוקצו להם.

תשקיף כיבוש המוצבים 25 ו-25 א' על ידי כוח אליהו

אש-הריכוך, תלזה הארטילריה-המסייעת את מסע-ההתקרבות של הכוח באש הטרדה על 25-רבתי. אש זו אף תסייע לכוח הנע בזיהוי המוצב.

באשר לפינוי פצועים — תחנת האיסוף של הכוח תתמקם בתחילת הכביש היוצא מחורבות המחנה הבריטי. הוחלים היחיד שנמצא בכוח הוקצה להסעת הפצועים מן היעדים לתחנה. ממנה והלאה — כך סוכם בתכנית החטיבתית — תפנה אותם היחידה הרפואית של החטיבה.

* * *

בעמדת-התצפית שבדנגור אמר אליהו למפקדי-המשנה שלו מה תהיינה משימותיהם, והדריך אותם בתכנית ההתקפה לשלביה ולציריה.

באשר לפריצה אל היעדים קבע אליהו כי פלוגה א' תפרוץ ל-25 ממזרח, אך פלוגה ג' תפרוץ ל-25 א' מצפון, לאחר שתחדור דרך הגדרות המחברות את מוצב 25 עם המוצבים 29 ו-27.

פלוגה ב' תמתין ממזרח ל-25; ולאחר שיכבשו שני חלקי המשלט — תעקפו מצפון ותסתער על 22.

מ"מ. הסיוע-הישיר שהוקצה להתקפה על המוצבים 25 ו-22 היה: יחידת מרגמות-כבדות שקוטרן 120 מ"מ, ויחידת תותח-ישרה בני 105 מ"מ. לאלה עתידה היתה לצרף את אשה יחידת המרגמות-הבינוניות של הכוח.

* * *

במקום לפצל את כוחותיו ולחקוף את שני יעדיו בעת ובעונה אחת, בחר אליהו לרכז את כל כוחותיו ואת כל עצמת-אשו על המוצב הגדול יותר — 25-25 א' — מתוך הנחה כי כיבושו של זה יביא להתמוטטותו של המוצב הקטן יותר, 22.

בדעתו היה לתקוף תחילה את המוצב 25 בשתי פלוגות — א' ו-ג'; את הראשונה הועיד ל-25 ואת השניה — ל-25 א'. את פלוגה ב' הועיד, בשלב זה, כעתודה לפלוגות התוקפות; ומשייכבש 25 על שני חלקיו — לכיבוש 22, בחיפיון של פלוגות א' ו-ג'. את מחלקת הסיירים הועיד אליהו לאבטחת עמדות המרגמות-הבינוניות של הכוח, ואגפו הדרומי של הכוח כולו, מפני התקפת-נגד, וכן — למשוך אל עצמה את אש המוצבים 25-רבתי ו-22.

את הסוללה הנגד-טנקית ואת המק"בים שלו הצמיד אליהו לתובלת-הדרג-הלוחם, והועידם להגנת היעדים לאחר-כיבושם. את אש הארטילריה הועיד כולה לריכוך המוצב 25-רבתי; ולאחר זאת, משיוחל בהתקפה על 22 — ל"ריכוך" מוצב זה. לפני הנחתת

אליהו ושתי "כיתות-חילון" מאנשי המסייעת (שחומשו ככיתות רובאיות) נתלו אל הסיוור עד העץ שבקרבת מסעף-שבילים, כ-3 קילומטרים דרומית-מערבית לגיר-יצחק. מוסה וסיוור לא הורשו לצאת מיד למשימתם; חייבים היו להמתין שם עד שובו של סיוור מחטיבת-השריון, שיצא קודם-לכן לשטח הקדמי, למשימתו שלו — שאם לא היו ממתינים היתה נשקפת סכנת התנגשות בין שני הסיוורים. סיוור-השריון חזר כשעה אחרי חצות. אנשיו לא חידשו דבר לסיוור של "כוח אליהו" — הם אמרו כי לא קרבו למוצבים.

אליהו חשש שהסיוור שלו יטעה בחשכת הלילה ועל-כן אמר למוסה, כי ינוע לאורך התוואי הברור היחיד שבשטח — הדרך — עד הכביש, וכי ממנו יפנה, בזוית של 90 מעלות, אל המוצב 25.

למוסה היה מכשיר-קשר, שרושת למכשיר אשר נמצא אצל אליהו. אליהו התעתד להמתין אצל העץ לשובו של הסיוור. אם ישרד אליו מוסה, כי הסתבך ללא-מוצא — יחוש לעזרתו בנושאות-הנשק, עם כיתות החילון.

"צא!", אמר אליהו למוסה.

מוסה וחבריו נעו כשני קילומטרים בשביל המת-משך לעבר המחנה הבריטי החרב. הם הגיעו להת-פצלותו של השביל, שבין שרידי המחנה, המשיכו וחצו את הכביש והחלו צועדים מערבה, במישור החשוך, במגמה להגיע אל המוצב 25.

בהסתייעם במשקפות כדי לבלוש באפלה הסמיכה, עשו את דרכם עד אשר ראו מבעד לעדשות תואי שנראה דומה למוצב. קצין המודיעין חישב ומצא שהם "משכו" יתר-על-המידה לעבר 27, וכי הם רואים אותו, ולא את 25. מוסה החליט איפוא להטות את כיוון התנועה דרום-מערבה. ללא תקלה וללא טעות נוספת קרבו ל-25 וזיהו אותו — הם הבחינו

באשר לצירים, הוא החליט לתקוף את היעדים, בדרך כלל, ממזרח למערב: בהחליטו כך, התחשב בראש-וראשונה במקומה של הארטילריה המסייעת — שכן רק בכיוון-התקפה כזה ניתן לו לתקוף בזוית-ישרה לכיוון הנחתת אש-הריכוך שלרשותו. אחד משני קציני הקישור הקדמיים, שניתנו לו מיחידות-הסיוע, צרף אליהו לפלוגה א', ואת השני — לפלוגה ג', למען יוכלו שני מפקדי הפלוגות הללו להפעיל במישרין את אש-הסיוע שלהם, להעתיקה, או להפסיקה.

באשר לשלבי התנועה — החליט אליהו לפתוח במסע משטח-הכינוס בשעה מוקדמת למדי בערב, ליל 30/31 באוקטובר, ולהפסיק את המסע מדי-שעה למנוחה ארוכה, למען לא יתייגעו הכוחות. משך התנועה משטח הכינוס שבגיר-יצחק אל היעד (כ-13 קילומטר) היה מחושב בתכניתו בהתאם ללוח-הזמנים הכללי של הכוחות התוקפים.

בלוח-זמנים זה נאמר, כי החל משעה 0230 ועד השעה 0300 יורעש מערך-רפיח ע"י כוחותינו. מרדת-החשכה ועד תחילת ההרעשה עמד איפוא לרשותו של אליהו זמן מספיק בשביל הנעת כוחותיו משטח-הכינוס אל עמדת-ההמתנה — בקר-ההתחלה שליד הגבול. בשביל עמדת-ההמתנה זאת בחר הוא את השטח שמימין לכביש החוצה את החלק הדרום-מערבי של המחנה הבריטי החרב. המרחק אליה משטח-הכינוס היה כ-11 קילומטרים. המרחק ממנה אל היעדים — כ-2 קילומטרים.

חצית קר-ההתחלה — הוא הגבול הבין-לאומי — נקבעה ל-0305, במשוער. השחל עמד לעלות ב-0445. מכאן, ששעה וארבעים דקות עמדו לרשותו של אליהו לשם מסע-ההתקרבות מקר-ההתחלה אל שני מוצביו, ולהנחתת התקפת-הלילה שלו עליהם.

אליהו אמר לאנשיו כי עוד אותו לילה (ליל 29/30 באוקטובר) יצא סיוור ומשימתו: לבדוק את נתיב-התנועה אל המוצב 25; לגלות את המיקוש אשר לפי דוחות המודיעין נזרע בשטח שלפני היעדים; ולעמוד מקרוב על טיב הגדרות.

5

סמוך לחצות התארגן הסיוור בשטח חנית הכוח, ונסע משם לדרכו. למפקד הסיוור נתמנה מוסה, מפקד פלוגה א'. צורפו אליו — מלבד אריה, מפקד פלוגה ב' ואשר, מפקד פלוגה ג' — גם קצין המודיעין, קצין-החבלה, שלושה מפקדי כיתות-סיירים, ו-3 מפקדי כיתות-חבלנים.

קצין-החבלה ואנשיו נעו לפני הסיוור, בדקדם באדמה כדי למצוא מוקשים. למראה קצב התקדמותם האטי, שקל מוסה את נתוני הזמן והמרחב שלו, ובא למסקנה כי "כל-כך לאט זה לא עסק" — ואמר זאת לקצין-החבלה. קצין-החבלה נע איפוא ב-יתר-מהירות, בסמכו על "חוש", ובדקרו רק במקומות שנראו לו כחשודים. שום מוקש לא נמצא.

על קו הרקיע שלו בעמדות-מק"ב בעלת מחפיר-ראש, בה הבחינו בתצלום-האוויר, שעיינו בו לפני צאתם לסיור.

„חבלנים — קדימה!“ לחש מוסה.

החבלנים קרבו כדי 30—20 מטרים מגדר-תיל. שם גילו שקע קל בפני הקרקע, ומוסה עצר בו את הסיור. הם לא הרגישו כי שוכבים הם בתוך שדה-מוקשים נגד-טנקים שמחוץ לגדר, אשר בשוליו שורת מוקשי-תאורה מופעלי תיל-ממעיד. זמן-מה שהו שם, מאזינים. קולות שיעול בישרו להם כי כמוצב מצויים אנשים.

לאחר זמן-מה חזרו על עקבותיהם עשרות מטרים אחדות ופגו צפון-מערבה, לבדוק את הגדר המחברת את המוצב 25 עם מוצב 29. היא נתגלתה כגדר חד-שיפועית. אליהו הורה מפורשות שלא לעבור אותה. „נחזור!“ אמר מוסה לחבריו.

הם חזרו, בצעידה מהירה, בדרך בה באו; בשעה 0400 בקירוב פגשו באליהו, אצל העץ, ומסרו לו את הידיעות שהביאו עמם.

6

ביום ג', עד רדת הערב, נעשו מאמצים להשלים את התארגנות הכוח.

אולם עם רדת הערב ההתארגנות עדיין לא הושלמה. בפלוגות חסרו מקלעים, או שנצטרכו לבדוק כלים, וכיוצא בדברים אלה; לא ניתן עדיין לכל כוחות-המשנה תדריך באשר למשימה שהוטל עליהם לבצעה בעוד שעות ספורות, בלילה. אריה, מפקד פלוגה ב', הספיק להודיע למפקדי-המשנה שלו רק את מספרי היעדים, ואך מעט בלבד על תכנית ההתקפה.

לעומת זאת הצליחו מוסה ואשר לערוך קבוצות-פקודות, איש-איש בפלוגתו, בשעות אחר-הצהריים של יום ג'. בעזרת שולחן-חול, שהותקן מניה-יוביה בחנית הכוח, הדריך מוסה את כל אנשי פלוגתו במרוכז בתכנית ההתקפה על יעדה — המוצב 25. מוסה חילק את אנשיו לשלושה כוחות-משנה: אחד, שיחפה על פריצת הגדרות; אחר, שיפרוץ אותן; ושלישי, שיטוהר את המוצב. כוחות החיפוי והפריצה ייהפכו, בתום הפריצה, לעתודת הכוח-המטוהר. כל כוח-משנה, בכללותו, שמע את משימתו לפירוטה. בתום התדריך נתן מוסה תדריך מפורט יותר למפקדי-המשנה שלו. ברם, לא נותרה לו כלל שהות לתרגל את הפלוגה.

תדריך מפורט ניתן גם בפלוגה ג', בעזרת תצלום-

אוויר של היעד. היום החשיך. האנשים נערכו בתורי קבלת האוכל. בתום ארוחת-הערב נערכו למסדר-יציאה. פריצי-אש נשמעו לעתים מעבר מערדר-רפוח והתערבבו בפזמוני החיילים הממתנים לפקודת-התזונה. אלא שפקודת-התזונה נשתתתה. והנה נקרא אליהו למפקדת החטיבה. שם אמר לו המח"ט, כי ההתקפה נדחתה ל-24 שעות, אך יש להישאר בכוננות. תוראה זאת נמסרה ל„כוח-אליהו“ בשעה 2100 בקירוב.

האנשים שכבו לישון במקום בו המתינו, בהביעם אכזבה מרה לסיים בלתי-צפוי זה.

אותו לילה חלף על „כוח-אליהו“ בחוסר-אירועים.

7

בבוקר המחרת — ביום ד' — ערכו אליהו ומפקדי כוחות-המשנה שלו תצפית על שטח-ההתקדמות אל 25 ו-22, ועל היעדים עצמם; במיוחד התאמצו לאכן את 25 א'. הוחלט לנוע, עד כמה שאפשר, בשטחים חרושים, שהם אולי נקיים ממוקשים. בסיור זה סוכמה סופית תכנית ההתקפה.

עד אחרי הצהריים עשה אליהו במפקדת החטיבה, בקבוצת-פקודות. ב-1500 אושרה ההוראה כי כוח יתקוף את 25 ו-22, והוא חוזר למטהו.

במשך שעות אחר-הצהריים הושלם נשקן של הפלוגות — ונשמעו יריות ניסויי-הנשק שנתקבל.

בשעות אחר הצהריים ערך מוסה בפלוגתו תרגול סכמתי של פריצה ליעד מבוצר, וטיהורו.

תרגול סכמתי מעין-זה נערך גם בפלוגה ב' — סרטים לבנים, שנמתחו בין עצי השדרה, סימנו לפלוגה את „תצלול הקשר“ של „היעד“.

פלוגה ג' ערכה תרגול-הסתערות על גבעה ממש.

תשומת-לב מיוחדת הוקדשה בכל הפלוגות לבעיית ההזדהות של כוחותינו, אשר סברו כי תתעורר בכל חומרתה בעת הלחימה בחשכת הלילה בתוך תעלות היעדים. בפלוגה א' נקבעה סיסמה פנימית — „מזל-טוב“. בפלוגה ג' דובר כי האנשים ירבו לצעוק ולקלל בעברית ויימצעו משי-מוש בכינויי-שם ערביים, כגון „מוסה“.

אליהו" לפני צאתו לקרב — הקריאה המשולשת
 "עלה — קרב!" הדהדה בחורשה.
 הקריאות הללו התערבבו בהמולת האש שנשמעה
 בדרום, שם החלו כוחותינו עוברים בשדה-המוקשים
 הראשון, תחת הפגזת הארטילריה המצרית.

9

בשעה 2200 נעה שדרת "כוח-אליהו" משטח-
 הכינוס לדרכה הארוכה. פלוגה ב' הוליכה, כשבראשה
 מפקדה ועמו קצין המודיעין וכייר.
 אלומות זרקורי המצרים — האחד מהם הותקן על
 המוצב 20 והשני על המוצב 22, יעדו השני של הכוח
 — נפלו על השדרה מפעם לפעם. כעבור שעת הליכה,
 פקד אליהו על חנית-מנוחה. התניות נוצלו לשם
 תיקון פגמים בחגור, שנתגלו בעת המסע.

כשלושת רבעי השעה נח הכוח. כזכור, בחר אליהו
 להקדים ביציאה, למען יוכל להעניק לאנשיו פרקי-
 מנוחה ממושכים, ולשמור על כוחם שלא יתבזבזו
 קודם ההסתערות.

התנועה המתונה חודשה, ומקץ שעת הליכה נוספת
 שוב נערכה חנית-מנוחה ארוכה. בהתקרב הכוח
 לחורבות המחנה הבריטי, החלה גורת המערך המצרי
 שמדרומו יורה — הן אש תולדת-מסלול, והן שטוחת-
 מסלול. רובה של האש הופנה דרומה-מזרחה. לעבר
 הזרוע הדרומית של ההתקפה, ורק מיעוטה לעבר
 "כוח-אליהו". בפלוגה ג' נפצע אחד האנשים מפצצת
 מרגמה בת 81 מ"מ.

ב-0200, בקירוב, הגיע הכוח אצל חורבות המחנה
 — ונתחפר בשוחות אישיות לקראת ההרעשה. גורים
 כבר הופיעו לזמן זה ברקיע, מעל מערך-רפיה ומעבר
 מזה של הגבול — והציפו את השטח באורם. גם

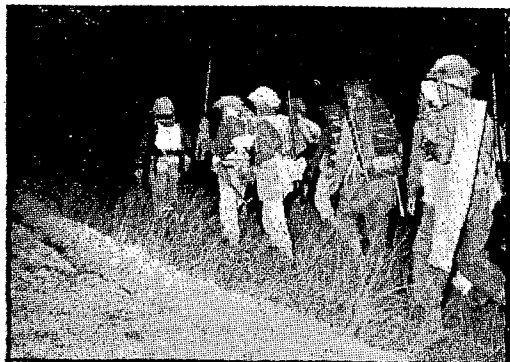
בעזרת שולחן-חול שהותקן מניהוביה הדרך מוסה
 את אנשי פלוגתו

8

החיילים אכלו ארוחת-ערב כשהם מעיינים באור-
 האחרון בעלוני-הקרב של החטיבה. נוסף לעלונים
 אלה חולקו להם גם "תפילות מלחמה" מטעם
 הרבנות הצבאית. ברדת החשכה נערך הכוח למסדר-
 היציאה, לפי סדר זה: פלוגה ב' בראש, כחלוץ;
 אחריה באו — חבורת-הפיקוד הקדמית, עליה נמנו
 אליהו, סגנו, קצין-המבצעים, שלישי, קצין-קישור-
 ארטילריה, משנה-טכני, קשרים ו-4 רצים — רץ
 לכל כוח-משנה; פלוגה א'; פלוגה ג'; ומחלקת
 הסיירים. החבלנים חולקו בין כוחות-המשנה; הם היו
 חמושים בבאנגלורים הארוכים, אשר זכו בפייהם
 לשם מפולפל. אנשי המסייעת — חלקם כבר נמצאו
 בעמדות-מרגמות, שנבחרו וסוירו ביומיים האחר-
 נים בשטח שמול היעדים, בעברו הישראלי של הג-
 בול; וחלקם — המק"בנים — נותרו עם תובלת-
 הדרג-הלוחם.

מפקדי-הפלוגות דיברו עתה אל פלוגותיהם בדברים
 של ערב-הקרב. ביחידת-משנה זו או אחרת נתקבל
 עוד, "ברגע האחרון", המקלע החסר, או הוחלף
 המקלע המקולקל. מוסה סיפר לאנשיו על ההרעשה
 "העצומה" שתונחת על מערך-רפיה.

"מאות טונות של חומר נפץ יורידו עליהם", אמר.
 בשורה זאת רוממה מאוד את הרוחות.
 כרבע-שעה אחר שמפקדי הפלוגות "נתנו ציונות"
 לפלוגותיהם, דיבר אליהו אל כל יחידות הכוח,
 במקובץ. דבריו היו עגיניים ביותר, ונסכו על מבחן-
 הקרב הראשון, על אומץ-לב, על משמעת ועל המופת
 האישי של המפקד.
 שומעיו גמלו לו בטכס המסורתי הנערך ב"כוח-

ראש השדרה של אחת היחידות בתנועה לקראת
 עמדות ההמתנה.

נמצא במוצב 27. אליהו נותר ללא סגן. הוא לא ראה אלא דרך אחת בלבד למנוע אבידות נוספות מרובות. והיא — לעבור במהירות את השטח המוכה-באש, ולחדור ליעד. הוא החל מאיץ ודוחק. באמצעות האלחוט במפקדי-המשנה כי ימהרו — אלא שהקשר לא היטיב לפעול.

עד לכביש (המתמשך מקרבת המחנה ההרוס לעבר המוצב 29, והלאה ממנו) שחצה את נתיב-התקדמותה של השדרה, התנהלה התנועה כמעט ללא שהיות ממושכות. הפאנלור הארוך מפולפל-השם התפרק לפתע לחוליותיו, ותוך כדי צעידה הורכב מחדש. תקלה זו עוררה דאגה יתרה בפלוגה א', שכן ב-פאנלור ענק זה ראו אנשיה מענה קולע לבעית המוקשים שבין הגדרות, והם תלו בו תקוות רבות. שעה שהשדרה המתקדמת חצתה את הכביש ירדה בקרבתה הפגזה כבדה; מסתבר כי כביש זה, המוליך אל תוככי מערך-רפיה, טוות מראש על ידי הארטילריה המצרית. להפגזה נתלותה אש מקלעים. השדרה עצרה ושכבה.

אותו זמן התקשר מוסה באלחוט עם אליהו, שנמצא עם חבורת-הפיקוד שלו מאחורי פלוגה א', והודיעו כי הוא מרוחק כ-900 מטרים מן היעד. מטח-בקורת נוסף התפוצץ בעוד מוסה דובר עם מפקדו, והוא לא הבחין במטח זה. הוא הבחין רק במטח שלאחריו — שירתה אותו סוללת מרגמות בנות 120 מ"מ. ההתפוצצויות התחוללו משמאל ליעד. האש הוסטה ימינה, והחלה פוגעת ביעד עצמו.

בשטח הנמוך שממזרח ל-25 ערך עתה מוסה את פלוגתו לפי סדר-הפעולות של כוחות-המשנה שלה ולפי כיווני ההסתערות שלהם; לפי הוראת אליהו הוא החל מקדם את פלוגתו הערוכה לעבר המוצב. פלוגה ג', בפיקודו של אשר, נתפצלה מן השדרה ימינה, והחלה נעה לעבר גדר-התיל המחברת את המוצב 25 עם המוצב 29. אליהו עצמו נע עם חבורת-הפיקוד שלו אחרי פלוגה א'. פלוגה ב' נעה אף היא קדימה, אולם ניוונה בחשכה שמאלה, לעבר פאתו הדרומית של היעד. בינתיים, הנחיתו סוללות התור-החיים והמרגמות את אש-ההטרדה על היעד. המת-קדמים ראו היטב את הפגיעות הטובות ב-25. גם על חלקו המערבי של היעד — 25 א' — ניחתה הפגזה, אלא שבגלל מקומו לא ניתן היה לבקרים למלא את תפקידם בדייקנות.

הכוחות המתקדמים לעבר 25 מצאו עצמם עד-מהרה בתוך שטח המוכה באש כדורים, פגזים

„כוח-אליהו“ המחופר הואר באורם החורייני. החיילים פירשו את הופעת הנורים כאקדמה להפצצה ולהר-עשה. בדריכות רבה המתינו להמשך שיבוא אחרי ההקדמה הזאת. אפס, ההפצצה הסתכמה בנפצים מועטים — ולא כולם התחוללו במערך-רפיה. ההר-עשה היתה במציאות פחותה בהרבה מן ההרעשה שנצטיירה בדמיונם של המצפים לה. אולם היא ניחתה בסמוך כליכך לכוח הרובץ — נפצים אחדים התחוללו גם בריחוק 100 מטרים ממנו — עד כי לא זילזל בה איש.

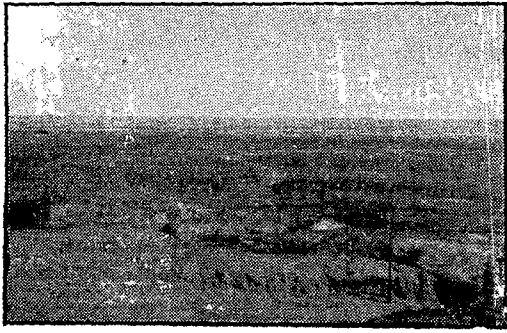
ההרעשה נסתיימה מקץ עשרים דקות. ואחריה גברה האש המצרית בגזרה שמול הכוח. אליהו התקשר עם מפקדת החטיבה בדבר המשך התווה; נאמר לו להמתין. התשובה הזאת ניתנה לו שוב ושוב, כל אימת שביקש היתר לנוע להתקפה. רק ב-0325 נתקבל ההיתר.

מחלקת הסיירים כבר נתפצלה מן הכוח ופנתה מערבה. אליהו פקד עתה על מוסה, מ"פ א', ועל אשר, מ"פ ג', כי ינועו קדימה במקביל — כשפלוגה ג' מימין לפלוגה א' — אל קו-ההסתערות. הוא וחבורת-הפיקוד, ופלוגה ב' שמאחוריה, נעו בשדרה אחרי פלוגה א'. בחוד של פלוגה א', נעו 5 תתי-מקלענים, מלבד הנוטים. פניהם היו מועדות צפון-מערבה, לעבר הפאה המזרחית של מוצב 25. למעלה מאלפיים מטרים היה ריחוקו של מוצב זה מחורבות המחנה הבריטי. התנועה היתה מהירה. שכן כל דקה חולפת קירבה את מועד עלות השחר — השעה 0445.

10

בתכנית-התנועה-והאש דובר על הפגזת-הטרדה שתנחית על מוצבי האויב הארטילריה המסייעת לכוח. מוסה, שנע בחוד של פלוגתו, ביקש עתה מקצין-התצפית-הקדמי כי ינחית את האש המובטחת על המוצב 25, וכי תחילה יירה מטח-ביקורת, לזיהוי. קל היה לאכזר את המוצב לפי סילוני הכדורים הנותבים שנורו ממנו, אך מוסה רצה לדעת בודאות שאין הוא טועה. המטח נורה, ומוסה לא זיהה אותו. הוא הוסיף לנוט את השדרה בדרך בה ניוט את הסיוור שלו שני לילות קודם לכן, בעוד אש האויב מגששת אחר אנשיו.

פה-ושם בכוחות הנעים נפגעו אנשים. בחבורת-הפיקוד נפגעו שנים. סגן מפקד-הכוח גפצע פעמיים — כמשוער, ממשימת אש סכנה של מק"ב, אשר

מקום ההיערכות של פל' א' — מראה מן המוצב.

א' — כל אחת מהן היתה חמושה בשתי "בזוקות" ובשני מקלעים. מלבד חמושה הרגיל, באש על העמדות המשוערות שנכחן; שררה עדיין חשכה כבדה ולא ניתן לראות דבר במדויק.

הבזוקאים ירו בעמידה או בכריעה, כשהם משתי דלים לכוון מעל לגדר. שלוש מרגמות 52 מ"מ, שצורפו למאבטחי הפריצה, ירו אף הן, בריחוק-מה מאחורי המאבטחים. הטוח על העמדות הראשונות היה, כמשוער, כ-130 מטרים.

"חבלנים, קדימה!" צעק מוסה.

החבלנים רצו אל הגדר, נושאים את הבאנגלור-הארוך, בעל הכינוי המפולפל. הם החלו תוחבים אותו, בעוד המאבטחים מגבירים את קצב יריותיהם. בהישמע הקריאה "פוצץ!", הרכינו הכל ראשיהם — אך לשוא המתינו לנפץ. הבאנגלור הארוך לא פעל.

אמנם, בידי החבלנים היו גם באנגלורים בודדים קצרים, אך מוסה לא אבה להמתין עוד. הוא עצמו, מפקד הכוח-הפורץ שלו וקצין-החבלה ניגשו לגדר, ו"השכיבו" אותה. קצין-החבלה החל מתקדם לעבר הגדר השניה, בחטטו באדמה, באורח "סמלי" בלבד, בדקר שלו. חוליית הפורצים נעה אחריו. אש האויב בעמדות שממול הפלוגה לא דעכה עדיין, חרף ירי-הרתק החזק. כדור פגע באחד הפורצים, בעת חציית השטח שבין הגדרות. הפורצים החלו ממוטטים את הגדר השניה, מול שתי עמדות מקיב ועמדת-דמה של תותח-נגד-טנקי. שנים נוספים נפגעו — האחד מהם, סמל-החבלה יאיר עומר, נהרג — אך הנותרים הפילו את הגדר, ומוסה הזרים דרך הפרצה את הכוחות המסתרים: תחילה את הכוח המיועד לטיהור התעלה הצפונית. אחריו את זה המיועד לטיהור הדרומית. ולבסוף — את המיועד לטיהור של המרכזית. הוא עצמו נספח לכוח המטהר במרכז.

ופצצות; הם נכנסו לתחום משימות אש-המגן והסכנה של המערך המצרי אשר מוצביו, המדורגים לעומק ולאגפים, יכלו לסייע זה-לזה באש תכליתית ביותר. מלבד הרגימה וההפגזה שירדו על השטח בו נעו יחידותיו של "כוח-אליהו", נורתה עליהן אש-מקלעים יעילה גם מעבר המוצבים 29 ו-27. שני המוצבים הללו נמצאו באגף הימני של יחידות "כוח-אליהו" הנעות מערבה, ואשם בצטלבה עם האש שטוחת-המסלול שירה בכוחותינו אלה המוצב 25 עצמו, אשר נמצא עתה הישר נכחם.

השעה קרבה ל-0430, תוך-כדי תנועה, בהיותו בריחוק של כ-400 ממוצב 25, פקד אליהו על הארטי-לריה המסייעת שלו להנחית את ה"מנה" שהוקצבה לריכוך היעד. מיד הפכה אש-ההטרדה הארטילרית להפגזה ורגימה מהירות-קצב, ובחסותה החלו הכוחות קרבים וסוגרים. על 25.

11

בריחוק כ-50 מטר מן הגדר הראשונה של המוצב, בתוך השקע הפחוס שבקרע, עצר מוסה את פלוגתו הערוכה לפריצה, — ושם פסחה עליה האש שטוחת-המסלול של האויב.

"אני ערוך", שירר אל אליהו.

החוד של אשר, מפקדה של פלוגה ג', הגיע אותו-זמן אל הגדר המתמשכת מן המוצב 25 אל המוצב 29; הפלוגה נערכה בצמוד לגדר, וכך זכתה להתרחק במקצת מאש-המק"בים המצרית, שנורתה בריחוק מה ובמקביל לגדר זו.

"אני ערוך", דיוח אשר לאליהו.

פלוגה ב', שניזוזה יתר-על-המידה שמאלה, עצרה אף היא — בריחוק כחמישים מטרים מן המוצב 25, במקביל לצדו הדרומי-מזרחי. שם שכבה, כשהיא נתונה תחת אש המונחתת מ-25 ומ-22.

ה"ריכוך" הארטילרי נמשך.

והנה גילה מוסה, כי נמצא עמו בקרבת הגדר, רק הכוח-הפורץ של פלוגתו. נתברר לו כי ברעמי-אש-ה"ריכוך" לא שמר עו כוחות-המשנה שלו, שנועדו לטיהור את פקודתו לחדש את ההתקדמות. הוא חזר לאחור, וצירף אותם אל זנב הכוח-הפורץ, עוד קודם שנסתים ה"ריכוך".

משנורה המטח האחרון של אש-הריכוך, פתחו שתי הכיתות שנועדו לאבטחת הפריצה של פלוגה

25 לעבר המוצב 29; אחרי כן עברה בשדה-המוקשים ופרצה את הגדר המחברת את 25 עם המוצב 27. מן הפריצה הזאת הוליך אשר את פלוגתו דרומה-מערבה, תחת אש-סכנה מצרית כבדה אך גבוהה-מדי, ובא אל גדר שלישית.

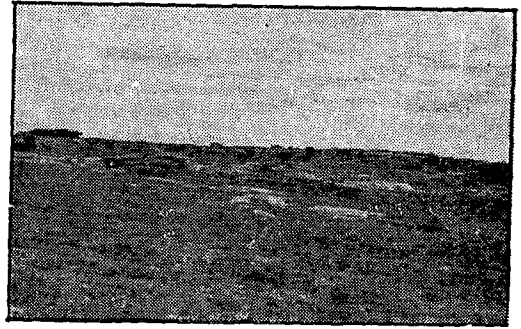
אש ארטילרית כבדה הוסיפה לרדת על היעד, בריחוק עשרות מטרים אחדות מחוד הפלוגה. לשוא קרא אשר לקצין התצפית הקדמי שלו, שיפסיק את הנחתת האש. הקצין הלז ניתק ממנו. מודאגים מחמת הופעת דמדומי-השחר הראשונים, החושפים אותם לאויב, הוסיפו האנשים להמתין. עד אשר נדמה להנחתתה. איראו קצצו החבלנים פרצה בגדר השלישית, וגם את הגדר הנוספת שהיתה על דרכם פרצו בקיצוץ — ובשערו שהגיע סוף-סוף אל המוצב 25 א', העביר אשר דרך הפרצה האחרונה את שני כוחות-הטיהור שלו. אחר שעבר הכוח הראשון, בפיקודו של סגנו, גדר-עכביש אשר כיסתה את השטח שבין הגדר הפנימית-ביותר והעמדות, נע כוח זה הישר דרומה * בתעלה המתמשכת לאורך פאתו המערבית של המוצב 25; הכוח-המטסה השני שלו פנה דרום-מזרחה, לתעלה המוליכה אל מרכז המוצב. שני הכוחות המטסרים נתקלו מיד בעמדות שבהן החזיקו חיילים מצריים. הללו נהרגו, אך גם משלנו נפגעו רבים. צבי, סגנו של אשר, שנע בראש הכוח הראשון, נפצע פעמיים — ולא עצר כוח להתקדם עוד. אחריו נפגעו אנשים נוספים, בעיקר רימונים. בהתקדמותם של שני הכוחות חלו הפסקות קלות.

פריצה זו של פלוגה ג' למוצב 25 אירעה דקות ספורות אחר שהחלה הלחימה של פלוגה א' בו, וללא תיאום כל שהוא ביניהן אפשרות כזאת לא נצפתה-מראש, ולא הוכנה אפילו סיסמת-הזדהות משותפת בין שתי הפלוגות, כגון הקריאה "מזל-טוב", שהוזכרה לעיל.

שני הכוחות התקדמו זה לקראת זה, בתוך התעלות, תוך כדי יריות והטלת רימונים. חיילים אחדים מפלוגה ג' זוכרים כי נשמעה צעקה: "לירות רק בתוך התעלות; להיזהר שלא לפגוע בחברה של מוסה!". בכל זאת, בסמוך למקום בו פרצה פלוגה ג', החלו חילופי רימונים בין אנשי פלוגה א' ובין אנשי פלוגה ג'.

הודות לדמדומי-השחר הראשונים, הודות לרמת מפקדי-החוליות — שרובם-בכולם היו קצינים או

* כיווני תנועות הכוחות על היעדים עצמם ניתנים בהכללה בלבד, שכן אין סעם לפרט כל עיקול קטן.

על קו-הרקיע משמאל — עמדת המק"ב אשר מולה פרץ הכוח. התמונה צולמה ממקום הפריצה.

אליהו שנע בעקבות הכח הזה, נכנס אחריו עם חבורת-הפיקוד למוצב.

שתי עמדות המק"ב נשטפו ראשונות — "אלפא" אחת נמצאה כשחסם בקנה שלה. השניה נפגעה מפצצת בווקה, אך צותה נמלט.

במוצב 25 עמדו המצרים על נפשם זמן רב יחסית — כחצי שעה.

הפריצה אירעה ב-0430 בקירוב. אנשינו התקדמו בחוליותיהם בתעלות-הקשר העמוקות, החשוכות והמפותלות, וחיסלו את המצרים בעמדות שבדרכם ברימונים ובצרורות; לפני כל עיקול שבתעלה צעקו הראשונים "מזל!". — והמתניו להשובה המוסכמת "טוב!". כאשר לא באה התשובה, הוסיפו לטהר את התעלה עד העיקול הבא.

מצרים אחדים טיפסו ויצאו מתוך עמדותיהם. מוסה ראה שלושה מהם רצים לאורך שולי התעלה בה התקדם, ופניהם מועדות אליו. הוא ירה בהם בתת-מקלעו, והם נפלו מנוקבים בכדוריו.

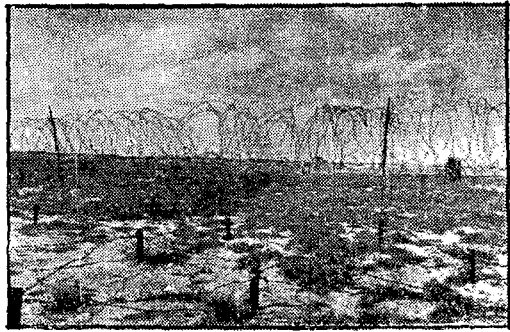
בראש כל חוליה מטרת נע קצין או סמל. המצרים שבעמדות אשר לא נתקפו עדיין החלו נמלטים לאחור, אך מצאו בעורפם כוח ישראלי חדש, אשר פרץ אף הוא ל-25, מצפון; עתה לא נותרה להם ברירה אלא להילחם עד המות או להיכנע.

12

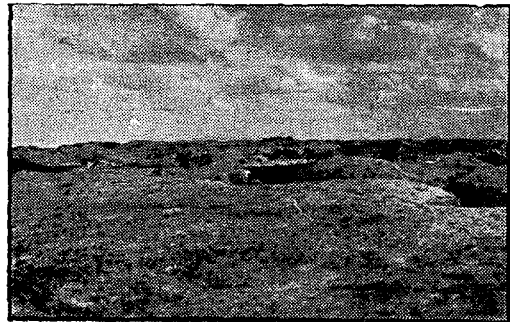
הכוח החדש, שהופיע במפתיע, לא היה אלא פלוגה ג', אשר החטיאה את המוצב 25 א' — יעדה — ונכנסה למוצב 25.

בעת ההכנה הארטילרית חדרה פלוגה זאת דרך ארבע גדרות — תחילה פרצה במקצצית-ל את הגדר החדש-שיפועית הקצרה המתמשכת מן המוצב

אליהו הלך לפאתו המערבית של המוצב 25, ופקד כי מוסה יארגן כוח אשר ינוע לאורך תעלת-הקשר הדרומית — שנתגלתה כחוצה את שתי גדרות-האוכף ונכנסת למוצב 25 א' — ויכבוש אותו. בצפון של האוכף נתגלה אמנם מעבר המגודר בשני צדדיו בתיל, שחיבר את שתי הגדרות המפרידות בין 25 ו-25 א' — ומבלי להמתין להוראה, כבר החל מוסה מתקדם בו; אך עתה חוזר הוא למוצב 25, כדי לבצע את התכנית החדשה.

בפאה המערבית של מוצב 25 רוכזו תמישה מקלעים-קלים. המקלעים הנחיתו אש-רתק על 25 א', ומוסה, בראש כוח מעורב של אנשי פלוגתו ופלוגה ג' — נע בחיפוי אש זאת בתעלה הדרומית, מתחת לשתי הגדרות, והחל בטיהורו של 25. אלא ששם לא היתה מלאכה רבה לעשותה: רוב המצרים נמלטו מבעוד מועד. כיבוש 25 א' הושלם ב-0530. נפצע בו חייל ישראלי אחד בלבד, לעומת 32 מחיילינו שנפגעו בכיבוש מוצב 25 וסביבו.

במרכז — הכניסה לבונקר המפקד במוצב 25. מתחת לות הקשר הציב הכוח 5 מקלעים אשר בחיפויים נכבש מוצב 25 א'.

על קו-הרקיע — מוצב 25 א', כפי שהוא נראה מ-25, שיב לב לגדר הדרתלתלית המפרידה בין המוצבים, ולגדר העכביש אשר ברקע הקדמי של התמונה. המלבן אשר בחלק הימני של התמונה — תא השומר במעבר שבין הגדרות.

סמלים — ובמידה רבה הודות לקריאות בעברית, שבקעו מפי שני הצדדים, נסתיימו כעבור פחות מדקה חילופי האש בין אנשי שתי הפלוגות המת-קדמות. כל מ"פ פורץ דיוח לאליהו, כי כבש את יעדו. רק אחר שפגש מוסה את אשר, נתבררה הטעות. השנים הביטו מערבה, מן התעלה המתמשכת לאורך הפאה המערבית של מוצב 25, וראו — מעבר לאוכף קטן, החצוי בשתי גדרות — את התלולית של 25 א', אשר עדיין לא נכבשה.

13

בינתיים גבר האור וחשף לעיני אחדים מאנשי הפלוגות א' ורג', קובשי מוצב 25, את פלוגה ב' — השוכנת עדיין בריחוק עשרות מטרים ספורות מן הגדר הדרומית של המוצב. כאשר יארע בריתחת-הקרב, נשמעה צעקה: «פלוגה מצרית תוקפת התקפת-נגד» — והחלה התרגנות חפוזה להדיפת «התקפה» זו. כמחצית הדקה היתה הפלוגה נתונה לאש מן המוצב הכבוש — עד אשר מפקד מחלקה מפלוגה א' זיהה את הנורים כישראלים, לפי תרמילי-הגב שלהם, והפסיק את האש ה"ידידותית" עליהם.

אליהו, שהתמקם בעמדה שליד פירצת פלוגה א', קרא אל מפקד פלוגה ב', אריה, להכניס את פלוגתו למוצב 25 ולהעבירה בתעלת-הקשר עד לפאתו המערבית של המוצב 25 א' — שמשם תתקוף הפלוגה את מוצב 22. אולם כאשר גודע לו, באלחוט, כי 25 א' לא נכבש עדיין, פקד על אריה לעצור את פלוגתו ולהמתין.

14 פלוגה ב', אשר קיבלה עתה הוראה להיכנס למוצב, החלה פורצת במקצצית-תיל את הגדרות שמולה, ועוברת בהן בטור-עורפי צפוף — כשחבלניה בודקים לפניה את דרכה, וכשהיא מצולפת באגפה באש-מקלע ממוצב 22. לזמן זה כבר נפצעו בה 15 איש. שלמה, סגן מפקד הפלוגה, החזיר את חלקה העורפי אחורנית, כדי לדלל את הטור הנכנס למוצב — ואחרי כן שלח אותו, בדילוגים, אל המוצב. עוד שנים מאנשי הפלוגה נפצעו, בטרם נכנסה כולה לתעלות-הקשר. הללו היו מלאות וגדושות, ותנועתה של פלוגה ב' אל הפאה המערבית של 25 א' התנהלה זמן ממושך.

שלמה, סגן מפקד הפלוגה, מצא — בבואו לתעלה-
הקשר המערבית של המוצב — את אליהו, כשהלו
משקיף לעבר מוצב 22 במשקפתו ומתכנן את ההת-
קפה עליו.
בעת שאלהו היה מארגן את התקפתו, היתה אש-
הסיוע הארטילרית שלו נוחתת במדויק על 22, ו-
"מרככת" אותו לקראת ההסתערות עליו. אותו-זמן
הופיעו בגזרה כוחות-השריון שלנו. הללו נעו לעבר
מחנות-רפיה. הופעתם רוממה מאוד את רוח אנשי
הכוח.

עם הופעת השריון נחלשה אש האויב מן המוצבים
הסמוכים, לרבות 22. כבר עמדה השעה 0600. אליהו
שלח חבלנים לפרוץ את גדרות 25 א', הנשקפות לעבר
22.

לעומת 50 הרוגים מצריים במוצבים 25 ו-25 א',
נהרגו 8 מצרים בלבד בעת כיבוש מוצב 22. 4 מצ-
רים נשבו שם. הנותרים נמלטו או נקטלו מחוץ
למוצב.

22. "כל מי שנמצא כאן — אחרי!" קרא אליהו.
רבים נסחפו, כנראה, בלהט ההסתערות. כוח מעורב
של חבורת-הפיקוד ואנשי פלוגות א' ו-ב' — לרבות
אריה מ"פ ב' ושלמה סגנו — נע עם אליהו דרך
גדרות המוצב, הישר אל 22.

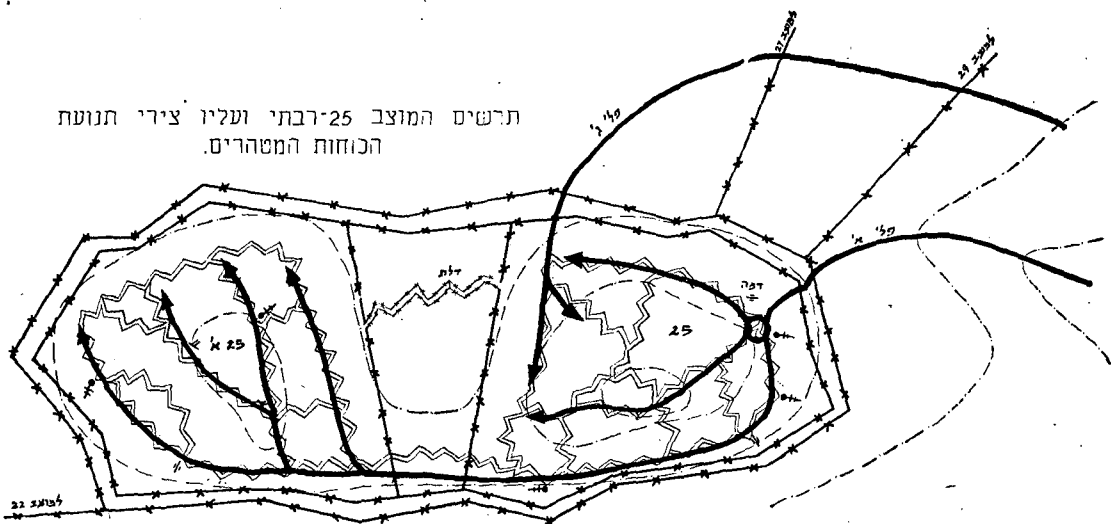
שלמה, סמ"פ ב', רץ לשם עם שתי כיתות, בקירוב,
מפלוגתו. תוך כדי תנועה תיאם עם אליהו כי הוא
יפנה ימינה, לחסום את נתיב-הנסיגה של המצרים,
ואילו אליהו והכוח שעמו יפרצו לתוך המוצב עצמו.
בריוח כ-100 מטרים משער המוצב, הנפתח צפון-
נה, גילו שלמה ואנשיו זרם של בורחים. הם תפסו
עמדות ופתחו עליהם באש, בעוד אליהו ואנשיו
קרבים ממזרח אל גדרות המוצב. שלמה ראה בתוך
המוצב צות בווקאים, מחליף עמדות ויורה. לאחר

אליהו דיווח עתה למפקדת החטיבה כי כבש את
יעדו השני. פלוגה ב' נאחזה ב-22, ובהעזרה במרג-
מות 60 מ"מ שנמצאו במוצב זה, החלה מנהלת קרב-
אש עם המוצבים 20 ו-18 הסמוכים. עדי-מהרה החלה
בריחה מבוהלת גם משם, ופלוגה א' נשלחה להשתלט
על זוג המוצבים הזה. היא ביצעה זאת בלא שתתקל
בהתנגדות.

הזחלים של הכוח גסע בין היעדים לבין תחנת-
איסוף-הפצועים, הלך-והחזור, בפנותו פצועים. שני
זחל"מים נוספים, מיחדת השריון שעברה בסמוך,
הועסקו אף הם בפינוי פצועים. לתחנת-האיסוף הובאו
אותו בוקר 32 פצועים, ו-6 חללים.

אל היעדים הגיעו שלושה טנדרים 4x4, עמוסי
תרשים המוצב 25-רבותי ועליו צירי תנועת
הכוחות המסתירים.

תרשים המוצב 25-רבותי ועליו צירי תנועת
הכוחות המסתירים.

מזון, מים, נשק ותחמושת. מכוניות 4x2 של התד"ל לא יכלו להגיע, כי נתיבי התנועה כבר נחרשו בזחלי השריון.

מחלקת הסיירים — אשר לפני כיבוש היעדים היתה מושכת אל עצמה אש רבה, לרבות אש תותח

נ"ט ממוצב 25, — נקראה עתה להצטרף אל הכוח. בשעה 0900, בעוד מחלקה זאת ופלוגה א' מתארגנות להגנה על המוצבים הכבושים החלו, לפי הוראות ממפקדת החטיבה, שתי הפלוגות הנותרות של כוח-אליהו — ב' וג' — נעות לטהר את מחנות-רפית.

שתי דעות של מבקרים צבאיים על משמעותו של חייל ישראלי

כל אחד אשר בדומה לחתום על סקירת-ספר זו נתמזל לו מזלו לראות את הכוחות הישראליים בהת-אמנותם — ואיזה צבא אחר בעולם מתאמן אימון כה נמרץ? — אין ספק כי אדיר-רצונו היה לדעת כיצד, באותו מסע מלחמה מפתיע בן 100 שעות, הפיקו הישראליים מאימונם הישגים כה נאים. בספר קט, שנתחבר על פני זירת-הקרב רק זמן מועט לאחר שתמה הלחימה, נתן לנו קולונל ר. הנריקס את התשובה, ומה שיש לו לספר ודאי שמאמת את המי-מרה הנושנה: "זעה חיסכת דם".

* * *

בין השאר מצוי בספר ציון קולע ומפתיע: חייל ישראלי חש עצמו, באמת ובכנות, כי שוה הוא לקצינו. ובכ"ז בקרב מקבל הוא עליו מרות צבאית מבלי הרהר-אחריה... כל נסיוני הצבאי, הן בצבא הבריטי והן בצבא האמריקאי, לימדני כי משמעת מעולה בקרב מותנית במשמעת טובה בקסר-קטין. ואילו צבא ישראל — נראה כמפריך לקח זה". אכן, נראה-גם-נראה הוא כמי משפריכו.

מתוך סקירתו של גנ. לויט, ה. ג. מרטינ
סופרו הצבאי של "דיילי טלגרף" הלונדוני.

מיור אדגר או-באלנס, המחבר של "המלחמה הערבית-ישראלית 1948", הוא איש צבא לפי משלת ידו, ובריטי לפי לאומיותו. בספרו ניתן ניתוח מדויק-דק על התפתחות צבא ישראל למן התחלותיו המאול-חרות והמצומצמות ועד להיותו כוח-לוחם גמיש, רבי-יעילות, שפיקודו משוכח — ואשר הביא את המלחמה לידי סיום מוצלח על ידי מה שמיוזר או-באלנס, מכנה בצדק "מעשה פיקוד מלוטש". שעה שאנו סוקרים את זמן התהוותו של צבא הגנה לישראל יש לאמר כי, למזלה של ישראל, היה לה באותו רגע קריטי ראש ממשלה אשר הבין כי (כדברי המיזר או-באלנס) "הטיפול בגופי-גייסות גדולים בתנאי שירות-פעיל מצריך נוהג של משמעת ופיקוח מחמירים, באם רצונך כי היחידות לא תתפוררנה בהיותן נתונות ללחץ אויב". אין איש המכיר את צבא ישראל כיום, אשר יאשימו בהפרזת יתר בענין "צחצוח כפתורים", אך על טיב משמעתו תעיד אולי טוב-מכל העובדה כי אחד מעיקרי ההלכה-הצבאית הנהוגה בו כיום אימרת כי אי-תפיסת יעד — אין להצדיקה אלא אם נגרמו ליחידה התוקפת אבידות בשעור של 50 אחוז.

מתוך סקירתו של המיזר ג'ורג' פילדינג
אלויט, עורכו-הצבאי של "ניו-יורק הרלד
טריביון".

על תקיפת מערך מאורגן להגנה

הנושא: „התקפה על יעד מאורגן להגנה“ עולה תקופתית על שולחן הדיונים, וסיבות רבות לכך. הצלחת התקפה כזו היא — והיא בלבד — המאפשרת לחדור לעמק האויב ולפתח לחמה ניידת. משום כך שואף המגן לכפות על התוקף האטת קצב ומהירות הפעולה — דבר שיגרום אבירות כבדות לדרג המסתער, ישבש את ההתקפה ויוציא את היוזמה מידי התוקף.

חופש התמרון ומהירות התנועה של התוקף, ועל-ידי תיעולו לשטחי הריגה נוחים למגן. שני אלמנטים אלה של המערך המאורגן להגנה, מחייבים לימוד יסודי מנקודת ראות הכונה שהם משרתים, כדי שאפשר יהיה להגיע לשיטות מהירות, שאינן כרוכות באבירות רבות, לניטרול האפקט של העמדה והמכשול.

כדי להתגבר על העמדה והמכשול, הכרחי להשיג הפתעה, אך הפתעה אין פרושה ארגון חפז של ההתקפה. רק התקפה יוזמה ומתוכננת היטב — אם ישירה ואם על-ידי הסתננות — תוכל להביא לניטרול תפקידיהם של העמדות והמכשולים. ברור מכאן שסיור קפדני ופענוח תצלומי אויר ללימוד הקרקע, המכשולים והעמדות, חיוניים ביותר להצלחת ההתקפה.

מאז פותח נשק יורה קליעים הפך כל מגע בין תוקף למגן להתמודדות בין אפקט עצמת האש הניידת, לבין אפקט עצמת האש הנייחת. הקרב הוכרע לזכותו של אותו צד אשר הצליח להשיג עליונות אש. כדי להשיג עליונות אש זו, נעזרה עצמת האש הנייחת בעמדה ובמכשול; שומה עלינו, איפוא, לשקול היטב מהו התפקיד שממלאים העמדה והמכשול במאבק בין האש הנייחת לאש הניידת. מטרת העמדה היא לתת אבטחה לצות שמאייש אותה, כדי שזה יוכל לפעול למרות אש האויב. העמדה צריכה, איפוא, לנטרל את אפקט האש הניידת, או לפחות להפחית אותו במידה ניכרת. למכשול מטרה שונה: תפקידו להשהות את האויב תחת אש ההגנה למשך זמן מכסימלי, כדי להתיש את כוחו ע"י אבירות כאלה, שתנופת ההתקפה תדעך עוד בטרם תונחת על העמדה. הדבר נעשה על-ידי הגבלת

א. פריצת המכשולים

מעבר הפירצה על-ידי הקבוצה הרגלית והקבוצה הזחלילית.

הקבוצה הגלגלית תכלול תד"ל ורכב גלגלי אחר. קבוצה זו תוכל לעבור את הפירצה רק אחרי שתהיה עבירות מתאימה. מקומה יהיה, איפוא, בסוף הכוח, והיא תמתין לקריאה. קריאה מוקדמת מדי לכוח זה עלולה לשבש כליל את המעבר בפירצה.

מכל האמור לעיל מתבררת החשיבות המרובה שיש לייחס בעת התכנון לביקורת המעבר בפירצה. אם הרכב המכשול, עומקו ומקומו משפיעים על מבנה הקבוצות, הרי המרחק שבין המכשול ומערך העמדות ישפיע על מספר גלי ההסתערות שבכל קבוצה — ויחד עם זה — על תנופת ההתקפה — ועל אופי האש המסייעת וכמותה. אם העמדות נמצאות סמוך לפאת המכשול, אי-אפשר יהיה להשתמש

המכשול יכול להיות מושתת על מוקשים ג"א, מוקשים ג"ט, על תיל, מחסומים ג"ט, תעלות ג"ט, ועמדות — או על שילובם. בהתאם לתפקידי הפירצה ורוחב הפירצה והעבירות, מביא הרכבם של המכשולים לחלוקת הכוח המסתער, ל"קבוצה הרגלית" ל"קבוצה הזחלילית" ול"קבוצה הגלגלית".

הקבוצה הרגלית תכלול רובאים, מק"ב, קציני תצפית ארטילריים וגורמי הנדסה. קבוצה זו תפרוץ את המכשול, תסתער על העמדות, ותרחיב את הפירצה לקבוצות הבאות אחריה.

הקבוצה הזחלילית תכלול טנקים, ג"ט ומרגמות. היא תעבור את הפירצה כדי לסייע להסתערות, לבסס את התארגנות הרגלים, ולנצל את ההצלחה. הקבוצה הזחלילית תעבור בפריצת רק אחר שאלה הורחבו והוכשרו למעבר. בהכרח יהיה, איפוא, רוח זמן בין

באש ארטילרית כדי לסייע לכוח הפורץ. במקרה זה יהיה צורך להרוות את הגל המסתער במרגמות 52 מ"מ ובבזוקות כדי שיהיה בכוחו לנטרל את חגורת העמדות הקדמית שעה שהארטילריה תגביה את האש בגלל זווית הבטחון. במידה ולא יהיה בכוחו לנטרל את חגורת העמדות הקדמית — עלול האויב המאייש אותן להתאושש ולשבש את ההתקפה בעודה מטפלת בפריצת הגדר.

במשך הזמן פותחו מספר שיטות לפריצת מכשור לים. מהצגתם כאן אין להסיק שאלה הן דרכים אלטרנטיביות. אף אחת מהן אינה מהוה תשובה מלאה, חסכונית ומהירה לבעיה. אולם שילובן בהתאם למקרה המסוים יכול לתת את התשובה הטובה ביותר למקרה זה. בחירת השיטה לפריצה — או, ביתר דיוק, קביעת המתכונת המדויקת לשימוש בשיטות השונות — תהיה תלויה במידת הבטיחות של השיטה, במידת ניצול היתרונות הטקטיים הנובעים ממקום הפריצה, בגורם הזמן ובמידת ההכרח לבצע את הפריצה בשקט.

השומדה עלידי אש ארטילרית ואוירית. ביצוע הפריצה בשיטה זו הנו מהיר ביותר. אמנם, הביצוע מקים רעש, אולם בעצם הביצוע המהיר יש משום הפתעה, ואם רק ישנה אפשרות להפעיל ארטילריה ואויריה בכמות הנדרשת להריסת המכשולים, הרי שנחסכות אבידות רבות.

פיצוץ עלידי מטענים. זוהי שיטה יעילה ביותר, כי היא שקטה ומודאת הריסה יסודית. שיטה זו דורשת הכנות מרובות, ועל-פירוב היא תובעת קרבנות רבים. השימוש בשיטה זו מסרביל את הדרג המסתער עלידי צירוף סבלים רבים לנשיאת מטעני חימר הנפץ.

ניטרול וסילוק המכשול. בשיטה זו משתמשים בכלים מיוחדים — ציוד הנדסי מורג, דחפור,

להביור וכד' — לפינוי המכשולים או לנטרולם. חשיבות רבה נודעת לשימוש בציוד לפריצת שדות מוקשים, המגביר את מהירות ההתקפה וחוסך אביר-דות. בימי מלחמת העולם השנייה השתמשו בטנקי מורג לפריצת נתיב דרך שדה מוקשים. בדרך כלל הופעלו המורגים בצמד מדורג, כך שהעורפי מכסה מחצית המסלול של המורג המוביל. ע"י כך נפרץ מסלול בטוח ברוחב של מורג וחצי, כדי להשיג נתיב נקי ממוקשים ברוחב 8 מ' (נתיב צר מזה אינו מתאים להתקדמות דרגים עורפיים) צריך להפעיל מחלקה של מורגים; בדרך כלל כדאי שיהיה לפחות מורג אחד בעתודה לכל פריצה.

מספר המורגים העומדים לרשות המבצע קובע. איפוא, את מספר הפרצות שניתן לבצע במקביל, ואת מספר ראשי-ההתקפה שיוכלו לפעול בבתיאחת. גודל זקוק ל-3 פרצות — כלומר לפלוגת מורגים. לפני הפעלת המורגים יש הכרח לבצע סיור, כדי לבדוק את פני הקרקע, את פרטי שדה המוקשים ואת כיוון הפריצה. לכן יש לצרף צוותי מורג לסיוע הרגלי. כאשר שדה המוקשים משולב במכשול נ"ט, תיג, תותחי נ"ט וכד' — חייבת תכנית הפעולה להביא זאת בחשבון בעת הקצאת הכוחות והמשימות. קצב עבודתם של טנקי המורג נאמד כדלהלן: התקרבות לפאת שדה המוקשים במהירות של 200 מ' לדקה; טהור נתיב בשדה המוקשים במהירות של 8-4 דקות לכל 100 מ'.

בעת פעולת המורגים יש לתת להם סיוע אש של ארטילריה, טנקים ורגלים, כדי להשמיד תותחי נ"ט, חוליות בזוקה וצידי טנקים. רכב הנדסי אחר, שהיה בשימוש בעת מלחמת העולם השנייה הוא ה-AVRE, אשר שימש לגישור, ובצריח שלו היתה מרגמה מיוחדת לפיצוץ ביצורי פלדה ובטון. כלים אחרים שהיו בשימוש — הדחפור והלהביור — ידועים, ואין צורך לתארם במיוחד.

ב. ההסתערות על העמדות

בעיה קשה לגבי הדרג הגבוה, אך עם תחילת ההסתערות ניטלת למעשה השליטה מן הדרג הגבוה, ועיקר העומס עובר אל המפקד הנמוך. את גורל ההסתערות קובע, איפוא, כושרו של המפקד הנמוך, ויכולתו לשאת באחריות. הכשרה לאחריות כזו אינה ענין של פקודת מבצע, או תרגיל חד-פעמי, או תדריך; על הדרג הגבוה מוטלת האחריות היום-יומית להכשרתו המתמדת של הדרג הנמוך לקראת מילוי תפקידו

אחר פריצת המכשולים מגיע תור ההסתערות על מערך עמדות האויב. ברור שאיפי ההסתערות על היעד המבוצר, אחר שנפרץ המכשול המאבטחו, תלוי במידה בה אורגן היעד להגנה ובתכונותיו של האויב המחזיק בו. על אויב החלטי ובעל יומה תהיה ההסתערות שונה מאשר על אויב פסיבי וחסר יומה. סידורי פיקוד ושליטה, וכושרם נבחנים בהסתערות בחינה דקדקנית וחמורה. ניהול פריצת המכשולים אינה

בהסתערות. ההסתערות היא מאמץ נפשי ופיזי גדול. ללא רוח קרב, ללא רצון עליון לנצח וללא מנהיגים מלפנים — יהיה מחירה רב ביותר, ותוצאותיה מוטלות בספק. ההסתערות ביסודה היא תנועה-ראש, אשר בה יש חשיבות ראשונה במעלה לריכוז האש ולמהירות התנועה, כדי לקדם את הבלתי-צפוי וה-פתאומי — הנובע מעומק היעד, מתכנית-האש של האויב ומתכנית התקפת-הנגד — במהירות ובכוח העולים על אלה של האויב. הבלתי צפוי נובע גם מנפגעים בקרב הפיקוד של הכוח התוקף, המשבשים את רציפות השליטה. הכרח הוא שמפקדי המשנה יקיימו את רציפות השליטה — דבר שניתן להשיגו ע"י אימון ותרגול, ע"י מבנה החוליות המסתערות וע"י מתן פקודות מקדימות רבות ככל האפשר.

עיקר כוחו של המוצב המוגן אינו בעמדות הבורות, אלא ביכולת הסיוע ההדדי בין העמדות, ועמדות שקטות הפועלות במארב אש — ובדומה לכך, עיקר כוחו של המתחם הוא בסיוע ההדדי שבין המוצבים. את ההתקפה יש להנחית על אותו יעד אשר עצם ההסתערות עליו וההצלחה הראשונית ישבשו את הסיוע ההדדי שבין מוצבי המערך. בדומה לכך צריכה ההתקפה להיות מכוונת לאותו מקום ביעד, שעצם כיוון ההתקפה אליו, וההצלחה הראשונה ישבשו את הסיוע ההדדי שבין העמדות. את יעד ההתקפה יש, איפוא, לבדוד ע"י אש, אשר תונחת במרכז עד אשר תבוצע הפריצה — ואז תועתק ליעדים אחרים, בהתאם למידת ההפרעה שלהם לביצוע המשימה. רק על-ידי בידוד היעד יכול התוקף לקיים עליו עליונות תנועה ואש, ועליונות זו היא המשבשת את הסיוע ההדדי בין העמדות. ההסתערות עצמה צריכה להיות בעלת עומק, שיענה על העומק שבו ערוכות העמדות על היעד. מעל לכל — הכרחי הוא שההסתערות תבוצע במהירות וטמפו העולים על כל מהירות פעולה שהאויב יוכל לפתח. מכאן נובעת החשיבות המרובה שיש לייחס לריכוז הידיעות על היעד לפני ההסתערות, ומכאן נובע הצורך לפתח טכניקת הסתערות אשר תאפשר יצירת עדיפות אש בכל מגע פתע עם שוחה ועמדה שלא היו ידועות קודם לכן.

הבעיה שעל הפרק היא, איפוא, בעית ארגון ההסתערות. נקודת המוצא לארגון זה צריכה לכלול שלוש מטרות: אפשרות קלה ומהירה להנחתת אש על כל מקום שעל היעד; מניעת אפשרות פגיעת

איש בחברו; מניעת אפשרות להצטופפות המסתער-רים.

פרט לשוחות הנשק, לתעלות הקשר ולבונקרים השונים — אין מחסות על היעד, ועובדה זו מקשה על פעולות ההסתערות. אמנם, מהירות תנועה, שפע אש אוטומטית ורימונים יש בהם משום יצירת עדיפות-אש אשר היא כשלעצמה נותנת מחסה — אולם אין בזאת תשובה מספקת לבעית המחסות על היעד. דרך אחרת היא לנצל את חפירות האויב להשגת מחסה זה — אולם גם בה אין משום פתרון כללי לבעיה, כי אויב החלטי, יהפוך כל חפירה מפונה למכודת למסתער הנכנס לתוכה, כולל אפשרות של כיסוי השטח באש מסייעת תלולת-מסלול.

דרך אחרת לפתרון הבעיה היא יצירת מכתשים של פגזי מרגמות-כבדות על היעד; מכתשים אלה ינוצלו ע"י המסתערים לפיתוח הלחימה על היעד, כאשר חפירות האויב אינן באות בחשבון לצורך זה, מסיבות שונות.

ההחלטה אם לנצל את חפירות האויב בשעת ההסתערות, או אם להשתמש במרגמות להכנת מכתשים או אם לנצל את המהירות כמחסה — תהיה תלויה בפתרון בעית הנחתת האש על היעד בצורה האפקטיבית ביותר. בקרת ההסתערות על רקע אש, תנועה ומחסה נעשית פשוטה יותר, אם כי לא קלה להדרכה. הקושי נובע מן העובדה שכאן אין נשמעות פקודות המפקד המבקר את ההסתערות, אלא המסתער עצמו רואה ושומע את מנת הקליעים בשטח, ואת תגובות האויב — ואלה מביאים לתגובות מתאימות מצדו, אם רוחו התקפית. בכל זאת אין להשאיר את ההסתערת כולה ליזמת החיילים המסתערים; על כמה נקודות חייבת הבקרה לענות:

- על ויסות הוצאת התחמושת
- על כיסוי השטח באש מתאימה
- על קיום תנועת ההסתערות.

הכרחי לאמן את ההסתערות על היעד בצורת תרגולת — תרגולת אשר תאפשר למפקד הנמוך לנהל אותה בצורה מבוקרת עד שיוצר מגע עם האויב בעמדות, ואחר כך דרך העמדות.

התאוששות האויב לאחר הגבתה אש הסיוע היא ודאית; על-כן הכרחי שהמרחק בין חוליות המסתער-רים והאש המסייעת יהיה מינימלי. הכוח המסתער חייב לנוע במהירות ולפעול בהחלטיות. החוליות צריכות לפעול בחיפוי פנימי, בתוך החוליה, ובחיפוי הדדי בין החוליות, אולם אסור לחוליה אחת להתערב

בגלל השתהות חוליה אחרת. החוליות חייבות לשאוף לנוע קדימה, ולהנחית אש על כל מקום שהאויב פועל — או עלול לפעול ממנו.

לכל טיפוס של חפירה צריכה להיות תרגולת בדוקה לכיבושה ולטיהורה. תרגולת זו בנויה על חוליה של שני אנשים מן הכיתה, המשלבת בתוכה, בדרך כלל צירוף של רימון עם תת-מקלע, להבדל עם תת-מקלע, או בזוקה עם תת-מקלע (רובה ומקלע יכולים להחליף את התת-מקלע). באימון המכין צריך לשים דגש על רציפות האש — כלומר, שבשום זמן לא יהיה כלי נשק ריק מתחמושת, כשהוא אינו מחופה על-ידי החוליות האחרות. רק על-ידי תרגולת כזו אפשר יהיה לעמוד בפני הבלתי צפוי על היעד.

נקודה שניה שיש להדגישה באימון המכין — שההסתערות נועדה להשמיד את האויב שעל היעד השמדה פיזית. אין די ב"שטיפת" היעד, או ב"טאטוא" האויב מתוכו. ההשמדה צריכה להיות יסודית ודק-דקנית, פן ישאר חייל בודד אחד מאחור, ועל-ידי צליפה מוצלחת ישבש את ההסתערות כולה.

תרגולת כזו, כשלעצמה אין די בה. הכרחי שמפקד הכוח המסתער יערוך הכנות קפדניות וזהירות לקראת ההסתערות על אותו יעד שעומדים להתקיפו, כדי להתאים את התרגולת ליעד זה. התדריך להתאמת התרגולת ליעד מסוים הכרחי לא פחות מפקודת המבצע.

כאשר מדברים על תרגולות יש מקום לציין שה-תרגולת צריכה להביא בחשבון את הבלתי צפוי. מהנסיון ניתן לפרט כמה מקרים בלתי צפויים.

כאשר אין האש הארטילרית מנטרלת את אש המגן יש לבצע את ההסתערות דרך אש האויב. כאשר הבאנגלור לא מתפוצץ יש להרוס את הגדרות בגוף. יקרה ומוקשים לא יפוגו — על חיל הרגלים לדעת לעשות זאת או להיות מוכנים לעבור דרכם. המשותף להצלחת הכוח בתקריות כאלה הוא אלמנט המהירות — ככל שאלו יבוצעו במהירות כן יקטנו האבדות.

כמו בכל התמודדות, שכונתה להשיג עליונות על היריב, אין אפשרות להכתיב "מתקון כל יכול" — ניתן רק לפתח דרכים שיאפשרו לבצע את ההתמור-

דות מהר יותר, תוך כדי השגת הפתעה ובמינימום של אבדות. לכל מקרה יש הכרח למצוא תרגולת לפריצת מכשולים ולהסתערות על היעד — בהתאם לאופי המכשולים והעמדות. למורל האויב ולשיטות לחימתו — שתשלב בתוכה אש של ארטילריה, רג-לים ושריון, ותנצל עוזרים מכאניים כדי שמיד עם תחילת ההתקפה תושג עליונות האש הניידת על האש הנייחת, ובעזרתה ובעזרת עוזרים מכאניים וגייסות מתורגלים — לצמצם את המאמץ והזמן הנדרשים להסתערות.

* * *

ולסיכום — מלה על הפתרון הפופולרי של "הטנק הצמוד".

האם רצוי לרגלים שהטנק יהיה צמוד אליהם בשעת קרב הפריצה? האם רצוי הדבר לטנק להיות צמוד לרגלים ולקצב התקדמותם? האם יהיה בזה משום הניצול היעיל ביותר של יתרונות הטנק מול מגבלות האויב? האם רצוי לרגלי להימצא ליד הטנק, לספוג את האש המכוונת אליו, ולהיות מוצמד לקרקע במקום להסתנן, לנוע קדימה ולחקוף? אין כל הגיון בהסתערות טנק על עמדה ממרחק 200—50 מטר, כאשר הא יכול להרוס אותה עמדה. באותה יעילות עצמה, אם יצינינה לו ממרחק 1000 מ' ומעלה; מה גם ששכלול טיפוסי הנשק כגון הבזוקה, והרנ"ט מסכנים את הטנק סיכון ממשי בטוחים אלה.

לשם המחשת הדבר אפשר להביא דוגמה מהתאג-רפות: בעל הזרוע הארוכה ינהל את הקרב שלו ממרחק, וימנע מלהיכנס לקליני' (קרב-מקרוב). בהתאם לאותו עקרון עצמו — לא יסתער הטנק על היעד, כמו הרגלים (פרט ליוצא מן הכלל, ואז הכרחי להקצות לו כוחות רגלים להגנה מפני הבזוקה ומשפחתה). לטנקים יש לציין את המטרות שמעור-ניינים בשיתוקן באמצעותם — ועל היעד יסתערו חוליות רגליות של 2—3 אנשים, חמושים בנשק אוטומטי, במטול נגד-טנקי ובלהביור; אלה ואלה — אם אמנם תפעם בהם רוח הלחימה ההחלטית — יבצעו את המוטל עליהם כמיטב יכולתם, ויבטיחו את הנצחון.

בין קליעים מונחים לרכב שריון

צפורים – וסכנה בכנפיהן

מאת מיר צ'רלס מ. ג'ונס

הטיסנים שלהם. לבסוף החליטו לשגר את אותות ההיגוי שלהם באמצעות תיל. תיל שנגלל מן הקליע תוך כדי מעופו. שימו לב לכך כי התיל לא נגדר ע"י הקליע, כי אם "פרח" בקלות מסלילים גלולים – במהדוק שנמצא בתוך "אזנים" ורמיות אשר בשתי קצות-כנף – וצנח אל הקרקע. היה זה תיל קל-משקל ביותר, מיתרי פסנתר עדינים, אשר משנחו על הקרקע קשה היה להבחין בהם. הקליעים נשאו חבילות תיל מדגמים שונים – הכל לפי הטוחים אשר ידוע כי היו בין 1.5 – 3.5 ק"מ.

בפעולה, היה הקליע ממריא ממשגר שאפשר היה לשימו במקום מחופה, מרחק מאות מטרים אחדות מן התיל שנועד להנחותו. הקליע טס כלפי המטרה במהירות של 130 – 160 מטר בשניה (400 – 580 קמ"ש). ציון-אור היה דולק בזנבו – כיון שלהבת הרקיטה לא היתה. כנראה, מבהקת דיה בשביל לאפי-שר לעקוב אחריה לצורך היגוי הרקיטה בטוחים ארוכים. אם הקליע טיפס אל-מעל הקו הישר שבין המפעיל למטרה, או סטה ממנו, שוגרו אליו אותות בשביל להגותו חזרה אל מסלולו; וכשהגיע אל סוף טיסתו, היה כוחו של המטען החלול בן 17.5 הס"מ להבקיע שריון "עבה כהוגן".

לפני שנים אחדות פורסם בירחון צבאי אמריקאי תאור טיסתו של קליע מוכון-תיל כזה: – מבעד לטלסקופ יכול היה הוא (המפעיל) לצפות אל המטרה

רשימת כלי הנשק בהם השתמשו בזמן מן הזמנים ללחימה נגד טנקים היא רשימה רבת-ידושם. היא כוללת כלי נשק כה רבים – כלים, אשר כשי-לעצמם כה היטיבו לפעול עד כי אפשר להבין מדוע אנו שומעים שוב ושוב כי יומו של הטנק עבר-חלף. עתה יש לטנק אויב-אישי חדש: הקליע-המונחה הנגד טנקי; ושוב נשמעת הטענה כי יתכן וכלי זה "יסלק את הטנק משדה הקרב".

מה הן צפורים אלו – הקליעים הנגד טנקיים הללו? מה יש ביכולתם לחלול? האם מהווים הם באמת את ה"מענה" לטנק?

ראשית – מהו בדיוק הקליע הנגד טנקי? במור-שגים הפשוטים ביותר הרי הוא רקיטה נושאת ראש נפץ בעלת סנפירים או כנפנים המקנים לה את היכולת להינשא באויר והמאפשרים את ההיגוי בה. יש בה מנגנון מסוג זה או אחר המניע את הסנפירים בהתאם להוראותיו של מפעיל שעל הקר-קע, המנחה אותה אל המטרה.

יתכן ונופתע בהיורד לנו כי לגרמנים היה נשק כזה לפני שנים עשרה שנה, וכי במאוס 1945 בחנו הם 100 קליעים כאלו בתוצאות משביעות רצון (*). המלחמה נסתיימה אמנם לפני שאפשר היה להפעילם בקרב, אם כי הוחל כבר בייצורם ההמוני. הדגם הגרמני היה בעל ארבע כנפים ללא סנפירי זנב, כראש נפץ, נשא הוא מטען חלול; באשר לאופן הנעתו היה הוא בגדר רקיטה בעלת חומר-הנעה גזולי – ולא חומר-הנעה הרקיטי המוצק שהאמרי-קאים רגילים לו ב"בוזקה" שלהם.

לצורך היגוי הקליעים ניסו הגרמנים בתחילה להשתמש במערכת אלחוטית מעין זו בה משתמשים כל יום א' בארה"ב חובבי הטיסנים לצורך הכוונת

(*) אכן, לקוראי "מערכות" מתמידים אין כלל צורך להיות מופתעים. בחובר "צ"ו של "מערכות", בצמוד למאמר "קליעים נגד-טנקיים מונחים-מרחק" ייתנה (בעמודים 125–124) סקירה תמציתית בשם "נשק צרפתי חדש – ממוצא גרמני", על פיתוחו, בשנות 1944–5, של אותו נשק "רקטות מונחות רחוק" נגד טנקים בצבא גרמניה.

הקליע הצרפתי SS 10, טוחו המינימלי – 400 מ'; המכסימלי – 1500 מ'; מהירותו – 290 קמ"ש.

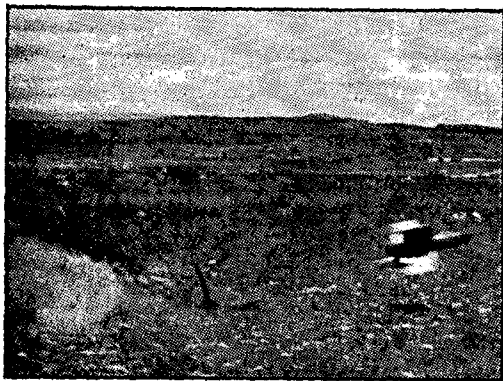
מתוך "ארמור", מרץ-אפריל 1957

על כן נגביל את דיונונו לטיפוס מזוכ-התיל בו הש-
תמשו הצבאות הגרמניים והרוסיים.

בשימוש בצורת הנחיה זו כרוכים מספר קשיים.
לפי אחד המקורות, חייב המפעיל להישמר מפני
סכנות מספר. ראשית, אם הוא מתרשל כל שהוא
בהכונתו או אם הגבותיו איטיות, עלול הקליע
לפגוע בקרקע. שנית, התיל הדקיק עלול להינתק.
דבר שאף הוא אומר — קליע אבוד. נראה כי מקרה
כזה נדיר הינו, שכן כבר צוין לפני כן, אין התיל
נתון אלא למתיחות מועטת בלבד, או כלל לא. התיל
שוקע לקרקע ומונח שם. בתעופה מעל גיא עמוק
עלולות אולי להתעורר בעיות — אולם טנקים לא
יבצעו התקפות בשטח קרקע מעין זה. שלישיית,
למפעיל נדרש זמן מה בשביל להכניס את הקליע
למסלולו; ואם הטנקים מתקרבים יתר על המידה
כי אז יחסר זמן זה. במקרה כזה הכרח כי כלי נשק
אחרים יכסו באישם את הטנקים התוקפים.

אכן, קשיים אלו ישא ברצון מי שצפוי לעמוד
נוכח התקפת טנקים; כי בכלי זה ניתן לו נשק
ארוך-טוח בעל עצמת הרס גדולה. פורסם רשמית
כי תקיפת אימון בת שבועיים או שלושה ב-SS 10
מקנה למפעיל יכולת להשיג פגיעות ב-90 עד 100
אחוז מן הקליעים שנורו במטוח. אין כלל אפשרות
להפריע לכיוון הקליע באמצעות תחבולה אלקטרונית
— שלא כאשר לגבי קליעים מוכוני-אלחוט. בייצור
המוני יהיה מחיר הנשק מתקבל-על-הדעת למדי, אם
כי כמוכן יקר יותר ממחיר פגז או רקיטה בלתי-
מונחית.

עתה, משידעים אנו מקצת מתולדותיו של הק-
ליע הנגד טנקי, ודבר מה על מהותו — הבה ונעיין

הקליע הנ"ט הצרפתי SS10 אחר שנורה ממגדל שער
פני הקרקע.

ולהחזיק אותה במרכז הכונת. הקליע, שנורה בערך
לכיוון המטרה, היה מופיע תחילה בשדה הראיה של
הטלסקופ, ועל המפעיל היה לדאוג לכך כי ישאר בו.
ע"י ש"החזיק" את להבת הזנב של הקליע בדיוק על
נקודת ההצטלבות שבתוך הכונת, היה משיג פגיעה
ישירה במטרה.

הצבא הצרפתי החל ב-1946 לפתח קליע נגד-טנקי
משו. התוצאה — SS 10 — בו פעל ב-1954 בתמר-
רונים; והיא דומה מאוד לדגמים הגרמניים שקדמו לה.
אם נצרף ידיעות משני מקורות שונים (אמריקאי
ובלגי), נקבל את תאור דמותו של הקליע הצרפתי: —
בעל טוח-מינימום של כ-400 מטר, טוח-מכסימום
של כ-1500 מטר, ומהירות של כ-80 מטר לשניה
(כ-290 קמ"ש). משקלו כ-15 ק"ג — דהיינו, פחות
מ-20 הק"ג עליהם ידוע כי היו משקל המכסימום
של הקליע הגרמני. מוטת הכנף שלו קצרה
מ-90 ס"מ, אורך גופו — 75 ס"מ, וקטרו כ-10 ס"מ.
משקל ראש-הנפץ הוא 5 ק"ג, ונדרש לו זמן של
18 שניות כדי להגיע לקצה טווחו. המיכל בו הוא
מאוחסן הוא המשמש גם כמשגר.

הצרפתים חשבו להפעיל את ה-SS 10 ברמת-
פלוגה, עם גייפ אחד או שנים לפלוגה להובלתם.
הם התכוונו להשתמש בסוללות בנות שישה משגרים.
הצרפתים חקרו את האפשרויות לירי מכלי-רכב —
ואף מהליקופטרים. רעיון אחרון זה אינו דמיוני מדי,
כיון שהגרמנים טענו כי ביצעו הטסות מוצלחות של
קליע מזוכ-תיל — 1.80 מטר אורכו — שנועד
לשימוש ממטוס אחד נגד מטוס אחר. קליע זה
נשא ראש נפץ בן 15.5 ק"ג וטוחו היה 2700 —
1800 מטר. עתה נודע כי הצרפתים גם בוחנים את
אפשרות השימוש במטוסיהם להפעלת קליעים; כך,
"פוטאז 75" כונה "מטוס אשר יש לראותו כמשגר
קליעים מעופף של חיל הצבא". צותו מורכב מטייס
ומפעיל-קליעים. אם כי אין כל עדות מפורשת ביחס
לכך, הרי יתכן מאוד שהקליע הנישא בו הוא
ה-SS 10 או אחד מדגמיו ששופרו.

עתה, משסקרנו את התפתחות הקליע הצרפתי
הזה — מגיעים אנו אל השלב אותו מייצג הגלגול
האמריקאי של קליע נגד טנקי, הלא הוא ה"דארט" (*).
אורכו, לפי מה שפורסם — 1.5 מטר; בתצלומיו
שנתפרסמו נראים ארבע כנפים וארבעה סנפירי זנב.
עדיין אין כל ידיעות בדבר מנגנון ההנחיה שלו;

(*) DART פרושו, בדיבור של היום, חץ-הטלה קטן,
המשמש במשחק קליעה; בימים עברו — רומח-הטלה גדול.

עד הגיעם למרחק של 1500 מטר מן המגן, אח"כ פוחתת מהירותם עד ל-15 קמ"ש.

(6) הקרקע פתוחה ושטוחה; המפעיל רואה תמיד את הטנקים התוקפים.

(7) הקליעים נורים במרחק של כ-200 מטר מא-חורי המפעיל, הנמצא בקו החזית.

(8) הקליעים מופעלים עד שהטנקים מגיעים לטווח של 800—1000 מטר מהם — ואז נוטלים כלי הנשק האחרים של המגן את ההגנה על עצמם.

לפי הנחות אלו, יכול מפעיל יחיד להשמיד 19 טנקים — אם יש לו התחמושת הדרושה לכך. אם נקצה שני מפעילים לפלוגת קר-החזית, להיינו ארבעה לגדוד, יאבד הכוח התוקף 76 טנקים. הרי זה סכום רב-רושם — ארבעה אנשים יחסלו גדוד של טנקים תוקפים עוד לפני הגיע אלה למרחק של, נאמר, 900 מטר מן המגן.

אך האמנם כן הוא? הבה ונניח הנחות דומות ביחס לאותם טנקים הנמצאים בתפקיד של סיוע לרגלים המגינים. נספח מחלקת טנקים אחת לגדוד הרגלים, וניתן לה לפתוח באש מטוח של 900 מטר. נניח כי התותחנים זקוקים לשתי יריות בשביל להשמיד טנק — כי נדרשות להם 10 שניות בשביל לאכן את הטנק, לכוון אליו ולירות — ועוד חמש שניות נדרשות להם לירות את הפגז השני.

עם מחלקת הטנקים שלנו נוכל להשמיד כ-60 טנקי אויב — עוד גדוד!

מה סייגים יש לקבוע לגישה מעין זו — דבר זה ברור הינו: מחלקת טנקים אף פעם לא תוכל להשמיד גדוד טנקים. האויב משיב בירי; ואפילו טנקים בעמדות-תובה מחופות יפגעו ויושמדו. לעתים מוס-תרים טנקי האויב ע"י אבק, עשן, פני הקרקע או מכשולים. עשן ואבק המתנשאים מנפצי פגזי-ארטי-לריה מכסים את עמדת המגינים. התותחנים נרגשים או נפחדים, אחוז פגיעותיהם יורד ונדרש להם יותר זמן בשביל לאכן את מטרותיהם. שני טנקים של המגינים יורים באותו טנק אויב עצמו, או שטנק אויב מחוסל נפגע בשנית. כל הגורמים הללו גורעים מתכליתיות ההגנה.

בדומה לכך, יש לגרוע מן התכליתיות התיאורטית של הגנת-קליעים. המפעיל שהוא אחד מני-רבים ולא אחד מהמומחים המעטים — אחוז פגיעותיו במטוח יתקרב ודאי ל-90 ולא דוקא ל-100 אחוז. ואילו תחת אש ארטילרית האויב ומרגמותיה, אש טנקי ומקלעיו, יורד אחוז פגיעותיו עד ל-75 אחוז מאותם

בבעיה החשובה: האם משמעותו של נשק זה הוא קץ הטנק בשדה הקרב? או, איפכא מסתברא, האם לא יגריר אחריו כלל שינויים באורח-ההפעלה הטקטי הנוכחי של טנקים?

קיימים כלי נשק רבים המסוגלים להשמיד טנק; בזאת אין הקליע מיוחד, במינו. אולם במהותו טבועה מעלה אחת על פני מתחריו העיקריים — הלא הם התותח בעל מהירות הלוע הגבוהה, והקנה ללא רתע. טוח פגיעתו המדויקת של הקליע גדול משלהם במידה ניכרת. הגרמנים ביצעו שיגורים בטוחים המ-גיעים ל-3.5 ק"מ — הרבה יותר מן הטוח-התכליתי המקובל לתותחנים בפעולה נגד טנקית. יתרון אחר הוא הקלות היחסית בה ניתן להסתיר את המפעיל, בהשוואה לתותח או לקנה-לא-רתע — וביחוד כאשר כלי נשק אלה יורים.

כדי לברר מה משמעות כל אלה לגבי יחידת שריון תוקפת, נניח את ההנחות הבאות. כל אחד חפשי לערער עליהן, או לשנותן, בהגיעו לקביעת מסקנותיו-הוא.

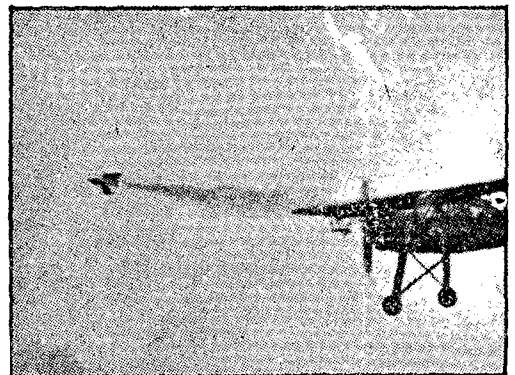
(1) טוחו של הקליע ומהירות הלוע שלו, לפי נתוני המכסימום עליהם נמסר מן הנסיונות הגרמ-ניים: 3.5 ק"מ ו-160 מטר לשניה. מהירות הטיסה אינה משתנית.

(2) כל הקליעים פועלים, אין "קליעים עקרים" ואין תקלות טכניות בטיסה.

(3) המפעילים אומנו היטב — 100 אחוז מיריו-תיהם פוגעות במטרה.

(4) למפעיל נדרשות 10 שניות לאיפון מטרה חדשה, לכונן אליה ולירות.

(5) טנקים-תוקפים נעים במהירות של 25 קמ"ש

הצרפתיים בוחנים את האפשרויות לשיגורו של הקליע ממחסום.

הטנקים של גדוד שיגרם ע"י סוג נשק אחד בהתקפה אחת, אי אפשר לקבלו כהתרחשות תקינה. מה ניתן איפוא לעשות?

ראשית: התקדם בוינוקים-וינוקים, מעמדה מחורפה לעמדה מחופה; כל זמן היותך בתוך טוח הקליעים, אינך עדיין מחוץ לטוחותותחיים תכלית. אפילו נביא בחשבון את הגבוהה שבמהירויות הקליעים הידועות, כפי שכבר עשינו, הרי עדיין דרושים להם עד ל-20 שניות בשביל תעופתם. אם המפעיל מאבד את מטרתו לאחר 15 שניות של תעופת הקליע — הרי שהקליע אבד. ובתור מחפה-מונע יכור לים לשמש עצים, שיחים או סככות. באמצעות תותח בעל מהירות-לוע גבוהה ניתן עדיין להשמיד טנק המסתתר מאחורי מחפה קלוש. אך אם קליע-מכוונן פוגע באותו מחפה עצמו, הרי הטנק שבעברו האחר לא יפגע כלל.

שנית: נוע במהירות גבוהה בשעת זינוק. ככל שיפחת משך הזמן בו הנך מגולה כן יפחתו סיכויי ההיפגעות. תנועה מהירה בכיוונים זיגזגיים משתנים, תקשה על המפעיל, שעמדתו אוגפת כלפיך, את בעית העיקוב אחריך.

שלישית: השתמש בעשן ביד נדיבה כאשר צפויה התקפת-קליעים. בשביל לפגוע במטרה זקוק המפעיל לכך שיוכל לראותה במשך תקופות זמן ממושכות למדי. על כן יש להעדיף התקפות לילה.

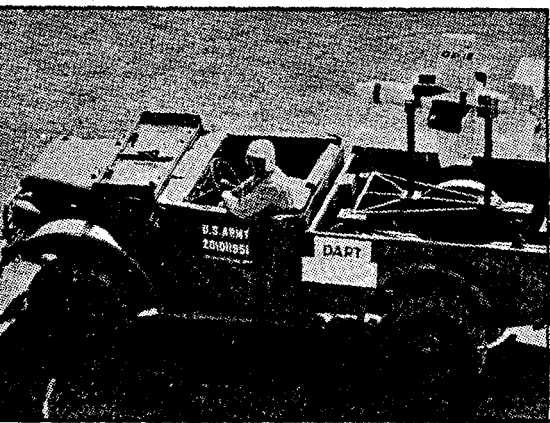
רביעית: בשעת תכנון התקפה השתמש בקו-מוצא הקרוב לטוח התותחנים התכליתי, ואשר אליו ניתן להגיע בנתיבים מחופים. רעיון זה כמובן שאינו חדש, אך בעתיד נחוץ יהיה שנהיה יותר חדורי הכרת

טנקים אחריהם הוא עוקב על פני כל דרכם. העשן, אבק, שיחים, שקעים או גאיות שבינו ובין מטרתו גורמים לו לאבד את עקבותיהם של 25 אחוז מן הטנקים אותם הוא בחר לו. הוא חייב להיות מסוגל בכל עת להבחין בקליע בתעופתו, ולהשתלט עליו לתקן את נתיבו או למצוא לו מטרה חדשה. נניח לכן כי אחד מארבעת המפעילים שעם הגדוד נפגע בתחילת הקרב, או כי מערכת בקרה אחת (מתוך ארבע) הושמדה. נניח כי היה די זמן בשביל לפתוח את ארגוניהם של מספר קליעים המספיק לחיסול 76 הטנקים, לרכו קליעים אלה ולבדקם. הקליעים נמצאים במרחק של 200 מטר מאחורי קו החזית, מחוץ לתחום הראיה, אך לא מחוץ לטוח ארטילריה או מרגמות; והם חסרי-מחפה יחסית — כי דרוש להם מרחב מה לשם המראתם. לכן, "מחוק" 10 אחוז מן הקליעים על חשבון אותם ריכוזי אש ארטילריה כבדים שיתלוו להתקפת הטנקים — ריכוזים שיחולקו על פני השטח באופן המטוון לכך כי יכסו את כל האיזורים הנראים כמתאימים לשיגור קליעים; כיון שהאויב יודע כי נשק הקליעים מצוי אצלנו.

והאם אמנם פועלים כל הקליעים? השתדלנו לטפל בהם בהירות, אך הם טולטלו ממקום למקום במשאיות, הוצבו, ובכמה מקרים לא הגיעו לכלל שימוש ונארזו שוב. מבנם פשוט — אך כך גם מבנם של טלפוני-שדה או של פגזי 90 מ"מ, והללו לא תמיד נמצאים פועלים. לכן, הבה ונניח כי שלושה אחוז מן הקליעים מכויזבים — או שכלל אינם ממריאים, או שקורית תקלה טכנית בשעת תעופתם. לאחר שנצרוך את כל ה"חיסורים" הללו, עדיין יגיעו אבידות הטנקים עד למספר רב-הרושם: 29. דהיינו, כמעט ושת פלוגות טנקים מתחילות עוד לפני הגיען למרחק של 900 מטרים מן המגן.

אולם טרם שקלנו עוד שני גורמים. הראשון: פני הקרקע באירופה — הוירה בה עלולים יותר מבכל זירה אחרת להתרחש מבצעי טנקים בקנה מידה גדול — הם גלים, זרועים בעצים, כפרים זמכשולים אחרים. לא בכל מחוז אפשר למצוא עמדות בעלות שדה אש של 3.5 ק"מ. שנית: הקליע הנגד-טנקי אינו חפץ קטן; זכור כי אורכו של ה"דארט" 1.5 מטר! אספקה תהווה בעיה — יתכן שלתותחנינו לא ימצאו 15 או 20 קליעים ליד מתקני השיגור שלהם, בשעה ובמקום שיוזקו להם.

עם כל זאת, הקליע הנגד-טנקי מהווה איום רציני המחייב אמצעי-נגד. אויבן של כ-40 אחוז מעצמת-

ה"דארט" (XSSM-A-23) הוא דריסת-הרגל הראשונה של ארה"ב בשדה הקליעים הנ"ט.

את המטען החלול במרחק בטוח מגוף הטנק — או כדי לגרום נזק לכנפי הקליע, או מעטפת גופו השִׁבִּיריים יחסית — יהיה בו די. ודאי שמעטים אלה יסרבלו את הטנק ויצריכו עבודה לשם חיבורם אליו, אך אם יפחיתו את מידת האבידות באחוז ניכר הרי שיהיו שוים את המאמץ.

כך, תוך שימוש מושכל בגורמי פני הקרקע, והִתְנוּעָה בצורף לאש ה"נגד-קליעית", נראה כי אפשר אף כיום להפחית את האבידות עד למספר שנתינו להשלים עמו. ודאי, הטנקים לעולם לא יהיו בלתי־פגיעים — אך מאידך גיסא אין לך בנמצא נשק נגד־טנקי מושלם־כליל. אכן, יש לזכור: הקליעים — מסוכנים הנם, ואין להתעלם מהם.

ביססנו מאמר זה על תכונות הקליעים שרק הִתְפַּתּוּת של 10 שנים אחריהם. מי יודע איזה טוחים, או איזה מנגנוני הכונה, יופעלו נגד הטנקים בעוד 10 שנים?

צא וחשוב!

טנקי קליעים מונחים

סאת ד. מ. אונורקייביץ

היסוד שלהם אינה טמונה במחפזו של לוח־השריון אלא ביכולתם לפעול כמקור נִייד לכו־אש. תכונה אחרונה זו כמעט ואינה נפגעת מחמת כך שיופיע נשק נגד־טנקי אחד יותר או אחד פחות, והנבואות הקודרות אשר בודאי ינמקו אותן ביכולתם של הקליעים המונחים הנגד־טנקיים לחזור מבעד ללוחות־השריון — אין הכרח כל תדאגנה אותנו יתר על המידה.

עם זאת, מן הראוי שנצלל במידה רבה יותר את נסיון העבר ונהיה מוכנים לא רק לענות על כל טענות שהן נגד הטנק אשר תנומקנה בטענת השימוש בקליעים־מונחים נגד־טנקיים, אלא אף לאמץ לנו אורח־פעולה ממשי יותר. כדי לעשות זאת, יש צורך בהערכה מדוקדקת של המצב, ובהצעות קונסטרוקטיביות להפעלת הקליעים המונחים כדי להוסיף ולשפר את כושר־המעש של יחידות משורינות. מס־קנות אלו צריכות לסייע לעצב קור־פעולה לעתיד לגבי כוחות שריון וקליעים־מונחים — ולמנוע הרבה בלבול־מוחין מעין זה שהתגלה עם הופעתם של הקנים־ללא־רתע בשעתם.

חשיבותו — בין בהתקפה ובין בשעת ניצול ההצָלָה — של המחפה מפני אש ארוכת טווח אשר פני קרקע, חורשות או כפרים, עשויים לתתו לנו.

חמישית: יש להנחית ריכוזי אש ארטילריה ומ־גמות על מקומות שיגור קליעים אפשריים. במצבים מהירי התפתחות לא ימצא אלא זמן מועט בשביל לחפר את הקליעים או את הכבלים המוליכים מן הצופה־המפעיל אל מתקן השיגור. ואף במערכות־הגנה מוכנות היטב הרי יהיה עדיין הכרח להשאיר מרוח גדול לפני עמדת הקליע כדי לאפשר לו להמִירָא. כוחות אויר טקטיים ומטוסי תצפית צריכים גם הם להשתדל לאכן את הקליעים או את מפעיליהם ולהתקיים.

שישית: שוב יהיה עתה כדאי לבחון את האפשרות להעניק לטנקים מגינים מתפרקים, או "שולי־מגן", בשביל להבטיח טנקים־תוקפים בפני פגיעות המטענים החלולים. אין הכרח בכך כי המגינים יכסו את הטנק כולו או שיהיו כבדים עד מאוד. מעטה ממתכת או מחומר פלסטי שחוזקו יספיק כדי לפוצץ

לא נבית את כספנו על קרן־הצבי אם נתערב על כך כי יהיו אנשים אשר יראו בהופעתו, לא־מזמן, של הקליע המונחה הנגד־טנקי האמריקאי "דארט" סימן לכך שימיו של הטנק ספורים הם. אם כך, הרי ודאי כי לא תהיה זאת הפעם־הראשונה שהפעלתו של נשק נגד־טנקי חדש לוותה בנבואות קודרות לגבי עתידו של הטנק. התותחים הנגד־טנקיים בני 37 המ"מ של שנות ה-30 — ה"שמונים ושמונה" הגרמניים של מלחמת העולם השנייה — הבזוקה והקנים־ללא־רתע — הופעתו של כל אחד מאלה פורשה בשעתה כחורצת גור־דינו של הטנק.

אכן, מדי פעם בפעם נמצאו נביאי־השואה טועים; והטנקים — במקום שיעלמו — התקדמו מחיל אל חיל. אין בכך כדי להפתיע: כיון שאותן נבואות היו מבוססות על הדגשת־יתר שהדגישו את מחפה לוחות־השריון — ועל המסקנה המוטעית שהיות ואת לוחות השריון אפשר להבקיע באמצעות כמה מסוגי הנשק הנגד־טנקי החדשים — הרי נחרץ גורלו של הטנק.

אולם ניתוח מדוקדק יותר היה מראה כי מעולם לא היו הטנקים מחוסנים מפני פגיעה וכי תכונת־

ה ק ל י ע

הצורך הראשון בהערכתם של קליעים מונחים מזה וכוחות שריון מזה שהיה לנו ברור בתכלית מה הם הקליעים המונחים הנגד-טנקיים אשר הופיעו עד כה. ביסודו של דבר הרי אלה הן רקיטות בעלות ראשי נפץ חזולים אשר ניתן לכונם תוך כדי מעופם לשם השגת דרגת דיוק גבוהה מאוד.

צרוף זה של מטען-חלול עם דרגת דיוק גבוהה בטי-וחים בהם נורים קליעים כאלה — דיוק שנתאפשר ע"י שליטה על נתיב הטיסה של הקליע, ותיקונו — הוא הדבר רבי-המשמעות שבקליע המונחה הנגד-טנקי. עד כה היו שנים אלה, במידה רבה, בגדר תכונות שאינן-עולות-בקנה-אחד: מכיון שבקליע שאינו מונחה מצריך דיוק-פגיעה בכל טות שהוא מהירות לוע גבוהה; וזו גם אינה רצויה מבחינתו של המטען החלול וגם לא קל להשיגה במרביתם של כלי הנשק בהם משתמשים במטען החלול. נמצא, איפוא, שאם כי הקליע הנגד-טנקי בעל המטען החלול נראה מבחינות רבות כמצודד-ביותר, הרי את השימוש בו היה הכרח להגביל לטוחים קצרים-יחסית. כתוצאה נוספת מכך, נמשך השימוש לטוחים בינוניים וקצרים — בתותחים בעלי מהירות לוע גבוהה, אשר להשגת הבקעת לוחות-השריון סומכים על האנרגיה הקינטית של קליעיהם; על אף מגבלה הצפונה במשקלם הכבד-יחסית.

אולם עתה, עם הופעת הקליע המונחה, מתרחב במידה ניכרת שימושם האפשרי של קליעים תלולי-מטען, ונפתחת לפנינו האפשרות של פיתוח נשק נגד-טנקי ארוך טווח, שמשקלו קלי-יחסית. הקליע

ה"דארט" — קליע נ"ט קרקע-אל-קרקע — נורה ממגדל שהותקן ע"ג נושא גייסות חזלי משורין (M9).

עצמו יצטרך בכל זאת להיות כבד למדי כדי שיוכל לשאת את מטען החנ"ם הנחוץ על פני המרחק הנדרש; אך מתקן-השיגור שלו יכול להיות בעל צורה פשוטה וקלת משקל ביותר.

ידועות שנתפרסמו על הקליע המונחה הנגד-טנקי הצרפתי SS10 ועל "דארט" האמריקאי, יש בהן אולי כדי להבהיר נוספות מושגים על טיפוס כלים זה. ה-SS10 הוא רקיטה בעלת מטען חלול הסבה לאיטה על צירה והמוכנות ע"י תכפים חשמליים הנש"חים באמצעות תיל דק אחד הנגלל מן הרקיטה תוך כדי מעופה. אורח-הפעלה הוא ע"י הכוונה, לפי תצפית-ראות, מתוך "מוצב פיקוד" מיוחד; וטוח-המכסימום הוא כ-1.5 ק"מ. ראש הנפץ החלול מכיל בתוכו 5 ק"ג בקירוב של חומר נפץ; והמשקל הכולל של הרקיטה הוא כ-15 ק"ג. גוף הרקיטה — כ-75 ס"מ אורכו, ומוטת הכנפנים (שארבעתם מהוים מעין-צלב) היא כ-93 ס"מ.

ה"דארט", (או — XSSM-A 23 בכינויו הרשמי, בצבא ארה"ב) אף הוא רקיטה מוכונת-תיל, הדומה בדרך כלל ל-SS10 אך גדול ממנו. גופו — כ-20 ס"מ קוטרו, אורכו הכולל הוא 1.5 מטר ומוטת כנפניו — כ-90 ס"מ. כב-SS10 משתמשים גם לגביו באורח-ההכוונה לפי תצפית-ראות, מתוך מוצב פיקוד מיוחד; אולם טוחו הוא קרוב ל-1900 מטר. הן ה"דארט" והן ה-SS10 אינם כמוכן אלא בגדר אחדים מהנסיגות הראשונים בשדה הקליעים המונחים הנגד-טנקיים. עם זאת, מאחוריהם כבר למעלה מ-10 שנות פיתוח של טיפוס נשק זה.

פיתוח סוג זה של קליע מונחה קרקע אל קרקע קצר טווח, החל למעשה בשנת 1944 בגרמניה, אשר במשך מלחמת העולם השנייה צעדה-בראש בשדה הקליעים המונחים. ראשונות זו היא כה בולטת שעד עתה העלו מעצמות המערב רק רעיונות חדשים מע-טים בתחום זה, במידה שהעלום בכלל; וכל מאמצי הפיתוח המתנהלים עתה מבוססים על תוכניות גר-מניות קודמות. אחת מהאחרונות בתוכניות אלו היה ה-X7 — רקיטה נגד-טנקית מוכונת-תיל ואיטית-סיבוב, אשר ייצורה ההמוני נועד להתחיל במאי 1945 — החודש בו נכנעה גרמניה.*

הכוונה באמצעות-תיל הומצאה מלכתחילה בשביל הקליע אויר-אל-אויר X4; ומעניין לציין כי הכונת-

* על רקע פיתוחו של קליע זה בידי הגרמנים ועל רמת הישגיו — ראה ב"מערכות" צ"ו עמ' 255—224 בר-שימה "נשק צרפתי חוש — ממוצא גרמני". — הערת.

הקליע המונחה הנגד-טנקי לא יחייב שידודם של כמה מן המושגים בענין צורת הטנקים ומבנם. אחד השינויים הוא, שקליע זה ודאי שיגזור על כל מחשבה בדבר טיפוס-טנק כבד המתבסס בעיקר על מחפה-שריון שבו, טיפוס זה — שהודגם באופן הטוב ביותר ע"י טנקי-הרגלים הבריטיים במלחמת העולם השנייה — כבר עבר ברובו מן העולם; ואין להצטער על כך הרבה. הוא רק טיפה את אשליית "אי-פגיעות"; וריכוז במידה בלתי נכונה את תשור מת הלב על תכונת-המחפה הפסיבית, על חשבון עוצמת-האש והניידות.

השפעתו הכללית-יותר של הקליע המונחה הנגד-טנקי — מוטב כי נבחון אותה לאור תכונות היסוד של הטנק. אם נתבונן בו מנקודת ראות זו, הרי הטנק הוא במהותו: צירוף של עוצמת-האש אשר לכלי נשק כבדים מופעלי צות — ושל הניידות אשר לכלי הרכב המנועי החלילי; עיקר תכליתו הוא לספק עוצמת-אש-ניידת לטוחים בינוניים.

במידה שהמדובר הוא ברובן הגדול של המטרות שבשדה הקרב, הרי תכליתו זו מתגשמת במידה נאור-תה ע"י מקלעים כבדים וכלי נשק יוריי חנ"ם בני קוטר של 12.5—7.5 ס"מ. והרי על כן ראו במשך שנים, בדרך כלל את התותח בן 75 המ"מ בעל מהירות הלוע הבינונית כמיטב החימוש.

אולם בנוסף לדרישות הכלליות של שדה הקרב מצויה היתה תמיד גם הדרישה המיוחדת-יותר והיא: הצורך בלחימה בטנקים אויבים; וצורך זה גרר בהדרגה גידול ניכר בעוצמת-התותח. כתוצאה, ישנם עתה לכל הצבאות העיקריים של העולם תותחי טנק

תיל יושמה גם אל זחליל-החבלה הקטן המוכון ממר-חק — ושנועד לפגוע במטרה אויבת, ולפוצץ עצמו אתה — "גולית" (*). "גולית", וה" B. I. V. — זחליל-חבלה מוכון-אלחוט — הונחו תכופות או מטנק "טיגר" כבד או מתותח-סער משורין; ובעצם ניתן על כן לראות שנים אלה כרכב השריון הראשון נושא נשק-מונחה.

כניעתה של גרמניה שמה מעצור זמני לפיתוחו של הקליע המונחה הנגד-טנקי מטיפוס ה-X7. אולם ב-1946 המשיכו בו הצרפתים; ובמשך שלושה-ארבע השנים האחרונות החלו הם להסיר את מסך הסודיות מעל ה-SS 10 ומכמה קליעים מונחים קרקע-אל-קרקע קצרי-טווח אחרים — כמו ה-SS 11 וה"אנטק" (Entac). יצוין דרך אגב כי פרוש ראשי התבות המהוות שם אחרון זה הוא: "נשק טקטי נגד-טנקי" (בצרפתית כמובן) כשם ש-SS הם ראשי התבות של "קרקע-אל-קרקע" (שוב בצרפתית) (**).

בתקופה מאוחרת יותר הוחל גם בארה"ב בפיתוחו של הקליע המונחה הנגד טנקי קרקע-אל-קרקע קצר הטוח; ובאוקטובר 1956 הופגן ה"דארט" בשטחי הניסוי של אברדין. באותה תצוגה היו משגר-הקל-עים, מתקני-הכווון וציוד-הלואי מורכבים על גמ"ש M 59 — אשר נהיה על כן לרכב השריון הראשון הנושא בפועל קליעים מונחים, שהופגן באיזה מקום שהוא בעולם.

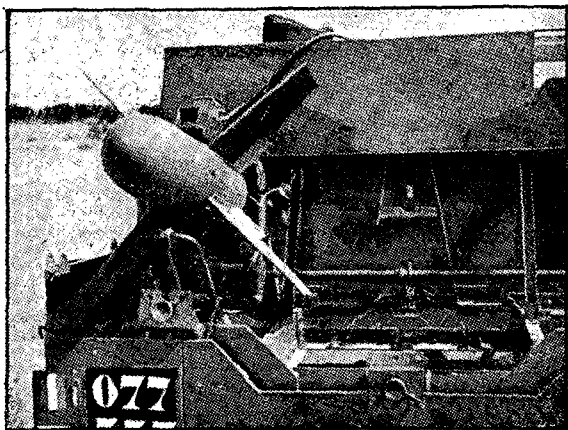
לנוכח כל הדגש המושם בשדה הקליעים המונחים, וכל אותם משאבים המוקדשים עתה לפיתוחו, אין ספק שההתפתחות העתידה בו תהיה מהירה וכי הקליע המונחה הנגד-טנקי יקנה לו עד מהרה מעמד נאות.

ה ט נ ק

משנעשה הקליע המונחה הנגד-טנקי לעובדה קיימת, הרי שהשאלה הבאה היא שאלת השפעתו הצפויה על ההתפתחות העתידה של הטנק — ושל כוחות שריון בכלל.

יכולתו של הקליע המונחה הנגד-טנקי לחדור מבעד ללוח השריון הכבד ביותר ודאי שלא תהפוך את הטנק לנשק שעבר-זמנו. דבר זה ודאי שצריך להיות כבר ברור. אך רק לשוא נדמה בנפשנו כי

(*) רכב "גולית" זה הופעל ע"י הגרמנים נגד גייסות הברית בראש-החוף של אנציו שבאיטליה באביב 1944.
(**) דומה כי בעל המאמר לא דק כאן פורטא — וכי איתה מלה "אנטק" (אשר בדרך כלל יכולה כמוכון לציין את סוג הקליעים הזה בכלל) מקובלת כנראה ככינוי-משני ל-SS 11.

10 SS במצב ירי במשגר שהותקן ע"ג רכב

קים בעלי מהירויות לוע גבוהות — בני קוטר המגיע עד ל-120 מ"מ, או אף יותר מזה — וטנקים במשקל המגיע ל-40, 50, ואף 60 טון.

פיתוחם של טנקים רבי-עוצמה מטיפוס זה פתר את בעיות הקרב הבלתי אמצעיות, אולם השימוש בהם הטיל מגבלות חמורות על יחידות-השריון. המשקל המוגדל של טנקים השפיע השפעה שלילית ביותר על מידת ניידותם של יחידות שריון ועורר כל מיני קשיים רציניים ביחס לעניינים כמו סידורי גישור, הובלה בים, ובזמן האחרון — באויר; הדרישות לאספקת דלק עלו במידה תמורה — וכן אף הדרישות לסיוע-הלוגיסטי בכללו.

אך על אף כל הקשיים הללו הנובעים ממשקלם המוגדל של הטנקים, הרי היה לרוב הכרח להסכים למשקל כזה, מפחד שמא תאבד לטנקים יכולת להתמודד בהצלחה בשריון האויב. בדרך כלל, כושר-הקרב של טנק עמד לרוב ביחס ישר למשקלו; ולא נראתה כל דרך כיצד לפרוץ מעגל-קסמים זה.

הצרוף: טנק-קליע

אכן, הופעתו של הקליע המונחה הנגד טנקי כנשק נגד-טנקי קל משקל רב עוצמה, פותחת אפשרות מפורשת לשינוי מצב זה — ולהפחתה ניכרת במשקל הטנקים.

השינוי ההתחלי קרוב לודאי שיבוא עקב השפעת הקליע המונחה הנגד-טנקי על הטנקים נושאי-התותחים-הכבדים — מסוגם של "סטלין" הרוסי, "קונ-קורר" הבריטי ו-43 T האמריקאי. תפקידם הראשי של טנקים אלה בשנים האחרונות היה תפקיד הלחימה בטנקים אויבים; או, במילים אחרות, תפקיד של "קוטלי טנקים". תפקיד זה דרש תותחים רבי עוצמה וארוכי טווח, וכתוצאה — כלי רכב כבדי משקל. אולם עתה, אם ינתן להם טיפוס מתאים של קליע מונחה, יכול אותו תפקיד עצמו להתבצע ע"י כלי רכב קל בהרבה, ומכיון שעתה אין כבר כל תכלית ב"התעטפות" בשריון כבד, הרי שיכול "טנק-נגד-טנקי" נושא קליעים-מונחים כזה, להיות קל במשקלו, הן על חשבון משקל החימוש והן על חשבון משקל מחפה-השריון.

ולפי אותו הגיון עצמו, ניתן להפחית את מחפה לוחות השריון גם של טנקי-היסוד של כל הצבאות — הטנקים נושאי-התותח-הבינוני — וע"י כך להקטין ריד את משקלם, וכתוצאה להגדיל את ניידותם, ואת

האפשרויות לשימוש בהם בדרך כלל. אולם לא יהיה זה אלא הצעד הראשון בתהליך. את הנהגת טנקי הקליעים-המונחים ניתן יהיה לנצל נוספות ע"י החלפת חימושו של טיפוס-היסוד של הטנק — שכיום הגו הטנק נושא-התותח-הבינוני — בתותח מטיפוס קל-משקל יותר, יכול זה להיות תותח ללא-דרת, או תותח מוצער (ללחץ גבוה ונמוך), או תותח-רקטי מהסוג אשר מפתחים עתה בשביל מטוסים. כל אחד מאלה ימלא את הצורך הכללי בנשק יורה חז"ם — ויחד עם זאת יאפשר פעולה נגד-טנקית מתקבלת על הדעת לטוחים לא גדולים-ביותר.

כדי למלאות במקרה כזה את הדרישות לפעולה נגד-טנקית לטווח ארוך, יהיה צורך לצרף מספר מטוסים של טנקי קליעים מונחים עם טנקים נושאי תותח קל — וקרוב לודאי שדבר זה יעשה ברמה של פלוגה. אך יש לשער כי צרוף כזה לא יעורר קשיים רבים ביותר, אם כי בשנים האחרונות התרגלנו לפי-לוגות טנקים "מעור אחד", שאין בהן אלא טנקים מטיפוס אחד, הרי בעבר הופעלו בהצלחה פלוגות טנקים מעורבות, ועתה שוב עורכים נסיונות בפלוגות כאלו.

יתכן שאפשר יהיה, לבסוף, לשלב את התותח עם הקליע המונחה בכלי רכב אחד. דבר זה היה מגדיל, כמובן, במידה רבה את אפשרויות השימוש באותם הטנקים לצרכים שונים; ואם אנו נראה את הקליע המונחה כנשק הנגד-טנקי — ואת התותח כנשק חז"ם לשימוש כללי — הרי מצויים כבר כמה תקדימים הסטוריים לצרוף מעין זה. הטנק-הכבד הצרפתי "טיפוס B" של שנות השלושים; הטנק הגרמני מרובה-הצריחים Nb Fz; הטנק הבריטי צ'רצ'יל M3 והקודמו-מבשרו של הטנק-הבינוני האמריקאי M3 וה"מאוז" הגרמני בן 200 הטון; לכל אלה היו כלי נשק נגד-טנקיים וכלי נשק יורי חז"ם נפרדים.

אפשר גם לטעון כי בסופה של ההתפתחות יבוא טנק שבו חימוש קליעים-מונחים הוא שיבצע את שני תפקידי-היסוד כאחד. אולם יש ספק בכך האם מידת-המורכב שבקליע המונחה ויוקר-מחירו הבלתי-נימנע, ימצאו לעצמם איפעם הצדקה במטרות הרבה שבשדה הקרב; והאם תוצאת הפעלתו בכל התפקידים תהיה אותה תכליתיות מכסימום כוללת, שהיא מטרתו של כל "מחקר ביצועי" בשדה מערכות-כלי-הנשק השונות.

שער חוברת יובל המאה (צדוף
הקסדה והפגיון — על רקע הרים
והצלב השביצרי — הוא
סמל הירחון הקבוע).

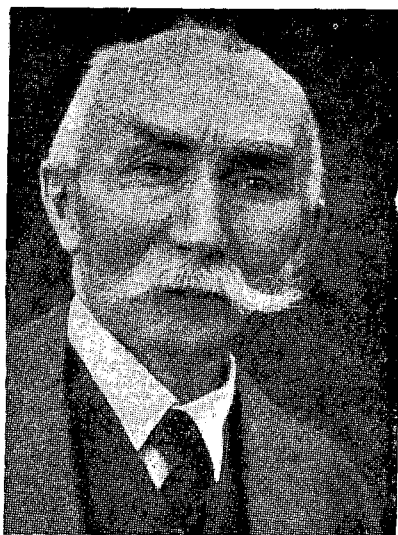
יובל-שיא של עתון צבאי

שביצריה — במאת השנים האחרונה — הרי-היא ארץ רוגעת; והתמדת
השביצרים (של אנשים ושעונים כאחד) מן המפורסמות היא. בכל זאת,
יובל המאה של „ההשקפה הצבאית השביצרית“ (Revue Militaire Suisse)
— זה הירחון הצבאי הטוב של החלק דובר הצרפתית שבצבא שביצריה,
הנו בגדר שיא אף בארץ-ההרים השלוח ורווית ההתמדה. שלושה קיום
מצינים יובל-מאה זה: ההתפתחות המתמדת, בהתאם לתמורות במבנה
צבאות, חימוש ואופן אימונם; ההשתלבות של בנים ונכדים, של
ראשוני המשתתפים בירחון (ובוני צבא-שביצריה) למסכת המתחדשת-
בהתמד של טיפות צבא, וטיפות קומתו הצבאית; וחזיון אולי יחיד-במינו
— העובדה כי במשך מאה השנים כיונו וערכו את „ההשקפה הצבאית
השביצרית“ שלושה עורכים בסך הכל!

והרי דמויותיהם, על תמורות החזות וסממני התקופות:

פרדינאנד לאקומט
קולונל דיביזיונר
עורך ראשי 1895 — 1856

פרנאנד פאילר
קולונל
עורך ראשי 1931 — 1895

רוז'א מאסון
קולונל בריגדיר
עורך ראשי מאז 1931

על רגלים מול ארטילריה

כאשר מציגים את ההתמודדות בין שני כוחות ישנה, לרוב, נטיה לראותה כהתמודדות רגלים ברגלים, שריון בשריון, ארטילריה בארטילריה וכד'. אולם בהתמודדות בכלל נודעת השפעה רבה לשילוב הבין חילי; בפרט בקרב-הפריצה יש חשיבות מרובה לתוצאות ההתמודדות בין הרגלים עם כל הסיוע שהם מקבלים, לבין צות רגלים-ארטילריה של האויב הפועל מולם בהגנה. צות כזה יפעל, בדרך-כלל, בכל מערך מוגן — במידה ולא ינטרל במהלך הקרב.

ב"מבצע קדש" היה גדוד רגלים (מילואים) שתקף יעד חיוני, אשר הגן עליו צות כזה. בשעת תנועה-למגע, כשהוא ערוך להתקפה, עבר הגדוד דרך הניחתות אש-מגן של ארטילריה האויב. נכון עשה מפקד הגדוד שלא עצר את כוחותיו, שלא החזירים לאחור, שלא חיפש סיבות לכך שהארטילריה של האויב לא נוטרה, ולא הטיח האשמות — אלא ספג את אבידור-תיו, המשיך בביצוע משימתו, הסתער וכבש את היעד. נדמה לי שהיתה זו דוגמה יחידה מסוגה בכל המבצע.

מפעולת גדוד זה יש ללמוד לקח טוב, שטרם עמדו עליו:

- א. השאיפה לנטרול אש האויב אינה יכולה להיות מושגת בטרם תם הקרב כולו.
 - ב. יחידות הדרג המסתער חייבות להיות מאורמנות לפעול על-פי פקודות חטופות — למקרים שתיכנסנה לאיזורים-מוכים של אש-מגן או אש-סכנה.
- נשאלת השאלה: מה צריכה יחידה מסתערת לעשות במקרה כזה?

כל אימת שהופיע נשק חדש נגד-רגלים, דומה היה שהרגלים "יוצאן מן המשחק" — עד שמצאו הרגלים את הדרך לתגובת-נגד ולעמידה בפני השפעתו של נשק זה. נדמה, שהרגשה דומה ישנה אצל העוקב אחר המתרחש בשדה-הקרב כל אימת שמורגש אפקט של נשק נגד-רגלים על היחידות המסתערות. תכלית האש הארטילרית מן הסוג שעליו דובר

לעיל היא למנוע מהרגלים להתקרב אל האויב לשם השמדתו; ואמנם, נודעת להנחתות אש הארטילריה השפעה קשה על משימת הרגלים המובקתת הזו. השאלה העומדת לפני הרגלים היא, איפוא, כיצד להקטין את אפקט פגזי אש הסכנה או אש המגן של האויב. שאלה זו נוגעת במישרין למצב בו לא הצלחנו למנוע את הנחתות משימות האש על-ידי אמצעים אחרים.

הפתרון לבעיה זו נמצא בשני תחומים: תכנון ואימון.

א. תכנון

בתכנון ההתקפה יש לתת משקל רב לנקודות הקשורות באש הארטילרית של האויב:

- בראש וראשונה, יש לבצע את כל ההכנות והסיידורים למתן אש נגד-סוללתית, אשר נודעת לה השפעה רבה על הארטילריה של האויב: למרגמות ולתותחים אין כיסוי ראש, והם איטיים מאוד (פרט לתותחים-מנניעים) בשינוי עמדת-האש שלהם.
 - לא פחות חשוב ההכרח לאכן את מוצבי-התצפית — ואף את המקומות המתאימים למוצבי תצפית — כדי שאפשר יהיה לנטרלם ולעור אותם על-ידי כלי-הנשק המסייעים של כוחותינו.
 - חשיבות מרובה נודעת לאיכון השטחים — הודאיים והאפשריים — אשר טווחו והוכנו על-ידי האויב לאש מתוכננת מראש. דבר זה יעשה בשתי דרכים:
1. הערכת פני הקרקע, אשר צריכה להצביע גם

נחים לרוב, וקשים להחדרה. הריהם נוחים להדרכה. הדגש צריך להיות מושם על מהירות תנועה — למרות הנטיה האינסטינקטיבית להעצר, לטפל בפיצוצים, להתייעץ וכד'. ככל שהתנועה בשטח המוכה באש תלוּת מסלול תהיה מהירה יותר, כן יקטן מספר האבידות; ככל שתגדל מהירות התנועה כן יקטן ערכם של הרוחים בתוך היחידה ובין יחידות המשנה. לקחו של גדוד המילואים הנ"ל מצביע גם על ההשפעה הרבה שיש למורל גבוה ולמשמעת הטובה, המסייעים לשמור על ליכוד אנשי היחידה ועל רצונם להצליח בביצוע המשימה.

בסיכומי של דבר, יחידה מסתערת הנכנסת לאי-זור מוכה באש ארטילרית חייבת — כתגובה מותנית — להגביר את קצב תנועתה קדימה. יש להחזיר בקרב החיילים את ההכרה והאמונה שרק תגובה כזו תקטין את מספר האבידות ולא תשנה את סיכויי היחידה להצליח בקרב הפריצה.

שליטה בשטח הפקר

על רוחו, ביום ובלילה — ואילו האויב, בגלג שליטה זו, אינו יכול לעשות מאומה מעבר למוצבים-המוגנים הקדמיים שלו, הנמצאים באופן קבוע תחת תצפית הכוח השולט בשטח-ההפקר. השליטה — או העליונות — בשטח-ההפקר, המקוימת על-ידי כוח מסוים, מאפשרת לו להשיג התראה על הפעילות והתכונה אצל הצד השני. התראה כזו קשורה קשר אמיץ בקיום היומה, ובאפשרות לשיבוש הכנות-ההתקפה של האויב בעודן בשלביהן הראשונים — דבר המאפשר הקצאת-כוחות קטנה יותר לתכלית זו. כל תנועה, התחפרות, שינוי פריסה ומיקום מוצב-תצפית חדש על-ידי האויב — מגיעים במהירות לידיעת הכוח השולט בשטח-ההפקר, וניתן לנטרלם ולהשמידם בשעת מעשה או עם התחלת המבצע.

מצב זה פוגע במורל אנשי האויב, כי הוא כופה עליהם מאמץ-יתר להסתרת כינותיהם ולהעלמת הכינותיהם, ועירנות מוגברת כדי להשיג התראה וריחוק זמן להכנות לקידום התקפת האויב — דבר שנמנע מהם להשיגו על-ידי הקמת תצפיות ובסיסי פטרוילים או הצבת מכשולים בשטח-ההפקר.

השולט בשטח ההפקר הצליח, איפוא, להרחיב את תחום שליטתו עד אל גדרות מוצביו הקדמיים של

על העמדות האפשריות לנשק ארטילרי של האויב, כדי שאלה יכללו בין מטרות הארטילריה המסייעת לכוחותינו.

2. אם רק המצב מאפשר — אימות על-ידי פטרוילים-מתגרים, אשר יאלצו את האויב להגדיר את משימות אש-המגן, אש-הסכנה ומשימות נוספות.

● דיווח מתמיד על הפגזה והרעשה. דיווח זה, המורחב על-פני-רוב, מספק ידיעות חיוניות לארטילריה הנגד-סוללתית, וחשיבותו מרובה.

כל אלה יאפשרו להכין תכנית-תנועה נאותה לרגלים, ותכנית גמישה המסוגלת לפתור בעיות בלתי צפויות, לתיאום בין הרגלים לארטילריה, במידה ונראית אפשרות שלאויב תהיה עצמה ניכרת של אש ארטילרית, מוטב לבצע את ההתקפה בלילה, כדי למנוע ממנו אפשרות לבקרת האש.

ג. אימון

אימון היחידה להתנהגות תחת אש ארטילרית אינו דורש גישה מהפכנית. פרטי האימון, עם שהם מוז-

שטח-הפקר, או מרחב-ההפקר שבין הכוחות, קיים ביבשה בכל מצב שלום, רגיעה ומלחמה. שטח-ההפקר מתחיל מאותו תחום בגיזרה או במרחב, שאל מעבר לו אין האויב יכול לתדור כדי לצפות ולהשיג ידיעות בלתי-אמצעיות על הנעשה במערך כוחותינו. ברור, איפוא, שכל צד מנסה להקטין במידת האפשר את שטח-ההפקר; אם על-ידי דחיפת תחום שטח ההפקר ממנו והלאה, לעבר האויב; ואם על-ידי קיום עליונותו בשטח זה — הוא אומר, הבטחת הימצאותו הבלעדית בו — כי אז, ורק אז, הוא מפיק יתרון מעובדת קיומו של שטח-ההפקר. השגת יתרון כזה, ושמירה עליו, נעשית על-ידי קיום פעילות מתאימה בשטח; על-ידי פעילות זו גשלת מן האויב האפשרות להפיק יתרון לצידו הוא מעובדת קיומו של שטח-ההפקר.

למעשה, אפשר היה להסתפק בתיאור העקרון להשגת השליטה בשטח-ההפקר, ולסיים בזאת — אלא שתיאור העקרון לבדו גורר אחריו אי-בהירות מסוימת. נבהיר, איפוא, את העקרון המופשט על-ידי תיאור הדרכים להגשמתו.

הקביעה "כוח א' שולט בשטח-ההפקר" פירושה: כוח זה חופשי לעשות בשטח-ההפקר ככל העולה

האויב, ובהכרח תעביר את השליטה בשטח-ההפקר לידיו.

עובדת השליטה אינה בכחינת חי הנושא את עצמו. לא די להשיגה באורח חד-פעמי; הכרח הוא לקיימה באופן מתמיד. הצלחת הטקטיקה הזעירה, אשר באמצעותה תקום השליטה בשטח-ההפקר, תלויה בעיקר בהצלחת השימוש באש (השגת עליונות אש) כנגד האויב בכל אותם מגעים המודאים את הימצאותו תחת תצפית או תחת אש בכל עת. מארבים, פטרולי קרב ופטרולי סיור — הם שיבטיחו את שליטתנו בשטח.

לשם השגת השליטה בשטח-ההפקר נודעת חשיבות מכרעת לדיווח לדרג הממונה, האחראי לתכנון, לקריאה השוטפת ולניהול השוטף של הפעילות הזאת. אין תקרית ואין פעילות שמותר למישהו לא לדעת עליה; אפילו אמ"ל יש לדווח!

בסוג פעילות זה נודע ערך מכריע לאיכותו של הפיקוד הצוער, ולאורח ניצול פני הקרקע (שדאות) והשימוש באמצעי האש. רמה גבוהה בשטחים אלה אין פירושה שימוש באמצעים יקרים יותר; פירושה מורל גבוה, מהירות, גמישות — בקיצור: דרגת אימון גבוהה.

הכללים להשגת השליטה בשטח-ההפקר אינם משתנים אף לנוכח תחזיות מלחמת-העתיד, אשר יופעלו בה חומרי-נפץ גרעיניים וקליעים-מונחים. אותו צד מן הצדדים המתמודדים, אשר לא יהיה מאומן באורח הפעילות המבטיח את השליטה בשטח-ההפקר — לא יוכל לקיים בידיו שליטה זו, וממילא מקטין הוא את סיכוייו לעמוד במערכה.

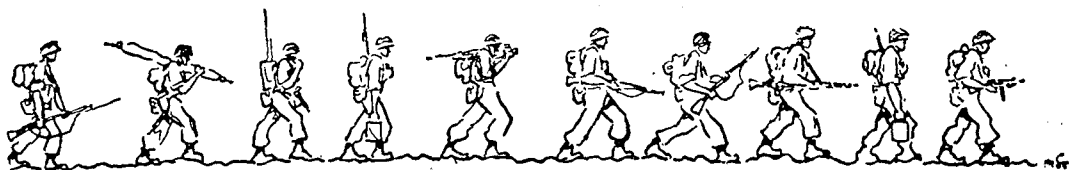
ל ו ח ם

האויב. היתרון הנובע משליטה זו אינו מתבטא רק באפשרות "לרפד" את מערך כוחותיו העיקרי בכל אותם אמצעי ההתראה הנשללים מן האויב, אלא גם באפשרות לניצול אמצעי ההתראה (מוצבי-התצפית ובסיסי-הפטרולים) לחיפוי על הכנותיו לקראת מתקפה. בחיפויים יכול הוא לפרוץ גדרות, לפנות מוקשיים, לסלק מכשולים ולהכין דרכי גישה באין מפריע. זאת ועוד: התצפית הקבועה שהוא מקיים על מוצבי האויב מספקת לו תמיד ידיעות על מצבים נוחים להפתעת האויב.

ככל שנרבה לנתח את היתרונות הנובעים מן השליטה בשטח-ההפקר כן יגבר רצוננו להשיג מטרה זו. אך כיצד יעשה הדבר?

נראה שאין צורך באמצעים רבים להשגת השליטה בשטח ההפקר — אולם אמצעים אלה חייבים להיות בעלי איכות גבוהה. רוח הלחימה של הכוח המבצע יתבטא בהתקפיות, בערמה, בשמירה קפדנית על כללי הטקטיקה הזעירה, וביחוד על קיום מתמיד של מגע תצפית-תשמוע — כל אלה מאפיינים את גורם האיכות.

את שטח-ההפקר ניתן לנתח מבחינת אפשרויות התצפית (לרוחבו ולעומקו), ומבחינת אפשרויות הסתר לתנועה ולתנועה — שלנו ושל האויב. ניתוח השטח מנקודת-ראות זו יביאנו לתכנית תצפיות-שטח, תצפיות נשק-מסייע, שטחי פטרולים ומארבים. הצלחתן של הפעולות המתבצעות לפי תכנית זו — והצלחתן מובטחת לאותו צד אשר יקיים בידו את יתרון האיכות הנ"ל — תמנע פעולות דומות מצד

בשערי פו"צ

סון-אלוף א. אורן

על פיקוד והנהגה בהסתערות

הפחד הגן האויב האמתי בשדה הקרב... גם ניסויים מדעיים הוכיחו כי המועקה הנפשית שבפחד מתישה את גופו של אדם לא פחות מן המאמץ הגופני הכ"ב. הפחד משפיע השפעה פיזית על גוף האדם: לא זו בלבד שהוא מתיש את הכוחות, אלא אף משבש את פעולת-החושים — בגלל שינויים בלחץ הדם, בקצב פעימות הלב ובהזרמה הסדירה של הדם בעורקים ובורידים. הפחד כמוהו כמכביד את משקל הרובה, וכיוצא עופרת לנעלי החייל. האין כוחו חזק מכוח כל פקודה? — והנך חייב לגבור עליו בטרם תוכל לגבור על האויב. על האויב אתה גובר בכוח הטקטיקה הנבונה שלך (ובין שיקוליד הטקטיים, כמ"ב פקד, חייב אתה לשקול ולהחליט גם היכן עליך לה"ב מצא, כדי שתוכל לודא כי מבצעים את תכניתך הטקטית). אך על פחד, ריגשת-רות ומבוכה מול אש האויב תוכל לגבור רק בעצמת רצונך אתה ובעוז-רוחך המתגלה לעיני אנשיך; במלים אחרות, במופת האישי שבהתנהגותך נוכח האויב. מכאן הכוח העליון שבפקודה: "אחרי!", בצאתך בראש אנשיך.

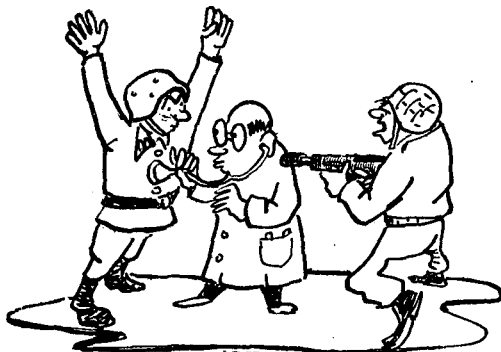
רווחת הדעה כי הסתערות המפקד-המנהיג בראש היחידה חיונית פי-כמה ביחידות מילואים. חייל המילואים יוצא לקרב-מ"ביתו, מחוג משפחתו — לא משגרת מאהל-שדה. כאשר הוא פועל בתפקידי הגנה, במערכים חפורים ובצורים, ייתכן שבזכות בגרותו ושיקול-דעתו יע"ב לה על החייל הצעיר וה"ב להוט יותר, העושה את שרות החובה, אבל אורח חייו ומשלח ידו האזרחי של חייל-המילואים אינם

"ממני תראו וכן תעשו" — קורא גדעון לקומץ בחוריו-נבחרי על הגלבוץ; "הייתי גרנדיר קודם שהייתי למרשל" — במלים אלה מתייב המרשל הצרפתי לאן בראש גדודיו המסתערים. המלים פשוטות — המעשה פשוט כמותן. המפקד העברי הקדום, והמרשל הצרפתי בצבאות נפוליון מבי"ב עים בדברים ובמעשים את ההכרה, כי מצויית שעות הכרע בקרב, בהן לא די עוד במצותו של המפקד, ואת כ"המאזנים יכריע רק המופת האישי של המנ"היג. יש מצבים בהם לא די בכוח הצו של משה, ונתבעת קפיצתו של נחשון.

שעת ההסתערות היא שעת הכרע כזאת בהתקפה, אמנם בכל שלב משלבי-ההתקפה נתבע מאמץ המיוחד לו. בשלבי-ההכנה ובמסע-ההתקרבות מתבטא עיקר המאמץ בדריכות ובצפיה — במאמץ הנפשי. לעומת זאת, המאמץ הנדרש בעת ההתבססות ביעד, ובניצול-ההצלחה, הינו גופני בעיקרו — התחפרות הפווה, מדרף ללא-לאות, אבל בהסתערות נתבע הלוחם לשיא של מאמץ גופני ונפשי גם יחד — התקדמות תוך לחימה אל היעד ועליו, ופריצה מול אש. אין שלב בהתקפה אשר ידמה להסתערות ב"ריכוז-המאמץ"

שבה, במיצוי כל כוחות הגוף ותעצומות-הנפש של הלוחם.

יש שנוטים להתעלם מן המאמץ הנפשי הנדרש בהסתערות, שעה שהם עוסקים בתרגילי-תכנון, ואפילו באימוני הטקטי ב"שדה, באש חיה. כי כל עוד האויב הוא היורה, אפשר ויישכח כי "לא ה"ב כידון ולא הכדור, כי אם

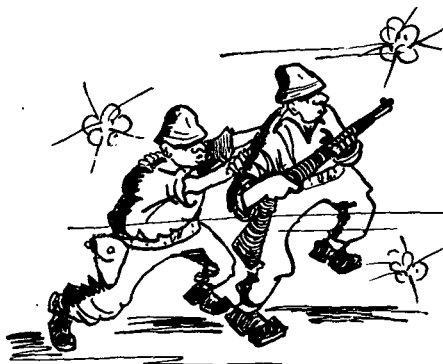

"גם ניסויים מדעיים הוכיחו כי הפחד..."

עשויים לטעת בו דוקא חדות-הסתערות בכידון שלוף; מפקדו הוא שנתבע להצית את הלהבה אבל דומה, שחריפה יותר השפעה של תופעה אחרת, המיוחדת ליחידות-מילואים; התרופפות הזיקה החברתית בקרב אנשיהן בריוחי הזמן הממור-שכים שבין תקופות השירות הקצרות בצותא. נסיון צה"ל אינו שונה מזה של צבא ארה"ב, אשר הוכיח לדברי גנרל-בריגדיר מרשל, כי: "רק את הכבוד העצמי מעריכים מרבית האנשים יותר מן החיים עצמם... טבוע בחייל חוסר רצון להסתכן למען אנשים שאין לו כל זהות חברתית עמם". גיבושה המהיר של היחידה וטיפוח אחות-הלוחמים בפרק הזמן הקצר שיעמוד לרשות המפקד — בשעה שאזרחים שנקראו לדגל עושים דרכם כחיילים לחזית — זאת המשימה הקשה הראשונה המוטלת על המפקד ביחידת-מילואים. זאת ועוד: על מפקד המילואים אשר נחלץ להסתער בראש יחידתו, עובר מאמץ נפשי גדול מזה אשר עובר על חברו, המפקד בשרות הסדיר. תוך ימים ספורים חייב המפקד בשרות המילואים להחזיר לעצמו את תחושות השדה והקרב, שקחו ופגו במרוצת-השנים, ולהגיע למעלת הנכונות הנפשית לשמש דוגמה חיה לאנשיו.

אבל לא פחות מאיש-המילואים זקוק הרגלי הצ-עיר שבשירות-החובה להנהגת מפקדיו. גם ביחידות מובחרות, שכל אנשיהן מתנדבים, אין הצורך במופת האישי של המפקד פוחת כמלוא הנימה. ראשונים פרצו מפקדים בפשיטות למחנה עזה וכונתילה, למשרות חאן-יוניס, ע'רנדל וקלקיליה; ראשונים זינקו על משלטי הסורים בחוף הכינרת. ה"ציונים לשבח" משקפים בבירור מה חלק הדוגמה האישית של המפקדים בהצלחת יחידותיהם בקרבות-מופת אלה. מפקד הנמנע מלצאת בראש יחידתו מונע, אולי,

סיכון מעצמו — אבל מגביר הוא פי כמה את הסיכוי ל-כשלון יחידתו ולאובדן חיי אנשיו. במערכת "קדש" הת-קדם גדוד חי"ר עד לגדר של מתחם, אבל לא פרץ אותה. ניתוח המבצע הראה שה-מג"ד והמ"פ לא "משכו" ב-רגע ההכרעה, כי אם "דחפו". בספר "קרבות בקוריאה" מתוארת התקפת פלוגה שפרי צחונה נשטט מידיה. ניתוח הפרשה קובע:

„ברגע המכריע לא משכו כי אם דחפו“

„פיקוד נכון ומוצלח ברמה של מחלקה ופלוגה אינו סגולה לאריכות ימים, כי על המפקד לחשוף עצמו כדי להנהיג את אנשיו ולקיים שליטה עליהם. ואילו מפקדה של פלוגה א', היעדרו בלט ביותר בכל הנוגע לפעולה ולהחלטה, למן הרגע שלא הצטרף למ"מ 1 שעה שמחלקה זאת נפגעה לראשונה מאש ארוכת-טווח, ועד לסוף הפעולה... מפקד הפל' חייב היה לשמש הרוח החיה בהסתערות דו-מחלקתית, אלא שזאת לא נתגשמה כלל. במקום זאת נשאר בריחוק 450 מטר מאחור, אצל בסיס האש, ועל-ידי כך נבצר ממנו לשלוט בשתי המחלקות המובילות, שזאת מהן אפילו תעתה והפכה להיות חסרת-תועלת.“ לקח ברור זה מעלה את שאלת הסיכון העצמי של המפקדים. אכן, כבד המחיר שמפקדי צה"ל נושאים בו; 7 קצינים מתוך 19 הרוגי קרב קלקיליה; 32 קצינים מבין 187 חללי מערכת "קדש". מחקרים מקיפים על אבידות-קרב, שנערכו לאחר מלחמת העו-לם השניה בצבאות המערב, הראו כי "אינדקס-הסי-כון" של מפקד מחלקת חי"ר הוא כפול מזה של הטוראי. מסיכון זה אין מנוס; כשאר סיכויי הקרב הוא בלתי-נמנע. אבל דוקא משום שמפקדים נקראים להסתער בראש יחידותיהם, מן הדין להתריע על הסכנה שבהפרז, בין אם נובע הוא משיקול מוטעה, ובין אם מקורו בשמץ פחזות וגבורת-ראוה גרידא שדבקו במפקד. מ"מ להוט-לקרב, אל לו לזנק אל היעד שיכור-התלהבות; כי דוקא ברגע זה זקוקה יחידתו לפיכוחו ולקור-רוחו. אין המפקד מסתער בראש היחידה לראוה, אלא כדי שהמשימה תבוצע — כדי שינהג ביחידתו וישלוט בה. המפקד אינו רק מסתער בראש היחידה, אלא הוא גם ה"ראש" של היחידה המסתערת, ראש וראשון לראיית הנולד, לשי-קול, לשליטה. רק לשם כך נוטל הוא על עצמו סיכון כפול.

לכן אל לו, למפקד לראות את ההסתערות בראש כ"עק-רון", כחוק בל-יופר. תבונת מפקד תיבחן בשיקולו הנוקב מתי ולשם מה עליו להסתכן אישית. עתוי ההתקפה מחייב שיקול כזה. בהתקפת-לילה לא יוכל מפקד שמעל לדרג הפלוגה לשקול ולהחליט אלא בהימצאו לפנים, ואילו ב-התקפת-יום ייתכן שצריך הוא לקבוע את מקומו בנקודת-

מדובר בדוד המלך: "המלך בראש צבאות יהודה... כאחד עם שריו ועם גיבוריו ועם חייליו ועם אחרון עבדיו. בראשם הוא, אל נוכח פני המלחמה ראש וראשון". במלחמת פרוסיה-צרפת, בשנת 1870, עדיין משקיפים מלך פרוסיה וקיסר צרפת על שדה המערכה, ומראשי הגבעות חוזר זה בנצחונם, וזה — בתבוסתו. אבל מאז כפה הנשק החדש, בעצמת-אישו, את פיזור היחידות, גדל רוחבן ועומקן של וירות-המערכה; גיוס-החובה הגדיל את היקף הצבאות עצמם. כיום מקומו של מפקד עוצבה לא עם "אצבעות" עוצבתו, השלוחות קדימה, אלא ב"פקעת-העצבים" שלה, דוקא משום שהוא "ראש" לכוחותיה, אין הוא מסתער בראשם.

אבל גודל הזירה והיקף העוצבה הם דוקא המועי-דים חשיבות-יתר למפקד-העוצבה אשר יופיע בפני אנשיו בחזית, ויטול חלקו בסיכון. גודריאן שח בזכרונותיו: "נעתי עם הדרג הקדומני, ובאופן זה וידאתי העזה ומהירות מבלי שאבזבו מלים על כך"; "מאחר שתגבורת לא היתה מצויה בידי, הלכתי לאותה דיביוזה בעצמי". ורומל קובע: "חינוי שמ-פקדי כוחות ממונעים ימצאו קרוב לגייסותיהם ככל האפשר... המפקד הראשי חייב להיות המנוע המקדם את המערכה. על כל מפקד להיות מוכן תמיד להופעת המפקד הראשי ולאפשרות כי זה ייטול לידי את השליטה במקום". בימינו עומדים לרשות מפקד העוצבה כלי-רכב וכלי-טיס, המקילים עליו לקיים מגע קרוב ותכוף בינו ובין חייליו. וזאת חובתו, ולו רק כדי שיוכל הלוחם לומר, כדברי אייזנהאואר ב-ספרו, "דומה כי לא, חם, כאן כל כך, אם, הזקן" עצמו מופיע כאן...

אפילו אתה עולה עולה בדרג הפיקוד, ואף שגדל והולך היקף הסמכות הסמכות לפיקוד, מוצא אתה שבפקודות כשלעצמן אין די. הקרב תובע הקרבה, ומי שרוצה להיות זכאי לתבוע מאחרים, חייב להק-דים ולהבוע מעצמו. מי שניתנה לו הזכות לשמש מפקד, נתחייב גם בחובה להתגלות כמנהיג: "האמצעי הראשי הוא ההנהגה, הפקודה, אחרי!"... הפקודה אשר נותנה מחייב בה את עצמו, וקורא לחייליו ללכת עמו" (רב-אלוף משה דיין).

תצפית טובה. גם איגוד-הכוחות עשוי לקבוע היכן ימצא המפקד — אם יצטרף למאמץ העיקרי, או ישאר במרכז וממנו ינהל את כוחותיו הפרוסים על כמה צירי-תנועה. גם מידת רגילותו של המפקד עם אנשי היחידה תקבע לא מעט: קל למפקד ותיק ביחידתו, שקנה לו את אמן חייליו, להישאר "מאחור", אם שיקוליו הטקטיים מהיבים זאת, יותר מאשר למפקד שיחידתו טרם למדה לראותו כמנהיג. מ"פ צעיר, אבל ותיק קרבות, שנפל במלחמת העולם השנייה, דן בענין זה: "הגעתי לכלל דעה שעלי להימצא בנקודה שתעניק לי את הסיכוי הרב ביותר לבצע פעולה מוצלחת ומושלמת. אנשי מכירים אותי דיים, כדי לבטוח בי שאם נשאר אני מאחור הפעם, הרי זה לטובת הפלוגה ולא כדי להציל את נפשי" ("אנשים מול אש").

על אלו דרגי-פיקוד עשויה לחול מצות הסתערות בראש יחידותיהם? איש לא יחלוק שמפקד-הכיתה ומפקד-המחלקה, "ראשונים הם תמיד", בצבא ארה"ב אין המ"כ קרוי "מפקד-כיתה", כי אם "מנהיג-כיתה" (Squad Leader) וכן "מנהיג-מחלקה". מה בדבר המ"פ והמג"ד? כנגד מ"פ הנשאר מאחור מדברות כל פרשיות-הקרב של יחידות שהוטלו לקרב חלקים-חלקים, תוך בזבוז-המאמץ, ולא כאגרוף-מחץ מרוכז. אתה בוחן פרשה כגון "ההתקפה לאורכו של רכס" ("קרבות בקוריאה"), ומוצא שהמ"פ "דחף" מאחור, ולא "משך" מלפנים, ואילו מ"פ "מושך", אשר עליו מספרת, למשל, פרשת "חכת-כידונים" (קונטרס "קרבות-מגע"), חזקה עליו שיטיל את יחידתו לקרב במירב עצמתה. ככלל יאמר, כי מורשתו הקרבית קצרת-הימים אך עשירת-הלקח של צה"ל תובעת ממפקד הפלוגה להסתער בראש. המג"ד — מצבו שונה. היקף שליטתו, איגוד-הכוחות המורכב ורוחב התפרסותו של הגדוד מטילים בספק את האפשרות שייצמד למאמץ בקטע צר אחד. הוא ייתבע להופיע ולהתערב אישית בזמן ובמקום שנוכחותו עשויה להכריע את הכף, ולכן מוטב שיישאר בן-חורין לנוע אל נקודות-המוקד המשתנות.

בימים עברו התייצבו מלכים ומצביאים בראש צבאם. "עת צאת המלכים" היא, בלשון התנ"ך עונת השנה היפה למסעי-מלחמה. בספר "כבשת הרש"

עזרי אימון והשימוש בהם

חיקת השימוש בעזרי-אימון

השימוש בעזרי-אימון חייב להיות שימוש המוני; לא תתכן הדרכה טובה ללא שימוש בהם. יעילותם של עזרי האימון ותכליתיות השימוש בהם נוגעים, איפוא, לכל אחד ואחד, כחניך כמדריך, הן בשורות הסדיר והן במילואים.

עזרי-אימון מה הם

עזר-אימון כשמו כן הוא — אמצעי שמטרתו לעזור למדריך באימון החניכים, ולהקל על החניכים את קליטת החומר הנלמד. ישנם עזרי אימון חיוניים, שבלעדיהם לא ניתן להעביר שיעור — דוגמת דיסקי-כיוון בשיעור "מקבצים יבשים"; לעזרתם ישנם עזרים, אשר העברת השיעור אינה מותנית בהם, אולם בלעדיהם יהיה השיעור משעמם, הצלחתו תהיה מועטת, ויהיה דרוש זמן רב יותר כדי שהחניכים ישיגו את תכלית השיעור. משום כך רצוי להשתמש לא רק בעזרי-אימון שיש בהם משום הכרח טכני, אלא גם בעזרים אשר באמצעותם ניתן יהיה ליצור בקרב החניכים עניין יתר במהלך השיעור, ובאופן זה להקל עליהם את קליטת החומר הנלמד. עזרי-אימון מסוימים טובים לשימוש בשיעור אחד, אך אינם טובים לשימוש בשיעור אחר, ואפילו הנורא קרוב. משום כך שומה על כל מדריך לבחון לפני כל שיעור את עזרי-האימון שברשותו: האם הנו חיוני ויעיל למסירת השיעור, טוב יעשה המדריך אשר יתחור לקראת שיפור עזרי-האימון הקיימים, ואם על-ידי מחשבה ומאמץ לגיוון השימוש בעזרים.

סוגים של עזרי-אימון

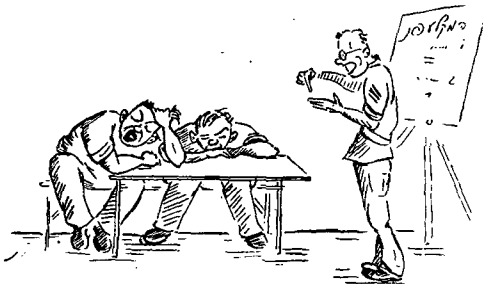
להלן ניתנות מספר דוגמאות לשימוש בעזרי-אימון ולתרומתם לשיפור רמת ההדרכה והישגיה. הדוגמאות המעטות נבחרו מתוך רשימה של מאות עזרי-אימון הקיימים בצה"ל.

כדורי תרגול

כדורי תרגול לסוגי הנשק השונים לשם לימוד השיעור טעינה ופריקה, טיפול במעצורים וכיו"ב, הם מן העזרים הנפוצים ביותר. למעשה, לא ניתן להעביר בלעדיהם שיעורי טעינה ופריקה, ולכן אפשר למצאם בכל יחידה מתאמנת.

מטרות קופצות ונופלות

רב השימוש במטרות הדמות הרגילות, העשויות דיקט או מזוניט, המטרה הקופצת-ונופלת הנה מטרת דמות רגילה, המורכבת על בסיס שבעזרתו ניתן לארגן את התגלותה של המטרה ברגע הרצוי למדריך. המטרה נופלת שעה שהיא נפגעת מאש נשק קל מכל טוח שהוא. למטרות אלה נודעת חשיבות רבה באימוני השדאות, וביחוד בשיעורי התקלות פתע וכיו"ב.

תת-קליבר וירי רב-פעמי

סוד גלוי הוא שסוגים מסוימים של תחמושת מחירים גבוה, ומשום כך לא ניתנה לעתים לחיל המתאמן תחמושת חיה בכמות אשר תאפשר לו להגיע להישג הדרוש. התת-קליבר והירי הרב-פעמי מאפשרים לימוד קליעה מבלי שהדבר יהיה כרוך בהוצאת תחמושת יקרה. תת-קליבר הנו מתקן המורכב על כלי-הנשק או על דמה של פצצה או פגז. התת-קליבר מאפשר לירות תחמושת קליעים בכלי שבו מתאמנים. רק אחר שהחייל הגיע להישגי תפועל:

וקליעה טובים ניתן לו לגשת למטות בתחמושת אמיתית. יקרה. ירי רב-פעמי הגו פצצה אנרגטית (חסרת חומר נפץ) בגודל ובצורת הפצצה התייה. השימוש בפצצה זו דומה בדיוק לשימוש בפצצה חיה, אלא שאין היא מתפוצצת בעת הפגיעה. אחר הירי וציון ההישג, ניתן לירות פצצה זו פעמים נוספות.

יר-אור

יר-אור הנו מתקן המורכב על גשק-קל, השולח קרן-אור מתוך הקנה שעה שלוחצים על ההדק. בעזרת היר-אור ניתן לאמן חיילים בכיוון אינסטנקטיבי לטוחים של 30—40 מטר. האימון חייב להיערך בלילה, או בחדר אפל.

השימוש בעזרי-אימון

מבחינת אפשרות השגתם ניתן לחלק את עזרי-האימון לשלושה סוגים עיקריים:

א. עזרי-אימון המנופקים בצינורות האפסנאיים הרגילים.

ב. עזרי-אימון שניתן לאלתרם ביחידה.

ג. עזרי-אימון אשר מחובת מה"ד לדאוג לפי-תוחם ולניפוקם ליחידות.

בכל מקרה, מחובתם של אלה המתאמנים לתבוע ולהציע את עזרי-האימון הדרושים להם כדי לייעל ולשפר את הישגיהם.

למעשה, כפי שמסתבר מביקורים ביחידות, לא נעשה מצד היחידות כל שצריך להעשות על-מנת שיהיו ברשותן עזרי-האימון הדרושים. ביחידות רבות לא נמצאו כלל עזרי-אימון שניתן למשכם בכמות הדרושה בצינורות האפסנאיים.

מצוות עשה

בידי האפסנאים של מחסני ציוד-הדרכה נמצאת רשימה של עזרי האימון הקיימים בצה"ל. רצוי שכל מדריך יעיין ברשימה זו. עיון זה עשוי להביא תר-עלת מרובה: ראשית, הוא יוכל להזמין עזרי-אימון

מחובת יחידות מתאמנות לדרוש עזרי-אימון

הנחיות לעשיית עזרי-אימון ולשימוש בהם מן הראוי שנציין לעצמנו מה הן התכונות הנדרשות מעזרי-אימון. ניתן להגדירן בחמשת הסעיפים הבאים:

א. פשוט. עזרי-האימון חייב להיות פשוט. עליו לתת בקיום ברורים את עיקר הדברים שהוא בא ללמד. אסור ששלל צבעים מוגזם ופרטי-פרטים טפלים יקשו על קליטת עיקר החומר שהעזר מסייע ללמדו.

ב. נדרש. עזר האימון צריך להיות נדרש, פשוטו כמשמעו; צריך שתהיה לו תכלית מוגדרת שלשמה הוא קיים. אם פעולה כלשהי ניתנת להדגמה ברורה ומשכנעת ללא עזר-אימון, הרי שעזר-האימון אינו נדרש והשימוש בו מסרבט ומבלבל.

ג. מעורר ענין. על עזר-האימון להיות גורם המעורר התעניינות החניכים, אשר בעזרתו ניתן להפנות את מלוא תשומת לבם לנושא המיוצג על-ידו. כדי לעורר ענין בשיעור יש להשתמש בעזר-האימון בצורה המתאימה, להסתירו או לגלותו בהתאם לצורך. להשגת תכלית זו ניתן להשתמש בעזר-היתולי, אך אין להפריז בכך. כן אין להפריז בשימוש בצבעים.

ד. מדויק. עזר-האימון חייב להיות מדויק. עזר-האימון אשר יהיה מצוין בכל המעלות — פשוט, נדרש, מעורר ענין, אולם לא יהיה מדויק — לא זו בלבד שלא ישיג את יעדו אלא עלול הוא להציג תמונה מסולפת ולהביא את החניכים לידי טעות, אשר קשה יהיה לשרשה.

ה. אפשרות אלתור. אם אפשרי הדבר, הרי יש לפתח עזרי-אימון הניתנים לאלתור. דבר זה יאפשר למדריך לאלתר עזר-אימון כאשר העזר המקורי אינו מצוי.

יתרונות השימוש בעזרי-אימון

לשימוש בעזרי-אימון נודעים היתרונות הבאים:

- מקל על המדריך במסירת החומר.
- מעורר ענין בחניכים.
- מקל על החניכים לקלוט את הנלמד.
- החומר הנלמד נחרת בזכרון החניכים.
- השגים טובים יותר בזמן קצר יותר.

השפעת אמצעי השליטה על דרכי הפיקוד

מסחזוני פ"ם

מוגבל

האולימפוס
21 ינו' אלף תשע
מאות חמשים ו...

י. בן-נח	שר צבאות
חניבעל	מצביא
נפוליאון	קיסר
מק-קלן	גנרל
אייאמה	פילדמרשל
ג. הויג	פילדמרשל לורד
א. ויול	פילדמרשל לורד
ו. ה. ווקר	גנרל
י. קיסר	

הנדון: השפעת אמצעי השליטה על דרכי הפיקוד —
זימון ישיבה

1. הנכם מוזמנים לדיון בנושא הנ"ל אשר יערך ביום ה' 24 ינו' אלף תשע מאות חמשים ו... שעה 1400 במשרדו של י. קיסר, יו"ר ועדת המשנה לאמצעי שליטה.
2. מגמת הדיון — ללבן את הנושא כדי להגיש סיכום למליאת הוועידה האולימפית למחקר ההסטוריה הצבאית, בפגישתה השנתית.
3. כל אחד מכם יצטרך להביע בשעת הדיון את דעתו בכל הקשור בנושא על יסוד נסיונו בתקופת פעילותו כמפקד צבא (משפטי דיווח?)

מוגלוק
מזכיר ועדת המשנה
לאמצעי שליטה

מוגבל

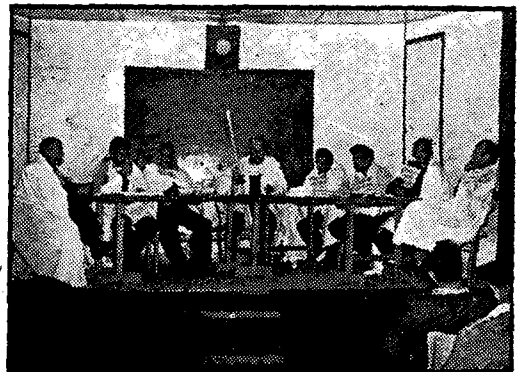
המסך עולה. חברי הועדה התכנסו זה עתה לישיבה; משוחחים זה עם באופן חופשי ובקול רם.
י. קיסר: "לו הייתם שותקים היו ממשיכים לחשוב שאתם פילוסופים"*) — רבותי המצביאים, עלינו לגשת לעבודה. התאספנו כאן כדי לדון בנושא אותו מוטל עלינו לבחון, לסכם ולהציג בפני מליאת הועידה האולימפית להסטוריה צבאית. — המזכיר מוגלוק, משום מה, לא הופיע לישיבה; אינני יודע מה קרה לו. בהעדר המזכיר אבקש, הגנרל ווקר, לרשום פרטיכל. תחילה נבדוק את הנוכחות... (קורא בשמות חברי הועדה). ובכן נתחיל. אבקש משר צבאות יהושע להתיחס לבעיה.

יהושע: כבוד היו"ר, מצביאים נכבדים! אף שעת רבה עברה מני אז, לא יבגוד בי זכרוני לפרט באלו אמצעים נוהגים היינו לשלוט בכוחותינו עת צאתנו למלחמה. אמצעים אלה הוכיחו את עצמם כיעילים ביותר. בתלקם הם סופקו לנו ע"י אמא ואבא, בעזרתן הפעילה של ידינו אשר הושיעו לנו, ושל האלוהים האדירים: אמצעי קול — צעקות, קריאות, תקיעה בשופרות; אמצעי רגל — רצים אשר היו יוצאים שלוחים לפני הקרב כדי להזעיק לוחמים, ותוך כדי מהלך הקרב כדי להעביר פקודות; וכן מתן סימנים אשר הוסכם עליהם מראש וכיוצא בזה.

פילדמרשל ויול: איזה סימנים?
יהושע: סימני אש, סימנים על-ידי תנועות ביניים...

י. קיסר: תנועות מזרחיות?

*) פתגם רומאי עתיק

בעין המצלמה: המסך עולה

יהושע: רבותי, אביא בפניכם שתי דוגמאות ואוכיח כי אמנם הספיקו לי אמצעי השליטה שברשותי כדי לבצע עלילות גדולות ונכבדות. עלי להקדים ולומר שההצלחה האירה לי פנים מכיון ששמרתי על קשר איתן עם המפקד הממונה, הוא האלוהים, וידעתי להשתמש בצורה מושכלת בכווחתי — ואלה היו מאומנים וממושעים, והמפקדים היו תמיד במרכז זירת הקרב. על כיבוש יריחו בודאי שמעתם. חבל שלא היתה לכם הזדמנות לשמוע אותו מפי ממש, כיון ששמעתי פעם מישוהו מספר אותו בצורה כה מגוחכת: על-ידי תקיעת שופרות נפלו חומות העיר, ונכנסו ונכבוש ואין מכלים! ניסיתם פעם להפיל חומה בתקיעת שופרות? למען האמת ההיסטורית מוכרח אני להבהיר כמה דברים. הטלתי משימת איסוף על אחת מסוכניות-האיי-סוף שלי — שבט ראובן, כמדומני, אך יתכן והנני טועה. סוכנות זו שלחה מחיליה לרגל את יריחו...

ג' ווקר: כיצד היה קשר אתם?

יהושע: קשר בטוח כה ארוך? וכי אנשים חסרי סבלנות אנו? ילכו, יסיירו, יחזרו וידווחו! דרך אגב, באותו סיור קשור סיפור מעניין ביותר, שהפך בזמנו ל"בסט-סלר". היו שם כמה פרטים פיקטיביים...

פילדמרשל ויול: הוא נשאר "בסט-סלר" עוד שנים רבות.

י. קיסר: מכיון שכולם שמעו עליו, נבקש מן המרצה הנכבד לא לסטות מן הנושא.

יהושע: איני רוצה לעמוד כאן על כל שלבי התכנון... בסופו של דבר בחרתי את דרך הגישה בציר גשר אלנבי—יריחו; דרך אגב, דרך זו עבירה גם לרכב 2x8, אתם יודעים — זו מרכבה רתומה לשני סוסים. אם-כן, כשהגעתי לקרבת היעד המבוצר החלטתי כי בראש וראשונה עלי להקחות את חושי האויב ולהתיש כוחו. 6 ימים הנעתי את כוחותי סביב העיר, הלך וסבוב — מחוץ לטוח הנשק הקר, כמובן — כשהם תוקעים בשופרות אותה תקיעה בכל יום ויום; כשהבחננו, כיום השביעי כי המורל והכוננות של האויב ירדו פלאים — פעלתי בצורה מחוכמת ביותר. אותם שופרות עצמם, אשר נוצלו על-ידי קודם לכן כדי לזעזע את עצבי האויב, נוצלו עתה כאמצעי קשר

ושליטה. תאמתי עם מפקדי כוחות המשנה מראש כי כאשר תשמע תקיעת "תרועה גדולה" — שהיא ארוכה יותר מן התרועה שהושמעה מדי יום ביומו — עליהם לפרוץ, לכבוש ולטהר

את היעד. האויב, שהיה רגיל כבר לראותנו, לא חשד במאומה והופתע מהתקפתנו; העיר נפלה בידנו כבכורה בטרם קיץ.

ג' ווקר: בחזרה בקיץ? אך, כך!

יהושע: כשהלכתי בפעם השניה לכבוש את העיר עי — זו שהיום נקראת תורמוס-עיה — קבעתי עם האורב להמתין מאחורי העיר כי בשלב ג, אחר התקפת ההטעיה ואחר הנסיגה המתוכננת, אטה בכידון אשר בידי ואז על האורב לפרוץ ולכבוש את העיר... וכך היה.

הודמן לי לשוחח על כך לפני ימים מספר עם אבנר בן-נר, יואב בן צרויה ויהודה המכבי; כולנו בדעה שאמצעי הקשר שעמדו לרשותנו הספיקו לנו לשליטה על הכוחות בכל צורות הקרב ואף לא התקשינו לצות צותי קרב משב-טים שונים ואפילו מבני עמים שונים...

אוימה: מה גודל הכוחות שהופעלו? כמה דיביזיות, כמה ארמיות?

יהושע: היה לי צבא גדול מאוד: אולי רבבה, אולי שתי רבבות, אולי שלוש רבבות; היו לי הרבה לוחמים וכולם עזי נפש. העמדות שרי עשרות ושרי מאות ושרי אלפים אשר שלטו על הכוחות. עשינו הרבה מלחמות וניצחנו.

י. קיסר: המ... מענין מאוד ומאלף מאוד. אני מודה למרצה הנכבד. נשמע כעת מה בפיו של המצביא חניבעל.

חניבעל: השתמשנו באותם אמצעי קשר ושליטה, אך כיוון שהתקדמנו לא מעט בחימוש ופיתחנו מספר חילות, היה הפיגור בפיתוח אמצעי הקשר בעוכרינו. תיאום ברמה אופרטיבית —

וכמו שידוע לכם, אני חשבתי לפחות ברמה הזו — היה בלתי אפשרי. אחי חודרובעל שלח אלי שליחים כדי לתאם פעולותינו ולעלות ביחד על רומא. מאחר שלא לו ולא לי היה כוח מספיק לעלות על רומא בנפרד. השליחים נפלו בידי הקונסול קאיוס קלאודיוס נרה, ואיפ-שרו לו לנצל את הקיום הפנימיים שלו ולהת-אחד עם הקונסול מרקוס ליביוס והפריטור פור-קיוס, ולנצח את אחי בקרב מטאורוס.

י. קיסר: נו, אחרי הכל רומא היא רומא... חניבעל: אדוני ה"ור, עוד הערה כזאת ואתחיל לספר על טרביה, טרסימנה וקנה.

י. קיסר: המשיך, המצביא, המשיך! חניבעל: כדאי אולי לספר לכם כיצד ניצל אחי

את העובדה שידע את משמעות הסימנים המוס-כמים בהם השתמשו הרומאים. ברמה טקטית. כאשר הרומאים הניפו את הדגל האדום — הסימן להתכונן לקרב — גם חודרובעל גערך; אבל במחנה הרומאים נשמעה תרועת חצוצרות רבות מן הרגיל, ואחי הבין שמולו עומדים הצבאות המאוחדים של שני הקונסולים. האונה מוצלחת זו שמה לאל את אמצעי הזהירות של הקונסולים: נר נכנס למחנהו של ליביוס בלי-לה, וליביוס דאג לכך שהמחנה לא יגדל. מיד חזר אחי למחנהו, והיה מצליח להמנע מן הקרב אלמלא מורי הדרך הבוגדים, שהביאו אותו למקום בו מעבר המטאורוס היה בלתי אפשרי. וכך קרה, רבותי, שאחי — שאמנם לא כתב חרוזים אך היה מצביא גדול לכל הדעות — סיים את הקריארה שלו בטרם זמן.

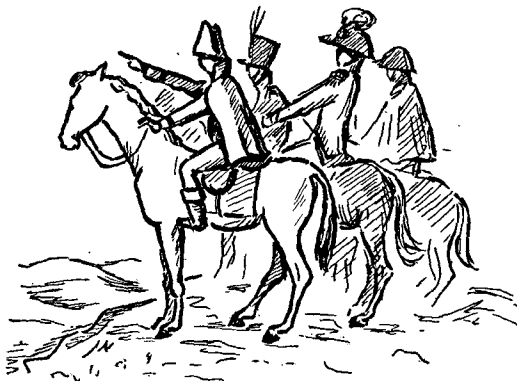

י. קיסר: באמת חבל. הוא היה מפקד אמיץ; אנו הרומאים יודעים להעריך זאת. ימסור לנו הקיסר נפוליאון על נסיונותיו בשטח זה.

נפוליאון: למעשה, אותם האמצעים שהוזכרו כאן

טה ברמה הנמוכה. כיצד פעל הדבר ברמה הגבוהה?

נפוליאון: ברמה הגבוהה היו בעיות השליטה שור נות במקצת. בדרך כלל התמקמתי על ראש גבעה (הר נפוליאון) וחזיתי במהלך הקרב. המ- טה שלי היה לידי, רכוב על גבי סוסים. פקודות

אל העוצבות העברתי באמצעות הגנרלים של המטה שלי. היה זה הקשר הבטוח והמהיר ביותר ביני לבין העוצבות הלוחמות. לעתים, כשהמצב במקום מסוים נהפך ל"קטסטרופלי", דהרתי בעצמי אל היחידה הלוחצה, והשפעתי אישית על המפקד ועל חייליו. יכולתי או להיות בכל מקום, כי המרחקים בשדה הקרב לא היו ארו- כים ביותר. אף על פי שיכולתי לראות כמעט את כל שדה הקרב, לא היתה לי אפשרות להגיב מידית במהלך הקרב; הדרך היחידה בה יכולתי להשפיע, היתה בהכנסת עתודות במקום הקרי- טי. לרוב הכרעתי בפעולה זו את כף המאזנים. השארתי לי מהוץ לקרב — אבל קרוב לחזית — רזרבות גדולות ככל האפשר, כדי להפעילן בשלב מאוחר יותר להשגת ההכרעה.

גנ' ווקר: ומה בדבר השליטה למרחקים ארוכים ברמה האסטרטגית?

נפוליאון: הצבא השתמש באמצעי הישן והב- דוק "הרץ הרכוב על גבי סוס". שלחתי רצים למרחקים של עשרות ומאות קילומטרים, ואלה הגיעו בזמנים די קצרים לתעודותם. הודעות בעלות חשיבות העברתי תמיד באמצעות קצי- נים גבוהים. האמינו לי — לא חסתי אף על גנרלים למטרה זו. דרך אגב: אם לפיקוד לא היו שוים הרבה, כרצים הוכיחו את עצמם!

עמדו גם לרשותי. בדרגים הנמוכים, נאמר עד לבריגדה, היה 'מגע בלתי אמצעי' בין המפקד ויחידתו. הפקודות הועברו באמצעי שמיעה — התוף והחצוצרה, ובאמצעי ראייה — בעיקר הדגל וסימני הידים של המפקד. כדי לאפשר למפקד לשלוט על יחידתו באמצעים אלו, חיי- בים היינו ליצור מספר תנאים מוקדמים:

א. הימצאות המפקד במקום בולט;

ב. מבנים מכונסים;

ג. שפת פקודות ברורה ומתורגלת.

על כן היה המפקד רכוב על גבי סוס, ועמד בחזית יחידתו כדי שכולם יוכלו לראותו; המב- נים הצטמצמו על פני שטח קטן שלא עלה על טוח שמיעה; הפקודות היו קצרות וחדות, ואיפ- שרו לנו לשנות מבנים או להפנות חזית במהי- רות, לטעון את הרובים או לירות לעבר האויב — בתנאי שהרובים פעלו — כל זה, רבותי, דרש אימונים רציניים. בפרקי הזמן הקצרים בהם ניהלתי מלחמות, השקעתי את רוב המאמץ לתרגול הארמיה. הרעש והערבוביה השוררים לעיתים קרובות בשדה הקרב חייבו אותנו להע- מיד לרשות המפקד אמצעים יעילים יותר מאשר אלה שניתנו לו מידי הטבע; אמצעים אלה היו התוף, החצוצרה והדגל;

התוף היה נהוג בעיקר בחיל-הרגלים;

החצוצרה — בעיקר בחיל-הפרשים.

שניהם שימשו למתן האות להתקפה — אך גם למתן סימנים אחרים; המתופף והמחצצר לא זזו מצידי של המפקד.

הדגל סימן את הכיוון; בעיקבותיו צעדו הגיי- סות, וסביבו התכנסו היחידות אחר שנתערערו המבנים בקרב.

י. קיסר: ואיך נהגו אויביכם?

נפוליאון: הם נהגו באיתה שיטה עצמה. זכור לי מקרה בקרב ווטורלו — אמנם, אינני אוהב להז- כר בקרב זה, משום מה. בריגדת פרשים של הבריטים הסתערה על אנפנו; ברור שנהד- פה. היחידה נסוגה ונתפזרה — ובין רגע נהפכה להמון של רוכבים מבוהלים. משורות הבריטים יצא אז גנרל זקן, הוא חטף את דגל הבריגדה, הניף אותו מעל לראשו ובמשך זמן קצר התכנ- סה הבריגדה סביבו, התארגנה ובעקבות הדגל הסתערה פעם נוספת על עמדותינו.

פילדמרשל וול: כל אלה היו למעשה אמצעי שלי-

כן, כמעט שכחתי את "הסימפור", המצאה גאונית של ימינו; באמצעות הסימפור ניתן היה להעביר הודעות למרחקים ארוכים במשך זמן קצר. 5 שעות לאחר נחיתתי במרסיי — אתם יודעים, כאשר חזרתי מאלבה — כבר נודע הדבר בפריז! אולם המצאה זו התאימה לאדמיניסטרציה אורחית יותר מאשר לצבא נייד. נראה, שגם לא תמיד פעל כראוי; כאשר הגעתי לפריז אחר ה"קטסטרופה" של ווטרו וטרלו התברר לי שבבירה עוד לא יודעים את תוצאות הקרב; אני הבאתי לפריז את הידיעה, אף על פי ששהיתי בדרך כ-3 ימים.

פילדמרשל ויול: אבל באנגליה ידעו על תוצאות קרב ווטרו וטרלו כעבור מספר שעות.

י. קיסר: הכיכר?

פילדמרשל ויול: השתמשנו ביוני דואר! אויאמה: לא היה זה חידוש. ביוני דואר השתמש כבר ג'נייס-גורן... אגב, היכן הוא? למה הוא לא הוזמן?

ה"סימפור"

י. קיסר: הוא עסוק בישיבת ועדת המשנה לענין הטנקים והפרשים. לא הצלחתי להשיג אותו. המשיד נא, הקיסר נפוליאון!

נפוליאון: לקרב ווטרו וטרלו כדאי להוסיף פרט אחד: אילו היה בידי אמצעי שבעזרתו יכולתי להודיע למרשל גרושי שיצטרף אלי מיד, חושבני שלא הייתי צריך לכתוב את ספר הזכרונות שלי בסנט הלנה!

י. קיסר: הגנרל מק'קלן, מה היה מצב הדברים בתקופת מלחמת האזרחים הגדולה באמריקה?

גנרל מק'קלן: אצלנו, רבותי, קיבלו העניינים צורה אחרת לגמרי, אף שחלפו פחות מ-50 שנה מאז ווטרו וטרלו.

בפרק זמן זה קיבלו המדינות אופי לאומי מובהק, האוכלוסיה התרבתה; כלי הנשק התפתחו ושוכללו מאוד מבחינת טווח, קצב אש, דיוק וכוח הרס, ונעשו לגורם שאין לזלזל בו. גיוס החובה העמיד לרשות המפקדים צבאות

אדירים; אם קודם לכן מנה צבאה של מדינה כ-1/2 מליון איש, לכל היותר, עתה הסתכמו מספרי הלוחמים של כל-אחד מן הצבאות היי-ריבים במיליונים — והמלחמה קיבלה משמעות חדשה. היא איבדה את האופי של מסעות-מלחמה, ונהפכה לרצף של מערכות, המתנהלות על-פני זירות המרוחקות זו מזו מרחק רב.

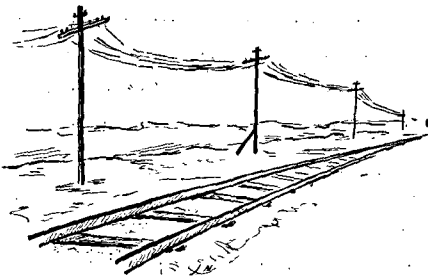
פיזור זה בזמן ובמרחב, וגודל הצבאות, בהכרח שהביאו אותנו להקמת מפקדות לכווחות — אחת רת הן לא היינו מצליחים לקיים שליטה, כן, שכחתי לספר כי עשרות אלפי מילים של מסיחות ברזל חיברו את כל המרכוזים החשובים באירופה ובאמריקה, ונוצרה רשת לוגיסטית יעילה ביותר מלמפרע...

יהושע: סלח לי, הגנרל, ודאי התכוונת לומר "מראש".

גנרל מק'קלן: (משתעל) תודה רבה. האמת היא שאיני יודע כיצד היינו מצליחים להשתלט על כל האמצעים האלה להפעלה היעילה של הגייסות, ללא המצאתו הגאונית של חבר למקצוע, המהנדס מורס; שכלול הטלגרף והכנסתו לשימוש, בערך בשנת 1850...

י. קיסר: גנרל, לפני שנתבלבל בשפע האמצעים החדשים שהעמידה תקופתך לרשות המפקד, כדאי שנסכם את אשר שמענו עד כאן: באמצעי השליטה לא חל איפוא כל שינוי מהותי מהתקופות הקדומות ועד למחצית המאה ה-19 לספירת הנוצרים, שבה פעל המצביא מק'קלן. איתם האמצעים ששרתו את יהושע ואת חניבעל שרתו גם את נפוליאון — כמובן, עם שיפורים טכניים פה ושם, אמצעים אלה השפיעו במידה רבה על דרכי הפיקוד. האמצעים האלה הספיקו למפקדים ולמצביאים כדי להפעיל את כוחותיהם בשדה הקרב במערכה טקטית, ואיפשרו להם שליטה מתקבלת על הדעת. כמובן שהם חייבו את המצביאים להימצא אישית במקום

בולט אשר ממנו יוכלו לצפות ולעקוב אחרי המתרחש בשדה המערכה; המפקדים היו חייבים לחשב מראש את המהלכים של היריב, ולתכנן במדויק את מערך הכוחות. זה חייב כמובן מתן פקודות-מוקדמות מפורטות מאוד למפקדים הכפופים. משהופעלה תוכנית פעולה בקרב — קשה היה לשנותה. כפי ששמענו מפי הקיסר נפוליאון, היה הוא נאלץ להתחזק יחידות עתידות רבות על ידו; משהופעלה יחידת עתודה — אבדה למעשה השליטה עליה. זאת הרגשת כהורגן בווסטרלו — לא כן?

נפוליאון: (נד בראשו).

י. קיסר: ועתה, גנרל מק-קלן, אנו מצפים להמשך דברך.

מק-קלן: תודה רבה. ובכן, אני ממשיך: רשת הטלגרף הוקמה לאורך צירי התחבורה העיקריים — כלומר, מסילות הברזל. עורקי קשר אלה הינם יעילים מאוד, ונתנו לנו אפשרות לשלוט בכוחות. כדי להפעיל גייסות בסדר גודל כזה שעמד לרשותנו, וכדי לספק להם את הכמויות העצומות של האפסניה והתחמושת הרדושות, נשענו — גם אנו וגם יריבינו — על רשת הרכבות; מתוך כך היינו נאלצים לנהל את מלחמותינו העיקריות בצמוד לצירי האספקה והפינוי. העובדה, שעורקי הקשר גם הם היו צמודים לצירי התחבורה, פתרה בצורה משיעית-רצון את הקשר ברמה שאנשי המאה ה-20 רגילים לקרוא לה בשם הרמה האסטרטגית. ובאמת מבחינה זו היתה שליטתנו טובה: היינו מעבירים כ-30,000 מברקים ביממה! נשענו על רשת קוי טלגרף שהיינו מצליחים לפרוץ בה את כדור הארץ 4 פעמים: — כ-160,000 קילומטר!

יוזשט: סלח-נא לי, גנרל. כמה זה בפרסאות? גנרל מק-קלן: (מוציא טרגל חישוב, אך נראה נבוך) איני יודע כמה זה בפרסאות; איני מכיר מידה כזו. אך אם נאמר שבני ישראל עברו במסעותיהם ממצרים לכנען כ-5000 ק"מ — הרי צריכים היו לתקופה של לא פחות מ-1280 שנה כדי לעבור מרחק זה!

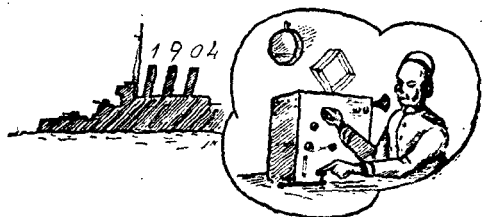
ברשות היו"ר אני ממשיך. הטלגרף נעשה אצלנו כה חיוני, עד שמצאנו לנכון להקים יחידות מיוחדות למטרה זו, שיעודן היה להקים מערכות קשר. לרשות יחידות אלה הועמדו קרונות

רכבת מיוחדים, שהיו מצוידים בעמודים, חוטים וכל שאר האביזרים, כולל תחנות טלגרף ניידות. היחידות הללו היו מוכשרות לבנות במהירות עורקי קשר עד לשדות המערכה. גם אנו וגם יריבינו היינו חשופים במערכות קשר, שמטבען היו גלויות לעין, ושעצם קיומן הצביע על קיום גייסות במרחב. לפחות בהזדמנות אחת הצלחנו להונות את האויב על ידי ביום מערכת קשר למפקדה שלא היתה קיימת כלל. מאידך הצליח האויב — כשם שהצלחנו אנחנו — להתקשר לרשתות הקשר שלנו. לפיכך נאלצנו להכניס את השימוש בצופן; רבותי, אני מציע לכם שלא לשלוח מברקים שלא הוצגו פנוי. נוסף לבעיות השליטה הקשות, שנבעו מעצם היקף הגייסות ומשיקולי זמן ומרחב, התייג פור מאמץ המלחמה על פני מרחבים כה עצומים שנאלצנו להעניק עצמאות רבה יותר למפקדים הנמוכים — לאלה שנוהגים לקרוא להם הדרג הטקטי. מכיון שכך, אף פעם לא נאלצנו להשתמש באמצעים הפשוטים המקובלים אשר שלטו בשדה המערכה של ימים עברו. אני משוכנע שבעבור המפקד הטקטי אין לאמצעים אלה תחליף. אילו מורס זה היה מצליח ליצור איזה מין טלגרף שכל מפקד יהיה מוכשר לשאתו בקרב ממש, היינו אולי מצליחים לנהל קרבות אפילו בלילה. צריך לחזור ולהרהר בדבר.

י. קיסר: המציבא אוימה עושה רושם מהורהר מאוד. בודאי יש לו מה לחדש. אגב; כידוע לכם הגיע המציבא אוימה לתהילה נצחית וזכה למקום כבוד באולימפוס בשל ניצחונו המזהיר על הרוסים בפורט-ארטור.

אויאמה: רבותי! אני מברך אתכם בשם רוחו הנעלה של הנסיך ווארן השמש הזורחת. בראש דברי ברצוני להביע את שמחתי על שצורפתי לועדה המכובדת הזאת. בודאי קרה

כוחות היבשה. ניצלנו את האניות שלאורך החור פים להעברת ידיעות וגם פקודות. תודות למי הירות העברת הפקודות וכישר הצעידה של חיל הרגלים היפני המהולל יכולתי אני, כמפקד האקספדיציה שלנו במנצ'וריה, לרכו כוחות ולי השיג עדיפות בכל מקום בו תקפתי.

ההמצאה השניה שהשתמשנו בה היה הטלפון — זה אחיו הצעיר של הטלגרף. כמובן, לא היינו היחידים. השתמשנו בטלפונים לקשר בין הכוחות, והכנסנו את הטלפון גם לכריגדות וגם לבטריז הארטילריה. ברצוני להדגיש — התפתחות הנשק החם בתקופתי, ובעיקר התפתחות מכונת היריה, הכריחה אותנו לפזר את הכוחות ולחפש אמצעי שליטה. הטלפון בא בדיוק בזמן הנכון. הזכרתי כבר שהשתמשנו בטלפון בארטילריה. שימוש זה בלבל את האויב לחלוטין. זמן רב הרעשנו את פורט-ארטור על-ידי הוביצרים בני 11 אינטש, אבל כאשר כבשנו את נ"ג 203 — נקודה שנתנה לנו תצפית על האניות בפורט-ארטור — הפעלנו אש ארטילרית מבוקרת. האש היתה יעילה ביותר, והרוסים חיפשו את התותחים על הגבעות ולא מצאו אותם. כמובן.

י. קיסר: אני מודה לך, המצביא אוימה, חושבני שכדאי היה לשמוע את מפקד הכוחות הבריטיים במלחמת העולם הראשונה, לפני שנסכם את התקופה. לורד הייג — בבקשה!
לורד הייג: כבוד היו"ר, ועדה נכבדה, אבירים יקרים.

בתחילת דברי רציתי לציין בצער-מה דבר שהיה ברור לי לאחר המלחמה: הצבא של לפני מלחמת העולם הראשונה לא השכיל לנצל במידה מספקת את ההתפתחות הרבה של אמצעי הטכניקה באותה תקופה.

ולעצם הענין הנדון: בעיות אשר עמדו בפני מפקדי הצבא בני תקופתי בשליטה על הגייסות. היו גדולות יותר ביחס לבעיות שעמדו בפני

הדבר תודות להישגים הגדולים של גזענו בהתפתחות הצבא בכלל ואמצעי שליטה בפרט. כידוע לכם, התחנך צבאנו במסורת של הסמור-איט, אבל כאשר חזרה לארצנו התרבות המערבית על-ידי יריבינו המכובדים, הבין מיד הוד רוממותו המיוקד, ברוב פיקחותו האלוהית, שיש צורך בנשק חדש ובעזרמה רבה כדי לנצח את האויב האכזרי. לכן שלח קצינים רבים ללמוד את אמנות המלחמה לאירופה ובעיקר לגרמניה. עד מהרה למדו הם את החידושים בנשק ובטכניקה. ברצוני לספר לכם על כמה הישגים של צבאנו בנושא המענין את הועדה המכובדת הזאת: שמענו מקורמי על השימוש הרחב בטלגרף. ידוע לי שהרבה צבאות למדו את לקח מלחמת האזרחים האמריקאית והכניסו את השימוש בטלגרף לכוחות השדה. אולם גם האמצעים שהיו מקובלים קודם לכן לא הוזנחו: במלחמת הבורים אפילו הוכנסו רוכבי אופנוע כרצים. כל זה הספיק, כמובן, לכוחות הקרקע; אבל ברור לוועדה נכבדה זו שעל פני הים, לתקשורת בין אניות, אי אפשר להקים קו טלגרף, וגם אי אפשר לשלוח רצים רוכבי אופנוע או רוכבי סוסים. אנחנו היינו הראשונים אשר הכניסנו את השימוש בהמצאתו הגאוגרפית של מרקוני: הכנסנו את הרדיו לכל האניות. כן... כן... דבר זה הביא לנו תועלת רבה מאוד. היו לנו סוכנים בכל הבסיסים הרוסיים; הם עבדו כשמיים אצל הקצונה הבכירה הרוסית. כל הידיעות שנאספו על-ידי הסוכנים הועברו אל סירות הדייגים השורצות לאורך החופים ובכל הנמלים. בסירות אלה נמצאו אנשי צי מאומנים היטב, שהפעילו את הרדיו והעבירו את הידיעות למפקדה הגבוהה. וכך ידענו הכל על הרוסים והם לא ידעו מאומה עלינו. לא רע! מה? בפברואר 1904 העביר אדמירל טוגו מחופי יפן, במסע של יומים, 6 אניות מערכה 4 סירות, משחיתות וטרפדות, ותקף את הצי הרוסי המרוכז בפורט-ארטור. הקצינים שלהם המשיכו לשחק בקלפים, לשתות וודקה ולהשתעשע עם הגייסות... הם היו מופתעים מאוד: עוד טרם הכרזנו עליהם מלחמה וכבר היו במצור...

גנרל ווקר: ממש כמו בפירל-הרבור!

אויאמה: הרדיו עזר לנו לא רק באיסוף ידיעות ובשליטה על הצי, הוא שימש אותנו גם בהפעלת

ברות ידיעות על תנועות האויב והיערכותו. השתמשו גם באוירון, אך בעיקר לתפקידי סיור ותצפית ארטילרית ולא לתפקיד קישור, או לשימוש מפקדים.

מענין יהיה לשמוע שאמצעי שליטה ותיאום הנקרא כיום "תיאום תנועה ואש", הופעל על-ידי הצרפתים בפעם הראשונה בקרבות על ה-סומה. תוכנית תיאום התנועה והאש היתה מבוססת על "לוח זמנים" מדוקדק, ברור, שאמצעי תיאום כזה הגביל לחלוטין את גמישות האש, אשר היתה מופעלת רק לפי התוכנית שנקבעו מראש. שמעתי שהצרפתים הפעילו ביעילות רבה, כמו נפוליאון בשעתו, גם קציגי קישור. אלה עמדו לרשותם של מפקדים בכירים לצורך העברת פקודות ולצרכי שליטה על הגייסות; ואילו על הגרנים (הגרמנים) שמעתי שנקטו בשיטה — אגב אופיינית להם — הם היו מתרגלים את היחידות בתרגולות קרב סכימטיות וקבועה, כדי להכשירן לביצוע משימות מבצעיות מוגדרות; שיטת תרגול זו הכינה את היחידות לקראת ביצוע המשימה והגבירה את השליטה עליהן בעת הביצוע עצמו.

קיסר: ...ובכן, השינוי הגדול בהתפתחות אמצעי השליטה חל במחצית השניה של המאה ה-19, עם כניסתו של הטלגרף לשימוש צבאי — כפי שחקיקלן הנכבד סיפר לנו באופן כה מרתק. אני מבין שלמכשיר זה היתה השפעה עצומה על דרכי הפיקוד: הוא איפשר הפעלת גופי צבא גדולים ברמה אסטרטגית. עם זאת, הפעלת היחידות ברמה הטקטית נשארה ללא שינוי: אותם הסימנים ואותות למיניהם — וכמובן הרצים ומקשרים — היוו את אמצעי השליטה היחידים של פיקוד הרמה הנמוכה. צעד נוסף נעשה בתקופתו של המצביא אוימה, אשר השתמש בטלפון באופן כה יעיל בהפעלת הארטילריה שלו. המצביא אוימה כבר השכיל להשתמש באמצעי שאתם קוראים לו האלחוט. אך אני מבין שניצל אמצעי זה בעיקר להעברת ידיעות מן האויב. הטלפון אשר נכנס לשימוש הצבאי בהיקף רחב במשך מלחמת העולם הראשונה, הוא אשר החל לחולל מהפכה: תרם רבות לשיפור השליטה, ואיפשר מגע אישי בין מפקדים; אולם, מאחר והמצביאים הנכבדים של התקופה בחרו דוקא במלחמת חפירות סט-

מפקדי הצבא שקדמו לנו, וזאת מפני ההיקף של הצבאות בתקופתנו. היקף הצבא והתפתחות כלי הנשק — המצאת המקלע — הביאה לידי התפרסות היחידות בשדה הקרב, וממילא להכרח להעמיד לרשותם אמצעים לקיום הקשר בין היחידות ואל המפקדות. התפרסות היחידות בשדה הקרב הביאה אף להכרח להקים מפקדות ביניים, כדי להגביר את השליטה על הגייסות ואף להרחיב את המפקדות הקיימות. באשר לאמצעי הקשר, במלחמת העולם הראשונה השימוש בעיקר בטלפון, מפני שבמלחמה זו ניהלנו בעיקר מלחמת חפירות, כלומר מלחמה סטטית. אגב, עד כמה שאני מבין, משמש הטלפון גם כיום כמכשיר הקשר העיקרי.

אוימה: ומה בדבר האלחוט?

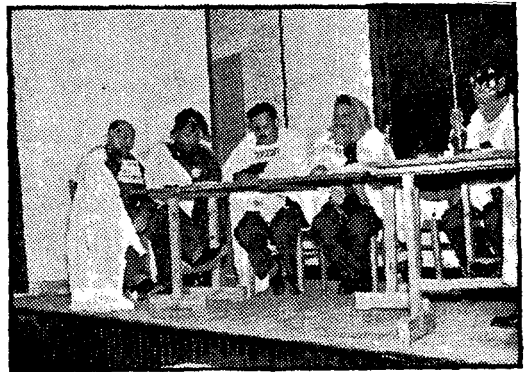
לורד הייג: אמנם, הופעלו במלחמת העולם הראשונה מכשירי אלחוט, אך הפעלתם היתה מוגבלת ביותר — בעיקר מהסיבה שהזכרתי: המלחמה היתה סטטית. אגב, כיון שמיטב הכור

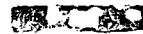
חות והמאמצים הופנו באותו זמן למציאת פתרון לשבירת הקיפאון שנוצר בחזית המערבית. לא עסקו בפיתוח אמצעי הקשר הניידים והאלחוט הוונח. עובדה זו גרמה למכשלות רבות. לדוגמא, הביא את הקרב על עזה במלחמת העולם הראשונה: כיון שלמפקדים ברמה הגבוהה לא היו ידיעות, ולא היתה שליטה על הגייסות אשר פעלו בחזית, ניתנה שם פקודת נסיגה כאשר צבאותינו היו על סף הניצחון. להגברת אמצעי השליטה על הגייסות הפעילו לעתים בלונים אשר הורמו עד לגובה של 2000 מטר, והיו רחוקים לקרקע. הבלונים שימשו לצורך תצפית, ובאמצעות הטלפון שהיה בבלון היו מוע-

טית, ענה הטלפון גם על דרישות הקשר של הרמה הטקטית.

נראה לי כי ריבוי האמצעים המשוכללים אשר הופיעו על במת ההסטוריה במחצית השניה של המאה ה-19 גרמו לכך שהמצביאים לא היו מרותקים למקום התצפית על שדה המערכה;

בעין המצלמה: קיסר מסכם

הם החלו לנהל מלחמה ממרחקים. התמורה שחלה באמצעי השליטה תרמה להיווצרות המטה הכללי ולהתפתחותו — אולם בעיה זו נמצאת בטיפולה של ועדת המשנה לענייני מטות. עד כמה שידיעותי מגיעות, בזאת לא תמה ההתפתחות. לא כן, הפילדמרשל ויול?

פילדמרשל ויול: מה הערך לכל התמורות שחלו בהיקף הצבאות ובסוגי כלי הנשק, אם אי אפשר היה לנצלם במלוא יכולתם. כיון שאמצעי השליטה לא הדביקו את קצב ההתפתחות? בתקופתי שלי חל שינוי בולט: פותחו האמצעים שהשתמשו בהם במלחמת העולם הראשונה, וניתנה האפשרות למפקד להיות בלתי מוגבל כמעט בשליטתו. אמנם, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה היה המצב אצלנו די חמור. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם הוניתה ממשלתי את פיתוח אמצעי השליטה, משום שהעריכה כי אין כל חשש למלחמות נוספות; רק בשנת

1924 חלה תזוזת־מה בענין זה. בתחילת מלחמת העולם השניה היו לנו מכשירי אלחוט לשימוש דרגים נמוכים בחי"ר ובטנקים; המכשיר לטנקים היה אציל מדי, ולא התאים אלא לשימוש בטנקים הכבדים. ההתפתחות העיקרית במכשירי האלחוט חלה בעצם מלחמת העולם השניה. בהתחלה התבססנו גם אנו על קשר טלפוני. תארנו לעצמנו כי תהיה זו מלחמת עמדות, בערך כמלחמה הראשונה. המפקדים שלנו באירופה חששו להפעיל מכשירי אלחוט, שמא אלו יגלו מטות — אבל השימוש באלחוט התפשט ביחוד אחר שנוכחו כי הגרמנים מצליחים לגלות ולהפציץ מפקדות גם כשאלו לא השתמשו באלחוט. הנסיון העיקרי לגבי אמצעי שליטה נרכש במדבר המערבי. בתחילה היה הקשר מבוסס על הטלפון — למרות נסיונו הקודם באירופה. אולם כאן הורכב לנו ההכרח בפיתוח האלחוט: המרחקים במדבר, הפעלת שריון, ביצוע מתקפות בקנה מידה גדול, לוחמת לילה — כל אלו חייבו אמצעים אחרים מאשר הטלפון. בשנת 1941 החילונו להכניס את השימוש במכשירי אלחוט בקצב גדול ובכמויות; בשלב מסוים של המלחמה בצפון אפריקה יכולה היתה מפקדת הקורפוס ה-4 של הצבא האמריקאי לשלוט ללא קושי על 2 דיביזיות אמריקאיות, אחת דרום אפריקאית, אחת הודית ואחת ברזילאית. בד בבד התרחב השימוש במכשירי אלחוט אף על דרגים נמוכים ביותר, לשם שליטה ברמה הטקטית. במקביל להתפשטות השימוש באלחוט אצלנו, הרחב השימוש באלחוט גם בצבאות אחרים ובעיקר בצבא ארה"ב וגרמניה. האפשרות לקיים מגע מהיר בין מפקדים למרות המרחקים הארוכים, נוצלה על-ידי הר היטלר לשם שליטה ישירה על המפקדים בשדה; הוא הכתיב להם מהלכים, וסייע בזאת לא מעט למאמץ המלחמה של בנות-הברית. הדוגמא הברורה לכך היא מגעו הישיר עם פון פאולוס

ווקר: (מדפדף בניירותיו, ואומר בצורה פסקנית)
Captain John W. Pierce, 24th Signal Com-
pany "Combat Support in Korea".

עמוד 88! אם בדרך כלל התפתחות אמצעי הק-
שר היתה מוכתבת ע"י התפתחות כלי הנשק
וניידות הגייסות, הרי בגלל תנאי הקרקע הג-
רועים אשר מגעו הובלת מיסמכים, צילומים
ומפות בכמות גדולה ובמהירות הדרושה, פיתח-
נו בקוריאא דבר חדש, מצאנו כי מטוס קל
הוא הכלי המאפשר לנו העברת דברים אלה
כמעט לכל מקום, ובעיקר ממפקדה למפקדה;
כי כל מפקדה יכולה להכשיר בקירבתה את
חלקת הקרקע הדרושה לנחיתת מטוס מסוג זה.
חניבעל: ומה עם הליקופטרים, לא השתמשתם
בהם?

ווקר: (במבוכה) הליקופטר? כן, לצערי הרב הש-
תמשו בו; אני נהרגתי באחד מהם! ועכשיו,
רבותי, אספר לכם איך זה יהיה במלחמה
הבאה...

י. קיסר ואחרים: זה לא לענין; אנחנו רוצים
ללמוד מנסיון העבר...

גנרל ווקר: (מתרגם, קם ומביט סביבו) מה? יש
כאן עוד אמריקאים? (רואה את מק-קלן ופונה
אליו) מק-קלן, בוא, נצא מכאן — לא נותנים
לדבר... לא יהיה מענק! (דופק על השולחן)
י. קיסר, מק-קלן עצמו ואחרים, מרגיעים את
ווקר ומושיבים אותו שוב על מקומו. ווקר
מתיישב נעלב.

י. קיסר: עקבנו בענין רב אחרי התפתחות אמצעי
הקשר והשפעתה על דרכי הפיקוד. אני שמח
שסוף סוף ניתן ביד המפקד בכל החילות ובכל
הדרגים אמצעי המאפשר לו לשלוט שליטה
מלאה על כוחותיו. רבותי, הזמן דוחק — עלינו
לסיים, כי עלי להפגש עם "הזקן" בעוד כמה
רגעים, היה זה באמת דיון פורה, מאלף ומרענן
— אני מודה לכם, הישיבה נגעלה.

י. קיסר קם. חברי הועדה אף הם קמים, מרימים
את ידיהם בהצדעה רומית
(מסך)

בסטלינגרד. האלחוט איפשר לו לקחת את
הכוחות של פון-פאולוס תחת חסותו, ולהפעיל
לם שלא באמצעות המפקדה הגבוהה יותר בשר-
טת. התוצאות, אשר בתלקן נבעו מכך, ידועות.
משך התקופה של מלחמת העולם השנייה הד-
ביקו אמצעי השליטה את הצרכים המבצעים
ואת התפתחות כלי הנשק השונים. ההתפתחות
במכשירי האלחוט היתה עצומה. בשלבים האחר-
ונים של המלחמה הגענו למצב שבו כמעט
ולא היו המבצעים מוגבלים בגלל אמצעי שלי-
טה. ניתן היה לפעול בסוגי שטח שונים, ביום
ובלילה, ובשילוב חילות שונים — בשליטה עד
לדרגים גבוהים ביותר... וכל זה מבלי לנטוש
את האמצעים אשר כולכם הזכרתם ואשר היו
בשימוש מאז תקופות קדומות: רצים, סימנים
מוסכמים וכד'. ואמנם, דאגנו להתאים כל אמצעי
למסיבות ולתנאים.

י. קיסר: המציא ווקר, האם אתה מוכן להוסיף
מנסיונך במלחמת קוריאא?
גנרל ווקר:

Mr. Chairman and Committee.

I followed with interest the explanations of
my eminent colleagues...

יהושע: (מפסיק אותו) דבר עברית והבראת!
י. קיסר: הגנרל, אבקש להסתגל לתנאים!

גנרל ווקר: (במבטא אמריקאי) גם את זה אני
יכול לעשות, תודות למורי יהושע — אבל עוד
תלמדו גם כאן לדבר בשפת הדולרים, ובכך,
הקשבתי היטב ובהתענינות לדברי ה"פיטרס",
שקדמו לי ולמלחמת קוריאא; אני צריך לומר
שלי לא היו שום בעיות עם אמצעי קשר, אולם,
האמת היא שגם אנחנו השתמשנו באותם אמצעי-
ים, שעמדו לרשות יהושע וחניבעל — רצים
ואותות מוסכמים — אך המהירות, הקרקע, גיי-
דות הגייסות ורשת הדרכים קשרו אותנו לשיר-
מוש באלחוט — ומכשירי אלחוט טובים היו
לנו. המענין הוא שעוד כאשר אני באתי לקור-
יאא היה כתוב בספרי הלימוד של הצבא שלנו,
כי אמצעי הקשר העיקרי הוא הקשר הקווי!
מק-קלן: (בהשתוממות) מנין לקחת את כל זה?

הצי הששי - "פֶּנֶע וְגוֹט"

דעות ראשי מערכת-ההגנה של ארה"ב על סיבוי ותכליתו

כתבה מארה"ב מספרת כי ביולי 1957 שיגרה סוכנות ידיעות-לעתונים אמריקאית מברק לכל לקוחותיה, בו סופר כי שוקלים בואשינגטון את דבר הוצאתו של הצי-הששי מתוך הים-התיכון במקרה של מלחמה-יריבה. חקירה ודרישה בענין זה העלתה כי אותו סיפור התבסס על עדויות שנמסרו בישיבה פנימית של ועדת ההקצבות של הסנט. את ענין פגיעותו של הצי-הששי להתקפה אטומית העלה הסנטור סטיוארט טיימלינגטון, מי שהיה מיניסטר לענייני חיל-אוויר בימיו של הנשיא טרומאן. דעתו נתמכה ע"י הגנרל נתן טוויינינג, היו"ר החדש של ועדת ראשי המטות של ארה"ב (שבא עתה תחת האדמירל ראדפורד) ומי שהיה עד כה ראש המטה של חיל-האוויר — בעוד שהאדמירל א. בארק ראש מטה הצי נקט דעה מנוגדת.

חילופי הדברים בין הסנטור וראשי המטות מגלים את מידת חוסר-החוש-המציאות אשר בה רואים מתכננים צבאיים את המלחמה האטומית שלקראתה הם מתכוננים. הסנטור טיימלינגטון הצביע על כך כי לארה"ב ישנה עתה פצצה המסוגלת להחריב איזור של 120 קמ"ר. כך, שתהיה מידת פיזורו של הצי הששי כששית, לא יתא זה דבר קשה לאכזר ולחשמידי (באם נניח כי לרוסים אותן הפצצות אשר ישנן לארה"ב).

הערכתו של היו"ר החדש של ראשי המטות האמריקאיים

גנרל טוויינינג תמך בדעתו של מי שהיה מיניסטר האוויר: "במלחמה כללית לא היו נושאות מטוסים יכולות להתקיים בים התיכון... מובטחנו כי הצי היה שולף אותן משם".

האם הגנרל — או אחד לפחות מן הסנטורים שבועדה שקל את העובדה כי נחוצים יום או יומים לפחות בשביל להסיע צי מתוך הים-התיכון החוצה? וכי לאותו זמן, גם אם לא ימצא אותו האויב, ודאי יהיו כבר מיצרי גיברלטר הרוסים יחד עם ניו-יורק, פריס, ואשינגטון, לונדון — מבלי להזכיר כלל את מוסקבה? לרוע המזל — אין הערים יכולות להפליג לכל מקום שהוא.

האדמירל בארק — הוא אשר ניסה להביא את הדיון למסלול העניינים המעשיים. בציינו כי ישנה לצי הששי משימה מידית וחשובה.

הוא אמר: "אם לא יהיה ביכולת אניות להשתמש בים התיכון, כי אז כל הארצות החפשיות שלחופיו תמצאנה במצב של סכנה בלתי-אמצעית".

אשר למלחמה כללית, הרי משימתו של הצי-הששי ברורה לעינו של כל אחד המביט על המפה. זהו אותו בסיס של אמריקה הקרוב ביותר אל ה"כרס הרכה" של רוסיה. כאותה דבורה, המשלחת את רעלה ומתה לאחר זאת, ינסה הוא לשגר את מטוסיו, גושאי. ראשי-הנפץ הנפץ האטומיים, בטרם ימצאו את הצי מטוסי אויב וישמידוהו.

מבצע מוסקטיר

מאת רים קור' ג. וסט

ארגון-המחתרת הלוחם של היונים בקפריסין. הם נמצאו שם מזה 13 חודשים גדושי-תחתות; ובמשך פרק זמן זה כולו לא היתה מצויה שום הודמנות לאי-מון באורחי הפעולה הקשורים במבצעים-משולבים או בפעולות-אמפיביות. ה"קומנדו" ה-42 נמצא בעצמה "שלדית" בלבד, בבריטניה הגדולה. הללו היו ברי-מזל, יחסית, משום שהגרעין של אנשי-"מארינס" המשתייכים בקביעות ל"קומנדו" זה נוסה בפעולת נחיתה תמרונים בצפון גורבניה, כחודש ימים לפני-כן. אכן, בכללו של דבר גם ל"קומנדו" זה — אחר שהושלמה עצמתו מבחינה מספרית והוא התחבר אל הבריגדה — היה יסוד הכשרה אמפיבי קלוש למדי. לא היו בנמצא שום סוגי חילות, או יחידות, מסייעים. ה"שיטת האמפיבית" שבים התיכון הספיקה בקושי כדי השטת יחידת-קומנדו אחת, וספינותיה כבר החלו להתיישן והיו יגעות מן הזמן ומן הטרדות. בכל זאת, תוך חודשים וחצי כונסה הבריגדה, נתארגנה וסודרו לה הסיוע ומנגנון התחזוקה הדרושים בשביל ביצוע הסתערות-אמפיבית. אניות בעלות נפח מספיק, ספי-נות-נחיתה ורכב נחיתה וחלי (L V T) עמדו מוכנות לפעולה. הליקופטרים ומטוסים להסתגייסות, במ-ספר המאפשר הטסת יחידת "קומנדו" אחת, שולבו לתוך יחידות מבצעיות. ביום הנחיתה — 6 בנובמבר 1956 — ביצעה בריגדת-ה"קומנדו" ה-3 נחיתה הסתערות מוצלחת בפורט סעיד, ולכדה את הנמל.

אחר שכל יחידותיה הראשיות כונסו במלטה, צללה בריגדת-ה"קומנדו" ה-3 לתוך מלאכת התכנון והאי-מון, מתוך תחושת הדחיפות שבדבר. היה הכרח לצעוד צעדי ענק בבת אחת — לא רק באימון האמפיבי — אלא גם בכינוס היחידות שתוכלנה לתת את התמיכה הדרושה להסתערות אמפיבית תוך כדי התגברות על הליקויים הלוגיסטיים הגדולים ועל החוסר-בהספקה; בהתווית הלכת-פעולות להליקופ-טרים; במציאת אניות-תובלה מתאימות; ובאלתור אותם הדברים הרבים שלא ניתן להשיגם.

הבעיות והקשיים בהם נתקלו לא יימנו מרוב. לתכניות היתה תכונה מיאשת, שדוקא באותו רגע בו נראה היה כי אכן כבר הנן נכוחות — נעשו בהן לפתע שינויים מן-היסוד. מטות בעלי מעמד מכובד עבדו אותה שעה בבריטניה על התכניות למבצע-

אבן-ראש-פינה של המבצעים הבריטיים הצרפ-תיים היתה פורט סעיד. "מבצע מוסקטיר" היה הנחיתה האמפיבית הראשונה בעצמת בריגדה, שנעשתה על ידי "צבא-הצי המלכותי" הבריטי (ה"מארינס המל-כותיים") מאז מלחמת העולם השנייה. יחידות-ה"קו-מנדו" של ה"מארינס המלכותיים" נבדלות במידה ניכ-רת מן הגוף המקביל שלהם, מגדוד ה"מארינס" האמ-ריקאי ("צבא-הצי" של ארה"ב), שכן הנם חיל-רגלים גרידא ואין הם נועדים לשמש כגרעין לצו-ת-נחיתה-גדודי המורכב מסוגי חיל שונים, משולבים. יחידת-ה"קומנדו" של "צבא-הצי" הבריטי, שעצמתה 607 קצין וחיל, מורכבת מ-5 troops (מעין פלוגות קטנות) רובאיות, המסומנות באותיות א' — ה' (A, B, C, D, E), וכן troop סיוע, וכמובן — מפקדה. ראש תפקידיהן של יחידות-ה"קומנדו" הנו ביצוע פשיטות; והן מאורגנות באופן כזה, שניתן יהיה בנקל להפריד troop מוגברת מעל גדוד ה"קומנדו" הקטן, בשביל שתמלא משימה בלתי תלויה בסוג פעילות זה — הפשיטות.

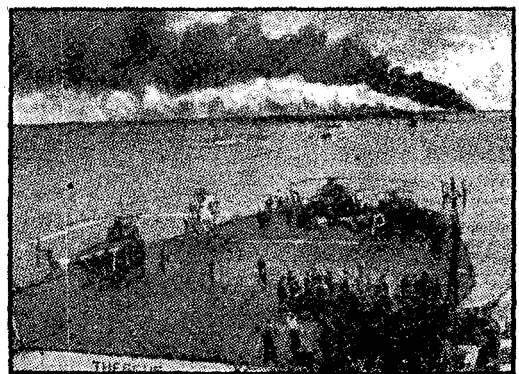
אכן, הנחה מקובלת היא לגבי יחידות-ה"קומנדו" כי עליהן לפעול במסיבות עצמאיות. רבים ב"צבא-הצי" האמריקאי קראו על מעלליה של יחידת-ה"קומנדו" ה-41 ל"צבא-הצי המלכותי", שעה שפעלה תחת פיקודה של "מפקדת כוחות-הצי למזרח-הרחוק" בסיוורים לאורך חופה של קוריאה. רבים הם אנשי ה"מארינס" האמריקאים הזוכרים את המלאכה הנהדרת אשר עשתה יחידה זו ליד הונגם שבצפון מזרח קוריאה ובסביבת מאגר המים של צ'וסין*, כאשר היתה מסופחת לדיביזית ה"מארינס" של ארה"ב.

באבגוסט 1956 נמצאה הבריגדה ה-3 של יחידות-ה"קומנדו" בקפריסין. היחידות הנמנות עליה היו ה"קומנדו" ה-40 וה-45; והן היו שקועות כולן בתפ-קיד הקשה ורצוף-הסיכון של הדברת "א.א.ק.א." —

(*) הכונה למכתבים הקשים בהם היתה נתונה דיביזית ה"מארינס" האמריקאית, תחילה במסע ההתקדמות לעבר מאגר צ'וסין ואח"כ עוד יותר במסע-הנסיגה משם חזרה לעבר החוף, בתנאי מזג האוויר החורפי הקשה ובמצבים של כיתור וניתוק כמעט שלמים במיצוי ההרים ועל פני הדרכים הצרות והמשובשות. מקצת מפרשה זו — ראה בספר "קרבות בקוריאה" (עברית — בהוצאת "מערכות") בפרק 7.

בכללותו; והמלכות לעתים-תכופות עם האחראיים לכות הנחת, היתה בגדר צורך הכרחי אשר לא ניתן היה לקיימו. על התכניות הוטלה הגבלת-בטחון מיוחדת, ורק קומץ (יחסית) של קציני מפתח ידעו היכן תיערך העליה בחוף, ומה יהיו מבנהו ושלביו של הת-מרון. המכשירים לאיטום בפני מים של רכב וציוד — דומה היה כי לא ניתן כלל להשיגם; צותי בקרת המטוסים לוקטו וכונסו מכאן ומשם, ולא היו להם מכשירי אלחוט; היה זה זמן של פעילות מתפרצת ושל דכדוך מתוך אכזבה. בינתיים, מפקדי היחידות העמוסים והטרודים הועמדו בפני הצורך הדחוף להכשיר מחדש את גייסותיהם, להלכה ולמעשה, באורחי הפעולה האמפייביים. את המקום הראשון תפסה בעיית אימון הפרט ואימון ה-*troop* משניתן היה לחשוב כי החיילים שביחידות "קומנדו" אלה של המארינס המלכותיים יודעים מלאכתם במידה מתקבלת על הדעת, היתה נערכת ביחידה סדרה של נחיתות אמפייביות אשר מידת המורכב שבהן עלתה-והלכה בהדרגה. בינתיים היו באות ומצטרפות אליה בזו אחר זו, תוך כדי מהלכו של אימון זה, היחידות המסייעות לסוגיהן, שנועדו כתגבורת לבריגדה; ועתה צריך היה, שוב, לשלב אותן אל תוך הצוות האמפייבי. אולם לא היתה הזדמנות לעריכת "חזרה כללית" על כל אביזריה.

הבעיה השניה היתה: כיצד להרגיל ולהכשיר את ה"קומנדו" ה-45 לדרכיה-הפעולה בהליקופטרים. יחידה זו נבחרה לביצוע נחיתת הסתערות בהליקופטרים, כדי לתפוס שני גשרים חשובים מדרום לפורט סעיד. אחד מן הקשיים בהם נתקלו — ולא הפחות שבהם — היתה העובדה, כי באמצעי נחיתה זה לא השתמשו ה"מארינס המלכותיים" לפני-כן מעולם. זאת ועוד:

ההליקופטרים על סיפון נושאת המטוסים "תזאאוס". ברקע נראה עשן העולה ממיכלי הדלק שנפגעו בפורט-סעיד.

לשתי נושאות המטוסים א.ה.מ. "אושן" (אוקינוס) וא.ה.מ. "תזאאוס", היה רק נסיון מוגבל בתפעול ההליקופטרים. האלתור הוא שעמד ברומו של היום. בשביל להתגבר, למשל, על בעיות התדלוק, הועמדה מכונית-מיכל לבניזין על סיפון-ההמראות של אחת מנושאות המטוסים. ההליקופטרים, 22 במספר, חול-קו בין שתי נושאות המטוסים.

לאוקטובר כבר צרפה אליה הבריגדה את היחידות שנועדו להגבירה, והיא היתה מאורגנת לפעולות קרב. וזו היתה התמונה הכוללת:

בריגדת ה"קומנדו" ה-3 (2800 קצין וחיל).

א. מפקדת הבריגדה:

גדוד מס' 6 לרגימנט הטנקים המלכותיים (48 טנקי "סנטוריון").

מחלקה (troop) אחת של רכבי-נחיתה זחלי לקורפוס-השריון המלכותי (16 כלי רכבי-נחיתה-זחלי).

כיתה מס' 6 של סירות מיוחדת (לסירה).

מפקדת סוללת-התצפית-האמפייבית מס' 166 (לניצוח על אש תותחי הצי, והכונתה).

פלגה מתוך פלוגת רפואת-שרה מס' 15.

יחידת דואר מס' 371.

ב. ה"קומנדו" ה-40:

מחלקה נגד-טנקית, מגדוד מס' 1 לרגימנט-ברקשייר המלכותי (4 תותחים בני 17 ליטר ראות, 2 קנים-ללא-רתע בני 106 מ"מ).

צות בקרת אויר אחד.

שלוחה אחת של יחידת שרות-הסיוע-האווירי. פלגה מסוללת תצפית אמפייבית מס' 166.

ג. ה"קומנדו" ה-42:

מחלקה נגד-טנקית, מגדוד מס' 1 לחיל הרג-לים הקל מסומרסט (6 תותחים בני 17 ליטר ראות).

צות בקרת אויר אחד.

שלוחה אחת של יחידת שרות-הסיוע-האווירי. פלגה מסוללת-התצפית-האמפייבית מס' 166.

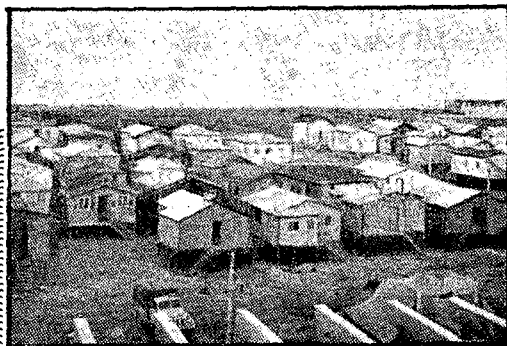
ד. ה"קומנדו" ה-45:

צות בקרת אויר אחד.

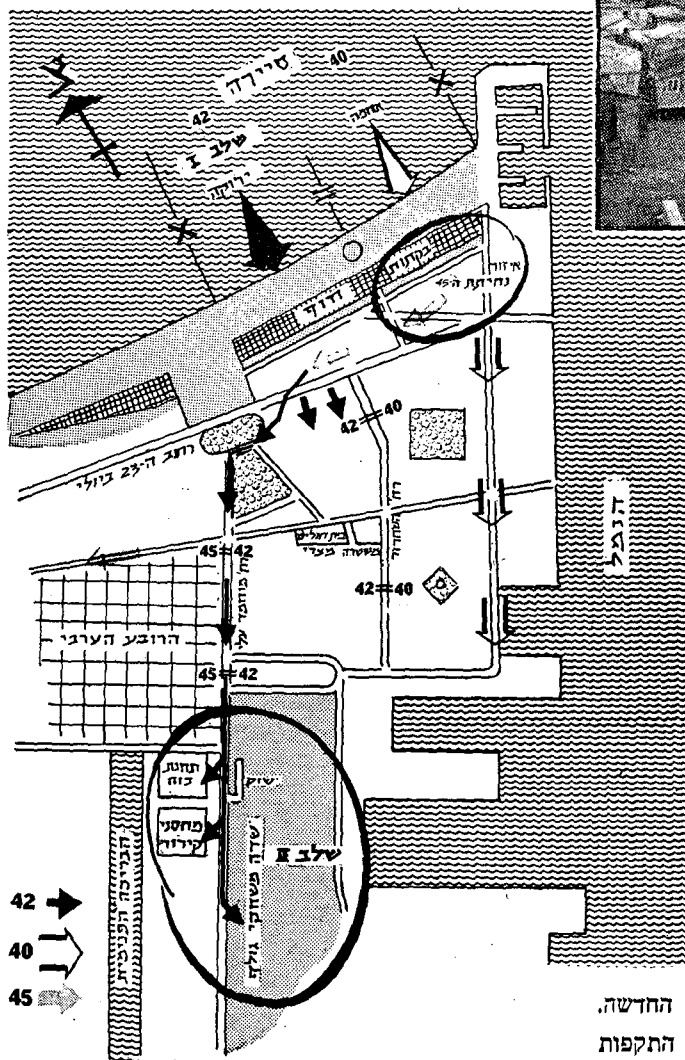
שלוחה אחת מיחידת שרות-הסיוע-האווירי. פלגה מסוללת-התצפית-האמפייבית מס' 166.

* * *

ב-30 באוקטובר ירדו יחידות ה"קומנדו" ה-40 וה-42 לספינות, והפליגו בתוך שיירה אמפייבית לעבר המזורה. שלושה ימים מאוחר יותר ירדה יחידת ה"קומנדו" ה-45 לתוך נושאות המטוסים "אושן"

האגף השמאלי של החוף "סירה ידוקה" בקתות-החוף הצפופות ה- בנויות על עמודי פלדה, היוו מכשול קשה לרכבי-הנחיתה החזלי.

בולם כלפי החלק ההוא של העיר. בשל הסיכוי לכ- ניצת המצרים בפורט סעיד, הוחלט להצניח יחידות אלו 24 שעות לפני התחלת ההסתערות האמפיבית. התכנית שנוגדה משינוי תכנית זה כונתה בשם הולם: "מבצע טלסקופ".

ההסתערות האמפיבית שנועדה למחרת, הוא יום הפלישה העיקרי, תוכננה לפי קוים מקובלים, כשעל שתי יחידות-קומנדו הוטל לבצע את העליה- בחוף ההתחלית, ולהשתלט על אותם חלקי פורט סעיד

(אוקינוס) ו"תואוס" כשהיא מוכנה לנחיתת ההסתערות ההליקופטרית — מבלי שנערכת חזרה לכך. בני- תים, הרוחות הפוליטיות המנשבות לא היו יציבות כל עיקר, והתכניות שוננו שוב תוך כדי מסע היחידות אל יעדן, הודיעו כי ה"קומנדו" ה- 45 לא יבצע את נחיתת-ההסתערות שלו. יום ה"ע" בשביל הצנחנים, אשר מקודם נועדו לנחות ב-6 בי- נובמבר בשעה "ש" + 35 הועתק עתה ל-5 בנובמבר, המטות, שעברו יום ולילה בלי הפסק הכניסו בחפזה את השינויים לתוך תכניותיהם. ה- "קומנדו" ה-45 נועד עתה לעלות- בחוף בתורת עתודה, ומשימותיהן של יחידות-ה"קומנדו" ה-40, וה-

42 שוננו כדי שתתאמנה לתכנית הכללית החדשה. ההסתערות על פורט סעיד נערכה בשתי התקפות נפרדות. בריגדה אחת (פחות גדוד) של צנחנים צר- פתיים צריכה היתה לנחות בפורט פואד, הנמצאת ממזרח לתעלה, מול פורט סעיד — ולכבשה. גדוד אחד של צנחנים צרפתיים צריך היה ליטול על עצמו את המשימה אשר מלכתחילה הוקצתה ליחידת- ה"קומנדו" ה-45: לעלות בחוף הסמוך אל שדה- משחק-הגולף שבדרום פורט סעיד וללכוד שני גש- רים בעלי ערך-מפתח; על גדוד הצנחנים הבריטי ה-3 היה לנחות ממערב לפורט סעיד, בשדה התעופה גאמיל, להפוש את שדה התעופה ולהוות מחסום-

שבתוך איזורי-הפעולה אשר הוקצו להם. במשימות שניתנו להן הוכלל תפקיד הקמת המגע עם הצנחנים שיוצנחו. כאמור, יום לפני כן, לפי המשימה שהוטלה על "יחידת-ה"קומנדו" השלישית (ה-45) צריכה הייתה היא לשמש תחילה כעתודה ואחר מכן להשתלט על הרובע הערבי ולבצע התחברות עם גדודי-הצנחנים הבריטי ה-3.

שחרו של יום ה-6 בנובמבר מצא את הספן האמ-פיבי, לסוגיה, במרחק של כ-2.5 ק"מ משפת ימה של פורט סעיד. דלתותיהן של "ספינות הנחיתה לטנקים" (LST) כבר היו פעורות לרוחה — וכלי "רכב נחיתה זחלי" חסרי חץ היו נפלטים בזה אחר זה ו"נטבלים" לים. ספינות-נחיתה היו חגות על פני הים וגערכות במכנים לקראת זינוקן אל קו-המוצא. הים היה שקט, והקולות המעודדים של אש תותחי הצי, שהיו אותה שעה חובטים בשפת הים במהלך ההכשרה הארטי-לרית בת 45 הדקות, ערבו לאזניים. משחתות עמדו הכן: הן נצטוו להשיב אש לכל ירי שיבוא מן החוף — אולם שום ירי לא בא משם.

על יחידת-ה"קומנדו" ה-40 הוטל לעלות בשפת-החוף השמאלית — "סיירה האדומה" — כשבאנפם השמאלי מתמשך שובר-הגלים שבפי תעלת סואץ. "בשלב ו" אמרה משימתם כי עליהם לכוון ראש-חוף צר ולהתבסס ולהתארגן לקראת "שלב ו"; בשלב שני זה הוטל עליהם לפרוץ החוצה מתוך ראש החוף ולתפוס את ארבע בריכות-עגנית-האניות שלעבר הדרום, לאורך התעלה.

יחידת-ה"קומנדו" ה-42 צריכה הייתה לעלות בשפת-החוף הימנית, ב"סיירה הירוקה" ולשתף-פעולה עם ה"קומנדו" ה-40 בכינון ראש-החוף ובר-התבססות. ב"שלב ו" הועדו הם להתקדמות מהירה לאורך רחוב מוחמד עלי, כדי לתפוס את תחנת החש-מל (לכוח ולאור) של פורט סעיד, לבצע התקשרות עם הצנחנים הצרפתיים אותם ימצאו לעבר דרום, ולהשתלט על איזור פורט סעיד שהוקצה להם.

בשעת ה"ש" פחות 5 דקות ערכו מטוסי הסילון של הצי-המלכותי את טיסת ההבוקה הסופית שלהם מעל לשתי שפות-החוף של "סיירה". כלי "רכב הנחיתה הזחלי" חדרו לחוף בשעת ה"ש", כשפניהם אל הדרך הראשונה הנמצאת מעבר לשפת החוף. בקתות חוף, שהתנשאו על עמודי פלדה (ראה תצלום), ואחר-כך להגיע אל גושי בנייני בטון בני 6 ו-7 קו-היה עליהם לעבור תחילה דרך קבוצה צפופה של

מות, אשר מדרום לאותה דרך (רוחבנית*) ראשית. צלפים וכלי-נשק אבטומטיים קלים, שהופעלו שם על-ידי המצרים — לא היה בהם משום התנגדות רצי-נית לנחיתה; יד המול היתה בכך כי שפות החוף נמצאו בלתי נגועות במוקשים.

הגל הראשון של העולים-בחוף התפרס והתקיף את הצלפים בבזוקות בנות 3.5 אינשט, ברקטות בנות 106 מ"מ (** וברימונים "אנרגה"***). גלי הנוחתים הגיעו בספינות הנחיתה בזה אחר זה אל החוף ללא תקלה, אם כי מקצת אש של מרגמות וכלי נשק אבטומטיים היתה פוגעת בנחיתם מסען של הספינות. יחידת-ה"קומנדו" ה-40 נצטווה להתקדם אל ברי-כת ההתחברות****). שני troops שנתמכו על ידי 4 טנקים קלים צרפתיים, התקדמו בדרך העוברת לאורך גדת התעלה — כשהם עוקפים את האויב שבעיר — והגיעו אל "בריכת ההתחברות" תוך 15 דקות, מבלי שנתקלו בהתנגדות כבדה. אחר זאת נצטוו להשתלט על בנין הקונסוליה-הבריטית. כאן היה הקרב חם וכבד, שכן לכר-הקונסוליה נמצאה מוגנת היטב. התותחים בני 20 הליטרות שבטנקים הגישו אמנם סיוע-של-ממש בשיתוק נקודות בצורות של האויב, אולם את הבתים שבכיוון היה הכרח לבער חדר-אחר-חדר. היה זה קרב חריף.

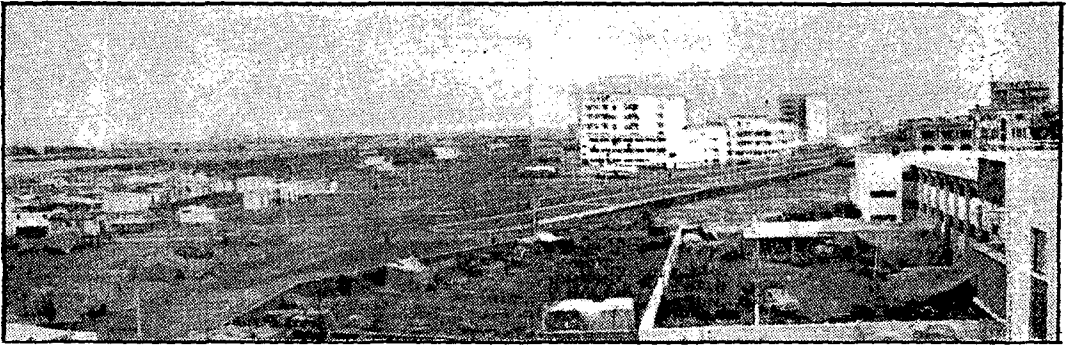
קצין המרגמות של מחלקת הסיוע שב"קומנדו" ה-40 נתקל בקושי שעה שרצה למצוא מוצב-תצפית מתאים. הוא ואחדים מאנשיו הלכו לבקר במגדלור אשר נראה להם כמתאים ביותר לתצפית באותו איזור. הם הופתעו לא מעט כאשר, בקרבם אל המג-דלור, יצאו מתוכו 20 חייל, ונכנעו בפניהם. אחד מאלה היה מפקד חיל המצב של פורט סעיד, אשר נראה היה כאילו הוא מתאזה עד מאוד שתושג הפוגה ושהלחימה תיפסק. בריגדיר מצרי זה הובל בכל המהירות אל מפקדת הבריגדה של "צבא-הצי", בעוד ה"קומנדו" ה-40 ממשיך בהתקדמותו.

(*) "רוחבנית" (לאטרלי) פרושו קו (כרגיל — דרך) העוברת לרוחבו של מערך או של חבל-ארץ, לא בכיוון מאונך אל קו החזית (הקיים — או העשוי לקום), כי אם בכיוון אשר בעיקרו של-דבר מקביל לאותו "קו-חזית". כתוצאה אין דרך כזו משמשת כרגיל למסע התקדמות, אך ערכה חיוני להערכת כוחות ימינה או שמאלה, ועל כן גם לשימוש בעתודות, לשינויים בתכנית אופרטיבית ולהערכת התקפת-נגד. וכן להדיפת התקפת-אויב ולעריכת התקפת-נגד.

(**) נראה כי מתוך ה"קנה ללא רתע" רכובי-הגיפ האמ-ריקאי החדש.

(***) רימוני-רובה נגד טנקים.

(****) על "בריכת ההתחברות" (או תעלת ההתחברות) — ראה ב"מערכות" חוברת ק"ד, בטכסטים למפה בעמ' 82 ולתצלום בעמ' 83.

טראה כללי על החוף „סיירה אדומה“, הדרך הרוחבנית והבניינים אשר היוו את היעד העיקרי של בריגדת „קומנדו“ ה-3, בשלב 1. הרעשת ההכנה, אשר החלה לפני שעת-הש“, גומה לדלקות בבקתות החוף (הכתם הכהה שבמרכז התמונה השמאלית). ההזדמנויות ל„פעולת צלפים היו בלתי-רגילות, היות וההרעשה כוונה אך ורק לשטח חופי-הנחיתה, במגמה לצמצם ככל האפשר את אבידות המצרים.

האחוריות של כלי הרכב תשארנה פתוחות, כדי לאפשר יציאה מהירה מתוך הרכב בשעת הצורך בכך, וכן בשביל שניתן יהיה לסלק החוצה רימון נים אשר אנשי האויב יצליחו להטילם אל פנים הרכב. אכן, לאחרים מאנשי „מארינס המלכותיים“ היתה זו הזדמנות להתאמנות מאולתרת בכדורגל במשך אותה זניקה חפוזה.

כשנכנסו אנשי „קומנדו“ ה-42 אל תוך האיזור שהועד להם, נתקלו באש צלפים, עליה התגברו בהצלחה. צות זה כבש את תחנת הכוח ואת מחסני הקרור, כשהוא נתקל בהתנגדות מועטת בלבד. שיחק המול, ומפעלים חיוניים אלה נמצאו שלמים. אחר מכן המשיכה היחידה בהתקדמות, והיא הקימה מגע עם הצנחנים הצרפתיים, אשר ביום שלפני כן נחתו מדרום לאיזור שדה משחקי הגולף.

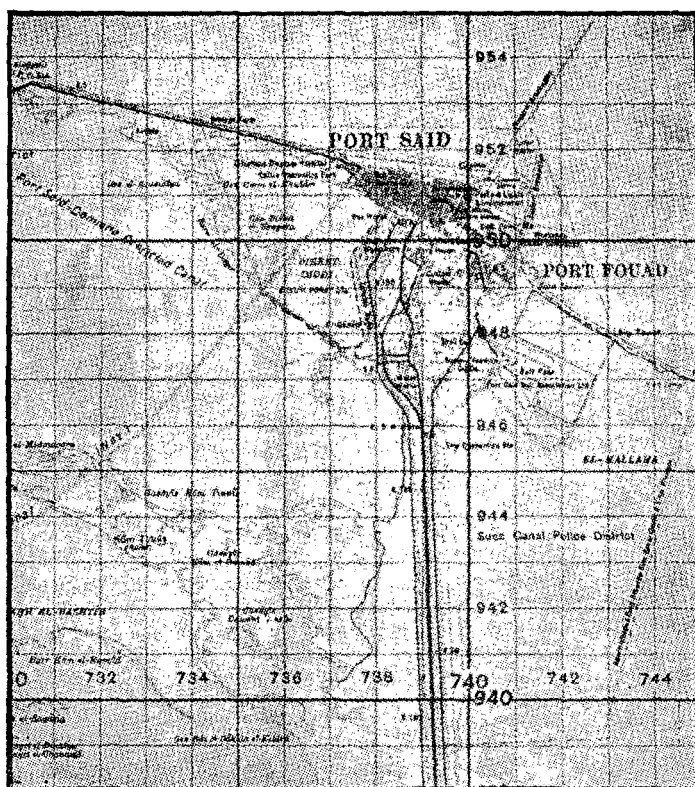
הצרפתים הודיעו כי גדוד מצרי נערך-והולך באי-זור שממזרח ל„בריקה הפנימית“, לביצוע התקפת-נגד. „קומנדו“ ה-42 הזמין מהלומת אויר — וזו הצליחה ביותר, ושיבשה כליל את ארגונו של אותו גדוד. המצרים התפזרו כאותו ערב רב, כשהם נעים לעבר הדרום. מהלומת האויר שמה קץ לגילויי התנגדות מאורגנת בהם נתקל „קומנדו“ זה.

שעה שהגוף העיקרי של „קומנדו“ ה-40 היה עסוק למדי, לא ישבו הגייסות שנשארו בראש-החוף באפס מעשה. מפקדת הבריגדה פקדה כי יש להשתלט על הקונסוליה האיטלקית, ולהבטיחה. קצין המבצעים לקח אתו מספר אנשים וטנק „צנטוריון“ אחד — ויצא קדימה. עלה בידו להגיע עד אל בנייני הקוני-

צלפ' האויב והנקודות-הבצורות לא היו אמנם מרי-בים, אך מידת ההתנגדות שהיתה מצויה — די היה בה, בכל זאת, כדי להצריך את טיהור גוש הבניינים בית-אחר-בית. לזמן בו הגיע „קומנדו“ ה-40 אל אי-זור קרפיפי המכס, הפכה ההתנגדות לעקשנית יותר. אנשי „מארינס“ נתקלו בטנק מצרי והשמידוהו, וכן הושמדו שני כלי-רכב של האויב, שהיו עמוסי גייסות הנמלטים מפני „מארינס“. בשעת לכידת קרפיפי המכס נהרגו שנים מחיילי „מארינס המלכורי-תיים“, ו-3 אחרים נפצעו.

הנקודה המבוצרת החזקה ביותר בה נתקל „קומנדו“ ה-40 היתה „בית הצי“.

המצרים גילו כאן התנגדות נמרצת, ועצרו בעד ההתקדמות. אז הובאו קדימה טנקים, והם פרצו בתותחיהם חורים גדולים בתוך הבניינים — אולם הקרב נמשך. הוחלט אז להזמין מהלומת-אויר. אף שהחשכה החלה כבר להתפשט על פני איזור הלחי-מה, היתה מהלומת-האויר בגדר הצלחה גמורה. אנשי „צבא-הצי המלכותי“ ביערו את שרידי האויב — ועם רדת החשכה הפסיקו את התקפתם למשך הלילה. בינתיים נערכה יחידת-„קומנדו“ ה-42 יחד עם גונדה ג' של הגדוד ה-6 לרגימנט-הטנקים-המלכותי (כ-14 טנקים) לשם עריכת גיחה לתוך העיר; שלושה מן ה- troops שלה „הועמסו“ לתוך „רכב-נחיתה-זחלי“. הם דהרו לאורך רחוב מוחמד עלי במהירות של 30—35 קמ"ש, כשאש צלפים נוחתת עליהם מתוך הבניינים שלאורך נתיב-מסעם. מפקדם רואה-הנולד נקט באמצעי-זהירות מיוחד: הוא הורה כי הדלתות

הצצה חטופה על המפה מראה בבירור כי על רקע הסביבה משמשת פורט-סעיד עצמה כמטרה קטנה ומוגדרת היטב.

הופגנה כאן באופן בולט ביותר, כאשר נתגלה שאחד מהם נוקב על ידי כ-20 כדורים.

"קומנדו" זה נצטוו לבער את רחוב מוחמד עלי ולהחזיק בו, וכן להבטיח את אנגי-הימין של הברי-גדה. אחר זאת היה עליהם להקים מגע עם גדוד הצנחנים ה-3, אשר צנח ביום שלפני כן מערבית-יותר. האיזור לתוכו הם נכנסו עתה, המכונה "הרובע הערבי", לא היה מוגן אלא על-ידי צלפים בלבד. אך צלפים אלה היו מרובים, ועלה בידם להאיט האטה ממשית-מאוד את התקדמות ה"קומנדו" ה-45. אנשי "צבא-הצי המלכותי" התקשו לעתים להתמצא: רוב הצלפים היו לבושים בשלמות רחבות-מתנור-פפות, והיו מסלקים את כלי נשקם ומעמידים פני אורחים שעה שהתוקפים התקרבו אליהם. במהלך לחימה קשה זו רבים היו הנפגעים הן בין המצרים והן בין אנשי ה"מארינס המלכותיים".

בינתיים, רבה היתה הפעילות במפקדת בריגדת ה"קומנדו" ה-3. המפקדה-הטקטית של הבריגדה עלתה

סוליה. אפילו הדפיקות הנמרצות ביותר על הדלת לא העלו תוצאות כלשהן. כל אותן זמן היו יריות הצלפים מעיפות את הטיח מעל קירות הקונסוליה כה קרוב לאנשי ה"מארינס המלכותיים", שלא נת-עוררה אצלם הרגשת נוחות יתירה.

צו התבונה היה: לתפוש מחפה. הקצין חזר אל תוך הטנק וציווה למפקדו לפרוץ פנימה דרך הכניסה הראשית. הטנק טיפס-ועלה במדרגות הכניסה, פרץ את הדלתות שנפתחו מעוצם המהלומה ומצא את עצמו לפתע בתוך חדרי-ההמתנה. הקונסול האיטלקי הופתע במקצת על-ידי אורח בלתי-צפוי זה, אולם התיחס אל ביקורו בחן וחסד.

ה"קומנדו" ה-45 נצטווה לנחות (בהליקופטרים) בשפת החוף "סיירה האדומה" בשעה "ש" +25 דקות — באיזור החוף שכבר היה אותה שעה מובטח. בפעולה זו, שהיתה יעילה בתכלית, הנחיתו ההליו-קופטרים. 415 איש ו-23 טון של אספקה של ה"קו-מנדו" ה-45. תוך 83 דקות. איתנותו של ההליקופטר

פתק על הדלת בזו הלשון: "סגור — הלכתי ללחום באינדיאנים!".

זמן קצר אחר רדת החשכה הגיעו אל הגייסות השמועות הראשונות בענין הפסקת-אש. שמועה זו הגיעה באמצעות שידור חדשות של ב.י.סי. מלונ-דון, אך לא היה לכך אישור רשמי. מאוחר יותר נתקבלה הידיעה כי שמועה זו אמנם נכונה היתה; בשעה 2358, בליל ה-6 בנובמבר, צוה על הפסקת אש.

* * *

ככל המבצעים בהם הופעלו יחידות ה"מארינס המלכותיים", גילו יחידות אלה גם הפעם את אומץ לבן ואת יכולתן הראויה-להערכה. החודשים המעטים, חודשי תכנון ופעילות נסערים, שקדמו לכך — סיומם המוצלח בא עם לכידת פורט סעיד, מעשה שהיה בו משום תרומה נוספת למסורת-הלוחמת של כל חילות ה"מארינס" באשר הם. גם גון של בדיחות לא נעדר באותו מבצע: בטרם הפילו המצרים את פסלו של פרדיננד דה-לספס, שהתנשא בחוף פורט סעיד, הספיק מתכנן התעלה ומגשימה לשאת לראשו זמן מה כומתת-קומנדו ירוקה.

בחוף בשעה "ש" + 40 דקות בערך, ונטלה לידיה את הפיקוד הפעיל. בשעה 0715 הגיע המפקד המצרי השבוי של חיל המצב של פורט סעיד אל מוצב-הפיקוד של הבריגדה והודיע למפקד הבריגדה כי יש ברצונו להפסיק את הלחימה. למפקד הקורפוס היו נמסר על כך — והוא עלה מיד לחוף. המשא ומתן על הפוגה התנהל בבית הקונסוליה האיטלקית. אולם לא השיג תוצאות של ממש: מפקד חיל המצב אשר רצה להיכנע נצטוה על ידי הממונה עליו — בהודעה דרך קו הטלפון מקהיר שלא נותק! — כי ימשיך בקרב. לא חלה שום הפסקה בהתקפותיה חזורות-היזמה של יחידות "צבא-הצי המלכותי". המפקד הראשי של "צבא-הצי המלכותי" גנ' לויט' סיר קאמפבל הרדי הגיע לחוף השכם בבוקר, בהליקופטר אשר המריא מנושאת המטוסים "אושן" (אוקינוס). מצבו בקרב זה — יש בו כדי להזכיר לנו את רוחו הלוחמת של מי שהיה, באחד הדורות הקודמים, מפקדו הראשי של "צבא-הצי" האמריקאי — ארצ'יי-בלד הנדרסון — אשר בזמן המלחמה נגד שבט הסמינולים בחבל פלורידה, סגר את משרדו וקבע

מה רבים הם המקרים כשנשאלת כפי הבריות השאלה השטחית: "הרוצה רוסיה באמת בקיום-בצותא מתוך-שלום?", אין התשובה יכולה להיות אלא זו: "כמובן שהיא רוצה בכך. זו אחת מן המשאלות הקוסמות לה ביותר. אין ספק כי היא תחדש את מאמציה הקודמים להשיג זאת — אך אין אנו יודעים (וטוב-טוב לנו כי נתייחס אל כל אחד שיטען כי ידוע לו הדבר בבטחה — כאל מתעתע), מהי התכלית הסופית למענה היא מבקשת דבר זה, ועד מתי תרצה שיימשך".

שכן כזה היה המצב מזה זמן לא מועט, ונראים הדברים כי עוד יוסיף להיות כזה.

מתוך המאמר "הגוארדיה נסוגה!" מאת קפ' סיריל פולס, שהופיע ב"אילוסטרטד לונדון ניוז" מן ה-13 ביולי ש.י.

במת מערכות

ערכו של דרג הפיקוד הנמוך

קשים במיוחד ואחראיים במיוחד מתוך העובדה שהם הם האנשים הבאים במגע יום יומי עם החייל.

* * *

עלול להיוצר הרושם שהמ"פ והמג"ד אינם כי ביכול, אלא קציני המנהלה והיעוץ של מפקדי הכי-ות והמחלקות — ולא היא. ברור שבידם גמצאים התכנון הפיקוד והאכונה; ברור שהם הם החושפים שגיאות ועומדים על תיקונן. אך עובדה היא שלא את הכל מסוגלים הם לראות, ואפילו היו מסוגלים לראות הכל, עדיין היתה מלאכת התיקון נעשית באמצעות המ"כ והמ"מ — כי מטבע הדברים אין מ"פ יכול להיות בעת ובעונה אחת עד לנעשה בכל הכיתות שלו.

* * *

מפקד הכיתה ומפקד המחלקה הם האנשים הבאים במגע אישי ישיר עם המספר הגדול ביותר של חיילים. דבר זה נעשה בתיכפות כה גדולה עד שאין באפשרותם "להתכונן" לכל פגישה כזו — לבחור את המלים, את אורח ההתנהגות ואת אופן התגובה לכל אחד ממאות המקרים הפעוטים של חיי יום יום.

* * *

כל זמן שצבא נושא את עינו אל לחמת יום במסגרות גדולות, אשר אמצעי סיוע עשירים תומכים אותן — אין בעית המפקד הנמוך חמורה ביותר. אך בצבא כצבאנו, הבונה את עדיפותו על תושיה, תמרון, סבילות והקרבה — במלים אחרות על איכות כוח האדם — הופכת בעית איכותו של דרג הפיקוד הנמוך לבעיה המרכזית.

* * *

בשנים האחרונות מרבים להתמרמר אצלנו על ירידת האיכות; על כי המ"כ של היום לא קורץ מאותו חומר ממנו קורץ מפקד הכיתה של תקופת פרוץ מלחמת השחרור. גם אם נקבל הנחה זו, הרי עלינו להסתייג מן המסקנות אשר מנסים להסיק

אין לך כמעט פקודה בצבא — החל בפקודת מבצע לכיבוש יעד פלוני וכלה במשפט היבש המופיע בפקודת-שגרה: "0800 — 1200 אימונים" — אשר ביצועה אינו קשור במפקד הכיתה ובמפקד המחלקה. לאמתו של דבר גם "מקלחת", "בקורת ציוד אישי" ו"החלפת נעלים" הנם מסעיפי סדר היום הצבאי, אשר עם כל פרוזאיותם הבלתי מבצעית הריהם מחייבים פעולה של מפקד הכיתה והמחלקה — פעולה אשר בסופו של דבר אינה אלא קציר של הכנה ארוכה ומדוקדקת. ככל שההקפדה על פרטי הביצוע הגה מדוקדקת יותר — נעשה עצם הביצוע פשוט וברור יותר. אם ננסה למנות את התפקידים המו-טלים על מפקד הכיתה ומפקד המחלקה, נגיע למספר נכבד הכולל, בין השאר:

- אימונים בנשק, בשדאות, בהתקנת חגור, בצר עידה ובהתנהגות.
- הרמת הכושר הגופני של אנשיו, וקיומו.
- פיקוח על ציודם ונשקם.
- שמירה על בריאותם ועל תנאיהם הסניטריים.
- חינוכם ("ע"י דוגמא אישית) לאומק, להקרבה, לסבילות ולאהבת מולדת.
- "תרגום" פקודות הממונים לאנשיו.
- הגנה על זכויות אנשיו, במזון, בלבוש, בענייני סעד, חוק, חופשות וכדומה.
- הנהגתם בשדה הקרב.

כל האומר כי רשימת התפקידים אשר למעלה אינה אלא העתק מתפקידיהם של המ"פ, המג"ד ומפקד החטיבה — אינו מגלה נסתרות. אך קיים הבדל יסודי בין תפקידי שתי הרמות: בעוד שתפי-קידם של האחרונים עיקרו ארגון, מנהלה ופיקוח (פרט להנהגה בשדה הקרב), הרי תפקיד הראשונים (המ"כ והמ"מ), בעיקרו של דבר, הוא תפקיד ביצוע. גדולה מזו: תפקידי דרג הפיקוד הנמוך נעשים

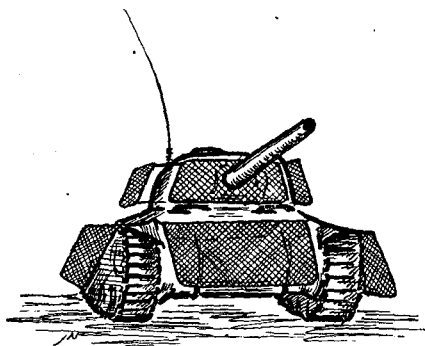
ממנה. המתאוננים על האכזות אומרים שהדרך היחידה להתגבר על הבעיה היא למשמע את המ"כ ואת החייל במידה שתיתן למפקד בדרג גבוה יותר את הבטחון המלא שהמ"כים לא יעשו קטנה או גדולה בלי הוראתו. מ"כ מעין זה, לא זו בלבד ששכרו יוצא בהפסדו — אלא שמסופקני אם יש בכלל שכר לעמלו, כי יכולתו לאמן כיתה ללחימה עצמאית תהיה מוגבלת, וכן גם תושתיו. התוצאה היא, בהכרח, ירידה בטיב האימון וברמת החיילים.

קיצורו של דבר זהו מעגל קסמים אשר תחילתו ברמה הנמוכה של מפקד הכיתה והמשכו באימון

לסוענים שהזמן קצר ברצוני להזכיר את הפתגם: "ההולך לאיטו יגיע בעיתו", ולהוסיף כי בענייני צבא, בהם נפרע החשבון בדם, יש לנסח את המשפט אחרת: "רק ההולך לאיטו יגיע בעיתו". אין קפיצות דרך בבניית כוח לוחם, וכדי לבנות צבא מנצח יש לטפח את דרג הפיקוד הנמוך.

רפ"ן ד. הרמן

להגנת הטנק

בשעה שפצצה הפועלת על עקרון המטען החלול מופעלת — נשלח לפנים סילון גזים לוחטים. סילון זה אפקטיבי במידה מכסימלית כאשר הפצצה מופעלת במרחק מסוים מגוף הטנק; לשם כך הותקן חרטום בראש הפצצה, אשר יפעילה בעוד המטען החלול מרוחק במידת-מה מגוף הטנק. האם לא ניתן יהיה להתגבר על פצצות המטען-החלול על-ידי כיסוי הטנק ברשת ברזל, שתהיה מרוחקת מגוף הטנק במידה מספקת כדי להחליש את אפקט הפצצה ואולי אף לבטלו כליל? לא היו בידי האמצעים המתאימים לבדיקת העניין, אך כדי לסבר את האוזן בלבד, אם הותקן רשת ברזל בעלת חורים בקוטר 4 ס"מ במרחק 20 ס"מ מגוף הטנק — נדמה לי כי רוב פצצות הבזוקה המופעלות ע"י מנגנון החרטים (ולא

על-ידי מנגנון תאוצה, כמו פצצות ה"רנ"ט) — אף לא תתפוצצנה כלל!

סמל יצחקי יורם

המאבק על המזרח התיכון

מעל דפי "מערכות" ניתנים בזה מספר פרקים מתוך סקירת-רשמים נרחבת על "המתהווה והמסתמן" ברחבי המזרח הערבי. מזה שנים (למעשה — מאז מלחמת הקוממיות הישראלית) נמנעו לרוב כלי-המבטא הרציניים בארצות העיקריות שענייניהן נוגעים למזה"ת (ובריטניה בראש וראשונה) ממתן מאמרים אינפורמטיביים-גלויים — ומנתחים-נוקבים — על מצב הדברים בארצות הערבים, מאמרים מאותו סוג שהיו רגילים לתת בתקופות הקודמות, ואשר לקוראי "מערכות" הוגשו לא פעם תרגומיהם; נראה, כי הדבר נעשה "מחשש פגיעה והרגזה" לנוכח המצב העדין במדינות הערביות מאז מלחמת הקוממיות הישראלית. מלחמת סיני — נראה כי שברה (יחד עם סייגים לא מעטים אחרים) גם סייג שתיקה זה; הקורא הישראלי, אשר "הורעב" מבחינת אינפורמציה מפורטת וגלויה על המצב בארצות ערב, טוב שיהנה מהזדמנות זו של "הצצה אל מאחורי המסך". מרשמי-מסעיו של 1961 ג'ונסון, סגן עורך "ניו סטייטסמן" הלונדוני, יינתן כאן פרק המציג את בעיותיה הצבאיות-הטכניות של ברית בגדד — שאינן קלות כלל וכלל — על רקע התמורה במשקלן היחסי במזה"ת של בריטניה מזה וארה"ב מזה; וכן פרקים-פרקים המכילים תמונות חיות וחזותיות, הן של "פני השטח" והן של הדברים "המתבשלים" במעמקים, במדינות הערביות השונות — ולעתים המשונות. במשך השבועות שחלפו מאז הוכתבה אותה סקירה, כבר נשתנו מצבים אחדים ב"חולות גודדות" אלה, המהוות את נופו הציבורי-המדיני של המזרח-הערבי — ולא תמיד יתאימו כיום דיוניו או הנחותיו של בעל הסקירה למציאות הרגע האחרון; אך לעומת זאת יש נודע אפילו ערך כפול-מכופל לתיאורי הרקע ולניתוחי הגורמים שבפרקים אלה, המאפשרים לראות ולהבין את צביון הכוחות הפועלים ואת טיבות ההתרחשויות האחרונה. בשל עשירות החומר שבסקירה, יינתן בחוברת זו רק חלק מקטעים אלה.

א. הרקע הצבאי-הפוליטי לתסורת נובמבר 1956

בארגונה של נאט"ו הריהו, איפוא, דמות-מפתח באותה מערכת-הגנה בינלאומית שבאמצעותה נת-כונה בריטניה לערוב לבטחונה של המזרח-התיכון כולו.

שעה שהנך מהרהר במר האלדי, ובבית הקטן שבו הוא עובד, אין זה כלל קשה להבין על שום מה נאלצה בריטניה להעביר את תפקידה לידי אמריקה. "ברית בגדד" היתה — ומוסיפה להיות — "בניין-נייר" קטן ומעורר-חמלה, שכל-כולו מצטמצם בסך-הכל של חלקיו; וחלקים אלה אינם אלא כוחותיהן-המוזינים של מדינות המזרח-התיכון השבריריות המשתייכות אליה. בצירוף שבבי-הנסורת של עצמה-צבאית ברי-טית שניתן לגרדם מעל הכוחות הנדרשים למילוי ההתחייבויות הצבאיות של בריטניה במקומות אחר-רים. בקרבת בצרה ראיתי מפצץ-"קנברה" בא-

ברית-בגדד ככרית-צבאית — מהי?

באחד מפרברי בגדד — מאלה הדוחים-פחות שבהם — עומד בנין קטן בן שתי קומות הידוע בשם "בית-בגדד". זהו המטה-העליון של "ברית-בגדד" — והעדות הפיסית היחידה לקיום הברית. בכניסת-השער העבירוני שומרים עיראקים, מתנהגים-בלא-אזהרה דרך תהליך של בקורת שהיא מעין פארודיה על נוהלי בטחון-וזהירות בריטיים. בפנים, במשרד המקושט במודעות-פרסומת מצוירות של חברות-נסיעה, שור-חצתי עם מר עוני האלדי, המזכיר הכללי של הברית. באדון זה דבק עד כדי כך הפחד פן יצטווהו בעתונות, שלא ניתן כלל לשוחח אתו שיחה בת-תכלית. לפני שנות-דור היה ודאי האיש משמש פקיד-ראשי אורחי במשטרה-המנדט הבריטי. כיום תופס הוא עמדה המקר-בילה לזו אשר לורד איסמי נטשה לפני זמן קצר

בשנים. ממריא ביללה אל תוך הרקיע; בכווית הטיל עוגן בתוך הנמל "סלופ" — אשר במחבואי ה"סוק" הפויתית גדל-ורחב שמעו עד להיותו לשלוש אניות-מערכה; בבחריין נמצאו שתי פלוגות של חיל-רגלים, מוסתרות מעיני-רואים בסמוך למנמה הבירה — וכמעט ואין לראות יותר מזה בכל אותו חבל-עולם. שעה שהאמריקאים נטלו לידם את ברית-בגדד באסיפתה שבקראצ'י, בראשית קיץ 1956, נתברר להם כי לא היו לאותו ארגון לא מערכת-תקשורת ולא "אינפרא-סטרוקטורה" (** לוגיסטית, לא קור-נקוט בענין מערכת כלי-הזין הנחוצה, לא מערכת-אזהרה-בהקדם משותפת (ואפילו לא "מסך" מכמ"י בנוסח הישן), לא כוח-מהלומה-משולב איסטרטגי, או אפילו טקטי, לא צופנים או נוהלי טלקו-מוניקציה משותפים; ומעל לכל — אפילו לא תכנית-הגנה משותפת. "בית-בגדד", נתברר להם, לא היה אלא לשכת-סילוקין לדידיות, ואף אותן ידיעות היו מפוקפקות למדי.

48 יום אל סואץ

ההסבר — הריהו פשוט. ברית-איזורית, שנועדה להקנות בטחון בפני שאיפות התפשטותה של מעצמה-רבתי כגון רוסיה הסוביטית, זקוקה לא רק לתמיכתה של מעצמה-רבתי, אלא להשתתפותה הפיסית של מעצמה כזו — ואילו בריטניה אינה עוד בחזקת מעצמה-רבתי. אין זה קשה להדגים אמת מעוררת-עצבון זו: כאשר החליט הקבינט הבריטי, ב-17 ביולי 1956, להכין מבצע צבאי נגד מצרים — נדרשו, על אף סיועם של כוחות צרפתיים ניכרים, 48 יום בדיוק בשביל לכנס את האמצעים הנחוצים להגשמת

(*) "סלופ" — Sloop — ספינת-מלחמה לא-גדולה, שהופיעה מחדש תחת שם זה (בעבר היתה זו ספינת-מפרשים) במלחמת-העולם הראשונה, כמענה לסכנת הצוללות — והיא טופחה נוספות לתפקיד נגד-צוללות בעיקר, לקראת מלחמת העולם השנייה (ואף זכתה אז בכינוי נוסף: — "ספינת ליווי"). "סלופ" אופייני של תקופה זו, נפחו היה למעלה מ-1000 טון; מהירותו — עשרים קשר ולמעלה; חימושו — 5 תותחים בני 4 או 4.7 אינץ'. סוג-ספינה זה שימש בצי גם לתפקידים האופייניים ל-"ספינות-תותחים" (שהוא גדול ממנה), הן בנהרות סין, למשל, והן בליקורים וה"פגנת הדגל" בחופי המפרץ הפרסי, ועוד.

קובל בלשון-האזרייה הצרפתית — והוא מתחיל להיקלט גם בלשון-האזרייה האנגלית (ואפילו יש מעתיקים אותו לתחום מערכת-המתקנים הצבאית בכללה); ופירושה המקורי: כל ענין מערכת-ה"שלד" הקרקעית של כוחות-האוויר, רשת שדות-התעופה, אמצעי-הקשר; מתקני המכ"ם והאזהרה; בסיסי-הדלק, חלקי החילוף והאביזרים; ועוד.

הדבר; כאשר החליטה "מועצת ההגנה הלאומית" שבואשינגטון, ב-24 באפריל 1957, להעמיד-בכוננות כוחות לעריכת מבצע מוגבל בירדן — כולל כוח-מהלומה משולב של כוחות-צי ו"צבא-הצי" ("מרינס"), ושפעת-מטוסי-הזבלה המסוגלת להטיס שלוש דיביזיות מאמריקה אל ראש-גשר מזרח-תיכוני (***) — נשלמו הסידורים לכך תוך 48 שעות.

כוח-המהלומה אשר פונס בדרך זו (אפילו לא נביא בחשבון את העצמה-הגרעינית האדירה של בסיס-האוויר שבדהראן אשר בערב-הסעודית), עלה פי-שלושה על זה שב"מבצע מוסקטיר" המהולל שבפורט-סעיד. אין תכלית בנסיונות לתרץ הפרש-כוחות עצום זה על ידי שנצביע על מעוטי-יכולתם של מר הד, כמיניסטר-המלחמה (הצבא) הבריטי, ומיניסטר-ההגנה אח"כ, ושל נושאי-כליו הנאמנים — או על המסקנות הצבאיות שיש להסיקן מ"חיפוש-הדירה" המיואשים, אשר הטריפו את דעתה של המפקדה-הראשית למזרח התיכון מאז 1954 — מועד ההסכם הבריטי-המצרי על פינוי תעלת-סואץ — בבקשה אחרי בסיס מתאים.

העובדה הפשוטה הנה, כי הכלכלה הבריטית אינה מייצרת עוד את העודפים הנחוצים — יהא זה בעצמה-ממונית, בכוח-האדם או, בסופו של דבר, בכוח-הרצון — שיהא בהם כדי לאפשר לבריטניה לקיים עתודות איסטרטגיות נידות, שבאמצעותן ניתן לטפל בסוגיות צבאיות גדולות בפינות מרוחקות של כדור-הארץ.

בבחינות צבאיות אלו של המצב יש הכרח לטפל תוך פירוט מסוים, כיון שהן מהוות את הגורמים הקובעים בהתפתחותו של המזרח התיכון — וגראה כי אף תוספנה לקבוע אותה למשך פרק-זמן לא מבוטל. מבנהו הפיסי של האיזור — מרחביו העצומים והשוממים, התרכוזותם של למעלה מ-50% של אוכלוסיתו ב-16 ערים עיקריות, וכן ריכוזם של למעלה מ-75% ממשאביו הכלכליים ברצועה צרה בראשו של המפרץ-הפרסי — הגדיל את פגיעותו הצבאית עד למידה כזו, שנכון יהיה לאמר כי המזרח-

(***) בדברו על יכולת-ההיטס האיסטרטגית של ארה"ב לא דק המחבר פורטא (וכן הפריז בכמה הזדמנויות אחרות בהן רשמות מאפשרות פעולה צבאית אמריקאית מהירה): לא זו בלבד שאין לראות את היכולת להיטס חד-פעמי מדי של שלוש דיביזיות רגלים למרחבי המזרח, אלא שלפי עוויות אמריקאיות מוסמכות-ביותר (ראה עדות הגנ"באבין, ודברי הסנטור סיימינגטון, מיישהיה מיניסטר-האזרייה, במערכית-ח ב' ק"ג עמ' 101, וכן בחז"ל ק"ו עמ' 29) — אין אפשרות כזו נתונה אף לגבי דיביזיה מוסכת אחת. — המעור.

התיכון הוא חלל-ריק הממתין לכך שיתמלא על ידי זו או זו מבין המעצמות הגדולות. לעמים היושבים בהודו ובבורמה, נתאפשר למלאות בעצמם את החלל-הריק שנוצר בארצות אלו עם צאת הבריטים — וזאת בזכות קיומן של אוכלוסיות כפריות גדולות-מימדים, ותודות לכך שהוקמו שם מערכות-ממשל אשר אליהן קשורות אוכלוסיות אלו קשר-אורגני. אולם במזרח-התיכון — קמות הממשלות המקומיות ונופלות על-פי רצון הצבאות המקומיים, ושנים רבות עוד ייחרצו עתידות האיזור ע"י משחק-הגומלין של מדיניות-הכוח.

אכן, הבחינות הצבאיות של המצב חשובות גם בשל סיבה נוספת, וקשורה בקודמתה: שכן הן-הן המפתח למאורעות 18 החדשים האחרונים. בהשקיפנו לאחור על קורות יחסי "מזרח" — "מערב" מאז תום מלחמת העולם, נראה כי אפשר לחלקם לשלוש תקופות נפרדות, שלכל אחת מהן קשר לאיזור מסוים אחד של כדור-הארץ. על מנת להגביל את ההתפשטות הסובייטית באיזורים הנקראים, לתפארת המליצה, "העולם-החפשי", ראתה ארה"ב את עצמה נאלצת להקפיא את הגבולות הקיימים באמצעות בריתות צבאיות וע"י שתקבע הגדרות ברורות לכך, מה תהייה הגבולת במקרה של מעשה-תוקפנות — ולסמוך את המשטרים שמאחורי גבולות אלה בתמיכות כלכליות.

התקיפה הראשונה שאחר המלחמה — 1945-50 — ראתה תהליך זה בפעולתו באירופה; ובמשך חמש השנים שלאחר מזה — 1950-54 — הופעלה טכניקה דומה גם במזרח-הרחוק.

עם ההכרזה על ה"תיקו הגרעיני", בשנת 1955, הועתק איזור-התחרות אל המזרח-התיכון. כשם שב-מזרח-הרחוק הכביד את התקדמות הקומוניזם הסכסוך הרעיוני שהיה לסטלין עם מאז-טסה-טונג — כן הושתתה היא במזרח-התיכון בשל אי-יחבתו של אותו סטלין ללאומנות הערבית, וסירובו לשחק פעולה עם הבורגנות הלאומנית (ומעל-לכל, זו שבמצרים). אולם יורשיו היו זריזים בחיסול הדעות-הקדומות שלו; ולעת התכנס ועידת ה-20 (של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, ב-1956), בה עוצבה רשמית המדיניות החדשה, כבר החל שלב של חדירה נמרצת למזה"ת. באיזור זה היתה בריטניה, מסורתית, המעצמה החולשת. אך אפילו בטרם החלה התערבות סובייטית פעילה, כבר הפכה עמדתנו לעמדה שלא ניתן עוד להחזיק בה; שכן בתחרות על ידידותם

של הלאומנים הערביים לא יכולנו לשלם במטבע היחידה שהיתה בעלת-ערך — שנאת ישראל.

בצאת מלכים למלחמה

לא עמדו לפנינו אלא שתי אפשרויות בלבד: לנטוש את מעמדנו הראשון-במעלה — או להשתמש בעיראק, ארץ בה עדיין ישבנו, בשביל לערער על תפקידה של מצרים כמנהיגה. בחרנו בדרך השנייה; אך נסיון זה — נגזר עליו כשלון. היו לה למצרים משאבי אוכלוסיה ותרבות אשר עיראק, למשך שנים רבות, לא יכלה לקוות כי יהיו לה כאלה. וגרוע מזה: ע"י שהעלינו את עיראק למעמד-מנהיגות (אכן, לפי התואר בלבד) בארגון הגנתי, אשר נועד להלכה להבטיח את בטחוננו של האיזור כלפי-חוץ אך במציאות היתה תכליתו לשמור על יציבותו הפנימית — החרפנו הן את רצונה של רוסיה להציב לעומת עיראק את מצרים כמשקל-שכנגד, והן את נכונותה של מצרים לתת יד למעשה זה. עסקת-הנשק הצ'כוסלובקית-מצרית בסתיו 1955 היתה ההתגלות הנראית-לעין הראשונה של יחסי-עצמה חדשים אלה. לסוף שנת 1955 שוכנעה הממשלה הבריטית, ע"י גודלם של משלוחי-הנשק ואיכותם, כי קרוב להתרחש משבר, בו לא תוכל לטפל ללא-עזרה. בוועידת-ווינגטון, בינואר 1956, ביקש סיר אנתוני אידן את עזרת האמריקאים. הוא קיבל הבטחות מעורפלות, אשר למעשה היוו סירוב-מפורש.

עם חלוף תודשי אביב וקיץ 1956, נעשה ברור יותר ויותר כי ההבטחות שהוצאו מהאמריקאים בווינגטון היו חסרות-ממש; וכאשר הלאימה מצרים את תעלת-סואץ — מאורע, אשר אידן פירשו (בטעות) כפי שהוכח אח"כ ע"י התפתחות הדברים) כמבשר את היפתח-המשבר, אך אשר מצד ארה"ב לא הביא אלא לידי תגובה הססנית ומוגבלת — גמר הלז בדעתו לנקוט, בשותפות עם צרפת, בקו-פעולה עצמאי. אולם בנקודה זו נעשה חוסר-יכולתה של בריטניה למלאות את תפקידה המסורתי גלוי-לעין. במשך שבעת שבועות ההשהיה, שבין הלאמת התעלה לבין עריכת "מבצע מוסקטיר", כבר נקבר סכסוך-סואץ בתוך גנגנוני המשא-ומתן. אולם אידן כבר היה עתה משוכנע כי רק כוח יוכל לפתור את המשבר; מתוך חוסר-מוצא הסכים לנצל את הסכסוך הערבי-ישראלי. מנהיגים ערביים פרו-מערביים רבים, כגון הנשיא שמעון בלבנון וגורי אס-סעיד בעיראק, אווזים — לפחות שלא-בפרהסיה — בדעה השנויה-במחלוקת כי אילו היתה לבריטניה היכולת הפיסית להגיב על

התגרותו של עבד-אנ-נאצר ע"י התערבות צבאית מיד לאחר הלאמת התעלה, כי אז יתכן וניתן היה לייצב את המצב.

אולם על ידי כך שהתקיפה את מצרים תוך צירוף-מסיבות עם התקפתה של ישראל, הפכה בריטניה משבר-לכאורה למשבר אמתי.

דעת הערבים, שהיתה עד כה חשדנית לגבי כוונת ברה"מ, פנתה עתה בתפנית-חדה לעבר רוסיה; והנשיא עבד-אנ-נאצר, יחד עם בעלי בריתו הסורים והירדניים, ראה עצמו נאלץ לרפות רבים מאותם סייגי-בטחון שבאמצעותם תחם לפני-כן 'תחומים לאורח-יחסיו עם ה"מורח".

על כן, באמצע דצמבר היו כבר מתני המדיניות האמריקאית — אשר מלכתחילה התייחסו בספקנות רבה לתפיסתה של ממשלת בריטניה בדבר "קשר" סוביטי ליטול את הרסן במזה"ת — משוכנעים כי התרופה היא שכביכול החישה את פרוץ המחלה, וכי התערבות אמריקאית היתה עתה לצורך חיוני ודחוף. מכאן — "משנת איזנהאואר", זה המכשיר שנבחר ע"י אמריקה בשביל להקפיא את המזה"ת אל תוך תבניתה של המלחמה-הקרה. אפשר כי בראשית נובמבר היו מתכנני-מדיניות ליבראליים ב"מחלקת-המדינה" חושבים במושגים של מדיניות השונה מן-היסוד מזו המופעלת למעשה עתה: — במושגים של מדיניות המתבססת, ולו אף בחלקה, על גורמים עממיים בקרב המדינות הערביות. אך נראה כי תכ-ניותיהם של אלה ננטשו תחת לחץ הדעות השולטות בקונגרס, ובתוקף דרישותיו של מצב המשתנה-במהירות. מדיניות כזו היתה דורשת זמן לביצועה, וסבורים היו כי אין זמן. על כן, תחת לחץ המאורעות, אימצו לעצמן ארצות-הברית, בשלמותה, את המדי-ניות אשר כשנה לפני כן ניסה סיר אנתוני אידן לשכנע כי תקבלנה: זו המדיניות, בקויה הכלליים, בה נקטה בריטניה במשך 30 השנים בהן פיקחה היא

על המזה"ת. מבחינה זו, ומבחינה זו בלבד, אמנם הצליחה הרפתקת-סואץ של סיר אנתוני.

תחת הנהגה אמריקאית, מדיניות זו — במושגי טוח-קצר — הנה בתי-קיום; כי בעוד שלגבי ברי-טניה, בהיותה לבדה, הפך התפקיד לקיים מדיניות זו לקשה יותר ויותר ולבסוף לבלתי-אפשרי — הרי בעולמנו זה ניתן עדיין למעצמה-רבתי לבצע דברים שאינם לפי יכולתן של אחיותיה הפחותות-ממנה. ואמנם, במשך החדשים האחרונים ביצעה אמריקה דברים למכביר: היא נפתח מחדש חיים לתוך ברית-בגדה, עקרה את ערב-הסעודית ואת ירדן מתוך מסלול-המזלות של השמש שבקהיר, הבטיחה כי בל-בנון תוסיף לשלוט הקואליציה הפרו-מערבית ונקטה את הצעדים הראשונים לקראת מיגורו של המשטר שבסוריה. קהיר — כפי שמעידים שידורי "קול ערב" בזמן האחרון — נתונה במידה רבה-מאוד במצב של התגוננות.

אכן, ברצונה התקיף להגיב כנחוץ על מה שנראה לה כסכנה קומוניסטית אמיתית, ובחרדה להשיג תוצאות מהירות על-מנת ליטול את עוקצה של הב-קורת הנשמעת בקונגרס, החלה הממשלה האמרי-קאית מפעילה את העקרונות, עליהם נתבססה המדי-ניות הבריטית הנ"ל, במידה כזו של גלמיות-מגושמת ושל פסקנות בלתי-מתחשבת שמלראה נעצרה ממש נשימתם של אלה שעמדו מאז על משמרתה של מדי-ניות זו — הבריטים. עתה ניטשו רבים מאותם גונים-דקים שהיה בהם כדי להקנות לקו-המדיניות הבריטי, בשעתו, מידת-איזון מסוימת; המעצורים אשר אנו-הבריטים שמנו בפני תאבינם הפיאודלי של בעלי-בריתנו — סולקו. בידיים אמריקאיות נתלוה למדיניות זו מידת-חרפות שלא היתה בה לפני-כן מעולם; באם נהפוך את המלים שבמימרה-הנדועת מימי המהפכה הצרפתית, הרי זה "שלוש עם כל המלכים ומלחמה עם כל העמים". על כן שאלת-המפתח במזה"ת הנה עדיין השאלה הישנה: כמה זמן יכולה עוד מערכת-יחסים זו להוסיף-ולהתקיים?

ב. מנסות ותמיהות בארצות-הערבים

אוכלוסיה בת 25 מיליון, כפי שכבר קיימה פעם, בטרם הרסו הזמן והערבים את מערכת-ההשקאה הקדומה. האדמה מצויה וכן המים; כל הנדרש הוא — לחבר בין השנים, ובאמצעות כניסת מהגרים וגידול-טבעי לתת את האוכלוסיה שתנצלם. אולם

עיראק — בסימן הסכר והסוהר

"בחשבון האחרון", כך נאמר לי, בגדד — היא שהנה בעלת הערך העיקרי". אין זו האמת השלמה: בעוד 30 שנה מרכז-הכובד של המזה"ת ודאי שיימצא כבר בארם-נהרים. יש ביכולתה של עיראק לקיים

דבר זה מצריך זמן; לעת-עתה מופנים פני העולם הערבי לעבר קהיר. אכן, במובן השלילי אמנם נודעת לבגדד חשיבות מכרעת: אם היא תיפול, לא תוכל אפילו אמריקה לשמור על קיום מערכת-היתכים הנוכחית. לעת-עתה נראה המשטר העיראקי כשוכן-לבטח: לפני שבועות אחדים החליט נורי כי משטר זה עמד באופן כה משביע-רצון בפני מחצם של מאורעות-נובמבר, עד כי אפשר לו, לנורי, להסיר מעצמו את עטרת ראשות-הממשלה — ולהנחות את המשטר באמצעות „שליטה-מרחוק“, מבית-החולים שלו שבשביצריה.

את נקודת-הראות הבוטחת של נורי ניסח לפני מיניסטר-הפיתוח של עיראק, ד"ר דיא ג'עפר, אדון חלקלק-מראה בשנות הארבעים שלו. „ב-1950“ — אמר הוא לי — „נקט נורי בצעד אמיץ: הוא הקדיש את רוב הכנסות-הנפט שלנו — 70% — להשקעת הון ארוכת-מועד. הוצאנו 300 מיליון לירות שטרלינג במשך חמשת השנים האחרונות. בפרק הזמן 1955-60 נוציא עוד 500 מיליון לירות שטרלינג. התגברנו על הפיתוי להקדיש כספים אלה להשקעה לצורך-צריכה. יותר מ-150 מיליון ליש"ט הוצאו רק על משימות של השתלטות על שטפונות, ואגירת מים“.

„עתה כבר עברנו את שיא-המאמץ. מזה שנים שמעו הבריות, וחזרו-ושמעו, כי מוציאים את כל סכומי הכסף הללו; אולם לא היתה לפניהם עדות נראית-לעין לכך מה עושים בשבילם בכספים אלה. עתה, בפעם הראשונה, באביב זה — על אף משקעי-הגשמים, הכבדים ביותר שהיו לנו מאז 20 שנה — לא היו לנו שטפונות גדולים בבגדד. מדוע? משום שמפעלי-היסוד שלנו בתחום זה כבר הושלמו, או שהם מתקרבים להשלמתם. וכבר בשתי השנים האחרונות היה ביכולתנו לשנות את תכניותינו — ולהקדיש סכומי-כסף לתכניות-סעד ותכניות קצרות-טוח. אנו בונים 40,000 מעונות פועלים, מישבים-מחדש 20,000 משפחות על קרקע ממשלתית, שזה לא מכבר הפכה לאדמת-שלחין. שני הגשרים החד-שים הללו אשר בנינו מעל להידקל, רחוב-השדרות החדש „השחלנו“ דרך העיר הישנה — הבריות יכולים לראות דברים אלה, הם יודעים כי אנו משי-גים תוצאות. והם גם עובדים. בגדד הכפילה את גודלה בעשר השנים האחרונות — אוכלוסיתה קרובה כיום ל-1,200,000; אך לכולם יש עבודה. בנובמבר הצליחו הקומוניסטים לגייס רק 2000 (בכל זאת!?) איש להפגנותיהם. מדוע? כיון שאף אחד אינו מוכן

לקבל 500 פילס (חצי-„דינר“, דהיינו חצי-לירה-שטרלינג) בשביל לצעוק ברחובות ולהסתכן במאסר, אם יוכל הוא להשתכר 1000 פילס שעה שעוסק הוא במלאכתו. ומעתה-והלאה ילכו פגים הדברים הלוך-והשתפר — ולא הלוך-ורע. הזמן הוא לצידנו“.

האמנם עומד הזמן לצדם? נורי הכניע את עיראק בכוח, והוא עצמו אינו מנסה להסתיר זאת. הוא-גופו הנו שריד מן הקיסרות העות'ומנית, אשר את אי-מונו קיבל מידי מדריכים גרמניים; אף כי מוצאו הנו ערבי כמעט-טהור, הרי היה קצין בצבא התורכי, ומסופר עליו כי ל„ענין הערבי“ הצטרף בעיקר משום שהתורכים לא רצו להעלותו בדרגה. אין הוא מסתיר את זלזולו בבני-ארצו. הוא מושל במדינה באמצעות גירסה מרוככת-קמעה של מצבי-צבאי; מפלגות מדיניות — ואפילו מועדונים מדיניים — אסורים; העתונים נתונים לפיקוח ממשלתי; ומספר בלתי-יודע של אנשים — למן 44, לפי הערכתו של נורי עצמו, ועד 10,000 — נמצאים במעצר. פגשתי עיראקים שעונו בבתי-הכלא של נורי; השיטות שהופעלו היו כמעט זהות עם אלו בהן משתמשים במצרים הנאצרית. „השליח-להטלת-אימה“ הראשי של נורי הוא מיניסטר-הפנים מטיל-המגור שלו, סעיד קואז — מעין צירוף של קצין פרוסי ושל ציור-אגדתי-מן-המזל-מאדים — אשר, כפי שיכול אני להעיד מתוך זכרון-מכאובים, מוטב לאדם להימנע מללחוף את ידו. מין-פרלמנט, המחזיק מקרב בעלי-ההקרקעות הגדולים שבדרום, המ-היום את בסיס שליטתו של נורי, מתכנס מפעם לפעם ומצביע על הצעות-התקומים של נורי לאחר ויכוחים אשר אך לעתים רחוקות נמשכים יותר ממחצית שעה.

לאופוזיציה — שני גושים, מעל-לפני-השטח נראית האופוזיציה הרשמית: 13 מי-שהיו-ראשי-ממשלה, 78 מי-שהיו-מיניסטרים, קרוביהם, תלוייהם, והגל-ויס-להם, אשר מופיעים בקבלות-הפנים הרשמיות וממתנינים, כאותם עיטים, לרגע בו יישמט רסן השלטון מאחזותיו של נורי. מפעם לפעם נותן נורי לאחד מהם תפקיד — ואפילו את ראשות-הממשלה — רק על-מנת לשוב לחטפו מידי עס הרמו הראשון של גילוי אית-ללות. דוגמה טיפוסית הנו פאדל ג'מאל — איש-עם שאת מעמדו בנה בעצמו — אשר התנסה פעם בחוויה גוזלת-שלחה, ואין תימה כי חזרו הוא מורת-רוח. לאחר שנתן לי את העתקי כל נאומיו, והביא את כל שאר הנמנים על מעגל בני-הלויה

הרשמי שלו לידי שתיקה-מתוך-כבוד, אמר לי: „על נורי ללכת לחלוטין. הוא בן 70, תורכי, פראי. אני וידידי הננו בני חמשים, קיבלנו השכלתנו באמריקה, אנו מבינים דמוקרטיה מהי. אנו מייצגים את הדור אשר מעולם לא ניתן השלטון בידו. שמא חושב נורי שיכול הוא להעביר את הרסן מידו לידי בנינו מבלי שיעבור דרך ידינו-אנו? הכרח שיהיו לנו בחירות חפשיות, מפלגות פוליטיות, תמלוגי-נפט גדולים יורשת, התמודדות-הכרעה עם ישראל — כל הדברים שבקידמה. מדוע אין הבריטים מאלצים את נורי ללכת? אני — תומך הנני באמונה בכרית בגדד.“ סבורני, כי אין לו לנורי לפחוד הרבה מפני אנשים אלה.

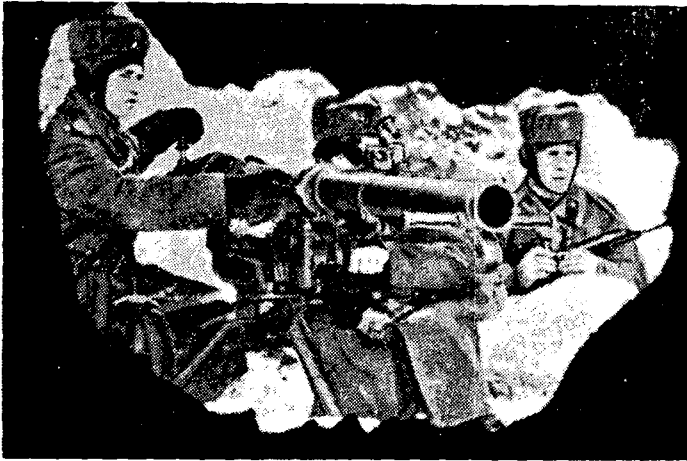
מתחת-לפני-השטח משתרעת אופוזיציה אחרת — אופוזיציה של מורים, פרקליטים וטכנאים. שזור בו באופיו של העיראקי, חוט של מין איתלות מחוס-פסת; שלא ככל שאר לאומנים ערביים, אין אנשים אלה שבויים בשבי-דיבוקו של עבד-אנגאסר — הגם ששותפים הנם להרבה משאיפותיו. קשה לבוא לידי מגע אתם, וקשה אפילו עוד יותר להביאם לידי גילוי דעותיהם. אחדים מהם כבר הנם קומוניסטים; רבים נוספים יצטרפו למפלגה במשך השנים הקרובות. „כל אדם צעיר המסיים את חוק-לימודיו כאחד מבתי-הספר הטכניים החדשים“ — אמר לי אחד מהם — „הנו אחד מאתנו. כל איכר העוזב את אדמתו בשביל לבוא לבגדד הנו אחד הנוהים אחרינו. הממשלה חושבת כי תכנית הפיתוח פורקת מעל האופוזיציה את נשקה. נהפוך הוא, היא-היא היצרת אותו. הזמן לצדנו.“

להלכה, הרי הצדק אתו. מדיניותו של נורי מורכחה בסופו-של-דבר להיטרף על סלעי סתירותיה-היא. הוא נתכון לכך כי העושר ילוד-הנפט יוצא בשביל יצירת שכבת אכרים שמרנית-ביסודה, על

האדמות הגאולות של הצפון. אך כדי לרצות את בעלי האחוות המקיימים את שלטונו, גאלץ הוא לעשות את בעלי אחוות-הרבתי של הדרום לנהנים העיקריים ממפעלי-המים הבסיסיים. ההפרשים ברמות-ההכנסה מקנייני-קרקע מתרחבים והולכים. אך מעט נעשה בשביל האיכר בעל-הנחלה; הוא, וכן הפועל-החקלאי חסר-הקרקע, המנושל מעבודתו ע"י אותן השקעות ברכישת מכונות אשר יש עתה ביכולת השייחים להשקיען, נוהרים אל תוך הערים. בצפון נבנים אמנם סכרים גדולים, אך את התעלות להעברת המים אל השדות יהיה עוד צורך לחפור; וההשקעות — בבתיים, באמצעי-תחבורה ובציוד, הדרושים ליישוב אדמות אלו באיכרים בלתי-תלויים — הגן עדיין ענין-לעתיד. בינתגם, שכר העבודה בערים עולה בהתמדה, והתיישבות-מחדש על הקרקע מתחילה להפסיד מכוח-המשיכה שבה. 10,000 משפחות בלבד הובאו עד כה אל האדמות החדשות. בעוד מספר שנים אפשר ויאלצו נורי ויורשיו לעשות אותו דבר שמפניו חוששים הם ביותר; ליישב-מחדש את הפליטים הארצישראליים, לפתוח את ארצם בפני 500,000 איש, אשה וילד, שכל אחד מהם נושא בלבו את זרעי הלאומנות הערבית. מדי שנה בשנה, עם גדול האוכלוסיה העירונית, הולכת מערכת-מוסדות פרלמנטרית המתמנית ע"י נורי והשייחים, והופכת למלאכותית יותר ויותר; והסיכויים למעבר ושינוי-דמות „חלקים“ וללא-זעזועים, ולו רק לצורה כל-שהיא של דמוקרטיה, הולכים ומתמעטים. ברור עתה כי אין נורי מתכון לבצע בעצמו שינוי-דמות כזה; ואילו יורשיו הבלתי-אמצעיים — חוש-בני כי יחסר להם העזו לכך. ההתפרצות תהפוך אזי — להלכה, עכ"פ — לבלתי-נמנעת. ובכל זאת, קשה שלא-להאמין — במדינה אשר עתידה הכלכלי כה מזהיר כשל עיראק — כי הזמן הנו לצדו של כל אחד ואחד.

חידושי נשק ומכניקה

צמד הכלים הנגד-טנקיים הסובייטים החדשים

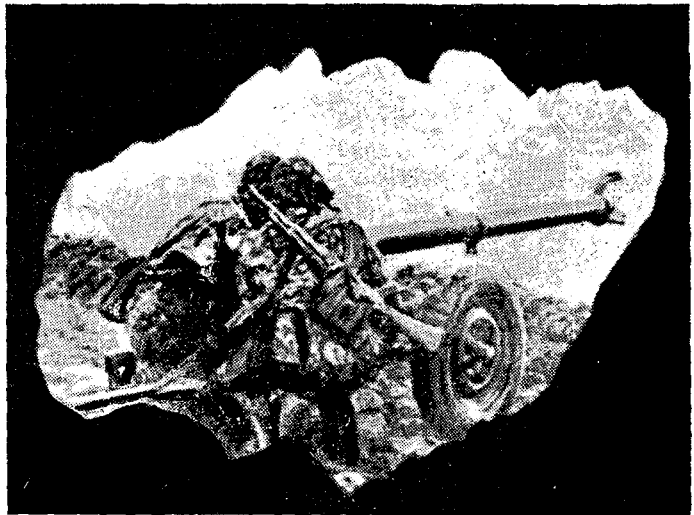

כלי-הרגלים

כלי-הרגלים הנגד-טנקי החדש, בן 82 המ"מ, שנועד לפתור את בעיית ההגנה הנ"ט בטוחים בינוניים, מצרף בתוכו מספר תכונות: זהו כלי ללא-ריתק, נטען-מכנס; והוא יורה קליע-מטען-חלול מיוצב-סנפירים — צירוף, אשר להגשמתו היה ודאי צורך להתגבר על מספר בעיות טכניות. טווח-התכליתי — 400 מטר, וכושר חדירתו — 200 מ"מ של שריון. משקלו כ-75 ק"ג.

התותח

גם בארטילריה הנגד-טנקית מת-גשם בצבא הסובייטי המעבר אל כלים ללא-ריתק. התותח החדש בן 107 המ"מ נמנה על אלה. הוא מורכב על כן-גלגלי, אך אפשר להציבו לעמדת-ירי, גם על תלת-רגל. משקלו — קרוב ל-275 ק"ג, ואפשר לגרוו במכונית-גרירה או בטלטלת-יד. טוח-האש המכסימלי, הבלתי-ישיר, שלו הוא אלפי מטר אחדים, אך טווח-התכליתי באש-ישירה הוא כ-800 מטר, וכושר חדירתו — 250—300 מ"מ שריון. זהו הכלי הנגד-טנקי של רגימנט-הרגלים, אך הוא מצוי גם בגדודים הממונעים שברגימנטים „ממוכנים"-מעורבים של שריון ורגלים.

"מגן" ו"שלח" נגד-טנקים בחידושיזין אמריקאיים

טומן-המוקשים — ה"מגן"

החידוש האחרון להנחה מהירה ו-
"סיטונת" של שדות-מוקשים נגד-
טנקים סטאנדרטיים הוא טומן-
המוקשים המכני אשר פותח במשור-
תף ע"י מעבדות-המחקר של חיל-
ההנדסה האמריקאי וחברה נודעת
למכונות חקלאיות. "מחסנית" אבטור-
מתית מגישה את המוקשים לתוך
מנגנון-ההטמנה, שעיקרו — מחרשה
גדולה, המרימה את שכבת הקרקע
ומתלמת" תעלות, לתוכה נשמטים

טרקטור-זחלים גדול; ואילו לצורך הסעה מהירה
על גבי כבישים יכולה למשוך אותה אחריה כל
משאית צבאית סטנדרטית, במהירות התקינה של
רכבי-מונוע.

המוקשים — ועם תנועתה-החוזרת של המחרשה
שבה-ויוזרדת שכבת הקרקע ומכסה את הלול, המ-
כונה מורכבת על גבי שלדה בעלת צמיגים מנופחי-
אוויר — ובשעת ה"עבודה" יכול לגרור אותה כל

כלי-נוע חדש בשילוב לכלי-זין
חדש — ה"שלח"

מעל דפי "מערכות" כבר הוצגו
בשעתם הן ה"פרד-המיכני" החדש
של צבא ארה"ב, זה המשטח הנמוך
והקל, הנושא על ארבעת גלגליו
הצי-טון מטען והמזוהן בתכונות של
רכב עובר-בכל (4x4) ומטפס-
גבוהות (ראה "מערכות" ק"ד, עמ'
65) — והן הקנה-ללא רתע בגלגולו
האחרון (לעת-עתה), בן 106 המ"מ,
אשר נועד לשמש כנשק הגדודי
הנגד טנקי העיקרי (BAT) ושהיה
עד כה מורכב כרגיל על ג"פ. עתה
בא צירופם של שנים אלה (כש-

נמוכה משל הג"פ, ומקילה על הצמדות אל פני-
הקרקע, כל אלה מסגלים את מכשיר-הלחימה החד-
דש, בין השאר, גם לחיפוי זריזתנועה וגמיש על
איזורי-מיקוש נגד-טנקיים (אשר טומן-המוקשים
החדש יניחם בזריזות).

הקנה, להבדיל מגרסתו שעל הג"פ, מורכב בלועז-
אחורה) — והגשים, כנראה, את מכסימום-השילוב
של עצמה-מוחצת, מזה, וניידות גמישה, מזה, והרי
שתי מעלות נוספות: המשטח מתאים למדי להובלת
התחמושת בשביל הקנה; צללית הכלי-המשולב

המאבק על אירופה

א. ההקדמות – וההסתערות

הצלחת מבצע הפינוי, מה עוד שהוא נתאפשר כתוצאה מחישובי מטה מוטעים, אשר הורכרו על ידי היטלר עצמו. כזכור התבססה, התוכנית לכיבוש צרפת על מודרניזציה מסוימת של תוכניות פון-שליפן, וכללה שתי תנועות עיקריות של המחנות הגרמניים: קבוצת הארמיות "B" בפקודו של פון-בוק, לחצה אל עבר נמלי התעלה מכיוון בלגיה, ובר-בזמן פרצה קבוצת הארמיות "A" בפקודו פון-רונשטדט, דרך סאן (הזכורה מ-1870), ועל ידי מסע ניצול-הצלחה שריוני מהיר, עמדה לנתק את כוחות המשלוח האנגליים של גנרל לורד גורט מעם נמלי התעלה, ולבתר למעשה את צרפת לשני חלקים. בשלב הסופי עמדה, איפוא, קבוצת הארמיות "A" לעלות על נמלי החוף בערך מכיוון דרום מערב, כתוצאה של מסע ניצול-הצלחה – ואילו קבוצת הארמיות "B" תלחץ מכיוון מזרח ותסגר על צבאות הברית הנמצאים בצפון צרפת. כיבוש הנמלים בשלב מוקדם היה צריך למנוע אפשרות של הפינוי, התוכנית נתנה את העדיפות במסע האופרטיבי כולו לצבאות פון-רונשטדט, מאחר שפון-בוק מתקדם ממילא בארץ שעבירותה קשה (בלגיה וצפון מזרח צרפת); תפקידו של האחרון היה איפוא לשמש מעין סדן לפשיטתו של הראשון, תוכנית זאת בוצעה למעשה אך בחלקה. פון-רונשטדט, אשר בין צבאותיו נכללה גם ארמית השריון של פון-קליסט, התקדם במהירות מסחררת בבתרו את קו ההגנה העיקרי של הצרפתים (מגיניו); פעולת הריחוק הנמרצת של צבאות פון-לאב, אשר התבססו על קו יוגנפריד מחד, וחוסר עוצבות שריון גדולות ומנוסות בלחמת שריון-אל שריון בצבא הצרפתי (כזכור קבעה הדוקטרינה הצרפתית ששריון מסייע לחי"ר), מאידך גיסא, מנעו מהצרפתים כל אפשרות להפריע לתנועת גייסותיו של פון-רונשטדט, או לעכבה. מסע זה עלול היה לשים לאל כל אפשרות פינוי של הכוחות הבריטיים, אך ביום השלישי של הפריצה שינה לפתע היטלר את התוכנית. מתוך חשש בלתי מוצדק לאגפו הדרומי של פון-רונשטדט (הוא הפריז בהערכת אפ-שרויות הצרפתים למתן מכה שכנגד), עצר את התקדמותו ומסר את הזומה לידי פון-בוק. כך נהפכו היוצרות, ויחידות השריון המהירות שימשו עתה סדן לצבאו הרגלי ברובו והאיטי יותר של פון-בוק, אשר ירד ממזרח אל תפי התעלה. פון-בוק נמצא רחוק יותר מהמטרה מאשר פון רונשטדט, ונע, כאמור, בשטח שעבירותו קשה; כך ניתנה לאנגלים האפשרות לבצע את הפינוי כמעט במלואו – אמנם תוך

ספרו המצוין של צ'סטר וילמוט, "המאבק על אירופה", פורסם כ-6 שנים אחר תום מלחמת העולם השנייה – זה היה פרק הזמן שנדרש למחבר כדי לרכז ולמיין את שפע המסמכים והעובדות עליהם מבוסס הספר, המתאר את המלחמה הן מנקודת ראותן של בנות-הברית, והן מנקודת ראותה של גרמניה. צ' וילמוט היה העיתונאי הראשון והיחיד אשר הורשה להיכנס לגנאי המטה העליון הגרמני, ולבור את המסמכים השונים – והב הם המוסיפים לספר ענין מיוחד, בגלותם את הצד הגרמני של המטבע. לספר שלושה חלקים, אך השלישי שבהם הוא למעשה המשכו של השני.

החלק הראשון דן בגורמים הפוליטיים, הצבאיים והכלכליים, שהביאו לידי כשלון מסע התוקפנות הגרמני, ואפשרו את פלישת בנות הברית לצרפת. החלק דן בפרוט נרחב בגורמים אלו עד סופה של המלחמה, ובוה משמש הוא בסיס להבנת המהלכים האסטרטגיים אשר ננקטו על ידי שני הצדדים הלוחמים במשך המלחמה עצמה. זולת זאת עוסק החלק הראשון בפרוט נרחב של תוכניות הפלישה לאנגליה (מבצע "אריהים"), וכשלונן עקב עמידתם המאוששת של האנגלים; וכן בתיאור מדויק ומפורט של תוכנית הפלישה לנורמנדיה וביצועה.

החלק השני והשלישי הגם תיאורי מערך הפעולות הצבאיות בחזית מערב אירופה; לעתים מתאר המחבר אף את הרמה הטקטית (תיאורי הפלישה עצמה, קרבות ראש הגשר, הפריצה, מסע הניצול של ארמית הגנרל פאטון, הפעולה המוטסת בהולנד, קרבות הרוור, הארדנים, חצית הרינוס וכו'), אולם אין אלו תיאורים בעלי אופי טקטי גרידא: הם משולבים בתיאור צעדים אסטרטגיים ואופרטיביים, המקיפים את כל זירת מערב אירופה. מאידך גיסא, משולבים בתוך החלק השני והשלישי תיאורים בעלי אופי פוליטי: הקשר נגד היטלר שטוכל, החיכוכים בין אנגליה וארה"ב בדבר פתיחת חזית דרום אירופה, ועוד.

תיאורו הענייני של וילמוט מתחיל למעשה בימי דונקירק, בה רואה הוא אחד מכשלונותיו הגדולים ביותר של היטלר בשדה האסטרטגיה. מאחר שמטרתה של המלחמה המודרנית שוב אינה כפית נסיגה על כוחות עוינים ופינוי שטח, כי אם מאמץ עליון להשמדתם הגמורה של כוחות האויב באותו השטח עצמו, רואה וילמוט ככשלון גרמני חמור את עצם

הפקרת הצידור הכבד, כולל טנקים, ואובדנה של דיביזיות הרגלים הסקוטית ה-51, אשר הובסה על ידי הגנרל רומל, שפיקדו או על דיביזיות השריון הגרמנית השביעית ("דיביזיות הרוחות").

שגיאתו האסטרטגית של היטלר הצילה את הכוח האנגלי, שהיה באותה עת היחידי הכשר לפעולה באירופה; כוח זה, יחד עם האוויריה הבריטית, שם לאל עוד באותה שנה את תוכניות הפלישה הגרמניות לאנגליה, וממילא גרם לשינוי בהתפתחות המלחמה.

להלן מונה וילמוט את הסיבות אשר הניעו את הגרמנים לבקש פתרון לבעיית אנגליה כאויב.

גרמניה אשר זכרה עדיין את לקח מלחמת העולם הראשונה, שוב לא היתה מוכנה להסתבך במלחמה דרוזית. דעה זו הובעה כבר בשנות השלושים על-ידי הפילדמרשל הגרמני פון לאב בספרו "על ההגנה"; מלחמה בשתי חזיתות, אף שהיא מתנהלת בקוים פנימיים, גוררת אחריה קשיים יוצאים מגדר הרגיל, וסופה דומה על פי רוב לזה של מלחמת העולם הראשונה. דעה זו, אשר ביקשה להמנע ממלחמה דרוזית, היתה משותפת לכל סגל הקצונה הגרמנית הגבוהה לרבנות היטלר עצמו.

שנת 1940 הביאה עמה התפשטות טריטוריאלית רוסית על-חשבון הארצות הבלטיות, אשר הקיפה גם את בוקובינה ובסרביה, והעמידה בסכנה את מקורות הנפט הגרמניים שבפולוויטי (רומניה); לא בנקל יכול היה היטלר להשלים עם התפשטות זו. סימנים ברורים הראו כי תאבונם של הרוריים גדל, והגבול המשותף גרמניה-רוסיה, כפולין המחולקת, הבלט את הבעיה עוד ביתר תריפות. תוכניתו של היטלר, אשר עובדה בשנת 1940, ואשר נודעה לאחר מכן "כתוכנית ברברוסה", קבעה כי יש לחקוף את רוסיה לא יאוחר מקיץ 1941, מתוך מגמה ברורה להשתלט על האזוריים הפוריים של אוקראינה וכן על מקורות הנפט של קוקה, כצעד חשוב לפתרון בעיית "שטח-המחיה" הגרמני.

אנגליה הכבושה, מאידך גיסא, לא יכולה היתה לתרום ל"שטח המחיה" הגרמני אותה תרומה שהיה ביכולת רוסיה הכבושה לתרום, אולם אנגליה כאויב יכולה היתה לשבש את תוכניות הגרמנים; ממילא ראו הם צורך להוציאה מן המערכה בדרך זו או אחרת. לראשונה ניסו הגרמנים לגשש בכיוון כריתת חווי שלום עם אנגליה אך עם כשלון שליחור תו של רודולף הם החלו בהכנות לביצוע הפלישה הידועה כתוכנית "אריהים".

ב־16 ביולי 1940 פרסם היטלר את הוראת המלחמה מספר 16, אשר נתנה תוקף רשמי להכנות הפלישה. תאריך הפלישה המדויק לא נקבע, אך היא תוכננה לספטמבר 1940; ההכנות צריכות היו להסתיים באמצע אוגוסט. את הפלישה

עמדה לבצע קבוצת הארמיות "A" כשהארמיה ה-16 בסיוע צי איירי מס' 2, והארמיה ה-9 בסיוע צי איירי מס' 3 מהוות את הכוח הפולש, והארמיה ה-6 מוחזקת כעתודה במערב צרפת. התוכנית הכתיבה חזית פלישה רחבה ככל האפשר: ראש הגשר עמד לכלול את השטח שבין ראמסגייט במזרח עד למערבית לאי ווי. כן קבעה התוכנית כצורך דחוף את השיתוף של הרא"ף, ואת הגברת הפעולות נגד הצי הבריטי. עד מהרה נתעוררה במפקדה הגרמנית העליזונה מחלוקת בין הצבא אשר דרש חזית פלישה רחבה, כנ"ל, לבין הצי אשר דרש את צמצומה. בקרב ראשי כוחות היבשה גברו הספקות הן ביחס לצי ויכולתו להשתיק את הצי הבריטי, והן ביחס ללופטוואפה ויכולתו לחסל את הרא"ף, ולהכשיר את החוף לפלישה. בין כה וכה, עיני הפיקוד הגרמני העליון הופנו אל עבר הלופטוואפה, אשר בידו נתון היה המפתח לבירצוע הפלישה ולהצלחתה. בימי אוגוסט 1940 החל איפוא הקרב על בריטניה.

הפרק "דוד וגלית" נותן אחד מהתיאורים המצוינים והמציניים ביותר של הקרב על בריטניה, אשר תוצאותיו סיכלו את הפלישה הגרמנית בטרם החלה. צי וילמוט מתעכב על השלבים השונים של המתקפה האווירית הגרמנית, ומבליט עד כמה קרובים היו הגרמנים להשגת מטרם שעה שהפנו את מרכז הכובד של התקפותיהם אל מתקני מטוסי הקרב האנגליים; רק העובדה שלא התמידו בהתקפת המתקנים הללו איפשרה לרא"ף לשוב ולהתנער. ב־17 בספטמבר 1940 פרסם המטה הגרמני את הוראתו של היטלר: בשים לב לאיתנות עמידתו של הרא"ף ולמזג האוויר הקשה יש לדחות את מבצע "אריהים". כעבור יומים החל להתפורר צי הפלישה, שהיה מורכב ברובו מספינות בעלות נפח קטן.

תוכנית הפלישה לאנגליה הוסרה. זמנית מעל הפרק, והיטלר החל לבקש אחר הגזרה אליה יכון את מרכז הכובד של פעולותיו הצבאיות עד למועד פלישתו לרוסיה. אנגליה, אשר סירבה לכרות ברית שלום, וגילתה כושר עמידה איתן, הפכה לאויב בעל חשיבות ראשונה במעלה לגרמניה הנאצית; מחשבותיו של היטלר היו מכוונות עתה לצמצם ככל האפשר את כוחה הצבאי ואפשרויותיה האסטרטגיות. כבר בתחילת אוגוסט הודיע הוא בישיבת המטה הגרמני: "תקוותה של בריטניה תלויה ברוסיה ובארצות הברית! אם נצליח להוציא את רוסיה מן המערכה, אף ארצות הברית אבודות הן בשביל בריטניה, מאחר שהשמרתה של רוסיה תתן יד תופשית ליפן כנגד ארצות הברית. השמדתה של רוסיה מוכרחה להיות איפוא חלק מן המאבק, ככל שנקדים בכך, כן ייטב. ההתקפה תצליח רק אם רוסיה תוכה מכה ניצחת במסע בזק מהיר. אם נתחיל במאי 1941, יהיו לפנינו חמישה חודשים לסיום המלאכה". נראה, איפוא, כי

„מבצע ברברוסה“ היה במלוא הכנותיו טרם נתברר כשלון תוכנית „אריהים“.

אולם כאן התערב באופן פעיל הצי הגרמני, אשר לקראת סוף ספטמבר 1940 המליץ בפני היטלר על פעולה מידית בגזרת הים התיכון, מאחר שלפי כל חישוביו נשקפת שם סכנה רצינית לאיטליה. „אנגליה“ — כתב האדמירל הגרמני ריידר — „נוהגת תמיד להתקיף תחילה את היריב החלש ולהכריעו. ואילו האיטלקים טרם הבינו את מלוא הסכנה, והנם מסרבים לקבל עזרה. טובת גרמניה דורשת להתערב שם ללא שהיות בטרם תעשינה זאת ארצות הברית“. ריידר ציין גם את כוונותיהן של אנגליה וארה״ב לקבל דריסת רגל בצפון אפריקה הוישאית, כבסיס לפעולותיהן נגד איטליה ודרום אירופה. הוא הציע, איפוא, תוכנית נגד גרמנית: לכבוש את גיברלטר, לתפוש את דאקאר והאיים הקנריים, להגיע לידי שיתוף פעולה הדוק עם צרפת של וישי בשאלת צפון אפריקה, ולתמוך במסע האיטלקים לעבר תעלת סואץ ומשם דרך ארץ ישראל וסוריה לעבר תורכיה — מסע אשר יעמיד את שאלת רוסיה באור חדש. אמנם, תוכניתו של ריידר היתה עלולה לפגוע בכוונות איטליה להפוך את הים התיכון לאיזור השפעתה הבלעדית, אך היא נתקבלה באופן כללי על ידי היטלר, ואנשי משרד החוץ הגרמני החלו בהכנת הרקע לביצועה. לקראת סוף ספטמבר 1940, הופיע ריבנטרופ ברוסיה ונעמו טיוטת החוזה הידוע בשם „חוזה הציר המשולש“, בין גרמניה, יפן ואיטליה. בהכנסתה של יפן לעובי הקורה, היה כדי להרחיק את ארה״ב ורוסיה מכוונותיהן להצטרף לברית עם בריטניה. כצעד הבא לקראת מימוש תוכנית ריידר, תכנן היטלר את הכנסתן של צרפת הוישאית וספרד לברית המשולשת; מתוך מגמה להבטיח את אגפו הדרומי במסע לרוסיה, שאף להכניס לאותה ברית גם כמה מארצות הבלקן וביקש ממוסוליני להמנע מכל פעולות תוקפניות כנגד יוון ויוגוסלביה. השיחות עם ספרד וצרפת הוישאית לא התקדמו באופן משיבי רצון: פרנקו הערמומי, כדרכו, דחה מתן כל תשובה מחייבת, וכן נהגו פטן ולאואל — אך ריבנטרופ עדיין החזיק בדעה כי יעלה בידיו להכניס לברית שני שותפים חשובים אלה. תקוות הגרמנים נגזרו לפתע עם צעדו הבא של מוסוליני, אשר התקיף את יוון באוקטובר 1940. הגרמנים והאיטלקים היו אמנם בעלי־ברית, אך קשה לומר שהיחסים ההדדיים ביניהם היו גלויים ולבביים ביותר. היטלר נהג להעמיד את האיטלקים בפני עובדות מוגברות, ועורר בזאת את חשדנותו של מוסוליני; כאשר נודעו למוסוליני פרטי תוכניות הגרמנים ברומניה, שהיטלר כלל לא התיעץ עמו עליהן, גברה חמתו, וגמלה בלבו ההחלטה להעמיד את היטלר בפני עובדה מוגמרת משלו: ב־28 באוקטובר, כאשר הגיע היטלר לפלורנץ לשיחות עם הדוכיזה, הודיע לו האח-

רון על המסע ליוון שהחל בבוקרו של אותו יום. המכות שהוכו האיטלקים — ביום מידי הצי הבריטי, ובישיבה מידי הצבא היוני — הרחיקו קבט אחת את הספרדים ואנשי וישי מתוכניתו הימית־כונית של היטלר. אם קודם לכן היה כנראה בכוונתם של הספרדים והוישאים להכנס למאבק לקראת סיומו, כדי לזכות מפרי הנצחונות — הרי עתה, משנוכחו לדעת כי המאבק הגלובלי רק החל ותוצאותיו כלל לא ברור, רות, משכו ידם מן התוכנית. כשלונות האיטלקים ביוון, נתנו אותותיהם גם בבלקן: רומניה והונגריה הצטרפו אמנם לצי, אך בולגריה ויוגוסלביה הורחקו מעליו. יומים לאחר הפלישה ליוון, שיגר היטלר איגרת אל מוסוליני, ובה הביע את מורת רוחו הרבה. הפלישה האיטלקית ליוון הביאה בסיסי אוויר בריטיים אל טרסיה; היטלר חשש עתה לשדות הנפט של פלוישטי, דחה את תוכנית הסיוע לאיטלקים באפריקה הצפונית, והציב לו כמטרה ראשונה, את סגירת דרכי התחבורה הבריטיים לים התיכון: תפישת גיברלטר, הפצצת הסואץ ופעולות מוגברות נגד הצי הבריטי. עם זאת, לקראת הפלישה לרוסיה, ראה צורך דחוף לפתור עוד בחורף זה את בעיית הבלקנים כדי להבטיח את אגפו הדרומי; בחודש נובמבר 1940 ניסה היטלר להפנות את תשומת לבו של סטאלין מהבלקנים למזרח הרחוק. בפגישה שנערכה בין מר לוטוב וריבנטרופ בברלין, ניסה זה האחרון לצרף את רוסיה לברית הציר תמורת הבטחות כוללות בדבר שטחי השפעה רוסיים במזרח הרחוק ודרום מזרח אסיה. תשובת סטאלין, אשר שוגרה מברלין זמן קצר אחרי־כך לא נתנה מקום להשי ליות: היא הראתה בעליל כי רוסיה שואפת להבטיח את עצמה במערב על ידי הוצאת הצבא הגרמני מפיגלנר, הקמת בסיסים בבולגריה, והנחות בדרדנלים; עם זאת לא הוניתה רוסיה את שאיפתה להבטחת השפעתה בכיוון פרס והמזרח הרחוק.

כתגובה לצעד הרוסי, קבע היטלר את תאריך הפלישה לרוסיה ל־15 במאי 1941. החלטה זו נתקלה בהתנגדות במטה הצבא הגרמני, בפרט בין ראשי הצבא. הפילדמרשל פון בראוכיטש, אשר השתייך לכת המסורתית הפרוסית, וכו ראש המטה של הורמאכט, האלדר, גרסו כי אין להסתבך במלחמה דו־חזיתית; אולם ההתנגדות הנמרצת ביותר באה מצד „רב האדמירל“ של הצי הגרמני, ומפקדו, ריידר. ב־27 בדצמבר 1940 אמר ריידר בישיבת המטה: „האיום על מצרים, וממילא על עמדתה של בריטניה בים־התיכון המזרחי ובכל מרחב צפון אפריקה, הוסר בבת אחת. העברת יחידות ראיף ליוון נראית לאחורונה... אין כל אפשרות לסלק את הבריטים ואת ציים מאיזור הים התיכון, או לבצע בו את התוכניות שלנו במילואין“. הדברים נאמרו בהשפעת מסעו המזהיר של הפילדמרשל היול בקירינאקה, אשר כתוצאה

ממנו נפוצו לכל רוח צבאות המרשל האיטלקי גרציאני.

התבוסה האיטלקית באפריקה קבעה סופית את עמדתם של פרנק ונאשי וישי, ותוכניתו של היטלר לסגור בעזרתם את מבואותיו המערביים של הים התיכון, נופצה לרסיסים; אך בעוד שריד טען כי יש לרכז מאמץ מוגבר נגד הבריטים ולא להסתבך במלחמה דו־חזיתית, אמר היטלר: "בשים לב לכונות הרוסים להתערב בבלקנים (תשובת סטאלין), עלינו לחסל את כל האויבים ביבשת האירופית טרם צאתנו כנגד בריטניה". תוכניתו הבאה של היטלר: משיכת חשומת לבה של רוסיה מהמערב למזרח על ידי היפנים, והחשת המלחמה בין יפן ובין אנגליה — נכשלה אף היא. והיטלר חזר ופנה לאפריקה להציל את כבודו של הציר, בפברואר 1941 נחת רומל עם הקורפוס האפריקאי בטרפולי כשבידו הוראות להגן על על המוחזק בידי הציר, ובשום אופן לא לצאת למסע כיבושים בקירינאיקה. אך רומל, בידעו כי הבריטים הוציאו כוחות מאיזור זה והעבירום ליון, ובנותנו פירוש מרחיק־לכת לרשות שניתנה לו, "לפטרל באופן אגרסיבי", הצליח בסוף מרץ ובתחילת אפריל לכבוש את כל קירינאיקה, פרט לטוברוק; אורא נאסר עליו במפורש לנוע לעבר מצרים, אלא למטרות סיוור.

בינתיים המשיכו הגרמנים בהכנותיהם ל"מבצע ברברוסה" ובהכנת הרקע לו — בעיקר באשר לאבטחת אגנם הדרומי. התערבות הבריטים ביון וההפיכה הפרו־בריטית ביוגוסלביה, הביאו לידי מסע־הבוק הגרמני נגד מדינות אלו. ב־6 באפריל 1941 זזו צבאות הפילדמרשל ליסט והגנרלים ויכס ופון־קלייטס, ותוך חודש ימים פסקה כל התנגדות ביון וביוגוסלביה; אולם המסע הבלקני לא איפשר את פתיחת "מבצע ברברוסה" במועד שנקבע — היינו ב־15 במאי. היטלר נאלץ לדחות לחמישה שבועות, והוא החל ב־22 ביוני; חמישה שבועות אלו היו קריטיים לגבי מסע הגרמנים: הידחוי נעשה מבלי שים לב למזג־האוויר אשר היה קשה במיוחד בסתיו ובחורף 1941.

משהחל המסע הרוסי, דרש פון בראוכיטש — אז עדיין מפקד הוורמאכט — מסע מזורז לעבר מוסקבה על ידי קבוצת הארמיות המרכזית של פון בוק. היטלר, מתוך "דאגה" למחסני התבואה של אוקראינה, וכן לאגפיו, דרש התקדמות שוה של קבוצת הארמיות הצפונית של פון לאב, וכן הדרומית של פון־רוגנשטדט. למרות ההצלחות הראשונות נוכחו עד מהרה המצביאים הגרמנים, כי תוכנית מסע־הבוק אינה ניתנת לביצוע מלא; האלדר אף הודה כי הערכת הכוח הרוסי היתה מוטעית. פון בראוכיטש ניסה שוב להשיג את העדיפות בשביל המרכז, ושוב נדחה על ידי היטלר, אשר העניק את העדיפות לפון־רוגנשטדט בדרום. להלן קובע וילמוט כי ששת השבועות בין נפילת סמולנסק לנפילת

קייב, אשר עוכבה על ידי פעולות מאסף רוסיות נמרצות, הם הם שהכריעו את גורל המערכה: לרוסים ניתנה שהות להזעיק ולאמן תגבורת שהועברה לחזית מוסקבה; אבידות הדיביזיות המשווריינות הגרמניות עלו בהרבה על שיעור תפוקת בתי החרושת הגרמניים; החורף הרוסי החל גותן את אורתותיו. בסופו של דבר הסכים היטלר לתת עדיפות מסוימת לפון־בוק, אך צידד בתוקף בהתקדמות האגפים, ובעיקר בהתקדמות האגף הדרומי לעבר שדות הנפט של מייקופ בקוקו. בשני באוקטובר פתח פון־בוק בהתקפה נמרצת לעבר מוסקבה, אך לקראת סוף החודש אבדה תנופת השריון הגרמני בבוק ובשלג הרוסי, והמתקפה נעצרה. ב־15 בנובמבר חידשו הגרמנים את המתקפה — למרות עצתו של פון־רוגנשטדט לא לחדשה בחורף — ובאמצע דצמבר נעצרו שוב, אל מול עמידתם המאוששת של הרוסים. המתקפה הגרמנית של סוף שנת 1941 הביאה לידי חיכוכים חמורים בין היטלר לבין ארבעה מטובי מצביאיו: פון־בראוכיטש, פון־רוגנשטדט, פון־בוק ופון־לאב, אשר התפטרו עד מהרה. בהמשך הפרק "מס האינוואזיה" מתאר וילמוט את היחסים הפנימיים בצמרת הוורמאכט, וכן את היחסים בין הוורמאכט להיטלר עצמו — החל בעליית הנאצים וגמור בריכוז הפיקוד האופרטיבי העליון במזרח בידי היטלר. הפרק המסתיים בתיאור המצב ה"עדין" של הספקת הדלק אצל הגרמנים, מבליט את הזדקקותם לנפט הקוקו.

החל מפרק ה' ואילך עוברת נקודת הכובד של הספר לצד בנות־הברית. המחבר מעביר לפנינו את פרשת היחסים בין בנות־הברית המערביות, את המכשולים שעמדו בדרכם ולבסוף את המבצעים המפוראים לשחרור אירופה. תיאוריו מדויקים ומפורטים עד מאד — ביחוד באותן הסוגיות בהן נתגלו חילוקי דעות מסוימים. אלה תופשות חלק נכבד מן הספר, ויש לציין שלא חסרה בהם נימה פרו־בריטית מובהקת, ביחוד בהגנה הבלתי־פוסקת על עמדת מונטגומרי.

בין ההישגים הראשונים והחשובים ביותר של בנות־הברית מונה המחבר את הסכם ושינגטון בין צרצ'יל ורוזוולט, שבועים אחר התקפת פירל־הרבור; הסכם זה קבע את הקמת המטה המשותף של בנות־הברית, ואת העקרון החשוב כי "תבוסת גרמניה חייבת לקדם לתבוסת יפן ואיטליה". בצדק מציין וילמוט כי עקרון זה, אשר נראה הגיוני וטבעי באנגליה, היה רחוק מלהראות כך בארצות הברית. השבועות שלאחר פירל־הרבור הביאו לנצחונות יפניים גדולים בארץ־קינוס השקט, והסכנה היפנית נראתה בארה"ב, הרבה יותר מוחשית מן הסכנה הגרמנית. הצבא האמריקאי הוכה בכל מקום המצאו; המבצעים החזקים באטאן וקורוגידור נפלו תחת עוצם המכה היפנית; הצי האמריקאי אשר שותק בחלקו הגדול בהתקפת פירל־הרבור, היה חסר אונים אל מול גל

ההתפשטות היפנית. לתבוסה האמריקאית היו כמובן תוצאות פסיכולוגיות רציניות לגבי דעת הקהל האמריקאית: לראשונה משך מאות שנים נפגעה הפרסטיג' האמריקאית פגיעה כה חמורה. את הלך הרוחות הזה עודדו ראשי הצי האמריקאי, אשר הבינו כי במלחמה עם היפנים יפול בידי פיקודם התפקיד הראשון במעלה.

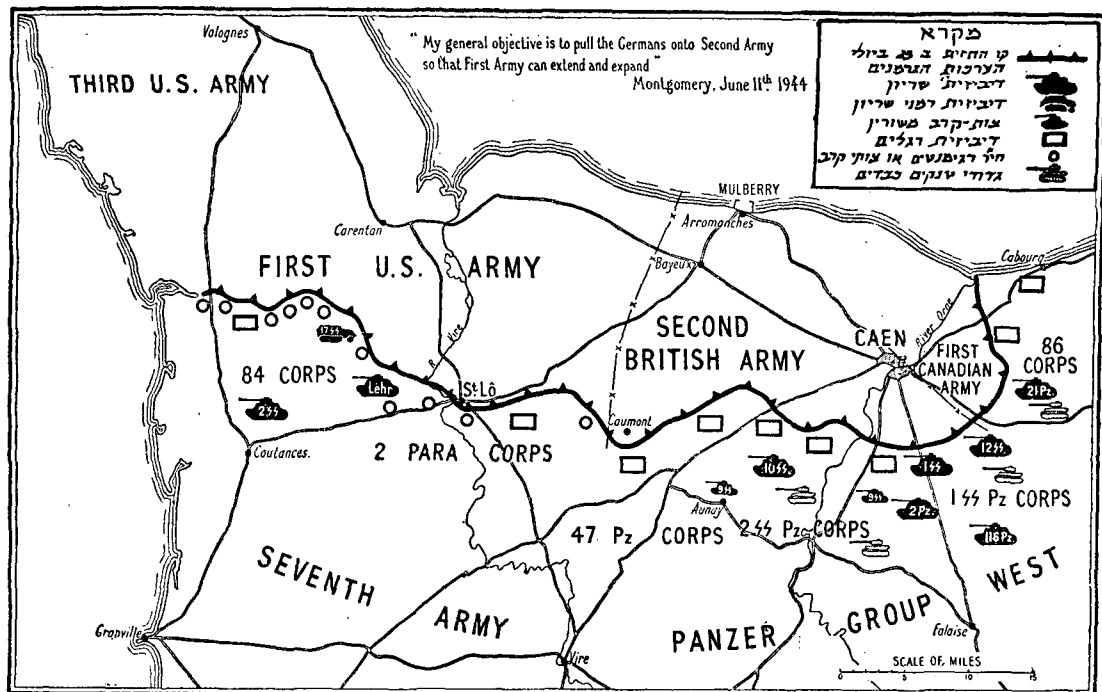
בנקודה זאת עלינו לזכור את מבנה הכוחות המזוינים האמריקאים בתקופה ההיא. החלוקה היסודית היתה בין הצבא לבין הצי. הראשון ריכוז בתוכו גם את האוויריה, אשר נקראה אווירית הצבא (A.A.F.) וכללה ענף הפצצה אסטרטגית, שפותח אחר כך. רק אחר מלחמת העולם השנייה באה ההפרדה, אשר קבעה את חיל האוויר האמריקאי כשותף שווה וזכויות במבנה הכוחות המזוינים. לצי היתה אוויריה משלו, אשר כללה מטוסי קרב ומפציצים בינוניים נוחתי-נושאות מטוסים, וכן להק תובלה גדול. מובן איפוא כי כוח עצמאי במידה כה גדולה (יש לזכור גם את צבא הצי, ה"מארינס"), ראה את עצמו ראוי וזכאי ליטול עליו את רוב מעמסת המלחמה באוקיינוס השקט, ותבע שתניתן לו עדיפות על זירות מלחמה אחרות. האדמירל קינג, ראש הצי האמריקאי, החל בתביעה זו בתחילת 1942, והמשיך בה ללא הפסק עד לנחיתה בגרמניה; מאמציו אלו חיבלו במידה רבה בתוכנית העדיפות האנטי-גרמנית.

בשים לב לתומרת המצב ברוסיה, החל הנשיא רוזוולט ללחוץ לפתיחת חזית שניה באירופה ללא שהיות, במגמה למשוך כוחות גרמניים מרוסיה, אף אם ביצוע תוכנית זאת יסב אכזריות רציניות לבנות-הברית. באפריל 1942 הגיע ללונדון שליחו האישי של רוזוולט, הופקינס, כדי להגשיר את הקרקע לתכנון הפלישה. הבריטים הסכימו עקרונית לתוכנית, אך קביעת אביב 1943 כמועד הביצוע נראה להם כחפז. בשים לב למחסור בכוחות לוחמים, ובאמצעים לוגיסטיים (וביחוד בכלי נחיתה), עם זאת התנגדו הבריטים בכל תוקף לתוכניתו של גנרל מרשל לכונן ראש גשר מצומצם באירופה כבר ב־1942 במטרה להקל על הרוסים. פלישה מצומצמת מעין זאת היתה עלולה לפגוע בכוח האדם הבריטי המנוצל כמעט עד קצה גבול היכולת, ולהכשיל את המאמץ העיקרי של בנות-הברית לשנת 1943: האנגלים צידדו בכיוון פלישה לצפון אפריקה לקראת סוף 1942. זירה זאת נראתה להם יותר בשל נטיתם לבסס את האסטרטגיה שלהם על איזור הים התיכון. פלישה מעין זאת היתה עשויה לשנות את מצבן האסטרטגי של איטליה, דרום-צרפת וספרד (שהתערבותה היתה עדיין אפשרית), ולהשתלב במתקפה של מונטגומרי באל-עלמין — אותה מתקפה שעמדה לפתור את בעיית לוב ומצרים בהן נראה המצב עגום מאוד אחר מתקפת הנפל של אוקינלה, והמסע הנגדי של רומל לשערי

אלכסנדריה. המשא ומתן בין בעלות הברית נמשך מספר חודשים, כשגורמים שונים מנסים להשפיע על הנשיא רוזוולט לצדד בפלישה מוגבלת לצרפת, או בפעולה נרחבת באוקיינוס השקט. לבסוף הוחלט על פעולה בצפון אפריקה, שמועד ביצועה נקבע ל־30 באוקטובר 1942. בוועידת קובלנקה (ינואר 1943) נוכחו רוזוולט וצ'רצ'יל כי הפלישה לאירופה לא תוכל להתבצע לפני ספטמבר 1943, מאחר שהמערכה בטוניסיה לא תסתיים לפני מאי 1943. תאריך זה נראה מאוחר מדי לביצוע פלישה בעלת ממדים כה נרחבים, הן בגודל הקשיים בשיוט בתעלה, והן בגלל קרבת החורף. הפלישה נדחתה, איפוא, לשנת 1944, ובינתיים הציגו הבריטים להעביר את המלחמה לסיציליה ולאטליה במטרה לשחק את השותף החלש יותר שבציר, ולזכות בבסיסי אוויר חשובים (פוגיה). העשויים לסכן את שדות הנפט ברומניה, ואת גרמניה הדרומית ואוסטריה, שעד כה כמעט ולא נפגעו מן ההפצצות המנוהלות מאנגליה. האמריקאים הביעו התנגדות מסוימת לתוכנית זאת, וביקשו שוב להעביר את העדיפות כנגד יפן, אך כאן הכריע רוזוולט פעם נוספת לטובת ההצעה האנגלית: הוא חשש שהמאמץ המיוחד של היטלר ברוסיה יביא את האחרונים לידי שלום נפרד עם גרמניה.

העקרון שנקבע בושינגטון שנה ויותר קודם לכן אושר איפוא שוב בוועידת קובלנקה: כן נקבע כי המלחמה נגד גרמניה תימשך עד לכניעתה ללא תנאי. באביב 1943 הוטב מצב התעבורה באוקיינוס האטלנטי: הצעדים שנקטו בנות הברית נגד הצוללות הגרמניות, אליהן כחן המאמץ הימי הגרמני העיקרי, הועילו לצמצם במידה ניכרת את סכנתן. צבא אמריקאי והספקה בהיקף גדול והולך החלו לזרום לאנגליה, כהכנה לפלישה הגדולה. תאריך הפלישה סוכם סופית מיד לאחר ועידת טהרן. הפלישה לאירופה — "אוברלורד" — לצפון צרפת, "אנוויל" לדרום צרפת — נקבעה למאי 1944. הפרק השביעי של הספר מסכם בבחיור את מצבה הצבאי והכלכלי של גרמניה בתקופה המקבילה להכנות הפלישה של בנות הברית (היינו, 1943) ואילו בפרק השמיני מתעכב המחבר על המצב הפנימי בגרמניה הנאצית, וניצני הקשר נגד היטלר. פרקים אלה הנם בסיס מצוין להבנת תגובותיה של גרמניה אל מול האופוזיציה המערבית, ומאמציה לבלימתה. החל מהפרק התשיעי ועד סוף חלק א' מייחד המחבר את הדיבור על ההכנות הצבאיות המעשיות לפלישה.

מדרך הכוחות לקראת הפלישה כלל בתחילה שתי קבוצות-ארמיות: ה־12 האמריקאית בפיקודו של בראדלי, אשר ריכוזה בהדרגה ארבע ארמיות אמריקאיות; וה־21 הבריטית, אשר ריכוזה תחת פיקודה שתי ארמיות, הבריטית השנייה והקנדית הראשונה. בשלב מאוחר יותר נוספה עליהם קבוצת-ארמיות ה־6, אשר כללה את הארמיה האמריקאית ה־1

ריכוז השריון הגרמני בגזרת קאן ביצוע הפריצה בגזרת סנט-לור

יוזמה. כדי לטהר את שמו של המצביא האנגלי, מנסה ויל-
"מוט, במקומות מספר, להעמידנו על אופן ניהול המלחמה,
האופייני למונטגומרי.

וילמוט מגדיר את שיטתו הצבאית של מונטגומרי כשיטה
מדעית טהורה, אשר שורשיה נעוצים במבצעים הקלסיים
של המצביאים הבריטים שקדמו לו, וכן בתיאוריה הצבאית
המוצאת את ביטוייה בכתבי קלאוזוביץ ואחרים. מגמתו העי-
קרית והראשונית של מונטגומרי — מרגיש וילמוט —
היא להביא את האויב לידי תנועה בצירים הנוחים לו, למונט-
גומרי, על מנת להנחית עליו מהלומה עקיפה, מתושבת
מראש. המהלכים הכופים על האויב לרכז את כוחותיו בציי-
רים הרצויים למונטגומרי, משמשים ממילא הטעיה. אשר
בעקבותיה יבוא המסע הטקטי הבלתי ישיר. אכן, נראה כי
וילמוט צדק בהגדרותיו אלו. קרבותיו הגדולים של מונט-
גומרי הראו בעליל כי הטקטיקה של מונטגומרי התרכזה
במאמץ להטעות את האויב תוך כיום פריצה תזתית, כביכול,
ובי-בזמן ביצוע תנועת חדירה אוגפת על פני אגפו השמאלי
או הימני של האויב. המתבונן במהלך קרב אל-עלמין יכול
בנקל לזהות שלבים אלו: תחילת הקרב לאורך כל החזית;
קרב בתוך עמדות הגרמנים מאחורי שדות המוקשים, שהוגבר
במיוחד בצפון, בגזרת הדיביזיה האוסטרלית ה-9 והבריטית
ה-51, ואשר ריכוז לשם את הכוחות הגרמנים העיקריים;

והצרפתית ה-1, שהתחברה עם שתי הראשונות בעקבות
הפלישה הדרומית, ויצרו יחד קו חזית רצוף מחופי התעלה
ועד לגבולות שווייץ. הפיקוד העליון נתון היה בידיו של
איזנהאואר, ואילו הפיקוד הטקטי על הפלישה עצמה ועיצוב
ראש הגשר עד לפריצה, היה נתון בידיו של מונטגומרי, אשר
שימש גם כמפקד קבוצת הארמיות הבריטית. באופן כללי
ניתן לציין כי הכנותיהם האופרטיביות של הבריטים היו
זהירות הרבה יותר מאלו של האמריקאים. זאת יש לזקוף
בעיקר לאופיו הזהיר וה"מדעי" של מונטגומרי, ולהלך הרי-
חות בקרב המפקדים הבריטים, שביקשו תמיד את ההפתעה
ואת אפשרות הגישה העקיפה האופרטיבית והטקטית. אין
ספק כי ללידל-הארט, ההוגה הבריטי, ובעיקר לספרו "הגי-
שה העקיפה" חלק רב בעיצוב דעות אלו.

הכוחות הפולשים צריכים היו להגיע לקו ממנו תוכננה
הפריצה מראש הגשר חמישה ימים לאחר הפלישה; למעשה
הגיעו לקו זה 43-45 יום אחר-כך, ועד אז נתרכז הפיקוד
הטקטי העליון בידיו של מונטגומרי. אופן ניהול הפעולות
על ידי מונטגומרי גרם לחיכוכים חמורים למדי בקרב ראשי
המטה המשותף; דעות כנגדו הושמעו אף מפי אנגלים
רבים, ביניהם המרשל סדר, ראש המטה לפעולות אוויריות.
מונטגומרי הואשם באיטיות וזהירות מופרזות, וכן בחוסר

ולבסוף הפריצה במקום הלא צפוי בדרום המערך הגרמני, שהייתה למעשה תנועת שמאל אוגפת.

קרבות ראש הגשר הגם חזרה על אורח אופרטיבי זה. קבוצת הארמיות ה-21 שלטה על הדרך המוליכה לקאן, ולחצה בכיוון עיר זאת, שהייתה את המפתח לכיבוש מהיר של פריז; טבעי היה שהגרמנים, ברצונם למנוע פריצה למרכז צרפת, יעבירו את מרבית כוחותיהם לגיורה זאת — ולפי דברי וילמוט זאת היתה כל כונתו של מונטגומרי להשיג. ברע, ממשיך וילמוט, שמונטגומרי הצליח לרכז את מרבית כוחם המשווין הכבד של הגרמנים (הסיגרים

והפנתרים של הס.ס.) בגורתו הוא, ולהוציא את השריון האנגלי מהקו כעתודה אופרטיבית, ראה הוא את השעה כשרה לפריצתו של בראדלי בגזרת סנט-לו, שהיתה למעשה תנועה אוגפת ימנית. הדיחוי בביצוע תוכניות אלו בא מתוך סיבות שונות: מחד — רצונו של מונטגומרי להמשיך להתיש את הגרמנים, ומאידך גיסא — מספר פעולות נגד גרמניות אשר סיכלו התקפות מקומיות אנגליות בגזרת קאן. כל אלה היוו כאמור את הנושא לחיכוכים האנגלו-אמריקאים הראשונים בשדה הקרב באירופה.

(סיום הפקירה — בחוברת הבאה)

אמרות • השגות • מושגים

שליטיה של גרמניה הקיסרותית אפשר ולא היו כה רשעים וכה אשמים כחיטלר, אך אחריותם (למלחמת העולם הראשונה) מוסיפה להיות האחריות הראשונה במעלה. האשמה האמתית רבצה על אדם אשר מת עוד בטרם החלה המלחמה — הלא-הוא הרוזן שליפן, בעלה של ה"תכנית המפורסמת" — או, יתכן יותר-מזה, על אנשי מדינה אשר הניחו לאותה תכנית כי תחלוש על מוחותיהם עד למידה כזאת, ששום ברירה אפילו לא נשקלה על ידם. במבט-לאחור נראה הדבר כמעשה שלא-י-אמן. תכנית-שליפן — היו מעלותיה הצבאיות כאשר היו — מבחינה מדינית היתה בגדר טרופ. פירושה היה כי גרמניה לא יכולה היתה ללחום במלחמה אירופית אלא בדרך מסוימת יחידה: על-ידי שתתקוף את צרפת דרך בלגיה — ועל-ידי כך תודא כי אמנם תתרחש אותה התערבות בריטית אשר בסופו-של-דבר סתמה את הגולל על התקוות הגרמניות. מלמדי-זכות גרמניים טענו לעתים קרובות כי הגיוס-הכללי הרוסי הוא שעשה את המלחמה לבתי נמנעת. במובן ידוע אמנם כך היה הדבר, אולם לא היתה נודעת לגיוס הרוסי השפעה כזו אילו היתה קיימת איוו שהיא ברירה לתכנית-שליפן. שערו בנפשכם, למשל, אילו היו הגרמנים נשארים במצב-של-הגנה במערב ותוקפים מזרחה, דבר שלזכותו טען בשעתו מולטקה-הקשיש — היעלה איש על דעתו כי בריטניה היתה מתערבת מבלי שהנטרליות הבלגית נפגעה, על-מנת לתמוך במתקפה צרפתית נגד גרמניה? בשביל המעצמות-הגדולות האחרות, גיוס-כללי פירושו לא היה עדיין כי אין עוד מנוס ממלחמה — שכן אופי תכניתיהן הצבאיות הניח עוד אז מקום לתמרון מדיני; אולם לגרמנים לא היתה שום תכנית פרט ליציאה למלחמה מקדימה נגד צרפת. בכך היה פשעם.

(מתוך מאמרו של רוברט בלייק, ב"ספקטיטור", השבועון המדיני-הספרותי הבריטי בעקבות תרגומו האנגלי — מאיטלקית — של הספר הגדול מאת לואיג'י אלברטיני "מקורותיה של מלחמת 1914").

תחרות רשימות מס' 13

קן — ולהרבות בהתוית תעלות-דמה כדי שהתוקף יקבל תמונה מסולפת לגמרי על היקף המוצב ומיקום העמדות.

כדי להגן על תעלות הקשר מפני חדירת אויב לתוכן מציע סמל יוסף שטק „להתקין גדרות סמוך מאוד, או אפילו ממש מעל לתעלות“, ולהציב כלי נשק אשר יאפשרו להנחית אש יעילה על גדרות אלה. עם זאת רצוי, לדעתו, לארגן סיורים בתוך התעלות ובעיקר בתוך הקטעים המקשרים בין המוצבים.

גם סרן מאיר נויבך מערער על עצם השאלה המוצגת. הבעיה, לדעתו, קיימת — אך היה צורך להציג גה בכל פשטותה: „הנכון לחפור תעלות קשר, אם לא? והוא מגיע למסקנה כי „בהגנה חשוב ארגונו הנכון של המתחם, וחיוני ביצורו הנכון של המוצב; תעלות הקשר חיוניות הן לקיום משימת ההגנה של המוצב, אך כדי לצמצם את הסכנה שבהם, יש לדעת לחפור בצמצום ובתכנון — — מספר תעלות הקשר יהיה מינימלי, כפי שיכתיבו המשימה ופני השטח. כל חפירה — מטרה לה; יש לותר על תעלות הקשר במקום שאין המצב מחייב, אולם אם נחפרו — יש לאבטחן.“

לדוד פיין, מנהלל, אין ספק בחיוניותן של תעלות הקשר שבתוך המוצב. הוא מציע לרכז את כל מח- שבת ההגנה לשבירת התקפת האויב בעודה בשלב פריצת הגדרות הממוקשות. לשם כך יש, לדעתו, להגביר את הכוחות שיוקצו למארבים, לפטרולים ולתשמועים, אשר יהיו מוכנים להנחית התקפת נגד בעורף האויב הנערך לפני הגדרות. אין הוא מתעלם מן החסרונות הרבים של הצעתו:

● הנחתת התקפת הנגר דוקא לאותו שטח אליו מרוכזת עצמת האש של המוצב — דבר אשר יביא ללא ספק לנפגעים בקרב כוחותינו ע"י האש של חבריהם.

● הקצאת כוח אדם רב לתפקידים שמחוץ למוצב, אשר תקטין את נפח האש המונחת מן המוצב עצמו. עם זאת מציע הוא לותר כליל על תעלות הקשר שבין מוצבי המתחם, אשר הסכנה שבהם מרובה מן התועלת שעלולים הם להביא.

קשה לסכם את תוצאות תחרות הרשימות מס' 13 בדרך של נתינת תשובה חד-צדדית לבעיה שהוצגה: תעלות הקשר חיוניות הן לביצוע המשימה המוטלת על המגן, והסכנה הכרוכה בעצם קיומן — בשלב מסוים של המערכה על המוצב — סכנה מוחשית היא. ואמנם, רק שנים מבין המשתתפים בתחרות מציינים לותר כליל על תעלות הקשר.

בורנשטיין שלמה, מכפר סירקין, מציע להחליף את המוצב המבוצר המקובל במערך של שוחות מפוזרות בדלילות ברוחב ובעומק, ללא תעלת קשר: „שטיפת מוצב כזה תידמה לדריכת קפיץ — עם התקדמות הפעולה ילכו ויגדלו המאמצים הדרושים לביצוע המשימה.“

כדי להגביר את העירנות, ויחד עם זאת לחסוך בכוח אדם — מציע הוא לשתף בפטרולים כלבי שמירה. „סידור כזה יאפשר לצמצם את היקף הש- מירה במוצב, ויבטל את הצורך בתשמועים.“

ט"ש זאב שורקי וטר"ש צבי וינר, מדואר צבאי, 2182, נקטו שיטה מקורית לשם ניתוח הבעיה: הם בנו את „משלט המזלג“ על שולחן חול וערכו שיח- זור של הקרב שהתנהל עליו, כשאחד מהם מייצג את המגן והשני — את התוקף. לאור תוצאות ה„קרב“ מציעים הם לותר על תעלות הקשר, ולבנות את עמדות המוצב בצורת — הנותנות אפשרות של ירי לכל כיוון — דבר אשר יאפשר מתן סיוע הדדי בין העמדות.

סמל יוסף שטק, מגבעת עוז המכנה את רשימתו בשם „תעלות קשר — בקצה המזלג“, מבקר את הרשימה-הפותחת של תחרות הרשימות, ואומר: „הסיפור דן בפשיטת לילה מוצלחת של כוח מצומ- צם, ובחד צדדיותו הצלית באמת להעמיד את הבעיה בצורתה החריפה ביותר — — אולם היום אין לתאר הגנה וניצול יעיל של כוח אש בלי חפירות מתאימות ובלי עמדות-משנה מוכנות מראש, שתע- לות קשר מובילות אליהן — — המגרעת הגדולה ביותר בתעלות הקשר היא, בלי כל ספק, הקושי שבהסוואתן.“

הכותב מציע להסוות את התעלות והעמדות בחל-

רב-סמל (מילואים) שמעון פנ, מכפר מנחם, מציע "להכין במקומות מסוימים ליד תעלות הקשר סבכי-תיל, פחים ריקים ומכשולים רועשים אחרים, ולקראת לילה לשלשלם לתוך התעלות. כל תנועה בלילה תעשה מחוץ לתעלות, כי אז במילא היא סמויה מעינו הצופיה של האויב. במקרה של התקפה יש להקצות אדם בכל עמדה, שבין יתר תפקידיו יצטרך לשמור על תעלת הגישה לעמדה — — — אין לחבר את קטעי תעלות הקשר בחיבור ישיר, אלא החיבור בין הקטעים חייב לעבור דרך מרכז מוגן — — — ע"י נקישת כל האמצעים הללו או אמצעים דומים, אפשר לפתור את הבעיה מבלי, לשפוך את הילד יחד עם מי האמבט".

סגן (מילואים) דוד קליין, מתל אביב, מנתח את התפקיד שממלאות תעלות הקשר בשלבים השונים של התקפה. הוא מגיע למסקנה כי תעלות הקשר חיוניות למגן בשלבים הראשונים של ההתקפה, ואם כי צפונה בהן סכנה בשלב הלחימה על היעד — אין המגן יכול לותר עליהן, אלא צריך הוא למצוא דרכים להתגבר על סכנה זו. לדעתו צריך הפתרון להמצא בכמה תחומים:

א. הכנת אפשרות למתן אש לוחמנית מעל תעלות הקשר — ע"י התקנת עמדות ואימון לוחמים לכך.

ב. אימון הלוחמים לקרב פנים אל פנים בתוך התעלות.

ג. הכנה מוקדמת של אמצעי חבלה, אשר באמצעותם אפשר יהיה להרוס קטעים בתעלות הקשר העיקריות, ולהכריח את האויב להופיע מעל פני האדמה. סגן קליין מסכם ואומר: גמישות המחשבה — אין פירושה להניח חלקי-תכנון לשעת הקרב,

אלא תכנון מוקדם שעליו יכולות וחיובות לבוא וריאציות בעת המגע עם האויב, בהתאם לתנאי הקרב ולמשימה".

סג"מ (מילואים) אדם זרטל, מקיבוץ עין-שמר, מציע לאמן את החיילים אימון מיוחד לצורך חיסול אויב שחדר לתעלות הקשר. הוא כותב: "יש לזכור, כי מצבו של האויב הנע בתעלות הקשר שלך נעים פחות ממצבך אתה ברגע זה. הוא נע בתעלה צרה, וצפוי כל רגע להופעת הפתעה חדשה, כיון שהשטח בלתי ידוע לו. הוא נע בזהירות ומהר, ובונה את הצלחתו על הפתעתך שלך, שתגרם ע"י בואו משטחך, מאחוריך. אם יוצבו בפניו, בתפניות, ביציאות לעמדות וכד' לוחמים משלך, מזוינים בתמ"קים בעיקר, לוחמים היודעים את תפקידם — לשגר אש לאורך התעלה — יהיה בכך משום בידוד וחיסול כמעט מוחלטים של כל כוח הנע בתעלות. לשם כך חייבים להיות ברורים הגורמים הבאים: א. תכנון מפורט של קוי אש לאורך תעלותינו. ב. כוונות מתמדת לאפשרות הפעלת קוי אש אלה. ג. אימון של האנשים לתפישת "מערך תעלות הקשר". ד. סימנים מוסכמים להגנה בפני אויב בתעלות, להפסקת אש ולשטיפת התעלות עם כוח שלנו לאחר בלימת ההתקפה.

וקודם כל — מחשבה יזומה של המפקד, והבאת מחשבה כזו בחשבון תמיד. אם פרק זה — הגנה מפני אויב שחדר לתעלותינו — ייכנס לשגרת האי-מון אצלנו, הרי אין כל ספק שתעלת הקשר תוכל להמשיך ולהיות גורם חשוב וראשוני בהגנה.

הפרס הפעם מתחלק בין שני משתתפים: סג"מ (מילואים) יעקב טירקל וסא"ל מאיר פילבסקי.

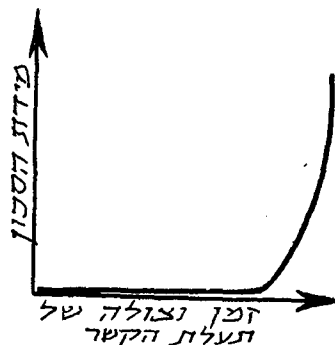
האם מצדיקים הנוחיות והמחפה שתעלות הקשר נותנות למוחותינו את הסכון הצפון בעצם קיומן?

א

היא יסודית וראשונית, היורדת לשרשי תכנונה של הגנת המתחם, וימיה כימי תעלת הקשר עצמה. בחינות מספר לעיון בבעיה, והראשונה שבהן, ואולי החשובה, היא הזמן. אם נחלק את משך הזמן אשר בו ממלא המוצב את תפקידו למקטעים, שהראשון בהם — ההתמקמות, והאחרון — הסתערות האויב, ניוכח שבמשך כל אותה תקופה, פרט למקטע האחרון, כמעט שאין תעלת הקשר מקור לאיוה

יש מושגי-יסוד צבאיים שהפכו למוסכמות שאין עליהן עוררים. אחד מהם הן תעלות הקשר, אשר הפכו חלק מנופו ה"קלסי" של המתחם המוגן. השינויים שנשתנו במחשבה הצבאית והטכניקה הצבאית בשנים האחרונות, יצרו בעיות מובנות לגבי תפיסתם של כמה מושגים, אולם ללא ספק אין הבעיה שבראש רשימתי נמנית עליהן. בעיה זאת אינה תולדת התמורות שחלו בשדה תורת-המלחמה אלא

סיכון שהוא. הסיכון מתחיל לגדול בשעה שנוצרת סכנה מוחשית של השתלטות אויב על חלק מעמדות המוצב. ברגע שסכנה זאת מתממשת מגיע הסיכון הצפון בתעלת הקשר לשיאו. בניתוח מתמטי-גרפי של הבעיה יתואר מצב ענינים זה במערכת צירים שהאחד הוא מידת הסיכון, והשני — משך זמן ניצולה של תעלת הקשר. הגרף המייצג את השינויים במידת הסיכון לפי המשתנה — הזמן — צמוד כמעט לאורך כל זמן קיומו של המוצב לציר של משך הזמן, ורק במקטעו האחרון הוא מראה עליה תלולה למעלה.

(מובן שאין הגרף חייב להסתיים במקום זה — במקרה של יצירת שווי משקל בשטח המוצב, דבר שאינו שכיח, ישנה הגרף את כיוונו ויקביל, בדייקנות או בסטיות, לציר הזמן. במקרה של הדיפת ההתקפה יסתמן הדבר, כמובן, בצורת ירידה תלולה של הגרף).

הגענו איפוא, למסקנה, שמבחינת הזמן עדיפים הנוחיות והמחסה של תעלות הקשר על הסיכון שבהן, אולם דוקא כעת ניצבת הבעיה בעירטולה השלם ובמלוא חומרתה: האם אין כובד משקלו של הסיכון הצפון בעצם קיומן של תעלות הקשר, אף שהוא מוגבל מאד בזמן, מבטל כל יתרון גם כאשר התועלת המופקת ממנו גדולה וממושכת? דרך השלילה היא אחת מן הדרכים המקובלות לפתרון בעיות. נבחן, איפוא, את הבעיה מצידה השני, וננסה לתאר מתחם מוגן בלי תעלות קשר. תנועה בהסתר בשטח המוצב הופכת במתחם כזה לבלתי אפשרית; הפעילות מוגבלת רק לשעות הלילה; אש יעילה הניתכת על מוצב כזה מנתקת את הקשר בין חלקי השונים והופכת כל מערכת עמדות ליחידה בפני עצמה — דבר המחליש את כושר עמידתו הכללי. יתר על כן, מגבלות אלה קיימות ועומדות במשך כל זמן קיומו של המוצב, והן הופכות ליתרון רק באותו מקטע קצר ובלתי

הכרחי של זמן קיומו — ברגע של השתלטות אויב על חלק מעמדותיו. האמנם יימצא מפקד מוצב שיקבל על עצמו את כל המגבלות העצומות הנובעות מהסרנון של תעלות הקשר, אך ורק משום השיקול שאם ישתלט אויב על חלק מהמוצב יזיקו תעלות הקשר, יותר משיועילו? סבורני שלא. אין ספק, המחשבה אינה נפסקת ליד הגדר: אולם טבעי, ולדעתי אף בריא, שהגורם של „מה יקרה אם ישתלט האויב על העמדות של דני“, לא יכריע את כל יתר השיקולים של ביצוע המשימה. יתרונותיה של תעלת הקשר הם יתרונות ממושכים, והם בחזקת ודאי, אולם הסיכון שבה הוא בחזקת „שמא“, והוא אף מוגבל מאד בזמן, וכידוע — ברי ושמא, ברי עדיף...

אף על פי כן, גם בכך אין עדיין משום תשובה לשאלה שהועלתה למעלה בדבר כובד משקלו של הסיכון הצפון בתעלות הקשר. לא זאת בלבד, אלא ששאלה זאת כרוכה ואחווה בשאלה חיונית אחרת — כיצד אפשר להתגבר על סיכון זה? — אשר לשתייהן תשובה אחת. לאחר עיון יסודי נראה לי שאין לבעיה האחרונה פתרון שלם ומשביע רצון, אלא רק פתרון חלקי שהוא בבחינת „הקלה“. כזכור, נאמר כבר שכלי הנשק הממוקמים בעומק המערך מאבדים את ערכם בשעה שהאויב חדר למוצב ולוחם בכוחותינו מתוך תעלות הקשר, אולם אין זה מדויק כל כך. כלי הנשק הממוקמים בעומק המערך אינם מאבדים את ערכם באותה שעה קריטית, אלא רק מפסידים מכוחם, כי בשעה שהאויב לוחם בכוחותינו מתוך תעלות הקשר הם מכריחים אותו להשאר רק בתעלות הקשר. יתר על כן, אם נציב בעמדות אשר בעומק המערך גם רמנים מאומנים, מצוידים בכמות מספקת של נשק אישי-תלול-מסלול זה, נוכל גם לחסום באופן זמני את התקדמותו של האויב בתעלות. תכנון יעיל של הפעלת העתודה יוכל, בעזרת סיוע משולב ומאומן כזה, להביא לחיסולו של הכוח שהצליח לחדור לעמדותינו. כובד משקלו של הסיכון הצפון בתעלות הקשר פוחת, איפוא, במידה ניכרת. כפי שציניתי, אין הפתרון המוצע בבחינת פתרון מושלם, אלא פתרון חלקי בלבד; אף יעילותו אינה מובטחת בכל המקרים. אולם, מכל מקום, דומני שיש בכך כדי להוסיף נדבך לבנין השיקולים המורליים למסקנה הברורה: יתרונותיהן של תעלות הקשר מצדיקים את הסיכון שבעצם קיומן.

פג"מ (מילואים) יעקב טירקל

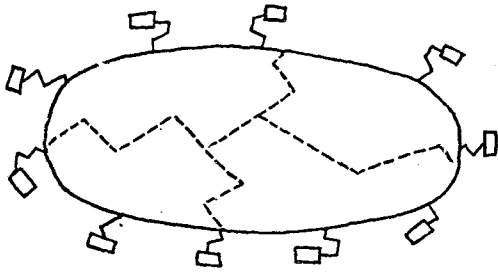
הרשימה „הגנת משלט המולג“ שנתפרסמה ב„מע-
רכות“ בחוברת ק"ה, ידעה להעלות ולהציג את ענין
תעלות הקשר בצורה עדינה ומרתקת, והייתי מוסיף,
גם מפתיעה, משסיימתי לקרוא בה, כמו ועמדו בנגד
עיני כל אותם המוצבים המוגנים שראיתי לאחרונה...
מוצבים מוגנים שלנו ומוצבים מוגנים של המצרים.
כך, לאחר הרהורים חוזרים ונשנים הגעתי למסקנה
שרעיון תעלות הקשר התנון באופן רציני, דבר
שעלול להביא את מערכי ההגנה שלנו עד משבר.

עלינו לדעת כי קרב ההגנה לא מתנהל רק בין
יחידות רגלים, ולא בתוך תעלות הקשר בלבד. אנו
חייבים לזכור כי השלב המכריע בקרב בין תוקף
ובין מתגונן הוא שלב הלחימה אל היעד. בשלב זה
יצטרף התוקף להתגבר על כל סוגי המכשולים:
המתעלים, המגינים והמאבטחים, אשר המגן שם
על דרכו ושהמגן מחפה עליהם באש. ברמה של
המחלקה, הפלוגה והגדוד נוכל לומר בבטחה כי
המגן שואף שהקרב יוכרע על גדרות התיל והמוק-
שים המאבטחים, עוד לפני שהתוקף יצליח להכנס
לתעלות הקשר.

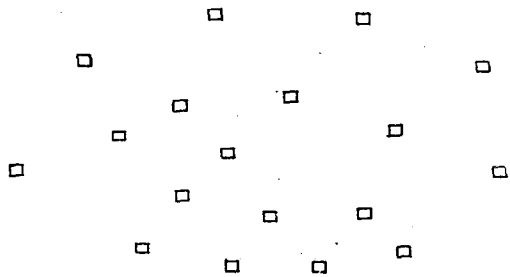
בשלב זה, של הלחימה אל היעד, יפעיל התוקף נגד
המתגונן את כל כלי הנשק האפשריים (תותחים, אוי-
ריה, שריון, נשק חי"ר) כדי לשתק את המוצבים
והמתחמים המותקפים וכדי לחפות על התקדמותו.
בשלב זה ייפגעו לוחמים בעמדות קדמיות ותשותק
נה פה ושם עמדות הנמצאות בנקודות מפתח. כדי
שהמגן יוכל להעביר כוחות בתוך המוצב או המתחם
שלו, לשם תגבור עמדות מותקפות או לצורך עיבוי
האש של המערך, חייב הוא להתקין לעצמו תעלות
קשר שתתנה מחסה מספיק מפני אש התוקף. מכאן
גובע שתעלות הקשר הן חיוניות עבור המגן והן
מסייעות לו להשיג חופש פעולה וחופש הגעת כוחות
במהלך הקרב.

אולם הבעיה העיקרית אינה: „האם לחפור תע-
לות קשר או לא לחפור?“ השאלה המוצגת היא:
„איך להתקין את תעלות הקשר באופן כזה שהן לא
תהפוכנה לרועץ למגן במקרה שהתוקף יצליח לפרוץ
אל היעד?“

אם אבקש מקצין בצה"ל כיום לשרטט על נייר
סכימה של עמדות ותעלות קשר של מוצב מוגן,
אקבל, קרוב לוודאי, משהו דומה לשרטוט הבא:
אליפסה יפה אשר מתוכה משתרבות תעלות קשר

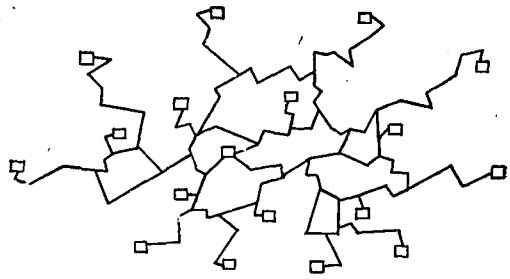

אם אויב יצליח להכנס לאליפסה ע"י כך שיכבוש
עמדה או שתיים או ע"י כך שיחדור ישר לתעלה,
יוכל האויב לרוץ בתעלה מסביב (לרוב ב-2 צירים)
ולחסל את מרבית העמדות מאחור. זו היא תמצית
האסון של המוצבים המוגנים דמויי האליפסה, ולכן
יש להמנע משיטה זו של חפירת תעלות קשר.
אנסה עתה לפתור את הבעיה לפי דרכי. כאשר
כוח מתחיל להעריך במוצב מוגן הוא חופר ומתקין
קודם כל את עמדותיו. רק אחר כך הוא מתחיל לחפור
את תעלות הקשר. הסכימה של העמדות במוצב מוגן
תהיה, לדעתי, בערך כך:

המרחק הממוצע בין העמדות החיצוניות צריך
להיות בסביבות 10 מטר. יש להקפיד על חפירת
עמדות בעומק. עמדות אלו תהיינה לפעמים תפוסות
מראש, אולם לעתים הן תחפרנה מראש ותתפסנה
רק בשעת הצורך. רק אחר התקנת העמדות יתחיל
הכוח המגן לחפור את תעלות הקשר. אשרטט עכשו
מה צריכה להיות הסכימה של מערכת תעלות הקשר

למוצב המדובר כאן ונקבל בערך את התמונה הבאה:

הפתרון המופיע בשרטוט הוא פשוט בתכלית: תעלות הקשר צריכות לעבור בעיקר לעומק המוצב עם חיבורים של תעלות רוחב, כך שהאויב אשר כובש עמדה או נכנס לתעלת הקשר לא יוכל לגווע בבטחה (יחסית) ולחסל כמעט את כל המוצב. לעומת האליפסה הקלוקלת אני מציע את "קורי עכביש"; "קורי עכביש" שהמגן מכיר אותם היטב והתוקף

יוכל רק להסתבך בהם; "קורי עכביש" שיאפשרו למגן להנהיג התקפות נגד מאוחרות גם על אויב שפרץ למוצב וזאת לפני שהאויב למד להכיר כראוי את הסבך שאליו הוא פרץ. "קורי עכביש" אלה עשויים לפצל ולשבש את לחימתו של התוקף על היעדה, לחימה אשר קשה לשלוט עליה בלאו הכי.

המוצבים דמויי האליפסה לא צמחו מתאוריה כל שהיא או חזון של אליפסות. האליפסה התפתחה והגיעה למעמדה הנוכחי רק בגלל שיקולי חסכון ותקציב. ברור כשמש ש"קורי עכביש" מחייבים תעלות קשר יותר ארוכות ומסובכות. אין כל ספק שהאליפסה חוסכת כמות ניכרת של מטרים מעוקבים חפזים. אולם אל לנו להגרר אחרי שיקולי חסכון אם הדבר עשוי לקפח את חיי לוחמינו ולהכשילם בביצוע משימתם.

סא"ל מאיר פילבסקי

טנקי קריעים מונחים

(סוף מעמ' 34)

מסקנות

מטרתו העיקרית של מאמר זה היא להציג את הקליע-המונחה הנגד-טנקי על רקע מגמות ההתפתחות — ולהצביע על השפעתו האפשרית בעתיד על כוחות השריון. התמונה — בלתי שלמה היא; שכן סוג זה של קליעים-מונחים עודנו בחיתוליו, ואותה ידיעה מועטה שקיימת ביחס אליו עודנה "מוגבלת" ברובה. אך אין כל מקום לספקות שאמנם תהיה לו השפעה ניכרת על התפתחותם העתידה של כוחות השריון.

כיום נראה בברור, כי בשלב הראשון יפחית הקליע המונחה הנגד-טנקי במידה ניכרת את ערכו של מחפה-השריון הכבד. דבר זה מן ההכרח שיביא להערכה מחודשת של כמה מהמושגים בדבר צורות טנקים ובניינם; אך הוא לא יגרע בשום אופן מערכו הראשי של הטנק, כמקור נייד של עצמת-אש לטוח בינוני — או כרכב-נושא לגשק כבד, באם נשת-

מש בתמונה זה במובנו הנרחב ביותר. היפוכו של דבר: האפשרות להחליף את הטנק נושא-התותח-הכבד בטנק נושא-קליעים-מונחים פותחת לפנינו את האפשרות להפחתה ניכרת במשקל — ולהגדלה רבה בגיידות יחידות השריון, שבצידה גם צרכים לוגיסטיים מוקטנים; והרי כל אלה הם בעלי חשיבות ראשונה-במעלה מנקודת מבטן של מלחמות עתידות — הן מלחמות נוסח "דלקות קוצים", והן מלחמות-ירבתי.

אף אחד משינויים אפשריים אלה אינו צפוי להתרחש בן-לילה; וברור הדבר כי הטיפוסים הנהוגים כעת של טנקים לא יהפכו לפתע למושגים. אך שינויים — אי אפשר שלא יבואו. אם הם יונהגו בהשכל, ואם האפשרויות הנפתחות ע"י קליעים מונחים נגד טנקים תנוצלה במלואן — כי אז ניתן לשער כי השפעתם תגביר עוד יותר את כושר-פעלן של יחידות-שריון בשדה הקרב.

ל צ ה " ל

ש א ב ר כ ה

ע ל ה ו ה צ ל ח !

מ ר כ ז " ת נ ו ב ה "

ל צ ה " ל

ש א ב ר כ ה

ע ל ה ו ה צ ל ח !

ב ת י י צ י ק ה " ו ו ל ק ו " ב ע " מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה עלה והצלח

מפעלי אלקטרוניות

„זיקה“ בע"מ

מפרץ – חיפה

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח !

החברה הישראלית

לזכוכית בטחון בע"מ

לצה"ל!

שא בדכה

עלה והצלח!

אבן וסיד בע"מ

לצה"ל

ברכתנו

עלה והצלח!

המגפר בע"מ

לצה"ל

**שא ברכה
עלה והצלח!**

**החברה הישראלית לטרקטורים
וציוד בע"מ**

**הלואה וחסכון
חיפה**

**החברה לשילוח בינלאומי בע"מ
ת"א. שד"ר פנת הרצל**

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה עלה והצלח!

.....

רד"ו „אמרסון"

„המגדר" בע"מ

מפעלי ישראל לחבלים בע"מ
חיים ירושלמי בע"מ

יעקב בוטקובסקי בע"מ

החברה המאוחדת לצנורות בע"מ

ל צ ה " ל

ש א ב ר כ ת נ ו

ע ל ה ו ה צ ל ח !

מ פ ע ל י

מ ל ט

“ ש מ ל ש ו ן ”

ב ע " מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה עלה והצלח !

בי"מ ,,הקדם" חיפה בע"מ

קרומולובסקי ושות' בע"מ
ביח"ר לעורות, חיפה

,,ארדימ"י" בע"מ תל-אביב

יבואני תבואות ומספוא
קבוצה ,,ב" תל-אביב

לצה"ל

שלוחה ברכתנו
עלה והצלח

„חמת“ בע"מ
אזור

לצה"ל

עלה והצלח

בנק הפועלים בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה עלה והצלח!

קפת מלוה וחסכון של העובדים
ירושלים

הלואה וחסכון ירושלים

הלואה וחסכון יפו—תל-אביב

החברה למימון והשקעות בע"מ

„כותרה" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו עלה והצלח!

נירוסטה בע"מ

החברה למכירת חומצת פחמן
תל-אביב

בנק למלאכה בע"מ

ה. ברגר חברת בנין בע"מ

ש. ברמן קבלן, תל-אביב

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה עלה והצלח

ה א ר ג ז ב ע " מ

" מ ט ע " יצרני מרגרינה בע"מ

"מסדה" בע"מ האנציקלופדיה העברית

תנובה-אכספורט בע"מ

בית מסחר קולודני דרך יפו-תל-אביב

ל צ ה " ל

שא ברכתנו
עלה והצלח!

מפעלי מלט
"נשר" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

תוצרת ש מ ן ח י פ ה

תמיד לשרותך!

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו
לשנה החדשה
עלה והצלח!

מפעלי „אבן וסיד”

בע”מ

דואר רישני

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו לשנה החדשה

עלה והצלח

בית „סולל-בונה“